

GLASUL BISERICII

REVISTA OFICIALĂ
A SFINTEI MITROPOLII A UNGROVLAHIEI

APARE LUNAR SUB CONDUCEREA UNUI
COMITET DE REDACȚIE

ANUL XXIV Nr. 11-12
NOV.-DEC.
1965



Redacția și Administrația : Sectorul Social-Cultural al Arhiepiscopiei Bucureștilor
Str. Patriarhiei Nr. 21 — Raionul Nicolae Bălcescu

COMITETUL DE REDACȚIE

PREȘEDINTE :

P. F. JUSTINIAN,
Mitropolitul Ungrovlahiei
și Patriarhul României

VICEPREȘEDINȚI :

P. S. Dr. ANTIM,
Episcopul Buzăului

P. S. CHESARIE,
Episcopul Dunării de Jos

MEMBRI :

P. S. Dr. ANTIM,
Episcop Vicar

P. C. Pr. ALEXANDRU IONESCU,
Vicar mitropolitan

REDACTOR RESPONSABIL :

P. C. Pr. STAN DIMANCEA,
Consilier cultural mitropolitan

C U P R I N S U L

	<u>Pag.</u>
REDACTIA, <i>La aniversarea Republicii</i>	945

PASTORALE

Prea Fericitul Patriarh JUSTINIAN, <i>Pastorala la Nașterea Domnului</i>	948
P. S. ANTIM, Episcopul Buzăului, <i>Pastorala la Nașterea Domnului</i>	954
P. S. CHESARIE, Episcopul Dunării de Jos, <i>Pastorala la Nașterea Domnului</i>	960

INDRUMĂRI PASTORALE ȘI OMILETICE

Pr. Prof. I. RĂMUREANU, <i>La Duminica a XXII-a după Rusalii</i>	965
Prof. N. CHIȚESCU, <i>La Duminica a XXIV-a după Rusalii</i>	968
Diac. Prof. EM. VASILESCU, <i>La Duminica a XXV-a după Rusalii</i>	972
I. VESA, <i>Predică la Sfântul Nicolae</i>	976
M. PANA, <i>Despre rugăciune</i>	979
Diac. ȘT. GH. MILEA, <i>Predică la Sfântul Arhidiacon Ștefan</i>	983

PENTRU PACEA A TOATĂ LUMEA

REDACTIA <i>Acțiuni în slujba păcii</i>	989
* * *, <i>Știri ecumenice</i>	995
* * *, <i>Albert Schweitzer</i>	996
I. PARASCHIV, <i>Teologia păcii în practică</i>	999
Pr. Prof. Al. I. CIUREA, <i>Etica întrajutorării internaționale față de grutățile țărilor în dezvoltare și vocația Bisericii în această privință</i>	1004

ARTICOLE STUDII ȘI DOCUMENTARE

Pr. ATH. NEGOIȚA, <i>Psalmii în cultul Vechiului Testament</i>	1015
Prof. A. SACERDOTEANU, <i>Pomelnicele a 60 de biserici din București</i>	1031
D. PLEȘIA și ȘT. ANDREESCU, <i>Minăstirea Gruicul</i>	1123

 VIAȚA BISERICESCĂ ÎN CUPRINSUL MITROPOLIEI

 ARHIEPISCOPIA BUCUREȘTILOR

ASISTENT, <i>Serbarea colindelor de Crăciun și Anul nou la Seminarul și Institutul teologic din București</i>	1155
GH. ALEXE, <i>O lacrimă pentru Paul Constantinescu</i>	1158
REDACȚIA, <i>Conferințele de orientare din luna noiembrie 1965</i>	1160
ASISTENT, <i>Sfințirea bisericii din Parohia Vișina I, raion Găești</i>	1165
ASISTENT, <i>Biserica din Ciocchina</i>	1167
ASISTENT, <i>Tirnosirea bisericii din Tămășești</i>	1171
ASISTENT, <i>Patruzeci de ani de la absolvirea Seminarului «Nifon Mitropolitul»</i>	1174
ASISTENT, <i>O pioasă amintire</i>	1177

 NOTE DE LECTOR RECENZII
 REVISTA REVISTEIOR

<i>Revizuirea Bibliei lui Luther</i>	1180
F. van der Meer-Christine Mohrmann, <i>Bildatlas der frühchristlichen Welt</i> , 1959,	1181
<i>Reviste, grupări și curente literare, la începutul secolului al XX-lea în literatura română</i> de ADRIAN POPESCU	1182
P. P. PANAITESCU, <i>Inceputurile și biruința scrisului în limba română...</i> București, 1965, de MATEI CAZACU	1189
I. POSTELNICU, <i>Plecarea vlașinilor</i> , București, 1964, de GH. ALEXE	1196
HADRIAN DAICOVICIU, <i>Dacii</i> , București, 1965, de Pr. D. SOARE	1198
<i>Cercetări arheologice în București</i> , vol. II, 1965, de I. STANCULESCU	1200





LA ANIVERSAREA REPUBLICII

Începem al 18-lea an de când ziua de 30 decembrie a devenit simbolul înflăcărat de sărbătorire a proclamării nașterii României ca republică populară, — în acest an, țara noastră urcînd o treaptă mai sus pe scara desăvîrșirii organizării sale social-politice și devenind Republica Socialistă România.

E a 18-a aniversare de la intrarea țării noastre în glorioasa ei perioadă republicană, cînd — după înlăturarea monarhiei —, sub conducerea hotărîtă și larg văzătoare a forțelor patriotice ale poporului, România s-a angajat în plin avînt de realizare socialistă.

În tînăra sa perioadă republicană, de numai 18 aniversări, poporul nostru harnic, muncitor și înțelept a pornit cu vveri întraripate spre a-și croi o viață liberă și fericită după care a jînduit de-a lungul atîtor veacuri de grele asupriri. Energile lui creatoare, veac după veac înăbușite, s-au dezlănțuit parcă într-un iureș nestăvilit, cu o nemărginită putere făptuitoare, intrupîndu-se în nesfîrșite biruințe. E o evidență zdrobitoare: puținii ani de viață republicană în spirit socialist, străbătuți pînă astăzi, reprezintă pentru țara noastră o uriașă și continuă etapă de ascensiune pe toate planurile ei de existență.

România de astăzi oferă în adevăr lumii imaginea unei țări tinere în plină dezvoltare, dovedind în toate domeniile uriașele ei posibilități creatoare. Avem o industrie înfloritoare, uzine, fabrici, centrale electrice care dau de pe acum o producție în stare să acopere nu numai toate nevoile interne, ci să creeze totodată și mari disponibilități pentru schimburi comerciale cu alte state. Dar fabrici noi, uzine noi, noi centrale electrice se construiesc astăzi în toate regiunile patriei, pentru a asigura cit mai grabnic trecerea României în rîndul statelor cu industrie foarte puternică.

Avem o agricultură cooperativizată, — ai zice că țara întregă a devenit o unică și vastă grădina a poporului, în care lucrează zeci de mii de tractoare și alte unelte mecanizate, care ușurînd munca agricultorului, smulg totodată pămîntului roade mereu mai bogate, menite a duce belșugul în toate casele. În orașe și sate se înalță construcții de locuințe și clădiri publice, într-un ritm rar întîlnit în întreaga lume. Grija permanentă

a Conducerii de Stat pentru sănătatea publică se manifestă prin organizarea asistenței medicale gratuite pentru întregul popor, precum și prin succesele dobândite pînă acum în lupta pentru înlăturarea definitivă a unor boli care, în trecut, secerau sute de mii de vieți.

Învățămîntul cunoaște în țara noastră o dezvoltare invidiată pe bună dreptate de țări cu vechi tradiții de cultură: generalizarea și gratuitatea învățămîntului de 8 ani, numeroasele școli ce s-au construit și se construiesc fără încetare, zecile de milioane de manuale gratuite ce se împart în fiecare an copiilor din întreaga țară, gratuitatea învățămîntului mediu și superior, acordarea de burse, cămine și cantine elevilor și studenților, — toate asigură continua înflorire culturală a patriei.

Dar România, în anii perioadei sale republicane, și-a căpătat și o «înaltă personalitate internațională», necunoscută în trecut. Dezvoltînd relații economice, comerciale și culturale cu peste o sută de state din întreaga lume, desfășurînd prin reprezentanții ei, în diferite foruri internaționale o activitate consecventă și unanim apreciată, Republica Socialistă România și-a asigurat în adevăr un loc de prestigiu în arena vieții internaționale. Fermitatea cu care conducerea statului nostru slujește cauza sfîntă a păcii în lume, acțiunile pe care le-a întreprins și le întreprinde continuu în sprijinul dezarmării generale și al coexistenței pașnice exprimă, la rîndul lor, întru totul, permanenta aspirație profundă a poporului român, voința lui sinceră de a-și aduce partea lui de contribuție la realizarea celei mai sfînte năzuințe a omenirii contemporane: făurirea unei lumi a păcii, a unei lumi fără arme și fără armate, a unei lumi din care să fie îndepărtate pentru totdeauna războaiele pustiitoare de vieți și de bunuri materiale și spirituale.

Pe scurt, imaginea aceasta a României socialiste contrastează puternic cu chipul României de ieri; este imaginea unei țări în plină ascensiune care pășește cu hotărîre, an de an, exterior, spre un prestigiu internațional din ce în ce mai înalt, iar, interior, spre noi și noi realizări, spre un viitor din ce în ce mai fericit.

Legitim îndreptățite sînt așadar avîntul și bucuria poporului nostru la cea de a 18-a aniversare a republicii. Avîntul și bucuria lui sînt expresia înfăptuirilor realizate într-o perioadă atît de scurtă. Noi realizări și perfecționări sînt în perspectivă. Prin noua Constituție, această adevărată Cartă a libertății și suveranității naționale, România își deschide în adevăr largi perspective pentru dezvoltarea ei în viitor, desăvîrșindu-și construcția ei socialistă. Întrevedem de pe acum chipul luminos al țării de mîine, o țară dezvoltată multilateral în industrie, cu o agricultură cooperativizată înfloritoare, cucerind mereu noi poziții în prestigiu internațional, în știință, în artă, în cultură, în tot felul de bunuri de folos obștesc, în conlucrarea frățescă cu toate popoarele, spre pacea pe care o dorește omenirea întreagă. Încrezători în acest strălucit viitor, toți cetățenii țării, întregul popor român, găsesc în popasul sărbătoresc de acum al celei de a 18-a aniversări a Republicii, prilejul fericit să exprime dragostea, recunoștința și tot devotamentul lor, tuturor aceluia care au înfăptuit actul istoric de la 30 Decembrie

1947, tuturor acelor care călăuzesc și astăzi cu hotărîre și largă viziune drumul țării și al poporului nostru spre noi înfăptuiri, spre noi biruințe.

În modul cel mai firesc, această sărbătoare a întregului nostru popor este un popas sărbătorec și al Bisericii.

În orizontul noilor rînduiri ale Republicii, Biserica noastră și-a sporit comoara faptelor spre slujirea în duh și în adevăr a înaltelor porunci evanghelice de pace pe pămînt, de dragoste, de înfrățire, de bunăvoință între oameni. Cu largul sprijin al statului s-au restaurat o serie de monumente de mare valoare istorică și artistică, mărturii străbune de evlavie și de măiestrie ale vrednicului nostru popor. Cu același larg concurs, Biserica a ieșit de asemenea în cîmpul relațiilor interortodoxe și intercreștine, unde s-a afirmat ca o instituție cu o înaltă conștiință a răspunderilor, ca o prezență creștină cu puncte de vedere teologice proprii și unanim prețuite în abordarea marilor probleme ale actualității.

Dar există aici și un alt motiv. Trăind în Republica Socialistă, ai cărei cetățeni devotați sînt și mergînd mereu alături de popor, credincioșii Bisericii participă și ei la lupta pentru mai bine în cadrul vieții noi. Cu modestie creștinească dar și cu avînt patriotic, prezența lor în rîndurile celor ce făuresc viața cea nouă este entuziastă. Este o mîndrie legitimă așadar pentru credincioșii Bisericii să constate că în minunata patrie pe care o construiește poporul se găsește și o parte din munca lor și iată de ce sărbătoarea de acum a poporului e și propria lor sărbătoare.

Pentru toate aceste motive, de ziua Republicii, Biserica Ortodoxă Română, ierarhi, clerici și credincioși, își exprimă omagiul ei sărbătorec și își înnoiește legămîntul sincer de a participa și în viitor cu aceeași însuflețire, și cu fapta și cu ruga, la toate acțiunile menite să asigure propășirea și bunăstarea patriei și a poporului nostru, la toate acțiunile proprii să slujească întemeierea păcii pe pămînt.

La cea de a 18-a aniversare, urăm Republicii Socialiste România, din toată inima, noi și mari biruințe în această scumpă și nobilă luptă.

REDACTIA





† JUSTINIAN

DIN MILA LUI DUMNEZEU ȘI VOINȚA CLERULUI ȘI DREPTCREDINCIOȘILOR CREȘTINI, PATRIARH AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE, LOȚIITOR AL SCAUNULUI DIN CEZAREEA CAPADOCIEI, MITROPOLIT AL UNGROVLAHIEI ȘI ARHIEPISCOP AL BUCUREȘTILOR

IUBITULUI NOSTRU CLER ȘI DREPTCREDINCIOȘILOR CREȘTINI,

Har și Pace de la Dumnezeu, iar de la Noi arhierescă binecuvîntare.

*«Hristos se naște, slăviți-L,
Hristos din ceruri, întâmpinați-L,
Hristos pe pămînt, înălțați-vă...»
(Catavasiile Nașterii Domnului).*

Iubiții mei fii duhovnicești,

Sărbătoarea Nașterii Domnului aduce cu sine bucurii sfinte pentru orice inimă curată de creștin. Cei vîrstnici, ca și cei tineri, se pregătesc din vreme pentru primirea ei; vîrstnicii unind postul cu rugăciunea, tinerii adunînd din comoara de preț a vechilor colinde populare florile dalbe pentru Pruncul născut în staulul de la Betleem, — Fiul lui Dumnezeu, coborît pe pămînt „pentru noi, oamenii, și pentru a noastră mîntuire“ (Simbolul de credință).

Folosesc prilejul acestui sfînt Praznic, pentru ca să tîlcuiesc pentru voi cîteva din înțelesurile Tainei care ni se des-

coperă astăzi prin întruparea suprafirească a Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, Cel despre Care Sfântul Evanghelist Ioan a spus: „Cuvîntul s-a făcut trup și s-a sălășluit între noi și am văzut slava Lui, slavă ca a Unuia-Născut din Tatăl, plin de har și de adevăr“ (Ioan I, 14).

Preaiubiții mei fii sufletești,

Cea dintii pagină a Sfintei Scripturi ni-L înfățișează pe Dumnezeu ca Ziditorul a toate cîte alcătuiesc lumea. Cerul și pămîntul, lumina, uscatul și apele, ierburile și pomii roditori, vietățile de pe pămînt, din văzduh și din adîncurile apelor, și peste toate acestea omul — cumuna întregii creații, — toate acestea au fost create din voința și puterea lui Dumnezeu.

Inzestrat cu rațiune și cu libertate, cu puterea de a cunoaște și de a-și hotărî singur calea vieții, omul s-a înstrăinat de Dumnezeu prin păcatul neascultării. Liber să păstreze sau să rupă legătura sa cu Dumnezeu, omul s-a desprins din brațele părintești ale Creatorului, și niciodată n-ar fi putut să refacă el singur, drumul întoarcerii sale către paradisul pierdut. Pentru o astfel de lucrare sfîntă a coborît pe pămînt Fiul lui Dumnezeu, Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos. Prin Iisus Hristos, lumea a fost creată pentru a doua oară — moartea și învierea Lui redînd omului nemurirea pierdută prin păcat, iar învățătura Lui deschizînd căi luminoase pentru înțelegerea sensului vieții și aflarea fericirii pe acest pămînt pentru toți oamenii.

Sfîntul Ioan Gură de Aur spune: „Cele pe care patriarhii le întrezăreau, proorocii le profețeau, iar dreptii doreau să le vadă, acelea s-au îndeplinit și au luat sfîrșit astăzi. Dumnezeu s-a arătat în trup, pe pămînt, și împreună cu oamenii a viețuit“ (Cuvînt la Nașterea Domnului). Cuvintele acestea tălmăcesc în grai omenesc setea spirituală a sufletelor credincioase pentru întîlnirea lor cu Fiul lui Dumnezeu, „Fiul Omului, venit în lume, să caute și să mîntuiască pe cel pierdut“ (Luca XIX, 10). Venirea Lui pe pămînt au întrezărit-o patriarhii — Avraam, Isaac și Iacob — și au profețit-o proorocii, unii vorbind despre nașterea Sa minunată

dintr-o fecioară neprihănită (Isaia VII, 14), iar alții despre Betleem ca loc al nașterii (Miheia V, 1—4).

Dar numai după venirea pe pământ a Mîntuitorului Hristos am putut cunoaște scopul deplin al întrupării Sale, descoperirea aceasta făcînd-o El însuși în convorbirea cu învățătorul de lege Nicodim, cînd a spus: „Așa a iubit Dumnezeu lumea, încît și pe Unul-Născut Fiul Său L-a dat, ca tot cel ce crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică. Căci n-a trimis Dumnezeu pe Fiul Său în lume ca să osîndească lumea, ci ca lumea să se mîntuiască prin El“ (Ioan III, 16—17).

În staulul de la Betleem, Dumnezeu a coborît pe pământ în persoana Fiului Său preaiubit. Numai Dumnezeu-Omul, și Acesta a fost Iisus Hristos, putea să izbăvească pe oameni din robia păcatului și a morții. Răscumpărătorul nostru trebuia să fie „Dumnezeu desăvîrșit și om desăvîrșit, alcătuit din suflet rațional și din trup, de o ființă cu Tatăl după Dumnezeu și de o ființă cu noi după omenitate“ (Formula Sinodului III Ecumenic din Efes).

Intruparea Mîntuitorului Hristos rămîne fără sens, dacă nu este legată direct de chipul în care El a trăit și a încheiat viața Sa pămîntească. El a trăit în lume pentru „a sluji“ oamenilor, și și-a încheiat viața „jertfindu-se“ pentru toți oamenii, după ce — mai înainte de a fi gustat moartea — dăduse cea mai înaltă poruncă, zicînd: „Vă dau poruncă nouă, ca unul pe altul să vă iubiți. Cum v-am iubit Eu pe voi, așa și voi să vă iubiți unul pe altul. Din aceasta vor cunoaște toți că sînteți ucenicii Mei, de veți avea dragoste unii pentru alții. Și dragoste mai mare decît aceea, ca cineva să-și pună sufletul său pentru prieteni, nimeni nu are“ (Ioan XIII, 34—35; XV, 13).

A sluji oamenilor în năzuințele lor curate și drepte pentru făurirea unei vieți trăite în libertate și demnitate omenească, cu încredințarea că toți oamenii de pe pământ sînt frați între ei și că numai ceea ce faci pentru ei poate constitui o mărturie vie a credinței tale în Iisus Hristos, că „El și-a pus sufletul Său pentru tine“ (I Ioan III, 16), — iată învățătura cea mai de preț care se desprinde pentru noi toți din întruparea Fiului lui Dumnezeu.

Pătrunzînd tainele învățăturii Mîntuitorului Hristos, Sfîntul Apostol Pavel a zugrăvit chipul adevăratului creștin, scriînd: „Dacă are cineva vreo plîngere împotriva cuiwa, îmbrăcați-vă ca aleși ai lui Dumnezeu, sfinți și preaiubiți, cu milostivirile îndurării, cu bunătate, cu smerenie, cu blîndețe, cu îndelungă-răbdare, îngăduindu-vă unul pe altul; cum v-a iertat Hristos pe voi, așa să iertați și voi“ (Coloseni III, 12—13). Sînt acestea îndemnuri sfinte, despre care niciodată nu s-a vorbit oamenilor mai înainte ca Hristos Domnul să fi coborît pe pămînt. Ele sînt o prelungire a învățăturilor cuprinse în „Predica de pe Munte“; sînt chemări dumnezeiești pentru o mai bună orînduire a vieții obștești și călăuze sigure pentru statornicirea unui duh de unitate, de pace și frățietate între oameni. Pentru stăpînirea unui asemenea duh în inimile Apostolilor Săi, s-a rugat Părintelui Său, zicînd: „Părinte sfinte, pe cei ce Mi i-ai dat păzește-i în numele Tău, ca să fie una ca și Noi“ (Ioan XVII, 11). Pentru stăpînirea unui asemenea duh în toată lumea creștină, s-a rugat Hristos Părintelui Său, zicînd: „Și nu numai pentru aceștia Mă rog, ci și pentru cei ce vor crede în Mine prin cuvîntul lor, ca toți să fie una; precum Tu, Părinte, ești în Mine și Eu sînt în Tine, așa și ei una să fie în Noi“ (Ioan XVII, 20—21).

Lumea creștină, în frunte cu păstorii ei, întîmpină ea, oare, anul acesta Nașterea Domnului călăuzită de duhul dragostei, al păcii, al frățietății și al unității, pentru care s-a întrupat Hristos Domnul?

Intruparea Mîntuitorului Iisus Hristos rămîne fără sens dacă pierdem din vedere învățătura Sa despre pacea care trebuie să stăpînească în lume, întrucît oamenii sînt ftați între ei și sînt datori să se iubească unii pe alții, precum i-a iubit Iisus (Ioan XV, 12). Cu prilejul sfîntei sărbători a Nașterii Domnului, păstorii Bisericilor ne-au îndemnat din vremuri vechi să ne plecăm urechea la cîntarea îngerească auzită deasupra staulului de la Betleem: „pace pe pămînt, între oameni bunăvoire“ (Luca II, 14) și mereu ne-au pus înainte cuvîntul de osîndă al Mîntuitorului Iisus Hristos pentru cei ce nimicesc ființe omenești prin războaie: „Cei ce scot sabia, de sabia vor pieri“ (Matei XXVI, 52).

De astă dată, amintind sfintele învățături evanghelice despre pacea lumii și legându-le direct de faptul suprafiresc al întrupării Fiului lui Dumnezeu, dar și de faptul că ele sînt nesocotite — în chiar ziua Nașterii Sale — de căpeteniile unor state creștine, nu putem să nu dăm glas durerii care ne învăluie sufletele și să biciuim cu toată hotărîrea pe cei care, creștini fiind, seamănă în lume suferințe și moarte. De departe, prin veacuri, ne sună în urechi cuvintele Domnului: „Pace las vouă, pacea Mea dau vouă“ (Ioan XIV, 27). Auzim, de asemenea, cuvintele Apostolului: „Căutați pacea cu toată lumea și sfințenia, fără de care nimeni nu va vedea pe Dumnezeu. Trăiți între voi în bună pace. Pacea lui Hristos să stăpînească inimile voastre. Pacea lui Dumnezeu, care covîrșește orice minte, să păzească inimile voastre și cugetele voastre, în Hristos Iisus“ (Evrei XII, 14; I Tesaloniceni V, 13; Coloseni III, 15; Filipeni IV, 7). Toate aceste cuvinte pătrund ca niște săgeți în inimile noastre, gîndindu-ne că mai sînt în lume creștini, care distrug — în loc să construiască — școli și spitale, case de locuit și drumuri, pîrjolesc pămîntul, ard semănăturile și aruncă pe oameni pradă lipsurilor și foamei, așa cum fac creștini din America în Vietnam.

Iubiții mei fii duhovnicești,

Slăvind nașterea cea după trup a Mîntuitorului Hristos în staulul de la Betleem, să ascultăm cîntarea prin care Biserica proslăvește pe Pruncul Iisus: „Hristos se naște, slăviți-L, Hristos din ceruri, întîmpinați-L, Hristos pe pămînt, înălțați-vă...“ (Catavasiile Nașterii).

Timp de aproape două mii de ani, creștinii de pretutindeni așa au sărbătorit Nașterea Domnului și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, pătrunși de sentimentul că El — împlinind pe pămînt, pentru oameni, lucrarea așa de înaltă a eliberării lor din legăturile păcatului și ale morții — se cuvine să fie adorat ca Dumnezeu atotputernic, iar învățăturile Lui să fie împlinite întru totul, ca fiind date de Dumnezeu-Omul pentru fericirea oamenilor.

Și noi creștinii de astăzi, uniți în cugetele noastre, sîntem datori să facem din sărbătoarea Nașterii Domnului prilej de cercetare a conștiinței și a faptelor noastre în lumina învățăturilor evanghelice, care ne cer: să iubim pe Dumnezeu și pe aproapele nostru, recunoscînd fiecărui om valoarea pe care i-a dat-o Creatorul, care l-a făcut pe om după chipul și asemănarea Sa; să iubim dreptatea și adevărul, libertatea și pacea, înlăturînd din lume ura, dezbinarea, vrăjmășia și războiul. Lucrînd toate acestea, ne vom dovedi vrednici de întruparea Mîntuitorului Hristos și vom putea sărbători cu bună-cuviință Nașterea Sa suprafirească. Punînd la picioarele Lui priinosul unor inimi curate, vom arăta că am dat ascultare neșovăielnică glasului lui Dumnezeu-Tatăl, Care ne-a poruncit: „Acesta este Fiul Meu cel iubit — întru Care bine am voit; pe Acesta să-L ascultați“ (Ioan XVIII, 5).

Cu nădejdea că și voi vă veți strădui să împliniți toate aceste sfinte învățături, rog pe „Dumnezeul păcii să vă întărească în orice lucru bun, ca să faceți voia Lui, și să lucreze în voi ceea ce este bineplăcut în fața Lui, prin Iisus Hristos, Căruia fie mărirea în vecii vecilor. Amin!“ (Evrei XIII, 20—21).

Cu cele mai bune și părintești gînduri, vă binecuvîntez în Domnul,



PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE



† A N T I M

DIN MILA LUI DUMNEZEU EPISCOP
AL EPARHIEI BUZĂULUI

*Iubitului Nostru cler și binecredincioșilor creștini: har,
milă și pace de la Dumnezeu-Tatăl și de la Domnul nostru Iisus
Hristos.*

*«Cuvîntul s-a intrupat și a locuit între noi
și am văzut slava Lui, slavă ca a Unuia-
Născut din Tatăl, plin de har și de adevăr»
(Ioan I, 14).*

Iubiții mei fii sufletești,

Iarăși Biserica ne cheamă ca să prăznuim, după dumnezeiască cuviință, Nașterea cea după trup a Domnului și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos.

Fiul lui Dumnezeu, născut din veci din Tatăl, se întrupează de la Duhul Sfînt și din Fecioara Maria, și se face om asemenea nouă, afară de păcat. Sfîntul Evanghelist Ioan ne aduce această veste, grăind: „Cuvîntul s-a întrupat și a locuit între noi și am văzut slava Lui, slavă ca a Unuia-Născut din Tatăl, plin de har și de adevăr“ (Ioan I, 14).

Așadar, „Cînd a venit plinirea vremii, a trimis Dumnezeu pe Fiul Său, Unul-Născut, Care s-a născut din femeie și a fost supus sub lege“ (Galateni IV, 4).

„Veniți să vedem, credincioși, unde s-a născut Hristos? Să pornim, drept aceea, pe urma stelei cu magii. Păstorii flurieră, iar îngerii cîntă cîntare îngerească: *„Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pămînt pace, între oameni bunăvoire“*, zicînd Celui ce s-a născut astăzi în peșteră, din Fecioara și de Dumnezeu Născătoarea, în Betleemul Iudeii (*Cîntările de la utrenia Praznicului*).

Iată cum ne istorisește Taina întrupării Domnului, Sfințul Evanghelist Luca: *„În zilele acelea a ieșit poruncă de la Cezarul August să se înscrie toată lumea... S-a suit atunci și Iosif din Galileea, din cetatea Nazaret, în Iudeea, la o cetate a lui David, ca să se înscrie cu Maria, logodnica sa, care era grea. Dar, pe cînd erau ei acolo, Mariei i-a venit vremea să nască și a născut pe Fiul său, întîiul născut, L-a înfășat și L-a culcat în iesle, pentru că ei n-au avut loc în casa de oaspeți. În partea aceea erau însă niște păstori, care mîneau pe cîmp și străjuiau noaptea cu rîndul împrejurul turmei lor. Iată a stătut înaintea lor un înger al Domnului... și le-a zis: Nu vă temeți! Căci iată vă vestesc bucurie mare... că astăzi, în cetatea lui David vi s-a născut un Mîntuitor, Care este Hristos Domnul. Și acesta va fi semnul : veți găsi culcat în iesle un prunc înfășat. Atunci, deodată, s-a arătat împreună cu îngerul o mulțime de oaste cerească, care slăvea pe Dumnezeu și zicea: Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pămînt pace, între oameni bunăvoire“* (Luca II, 1—14).

Vedeți rînduială dumnezeiască! Cînd Tatăl a binevoit, Cuvîntul trup s-a făcut și Fecioara a născut pe Dumnezeu-înrupat. Steaua vestește, magii se închină, păstorii se minunează și făptura se bucură (*din Litia Praznicului*).

Colindele și celelalte cîntece de Crăciun ne amintesc cu duioșie condițiile grele, lipsurile și alte neajunsuri în care a venit pe lume Pruncul Iisus. Dacă însă peștera era sărăcăcioasă și întunecoasă, Dumnezeu a acoperit-o cu o strălucire fără seamăn: Cerurile se deschid deasupra ei; păstorii aleargă să se închine Noului Născut, iar o stea mai strălucitoare decît toate stelele se ivește pe bolta cerească; magii, împărații de la Persida, povățuiți și cîrmuiți de ea, se închină Dumnezeului-Om celui din iesle și-I aduc daruri: aur, smirnă și tămîie; văzduhul răsună de cîntarea îngerească: *„Slavă întru*

cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoire‘.

Iubiților,

Cuvine-se să ne întrebăm: Care a fost pricina întrupării Domnului, numit și Emanuil, ce se tâlcuiește: Cu noi este Dumnezeu?

Aceasta o știm cu toții, căci mărturisim în Crez: „Care pentru noi oamenii și pentru a noastră mîntuire s-a pogorît din cer și s-a întrupat de la Duhul Sfînt și din Fecioara Maria și s-a făcut om“.

În urma căderii strămoșilor și a alungării lor din rai, păcatul și-a întins stăpînirea, și deci oamenii nu mai puteau prin propriile lor puteri, nici să se îndrepte, nici să se împace cu Dumnezeu și nici să dobîndească viața veșnică. Era nevoie de un Mîntuitor și un Răscumpărător Care să ne scoată din robia păcatului și să ne ridice la vrednicia cea dintîi. Pe acest Răscumpărător, omenirea L-a așteptat veacuri de-a rîndul, iar prorocii L-au vestit în repetate rînduri și cu toții așteptau împlinirea făgăduinței.

Și „la plinirea vremii“, acum aproape două mii de ani, Fiul și Cuvîntul lui Dumnezeu a luat trup omenesc, ca să compătimizească cu slăbiciunile noastre, luînd asupra Sa păcatele noastre.

Ne aducem aminte și de celelalte întîmplări care au urmat după nașterea Domnului. Să zăbovim cîteva clipe în jurul peșterii din Betleem. Vedem pe păstori, pe magii cu daruri și auzim cîntarea îngerilor deasupra peșterii. Împreună cu Sfînta Biserică ne vom întreba: „Ce daruri îți vom aduce Ție, Hristoase, că Te-ai arătat pe pământ ca un om pentru noi? Îngerii Ți-au adus lauda, cerurile steaua, magii daruri, păstorii minunea, pămîntul peștera, pustiul ieslea, iar noi pe Maica Fecioara. Cum te vom feriți pe tine Născătoare de Dumnezeu? Făcătorul veacurilor și Ziditorul firii noastre, avînd milă de noi, — chipul Său —, s-a micșorat pe Sine. În pîntecele tău, Curată, s-a sălășluit și trup fără schimbare s-a făcut din tine, ceea ce nu știi de nuntă, rămînînd cu firea, adică Dumnezeu“
(*cîntări la vecernia mică glasul al 8-lea*).

Ca și magii îi aducem daruri Pruncului Iisus: credința, nădejdea și dragostea noastră. Este, oare, nevoie să mergem la Betleem? Nu este nevoie căci avem Betleemul nostru, adică Biserica. Aici venim să ne închinăm și să cădem la Hristos, spre a-I asculta dumnezeiasca Sa învățătură, care răsună aici, ca odinioară pe muntele fericirilor, în pustie, în pragul templului din Ierusalim, în public înaintea gloatelor și în taină către sfinții Săi Ucenici și Apostoli.

Să ne apropiem de El fără frică, căci este blînd și smerit cu inima și vom afla odihnă sufletelor noastre, precum însuși ne spune (Matei XI, 28).

În vreme ce Adam fugea de privirea Stăpînului și Judecătorului său și se ascundea printre pomii raiului, noi venim în fața Mîntuitorului, cu iubire, și-I spunem: „Doamne Te iubim, căci Tu mai întii ne-ai iubit și ne-ai scos din robia păcatului“. Sîntem pe deplin încredințați că „Nu este mîntuire în nimeni altul, căci nu este alt nume sub cer dat oamenilor, prin care trebuie să ne mîntuim“ (Fapte IV, 12).

Împreună cu Sfîntul Apostol Pavel vă îndemnăm: „Să lepădați chipul de viețuire a omului celui vechi... și, înnoind duhul minții voastre, să vă îmbrăcați în omul cel nou, făcut după chipul lui Dumnezeu“ (Efeseni IV, 22—24).

Iubiților,

Praznicul Crăciunului ne îndeamnă să ne naștem din nou, adică să ne facem o făptură nouă, cu o inimă și un duh nou. Dumnezeu, prin graiul proorocului, ne făgăduiește zicînd: „Vă voi da inimă nouă și duh nou vă voi da. Voi lua din trupul vostru inima cea de piatră și vă voi da inima de carne“ (Iezechil XXXVI, 26).

Omul cel nou, cu inimă și duh nou, se află în așezarea lui cea firească în care a fost făcut de Dumnezeu, iar cel vechi se află în firea lui cea stricată prin păcat. „Sînteți făptura Lui, zidiți prin Hristos Iisus, spre a face faptele bune pe care ni le-a rînduit Dumnezeu să le săvîrșim“ (Efeseni II, 10).

Domnul și Mîntuitorul vine la noi să ne învețe dreptate, pace, iubire, frățietate, blîndețe și ascultare. Să ne întrebăm acum: Oare, cînd ne simțim liniștiți și cu cugetul împăcat?

Cînd nedreptățim pe alții, cînd furăm, ne răzbunăm, mințim, urim și amărîm pe aproapele nostru sau cînd pizmuim?

Viața ni se preface într-un adevărat rai pămîntesc cînd sîntem iubitori de bine, de dreptate, de adevăr, de pace, întregi, înțelepți, unii pe alții iubind și unii altora bine făcînd. Dar, pentru aceasta trebuie să ne naștem din nou, căci însuși Domnul ne poruncește: „*Trebuie să vă nașteți din nou*“ (Ioan III, 7).

Cu toții sîntem chemați, ca cetățeni cinstiți ai patriei iubite, să depunem toate silințele pentru întărirea și dezvoltarea vieții celei noi, spre binele și fericirea obștească. Să dăm ascultare Cîrmuitorilor țării și să ne îndeplinim conștiincios toate îndatoririle cetățenești. Să respectăm legile țării.

În deplină libertate să ne îndeplinim datoriile creștinești ca fii ai Bisericii. Să ascultăm de îndemnurile Întîistătătorilor ei și ale preoților, precum și de poruncile Bisericii, cu toată grija și sfințenia.

Legea cea nouă, legea de temelie a țării — Constituția — ne deschide zările unui viitor luminos. Măsurile noi pentru înflorirea agriculturii trebuie respectate, ca să avem toată îndestularea și mulțumirea:

Mai presus de toate, se cuvine să sporim rugăciunile de pace în lume, mai ales acum, cînd vine la noi „Domnul Păcii“, „*căci El este pacea noastră, Care a făcut din două feluri de oameni unul și a dărîmat zidul care îi despărțea*“ (Efeseni IV, 14).

„Pace pe pămînt“! Iată că au trecut atît de multe veacuri de cînd această făgăduință a răsunat în noaptea Betleemului, și cu toate acestea lumea încă este în așteptarea păcii.

„Pace pe pămînt“! Și popoarele încă se mai sfîșie între ele.

Biserica noastră, împreună cu celelalte Biserici din lume, își unesc eforturile pentru „pacea a toată lumea“.

Osîndim războiul, nu numai pentru că el cere ca mijloacele de distrugere a vieții omenești să fie, la ceasul de față, mai puternice și mai îngrozitoare decît își poate închipui mintea omului, ci și pentru că Bisericiile din lumea toată spun răs-picat: „Să nu ucizi“! Aceasta este legea veșnică, care nu va mai putea fi călcată în picioare.

Poporul nostru iubește pacea și depune toate eforturile pentru domnia ei în lumea toată.

„Pace pe pământ“! Unde s-a refugiat ea, această pace, fără de care oamenii nu pot ca să trăiască? Să fie o tăgăduire nemiloasă adusă de realitate nădejzii sublime a primului Crăciun? Nu credem aceasta. Pacea va veni și se va sălășlui în lume.

„Incolo, frații mei, numai ce este adevărat, ce-i cinstit, ce-i drept, ce-i curat, ce-i vrednic de laudă, orice faptă bună și orice-i de laudă, numai aceea să faceți și Domnul păcii va fi cu voi“ (Filipeni IV, 8).

Să învîstierim în sufletele noastre toate învățăturile pe care Sfînta noastră Biserică ni le împărtășește cu fericitul prilej al trupestii Nașteri a Domnului Iisus Hristos. Să ne îndestulăm din bucuria Praznicului. Să facem loc de cinste în sufletele noastre Mîntuitorului Hristos, Care a venit acum să ne învețe și să ne mîntuiască din robia păcatului, iar cînd va veni a doua oară să ne judece, să ne rugăm a ne învrednici șederii celei de-a dreapta Lui.

Urmînd întru totul învățăturile Sfintei Biserici, ne va primi Dumnezeu Praznicul nostru și ne va învrednici împărăției celei cerești pe care s-o dobîndim cu mila și darul Domnului nostru Iisus Hristos, Care s-a născut astăzi și Căruia I se cuvine slava în veci.

Bucuriile Crăciunului să se reverse din plin în casele și familiile voastre, cu pace, sănătate, voie bună și fericire.

La mulți ani!

„Harul Domnului nostru Iisus Hristos să fie cu voi cu toți“ (Romani XVI, 24).

Al vostru iubitor Părinte duhovnicesc și fierbinte rugător către Bunul Dumnezeu,

† **ANTIM**
Episcop al Buzăului



† C H E S A R I E

DIN MILA LUI DUMNEZEU EPISCOP AL EPARHIEI
DUNĂREA DE JOS

*întregului cler și tuturor credincioșilor din această Eparhie,
har, milă și pace de la Dumnezeu-Tatăl și de la Domnul
nostru Iisus Hristos, iar de la smerenia Noastră arhierescă
binecuvîntare.*

*«Eu lumină am venit în lume, ca oricine crede
în Mine să nu rămînă în întuneric» (Ioan XII, 46).*

Iubiții mei fii duhovnicești,

Slăvitul praznic al Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos luminează astăzi sufletele noastre cu Lumina cea mai presus de fire, Care s-a arătat pe pămînt, începînd de la Betleem; Lumina cea din Lumină, Dumnezeu cel adevărat, Strălucirea slavei Tatălui și Chipul ființei Lui, pe Care, îngerii din ceruri, văzîndu-L prunc, în brațe de maică purtat, au preamărit pe Dumnezeu și au cîntat: „*Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pămînt pace, între oameni bunăvoire*“ (Luca II, 14).

Iubiților,

Bucuria noastră pentru nașterea Domnului nostru Iisus Hristos este îndreptățită, și la ea participă întreaga Biserică a Noului și a Vechiului Testament, pentru că acest Prunc

dumnezeiesc este însuși Mîntuitorul nostru, despre Care Dumnezeu-Tatăl a zis: „*Acesta este Fiul Meu cel iubit, întru Care am binevoit; de Acesta să ascultați*“ (Matei XVII, 57).

El vine ca o lumină de la Dumnezeu pentru toți cei credincioși, ca să ne arate calea cea bună a vieții, cale de pace și de bunăvoință și să ne izbăvească din întunericul păcatelor.

Pentru aceasta, proorocul Isaia îl numește pe Hristos „Lumină mare“ cînd zice: „*Poporul care ședea întru întuneric a văzut lumină mare și celor ce ședeau întru întuneric și în umbra morții lumină le-a strălucit*“ (Isaia IX, 1—2). Tot așa și Dreptul Simeon, bătrînul, L-a numit pe pruncul Iisus „*Lumină spre descoperirea neamurilor*“ (Luca II, 32), și s-a simțit pe deplin fericit că Dumnezeu l-a învrednicit să vadă această lumină.

Dar această asemănare frumoasă cu lumina a folosit-o și Mîntuitorul pentru Sine, cînd a spus: „*Eu sînt lumina lumii. Cel ce-Mi urmează Mie nu va umbla în întuneric, ci va avea lumina vieții*“ (Ioan VIII, 12).

Că Hristos era lumina cea adevărată, care venind în lume luminează pe tot omul (Ioan I, 9), aceasta s-a văzut, iubiților, chiar de la nașterea Lui. „*Steaua Lui în răsărit*“ a luminat calea magilor și deasupra peșterii în care se afla Pruncul, iar slava Domnului a strălucit împrejurul păstorilor, care făceau de strajă împrejurul turmei lor, în noaptea cea sfîntă a nașterii Lui.

Mai tîrziu, cînd se apropiase vremea patimilor Lui, pe muntele Taborului, la schimbarea la față, „*fața Lui a strălucit ca soarele, iar hainele Lui s-au făcut albe ca lumina*“ (Matei XVII, 2).

Revărsarea aceea de lumină cerească de la naștere și de pe Tabor nu putea fi decît semnul Dumnezeirii Mîntuitorului, căci „*Dumnezeu este lumină*“ (I Ioan I, 5) și „*El se îmbracă cu lumina ca cu o haină*“ (Psalm CIII, 2).

Dar lumina Mîntuitorului mai are și o altă revărsare, tot așa de strălucitoare ca lumina de la Betleem și cea de pe Tabor, o lumină pe care o vedem fiecare, căci ne-a lăsat-o nouă ca pe o fereastră, prin care de aici de pe pămînt, vedem pe Dumnezeu, și ca pe o oglindă în care privind ne vedem pe noi

înşine cu virtuţile şi cu scăderile noastre. Această lumină este sfânta şi dumnezeiasca Sa învăţătură, cuvîntul Evangheliei Sale, care de peste nouăsprezece veacuri a luminat sufletele oamenilor cu cunoştinţa despre Dumnezeu cel adevărat şi despre rostul omului în această lume.

Sfântă şi mîntuitoare este, iubitorilor, această învăţătură pe care ne-a adus-o Mîntuitorul! Plină de lumină şi de nădejde sfîntă este pentru toţi cei credincioşi. Prin învăţătura lui Hristos viaţa noastră capătă un sens nou, superior. Ea nu mai este nîr purtat de vînt pe care curentul îl duce unde voieşte, ci ea are un vad al ei, pe care mergînd se întîlneşte cu Dumnezeu, izvorul vieţii şi cu fiecare dintre semenii noştri.

Să ne gîndim că oamenii din vechime nu cunoşteau care era rostul vieţii lor, tocmai pentru că nu cunoşteau pe Dumnezeu şi voia cea sfîntă a Lui pentru noi. În afară de evrei, toate celelalte popoare vechi se închinau la idoli, făcuţi de mîini omenesti, la fiinţe închipuite, la stihii, sau la alte lucruri deşarte care nu le puteau folosi la nimic, ci numai ca să vatem şi să slăbească în om puterile sufletului său. Din această pricină oamenii uşor alunecau în rătăcire şi în păcate. Ei trăiau într-o neconţinută teamă şi încordare despre soarta lor. Îşi dădeau seama de neputinţa credinţei lor de a-i izbăvi de rătăcire, însă nu găseau o poartă de ieşire din acest întuneric sufletesc.

A venit însă Domnul nostru Iisus Hristos, Lumina adevărului şi a izgonit întunericul minciunii, iar idoliile cei înşelători, nerăbdînd tăria Lui au căzut. Oamenii s-au luminat atuncea cu lumina cea dumnezeiască a Evangheliei şi, părăsind întunericul păgînatăţii, au venit la Cel ce avea cuvintele vieţii de acum şi ale celei viitoare şi veşnice.

De la Hristos, şi prin cei ce au vestit despre Hristos, oamenii au început să cunoască pe adevăratul Dumnezeu, şi o dată cu aceasta şi pe ei înşişi şi pe cei din jurul lor. Pentru că acest Dumnezeu, descoperit nouă prin Sfînta Evanghelie, nu este altcineva decît Tatăl nostru cel din ceruri, Care ne iubeşte aşa de mult „*încît şi pe Fiul Său cel Unul-Născut L-a dat, ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viaţă de veci*“ (Ioan III, 16). El este sfînt şi bun şi mult milostiv, şi ne-a făcut pe noi după chipul şi asemănarea Sa, ca şi noi,

urmînd bunătății Lui, să trăim în sfințenia vieții, întru dragoste și bună înțelegere.

Iubiților,

Prin venirea Mîntuitorului Iisus Hristos pe pămînt, Dumnezeu a chemat la masa dragostei Sale pe toți oamenii, ca să se ospăteze din belșug și în toată deplinătatea ca fii și moștenitori ai împărăției cerurilor. Dar pentru ca să fim primiți cu cinste la acest ospăț al cerului, noi trebuie să fim împăcați cu Dumnezeu și cu semenii noștri, fără de care noi nu ne putem apropia de locul moștenirii noastre. De aceea, Sfîntul Apostol Pavel ne îndeamnă zicînd: „*Căutați pacea cu toți și sfințenia, fără de care nimeni nu va vedea pe Domnul*“ (Evrei XII, 14). Pacea cu Dumnezeu o avem cînd dăm lui Dumnezeu cele ce se cuvin lui Dumnezeu. Cînd îl iubim cu o iubire curată, sfîntă, cînd împlinim poruncile Lui. Iar pacea cu semenii noștri o avem atuncea cînd iubim pe cei din jurul nostru, îi respectăm și căutăm să le fim de folos după puterile noastre, cînd lucrăm pentru binele obștesc.

Dragostea creștină merge mîna în mîna cu pacea. Sfîntul Evanghelist Ioan spune: „*Cine iubeste pe Dumnezeu iubeste și pe fratele său*“, iar „*cine iubeste pe fratele său rămîne în lumină*“ (I Ioan IV, 21; II, 10). Lumina este pacea cea deplină care se sălășluiește în sufletul nostru cînd noi ne-am împlinit datoria față de cei din jurul nostru și față de Dumnezeu. Prin semenii noștri noi ajungem la Dumnezeu pe drumul cel mai scurt, pentru că pe aceștia pururea îi avem în preajma noastră și le putem fi de folos în orice clipă, iar Dumnezeu, Care nu cere nimic pentru Sine, i-a încredințat pe aceștia purtării noastre de grijă în numele Său.

Mîntuitorul a spus sfinților Săi Ucenici și Apostoli: „*Voi sînteți lumina lumii!... Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, -ca să vadă faptele voastre cele bune și să slăvească pe Tatăl vostru cel din ceruri*“ (Matei V, 14-16). Aceste cuvinte de îndemn la fapte bune ni le spune și nouă, căci noi ne numim ucenicii Lui.

Iubiților, avînd deci cu noi lumina cea dătătoare de viață a lui Hristos, să folosim orice clipă a vieții noastre spre a ago-

nisi sufletului nostru vistierie de fapte bune, spre slava lui Dumnezeu și spre binele semenilor noștri, spre pacea dintre noi și din toată lumea, pe care o caută așa de mult omenirea din zilele noastre, în drumul ei spre mai bine și căreia poporul nostru i-a închinat întreaga lui muncă creatoare. Această vistierie sufletească ne va fi de mare folos aicea pe pământ, căci ea va înmulți rodul muncii noastre, va face viața mai îndelungată, oamenii mai fericiți. Iar copiii noștri nu vor mai cunoaște necazurile prin care a trecut poporul nostru, care cu mari jertfe și-a dobândit independența și libertatea, și vor păși cu încredere pe drumul vieții acesteia noi pe care o trăim astăzi, viață plină de cele mai frumoase înfăptuiri și de îndreptățite speranțe pentru viitor.

Iubiților, toate facerile de bine către semenii noștri, către patria și poporul nostru, sînt lumini care luminează drumul vieții acesteia, care merge către împlinirea binelui obștesc, dar sînt și fapte întru care se preamărește Dumnezeu.

De aceea, întru această zi de praznic, să venim și noi cu aceste binefaceri înaintea Pruncului dumnezeiesc ca filozofii și păstorii și, oferindu-le Lui, să zicem: Ale Tale dintru ale Tale, Ție-Ți aducem Hristoase, din cele ce Tu le-ai adus. Primește-le întru mărturia credinței și a dragostei noastre pe care Tu le-ai luminat și le-ai întărit după voia lui Dumnezeu, și întru pomenirea facerii Tale de bine către noi!

Vă binecuvîntez, iubiții mei fii duhovnicești, și cu părintească dragoste vă îmbrățișez și vă urez pace și fericire în căminele voastre, tuturor. Anul nou cu sănătate și la mulți ani!

Harul Domnului nostru Iisus Hristos și dragostea lui Dumnezeu-Tatăl și împărtășirea Sfîntului Duh, să fie cu voi cu toți !

Al vostru către Domnul, de tot binele rugător,

† *CHESARIE*
Episcopul Dunării de Jos





ÎNDRUMĂRI PASTORALE ȘI OMILETICE

PREDICI

LA DUMINICA A XXIII-a DUPĂ RUSALII

Unul dintre cele mai mari daruri cu care Dumnezeu cel atotputernic a înzestrat pe oameni este mintea sau rațiunea. Cu ajutorul minții, omul ia cunoștiință de cele din jurul său, cunoaște binele și răul, cunoaște adevărul și prețuiește frumosul, se cunoaște pe sine însuși în tainele cele mai ascunse ale inimii sale și poate intra în relații de prietenie, colaborare și ajutorare reciprocă cu ceilalți oameni.

Omul nu poate trăi singur sau izolat; el este una din cele mai sociale ființe dintre viețuitoarele pământului.

Ca ființă rațională, omul se străduiește continuu să-și îmbunătățească viața, să-și creeze condiții de trai mai lesnicioase. Gîndurile minții omenești nu cunosc repaos, sînt într-o neîncetată mișcare și căutare, voind să dezlege în fiecare moment felurite întrebări și probleme. Gîndurile omului scrutează chiar și cele mai adînci chestiuni. Ideile se încrucișează în mintea noastră unele cu altele într-un chip uimitor, se îndreaptă cu cea mai mare iuteală către felurite probleme care ne preocupă, căutînd să le dezlege, încît pe drept se spune: «Nimic nu-i mai iute ca gîndul».

Sfîntul Ioan Damaschin ne spune că Preabunul Dumnezeu nu s-a mulțumit numai cu fericirea și contemplarea Sa proprie, ci, datorită nemărginitei Sale bunătăți, a binevoit să creeze pe oameni pentru ca să existe cineva care să se împărtășească de dragostea Sa, să primească bunătățile Sale și să se bucure de ele. În acest scop, El a creat din iubire pe primii oameni, aducîndu-i din neexistență la existență. De aceea, Sfîntul Ioan Evanghelistul ne spune: «Dumnezeu este iubire... În aceasta este dragostea, nu fiindcă noi am iubit pe Dumnezeu, ci fiindcă El ne-a iubit pe noi» (I Ioan IV, 8, 10). În cartea Apocalipsei, același Evanghelist ne îndeamnă să fim recunoscători față de Dumnezeu Care ne-a dăruit tuturor viața, spunînd: «Vrednic ești, Doamne și Dumnezeul nostru, să primești mărirea, cinstea și puterea, căci Tu ai făcut toate lucrurile, iar prin voința Ta au luat ființă și s-au zidit» (IV, 14).

Dumnezeu însă, nu numai că ne-a creat din iubire, ci a rinduit prin poruncile Sale dumnezeiești și modul conviețuirii noastre în lume. Iar modul acesta este dragostea dintre noi. Unui învățat al Legii, care a cerut Domnului Hristos lămuriri cu privire la cea mai mare poruncă din lume, El i-a răspuns astfel: «Să iubești pe Domnul Dumnezeuul tău din toată inima ta, din tot sufletul tău și din tot cugetul tău. Aceasta este marea și cea dintâi poruncă. Iar a doua, asemenea ei, este: Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși» (Matei XXII, 37—39).

Credința în Dumnezeu și iubirea față de El se cuprinde, după cum a spus însuși Domnul Hristos, și în iubirea față de semenii noștri. «Căci cine nu iubește pe fratele său pe care-l vede, cum poate să iubească pe Dumnezeu pe care nu-L vede» — spune Sfântul Ioan Apostolul și Evanghelistul.

Ca fii ai aceluiași Dumnezeu, noi trebuie să creștem și să ne desăvirșim laolaltă în dragostea și credința față de Domnul Hristos pe care Dumnezeu Tatăl L-a trimis în lume spre fericirea și mântuirea noastră.

Iubirea față de aproapele nostru este felurită; ea cuprinde iubirea față de rudele noastre, față de prietenii și cunoscuții noștri, față de cei de același neam cu noi, față de necunoscuți și străini.

«Cine este omul acela dintre voi — spune Domnul Hristos — de la care, de-i va cere fiul său piine, să-i dea piatră? Sau, de-i va cere pește, el să-i dea șarpe?» (Matei VII, 9). În ceea ce privește datoria pe care o avem față de cei ai casei noastre și de rudele noastre apropiate, Sfântul Apostol Pavel ne spune lămurit: «Dacă cineva nu poartă grijă de ai săi și mai ales de cei ai casei sale, s-a lepădat de credință și este mai rău decât un păgîn» (I Tim. V, 8).

Mîntuitorul nostru numește pe toți cei ce cred în El prietenii Săi. Iar față de prieteni, cum trebuie să ne purtăm și ce fel de iubire să le arătăm?

«Mai mare dragoste decât aceasta — ne spune Domnul Hristos — nimeni nu are, ca să-și pună viața lui pentru prietenii săi. Voi sînteți prietenii Mei dacă faceți ceea ce vă poruncesc» (Ioan XV, 13—14).

Bunătatea lui Dumnezeu și iubirea Sa pentru oamenii pe care i-a creat nu se împacă cu ura și vrajba, cu asuprirea, cu nedreptatea, răzbu-narea și răutatea față de semenii noștri, căci El vrea ca toți oamenii să caute adevărul și să săvîrșească binele; El vrea ca pretutindeni în lume și totdeauna să domnească între oameni iubirea și dreptatea, înțelegerea, îngăduința, pacea și frățietatea, mulțumirea și fericirea tuturor. Dragostea față de semenii noștri nu cunoaște margini. «Dragostea — ne spune Sfântul Apostol Pavel — este îndelung răbdătoare; dragostea este plină de bunătate; dragostea nu pizmuiește, nu se laudă, nu se trufește... Toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduiește, toate le rabdă. Dragostea nu va pieri niciodată» (I Cor. XIII, 4, 7, 8).

Iubirea dintre noi exprimă în sufletul nostru credința în Dumnezeu și în preaiubitul Său Fiu, Domnul Hristos.

Credința înseamnă ascultarea de glasul și de poruncile lui Dumnezeu pe care El le-a descoperit prin Domnul Hristos. «În credință — ne spune Sfântul Apostol Pavel — este adevărarea celor nădăjduite, dovada lucrărilor celor nevăzute» (Evr. XI, 1). Credința în Dumnezeu și dragostea față de El ne asigură milostivirea și harul lui Dumnezeu; iar harul ne curăță de păcate, ne face să nu mai fim robii păcatului, pentru că ne spune Sfântul Apostol Iacob: «toți greșim în multe chipuri» (Iacob III, 2); ne dăruiește prin puterea Duhului Sfânt renașterea la o viață curată, ne înnoiește și ne sfințește, ne face fiii și prietenii lui Dumnezeu, «căci în har sînteți mîntuiți prin credință» (Efes. II, 8). Credința în Dumnezeu este nedespărțită de iubire, ci devine lucrătoare prin iubire. Cine are credință nu numai că primește învățăturile dumnezeiești descoperite de Domnul Hristos, ci le pune în aplicare prin iubirea față de Dumnezeu și de oameni, le trăiește și le împlinește cu bucurie. Mîntuitorul însuși ne îndeamnă ca nu numai să ascultăm, de poruncile și învățăturile Sale, ci să le și împlinim, spunînd astfel: «De ce-Mi ziceți: Doamne, Doamne, și nu faceți ce spun Eu?» (Luca VI, 46). Iar cu alt prilej, a spus: «Nu oricine îmi zice: Doamne, Doamne, va intra în împărăția cerului, ci cel ce va face voia Tatălui Meu din ceruri» (Matei VII, 21).

Credința și iubirea se împlinesc prin facerea de bine, prin faptele bune față de semenii noștri. Fiecare din noi trebuie să fim oricînd gata spre facerea binelui, iar faptele noastre bune trebuie să prisosească în fiecare zi. Căci așa împlinim porunca Mîntuitorului, care ne-a spus: «Toate cîte voiți să vă faceți vouă oamenii, faceți și voi lor asemenea, căci aceasta este Legea și prorociei»

Avînd credință în Dumnezeu și dragoste față de El și de semenii noștri, fiind gata oricînd să realizăm binele, noi putem ajunge — cum ne spune Sfântul Apostol Pavel — la «unitatea credinței și a cunoștinței Fiului lui Dumnezeu, la starea bărbatului desăvîrșit, la măsura vîrstei deplinătății lui Hristos» (Efes. IV, 13).

Pentru a ne ridica la măsura vîrstei deplinătății lui Iisus Hristos, noi toți trebuie să păstrăm curăția sufletului și a trupului, nevinovăția inimii, credința în Dumnezeu, dragoste față de El și de oameni, recunoștință față de binefacerile și milostivirile Sale.

La aceste gînduri înalte ne îndeamnă și Sfântul Apostol Pavel cînd spune: «Acum deci lepădați toate aceste lucruri: minia, iuțimea, răutatea, defăimarea, cuvîntul de rușine din gura voastră. Nu vă mințiți unul pe altul, fiindcă v-ați dezbrăcat de omul cel vechi și de faptele lui și v-ați îmbrăcat în cel nou» (Col. III, 8—10).

*

Impresiile felurite și privescările noi ne dau forțe și bucurii noi. Măreția și frumusețea firii cu toată varietatea și splendoarea ei, peisajele pitorești care se schimbă la tot pasul, verdele viu și strălucitor al pădurilor, primăvara și vara, podoaba multicoloră a frunzișului lor toamna,

cînd pădurile se îmbracă într-un colorit feeric, piscurile munților care se înalță spre cer ca niște catedrale uriașe, ne strecoară în suflete idei, simțăminte, emoții și bucurii noi. Ochii ni se umplu de vrajă, fericire și încîntare.

Acțiunile nobile, frumoase și curate ale sufletului nostru, simțămintele și dorințele curate ale inimii noastre, gîndurile noastre frumoase, ostenele și binefacerile făcute în viața aceasta semenilor noștri nu vor pieri o dată cu trupul nostru muritor. Nu sîntem sortiți pieririi și nimicirii, ci vieții veșnice și împărăției luminii, după cum ne spune Domnul Hristos: «Cel ce crede în Mine are viață veșnică» (Ioan III, 16).

De aceea, pentru a ne învrednici de viața cea veșnică, după îndemnul Sfîntului Apostol Pavel, «să nu ne lenevim în facerea de bine... să facem binele către toți» (Gal. VI, 9, 10). Toți cei ce împlinesc voia lui Dumnezeu și poruncile Sale sfinte nu vor rămîne fără răsplata cuvenită, precum ne încredințează Sfîntul Apostol Pavel, care ne spune: «Cele ce ochiul n-a văzut, urechea n-a auzit și la inima omului nu s-au suit, acestea le-a pregătit Dumnezeu pentru cei ce-L iubesc pe El» (I Cor. II, 9). Cînd vom ajunge în viața de dincolo, credința se va schimba în vederea celor dumnezeiești față către față, nădejdea în arătarea celor așteptate în viața pămîntească, iar iubirea va domni de-a pururea în împărăția luminii, a iubirii și adevărului.

Învrednicește-ne și pe noi, Doamne, să fim numărați cu aleșii Tăi cei din veac și să ne bucurăm și noi de această împărăție. Amin!

Pr. Prof. IOAN RAMUREANU



LA DUMINICA A XXIV-a DUPĂ RUSALII

DESPRE RUGĂCIUNEA PĂRINȚILOR PENTRU COPII

La Sfînta Evanghelie de astăzi, am ascultat istorisirea învierii fiicei lui Iair, mai-marele sinagogii, săvîrșită de Mîntuitorul.

Sfinții Evangheliști descriu în cuvinte simple suferința sfișietoare a părintelui care se roagă de Mîntuitorul să vindece pe copila lui, grav bolnavă, în vîrstă de numai doisprezece ani.

Iair auzise de minunile pe care le făcea Domnul Iisus Hristos; cade la picioarele Lui și-L roagă, cu lacrimi să vină acasă, unde era pe moarte fiica lui, și s-o tămăduiască.

Dar durerea lui devine sfișietoare cînd, sosind acasă cu Domnul Iisus Hristos, află că fiica lui a și murit.

Mintuitorul era însă acolo; El intră în casă și înviază pe copila moartă, readucând-o la viață cu puterea Lui dumnezeiască.

Varlaam mitropolitul, vorbind acum mai bine de 300 de ani în mitropolia Moldovei, spunea că Domnul a grăit aceste cuvinte de încurajare și de mângiere către părintele cu inima sfîșiată de durere: «Nu te teme, ci crede numai că astăzi vei vedea slava lui Dumnezeu în casa ta și puterea Dumnezeirii Mele o vei cunoaște și vei crede să Eu biruiesc cu viața moartea. Eu poruncesc morții și Mă ascultă și iadul se cutremură de puterea Mea și sufletele de nevoi le sloboade, că Eu sînt viața și învierea».

Chinul nefirșit al părintelui se prefăce într-o bucurie de negrăit. Împreună cu el se bucură și se minunează și rudele și prietenii care veniseră să mîngie pe părinți în acea clipă de cumplită cumpănă a vieții lor și a unicului lor copil.

Multe sînt amănutele impresionante ale acestei istorisiri a învierii fiicei lui Iair, pe care ni le dau Sfinții Evangheliști; multe sînt și învățăturile pe care le putem scoate din Sfînta Evanghelie de astăzi.

Unul dintre faptele de interes mai general pentru noi este, fără îndoială, puterea rugăciunii lui Iair pentru copila lui. Mintuitorul ascultă rugăciunea lui și o înviază. De aceea, iubirea reciprocă între membrii aceleiași familii este un lucru de la sine înțeles.

Iubirea de copii se deosebește însă de toate celelalte simțăminte omenești. Iubirea copiilor proprii se caracterizează prin jertfelnicia pentru binele și fericirea copiilor, adeseori în totală uitare și dăruire de sine. După ce au dat viață copiilor, părinții trebuie să crească plîpînde roade ale iubirii lor, mai firave și mai expuse decît ale tuturor viețuitoarelor pămîntești.

Prin creșterea copiilor se înțelege atît întreținerea vieții lor, cît și educarea și pregătirea lor pentru viață, pentru clipa cînd vor trebui să-și câștige piinea pentru sine și pentru noua familie întemeiată prin căsătoria lor.

Îndeosebi căldura iubirii materne atinge uneori forme sublime, indiferent dacă e răsplătită cu iubirea corespunzătoare sau nu. Mintuitorul Iisus Hristos rămîne și din punctul de vedere al iubirii față de părinți un ideal pururea de neatins: în ultimele clipe ale morții Sale groaznice pe cruce, El nu uită. înainte de a-și da duhul, să încredințeze pe Maica Sa ucenicului preaiubit.

Iubirea părinților pentru copii îi identifică pe aceștia cu propria lor ființă și-i iubesc ca și cum s-ar iubi pe ei înșiși, deoarece copiii sînt viața lor, trup din trupul lor, singe din singele lor. De aceea, pentru părinți, copiii rămîn toată viața un motiv de grijă și de preocupări; rămîn toată viața copiii lor.

Astfel, pe cînd copiii, devenind capi de familie, la rîndul lor despică zăările viitorului, cu ochii ațintiți spre ceea ce va fi, părinții rămîn cu un continuu prezent a ceea ce a fost, adică a raportului lor de la părinte la copil, ignorînd oarecum că cel ce a fost o dată numai copil este acum

și el părinte la rîndul său; copilul tinereții sale rămîne pentru părinte copil pînă la adînci bătrînețe.

Fără îndoială că iubirea mamei este mai profundă, mai legată de viața copilului decît a tatălui; prin creație, din fire, copilul este mai mult al mamei decît al tatălui. Iubirea ei este călîtă în jertfa de sine, în lacrimi și dureri, dar și în nădejdi infinite pentru viitorul însoțit al copilului ei.

Iubirea tatălui este, de obicei, mai cumpănită, mai calculată: Copilul are nevoie și de această iubire mai temperată care frînează, stăvilește unele porniri ale lui, fie că ele se datoresc pasiunilor declanșate de ispite, fie unor deprinderi formate prin exemple rele. Iubirea aceasta mai temperată, mai rațională are un ochi mai vigilent și la greșelile copilului. În adevăr, educația, creșterea unui copil implică nu numai partea pozitivă, favorabilă bunelor deprinderi și dezvoltări, ci și reprimarea și refacerea celor rele, chiar de la începutul lor. Și, adeseori, copiii se resimt de lipsa unei asistențe mai aspre a tatălui și această asistență se dovedește a fi totdeauna necesară, eficace și binefăcătoare pentru copii. Ea este amintită de unele capitole ale Înțelepciunii lui Iisus, fiul lui Sirah.

Acțiunea conjugală a ambilor părinți, exemplul lor de muncă și ajutorare reciprocă, de devotament, afecțiune, iubire, toate acestea fac ca familia să fie mediul cel mai prielnic al dezvoltării și formării cetățeanului cu dragoste și încredere în semenul său, gata de orice jertfă pentru el. Dragostea părintească devine astfel școala iubirii, a rînduiei, a bunei cuvîințe și a jertfelniciei.

Sfînta Evanghelie de astăzi ne-a descris simplu scena durerii și atitudinii părinților, cînd boala sau moartea amenință pe copilul lor. Atunci, părintele se agață cu sufletul de orice speranță pentru a-și salva ce are mai scump pe lume.

Așa se explică de ce Iair, mai-marele sinagogii, nu mai ține seama de faptul că Iisus Hristos era innoitorul urmărit, prietenul vameșilor și al păcătoșilor, amenințat și blestemat de conducătorii religioși ai poporului său, ci apela la ajutorul Său și I cade la picioare, cu rugăciuni fierbinți pentru a reda viața copilei sale, mai prețioasă decît a sa proprie. Atitudinea lui este întru totul de înțeles.

În adevăr, ce durere mare este pentru părinte pierderea celui pentru care are cele mai alese griji, cea mai adîncă tandrețe, a celui ce trebuie să fie mîngîierea durerilor sale, sprijinul bătrînețelor, nădejdea familiei! Cuvintele pot cu greu să exprime simțămintele de pierdere totală, de pustietate îngrozitoare, de părăsire, ale celui ce a pierdut pe copilul său. E ca și cum lumea întregă ar trebui să piară, ca și cum ar fi pierdut rațiunea de a mai exista. Fiindcă viața însăși îi pare fără sens și fără rost dacă nu poate să mai ajute cu nimic pe cel ce se pierde: nici cu lacrimile nefolositoare, nici cu grijile de prisos... Dar iată că în acest abis de deznădejde se ivește un luminîș. Și atunci, mîinile și glasul părintelui desperat se ridică cu credință către Cel atotputernic, așa cum a făcut și Iair.

Și ce rugăciune ar putea fi mai bine primită de Fiul, Cel ce-și dădea duhul pe cruce în fața Maicii Sale, decît rugăciunea părinților, strigătul desperat al inimii lor pentru tot ce au mai scump pe lume. Cît de bine se potrivește această rugăciune cu cea recomandată de Domnul prin cuvintele: «Veți striga către Mine și veți veni și vă veți ruga Mie și Eu vă voi auzi» (Ier. XXIX, 12); «Cereți și se va da vouă; căutați și veți afla; bateți și se va deschide vouă. Căci oricine cere ia; cel care cercețează află și celui care bate i se va deschide...» «Dacă voi, răi fiind, știți să dați daruri bune fiilor voștri, cu cît mai virtos Tatăl vostru cel din ceruri va da cele bune celor care cer de la El» (Matei VII, 7—11).

Îisus Hristos nu îndepărtează de la El rugăciunea făcută cu credință de părinți pentru copiii lor pe care i-au primit ca un dar și o binecuvîntare cerească: «Oricine va primi în numele Meu pe unul dintre acești copii, pe Mine Mă primește» (Marcu IX, 37).

El a poruncit ucenicilor Săi: «Lăsați copiii să vină la Mine și nu-i opriti, căci a unora ca aceștia este împărăția lui Dumnezeu» (Marcu X, 14). Copiii sînt curăția însăși, sînt asemenea îngerilor prin nevinovăția și puritatea lor.

Îisus Hristos a fost și El copil. De aceea a spus: «Cine nu va primi împărăția lui Dumnezeu ca un copil, nu va intra în ea» (Marcu X, 15).

Și în acest caz, rugăciunea firbinte a părinților, alături de exemplul viu al vieții lor curate, poate duce la reînvierea sufletului tînărului, prin pocăință sinceră și mărturisire.

Puterea rugăciunii părinților se vedește astfel a fi mare și salutară pentru copiii lor, cînd se pornește dintr-o inimă curată, sinceră, devotată. «Mult poate rugăciunea celui drept în lucrarea ei» — spune Sfîntul Iacob (V, 16).

*

Iubirea părinților pentru copiii lor, încununată de rugăciunea lor pentru aceștia, are aspecte și puteri minunate.

Copiii nu trebuie să rămînă nesimțitori la o asemenea iubire.

După cuvîntul lui Lamennais, un înțelept din veacul trecut, nu există ființă mai blestemată decît aceea care sfărîmă legătura de dragoste și respect dintre ea și aceia de la care își are viața.

De la părinți deținem, de obicei, tot ce avem mai de preț.

Oricine poate spune ca marele învățat Pasteur despre mama sa, numînd-o «mamă vitează» și despre tatăl său că: «a privi în sus, a învăța de acolo, a căuta să mă ridic totdeauna, iată ce m-a învățat».

Cum am putea să uităm pe cei care ne-au dat viață și s-au dăruit pentru formarea, pentru fericirea noastră, clipă de clipă, neavînd pretenție decît la un suris care să le însenineze fața și aflîndu-și fericirea în propria noastră fericire?

Să-i ajutăm la rîndul nostru cu o duioșie fiască. Vine o vreme cînd viața dă înapoi, trupul slăbește, puterile se sting.

Copii. — mari sau mici — voi datorăți atunci bătrînilor voștri părinți grijile pe care le-ați primit de la ei în anii voștri de la început.

Mîntuitorul însuși a osîndit aspru pe fariseii și cărturarii care admiteau ca bătrîinii să fie lipsiți de ajutorul copiilor lor, sub pretext că aceștia au dăruit la templu ceea ce se cuvenea părinților (Matei XV, 5).

Să nu-i uităm nici în rugăciunile noastre și să nu-i uităm nici în pomeniile rînduite după moarte, ale celor ce și-au încununat o viață de jertfă în iubire cu rugăciunile pentru copiii lor, după pîlda lui Iair.

Prof. NICOLAE CHIȚESCU



LA DUMINICA A XXV-a DUPĂ RUSALII

Citirea Sfintei Evanghelii în biserică, în toate duminicile și sărbătorile de peste an, și explicarea ei pe înțelesul tuturor s-au dovedit de multă vreme ca fiind foarte folositoare. Și chiar dacă se citesc în fiecare an aceleași părți din Sfînta Evanghelie, totdeauna se găsesc în ele învățături ce se potrivesc de minune cu împrejurările de viață mereu schimbătoare în care trăim.

Dar poate că în nici o duminică de peste an Sfînta Evanghelie nu grăiește cu înțeles mai potrivit pentru vremea noastră decît prin întîmplările istorisite în Sfînta Evanghelie de astăzi. Căci dacă totdeauna a fost nevoie ca oamenii să se iubească, să se înțeleagă între ei și să se ajute, fără a ține seama de legăturile de rudenie, de neam, de rasă și chiar de religie, apoi astăzi aceste lucruri sînt cerute mai mult ca oricînd. Și tocmai asupra lor stăruie Sfînta Evanghelie prin preafrumoasa parabolă a samariteanului milostiv, care s-a citit astăzi, pe care o știți cu toții, dar asupra căreia este bine să revenim neîncetat, pătrunzîndu-i adevăratul înțeles și potrivirea ei cu vremea în care trăim noi.

Să încercăm a ne purta cu mintea, pentru un moment, pe vremea cînd Mîntuitorul a rostit parabola cu samariteanul milostiv, — parabolă cu ajutorul căreia Mîntuitorul aducea o învățătură nouă pentru vremea aceea, o învățătură menită să schimbe raporturile dintre oameni, să le pună pe temelii drepte și sfinte.

Să ne amintim, din cuprinsul Sfintei Evanghelii ce s-a citit astăzi, cu ce prilej a spus Mîntuitorul parabola cu samariteanul milostiv. Am aflat cum un învățător de lege iudaică, adică un om care cunoștea bine Legea lui Moise și celelalte Scripturi Sfinte ale Vechiului Testament, căutînd să-L ispitească pe Mîntuitorul, I-a pus întrebarea: «Învățătorule, ce să fac ca să moștenesc viața veșnică?», la care Mîntuitorul, știindu-l cunoscător de lege, i-a răspuns: «În lege cum citești? Ce este scris?». «Să iubești pe

Domnul Dumnezeuul tău din toată inima ta și din tot sufletul tău și din toată puterea ta și din tot cugetul tău și pe aproapele tău ca pe tine însuși» — a zis învățătorul de lege. «Drept ai răspuns» — i-a spus Mîntuitorul. «Fă aceasta și vei fi viu». Dar învățătorul de lege, «vrînd să se îndreptățească», a pus Mîntuitorului marea întrebare: «Și cine este aproapele meu»? (Luca X, 25—29), dînd astfel prilej Mîntuitorului să spună parabola cu samariteanul milostiv.

Cine este aproapele meu? — a întrebât învățătorul de lege. Dar de ce, oare, a pus el această întrebare? Era, oare, o nouă cursă pe care voia s-o întindă Mîntuitorului, sau poate căuta într-adevăr răspuns unei întrebări care mocnea în sufletul său și al altora? Astăzi, dacă ne-ar pune cineva întrebarea aceasta, ne-ar fi foarte ușor să răspundem, dar atunci nu era atît de ușor. Este adevărat că inspirații profeti ai Vechiului Testament propovăduiseră o doctrină largă, umanitară, o doctrină a iubirii universale, a iubirii care trebuia să treacă peste granițele iudaismului, îmbrățișînd lumea întregă, dar această doctrină fusese înăbușită cu vremea, nu atît de unele învățături mai strîmte ale legii iudaice, cît de comentariile nesfîrșite la care cărturarii evrei supuseseră fiecare verset, fiecare paragraf din Lege, dîndu-i o interpretare inspirată din moravurile acelor vremi. Nouă ne vine ușor să considerăm astăzi că omul, de orice culoare ar fi, orice limbă ar vorbi, din orice neam ar face parte, oricît ar fi de neînvățat sau sărac, este tot om, tot făptură a lui Dumnezeu, cu suflet rațional și asemănător, în adîncul ființei sale, cu toți oamenii. Pe atunci însă, chiar unul dintre cei mai de seamă cugetători pe care i-a avut antichitatea, marele învățat și filozof Aristotel, socotea că sclavii, de pildă, nu au aceeași natură cu oamenii liberi și deci nu merită a fi tratați la fel cu oamenii liberi. De aceea, și în legile după care se conduceau grecii și romanii, sclavii erau considerați ca «lucruri», nu ca «persoane», — lucruri de care stăpînul lor putea să se folosească și să abuzeze după plac, fără a fi pedepsit.

Tot asemenea, în vremea aceea, orice străin, orice om de alt neam era considerat ca «barbar» și ca un om în afara legilor țării, față de care nimeni nu avea cine știe ce obligații de omenie. Pînă acolo se mergea cu această dușmănie față de străini, încît, în unele țări civilizate din antichitate, se socotea ca o mare călcare a legii orice atingere cu vreun străin. Dacă, de pildă, cineva sta la masă cu un străin de neam și de credință religioasă, era considerat că a contractat o gravă necurătenie religioasă, pentru care era ocolit și batjocorit de toți concetățenii săi. Pînă și astăzi se mențin astfel de obiceiuri cu putere de lege în unele țări necreștine.

Evreii, cu toate că primiseră prin Moise o lege dreaptă și prin profeti învățături de iubire universală, erau și ei încătușați în vechi prejudecăți egoiste, care întunecau frumusețea Legii și a învățaturii profetilor pînă într-atît, încît nici chiar un învățător de lege nu era lămurit, sau cel puțin își putea îngădui să se arate nelămurit, asupra înțeleșului cuvîntului «aproapele». Și ce frumos ni se pare răspunsul Mîntuitorului, exprimat prin parabola samariteanului milostiv! Și știți cum Mîntuitorul, ca să facă și mai izbitor contrastul între vechea mentalitate, strîmță, egoistă, lipsită

de iubire față de aproapele, și învățătura iubirii universale ce trebuia să se răspîndească în lume, pune față în față tocmai purtarea unor oameni apropiați celui căzut între țilhari, iudei ca și el, ba încă oameni ai Templului, un preot și un levit, și purtarea unui samaritean, adică a unui om al cărui neam, tot iudeu la origine, devenise însă cu vremea străin prin amestecul cu alte popoare și prin îndepărtarea de credința curată iudaică.

Cum s-au purtat preotul și levitul știți; cum s-a purtat samariteanul, de asemenea știți. Cel dintîi, uitînd porunca iubirii aproapelui, sau înțelegînd-o strîmt, au ocolit pe cel căzut între țilhari. Celălalt, samariteanul, împins de mila din sufletul său, a dat nenorocitului drumet îngrijirile necesare, fără a se întreba dacă era samaritean, iudeu sau de alt neam. «Care dintre cei trei ți se pare că a fost aproapele celui căzut între țilhari?» — a întrebat Mîntuitorul pe învățătorul de lege. «Cel care a avut milă de el» — a răspuns acesta. «Mergi de fă și tu asemenea» — îi spune atunci Mîntuitorul; adică, ia aminte și învață că aproapele tău este orice om, iudeu sau samaritean, grec sau de orice alt neam; de oricine trebuie să-ți fie milă cînd se află în suferință; în orice om trebuie să vezi un frate al tău, să te vezi chiar pe tine însuși și să-l iubești ca pe tine însuși.

*

Acesta este tilcul parabolei cuprinsă în Sfînta Evanghelie care s-a citit astăzi. Din nefericire, mai există încă și azi unii cărora nu le vine să creadă că un negru, de pildă, este semenul nostru, că are și el dreptul la libertățile pe care legea le acordă albilor, că poate și el să ia masa într-un restaurant în care mîncă albi, că poate dormi și el într-un hotel în care dorm albi, deasemenea copiii săi pot învăța și ei carte în școlile în care învață albi. S-au găsiți, cum știți, și în vremea noastră așa-ziși filozofi care să vorbească despre superioritatea unor rase față de altele, a unor popoare față de altele, propovăduind doctrina sălbatică a exterminării unor rase socotite ca inferioare și căutînd să justifice dreptul unor popoare de a stăpîni alte popoare.

Dar vremea unor astfel de «filozofi» a trecut. Omenirea se îndreaptă cu pași repezi spre o justă înțelegere a raporturilor dintre indivizi și dintre popoare: Nu mai departe decît acum o sută de ani, foarte multă lume considera drept o utopie, o iluzie deșartă întemeierea unei instituții internaționale, care luptă pentru drepturile omului la libertate, la egalitatea sa cu ceilalți oameni de orice culoare, la apărarea sa de nedreptatea din partea celor mai puternici decît el.

Cine ar fi crezut acum o sută de ani că vom trăi astăzi în vremea celor cîteva zeci sau chiar sute de alte organizații naționale și internaționale, religioase și nereligioase, care luptă pentru drepturile omului, pentru colaborarea între popoare pe teren economic, social, științific, cultural, artistic, pentru pacea și înfrățirea oamenilor și a popoarelor!

Se gîndea, oare, cineva, acum o sută de ani, că și Bisericile creștine, care au trăit veacuri de-a rîndul despărțite și chiar învrăjbite între ele —

împotriva duhului și literei Sfintei Evanghelii — se vor căuta astăzi cu atîta ardoare între ele, întinzîndu-și mîini frățești de apropiere între ele și de colaborare la opera de înfăptuire a binelui, a păcii și a progresului omenirii!

Ba chiar încă mai mult! Cine s-ar fi gîndit că se vor ajunge astăzi să se caute între ei chiar și reprezentanții diferitelor religii ale lumii, ca aceștia să dorească a se cunoaște mai bine și a încerca să colaboreze între ei pentru pacea lumii și pentru a ușura suferințele în care se află încă și azi milioane și milioane de oameni, pe întinse regiuni de pe suprafața pămîntului.

Aceasta înseamnă că oamenii conștiinți de pretutindeni și reprezentanții religiilor, și-au dat seama de răspunderea lor pentru soarta omenirii într-o vreme ca a noastră, cînd, pe de o parte mijloacele de distrugere în masă au ajuns atît de înfricoșătoare, iar pe de altă parte cam jumătate din populația globului pămîntesc nu se hrănește îndeajuns și e bîntuită de boli neîngrijite, de neștiință de carte, de lipsă de îmbrăcăminte și adăposturi omenești. Oamenii de bine de pretutindeni și reprezentanții creștinismului și-au dat seama că împotriva vechii mentalități strîmte, înguste, dușmănoase, care învrăjbea indivizii între ei și popoarele între ele, trebuie luptat în chip organizat, pe multe căi, cu puteri unite și avînd înscris pe steagul lor că aproapele nostru este orice om în suferință. Ceea ce înseamnă că parabola samariteanului milostiv este astăzi mai actuală ca oricînd.

*

Dacă atîtea organizații naționale și internaționale laice și religioase luptă astăzi să se înțeleagă o dată pentru totdeauna că aproapele nostru este orice om, de orice neam, de orice rasă, de orice culoare și mai ales omul în suferință, care este datoria noastră, a fiecăruia dintre noi, față de aproapele nostru? O știm de multă vreme, dar trebuie să punem în practică ceea ce știm. Știm bine că trebuie să fim și noi samariteni milostivi, oameni care își iubesc cu adevărat semenii lor, frații lor oameni, mai apropiați sau mai depărtați. Căci cine nu iubește pe fratele său, nu iubește nici pe Dumnezeu, — cum spune foarte frumos Sfîntul Evanghelist Ioan: «Dacă cineva zice: iubesc pe Dumnezeu iar pe fratele său îl urăște, mincinos este, pentru că cel ce nu iubește pe fratele său pe care-l vede, nu poate să iubească pe Dumnezeu pe care nu-l vede». Cu alte cuvinte, «cel ce nu iubește n-a cunoscut pe Dumnezeu, căci Dumnezeu este iubire» și deci, «cine iubește pe Dumnezeu iubește și pe fratele său! (I Ioan IV, 8. 20—21). «Nu oricine îmi zice Mie: Doamne, Doamne, va intra în împărăția cerurilor — spune Mîntuitorul — ci cel ce face voia Tatălui Meu, Carele este în ceruri» (Matei VII, 21).

Dumnezeu cere deci de la noi iubire, iubire fără margini, fără îngrădiri de neam, de rasă. Dumnezeu ne cere să fim samariteni milostivi, să ajutăm pe orice om în suferință, să nu-l ocolim, să nu ne împietrim inima în fața suferinței omenești.

Și este momentul potrivit. mai ales în duminica de astăzi, când începe postul premergător Nașterii Marelui și Bunului Samaritean, Domnul nostru Iisus Hristos. să ne reculegem și să ne cercetăm sufletul în lumina Sfintei Evanghelii care s-a citit astăzi, pentru a vedea dacă inima noastră este destul de simțitoare și dacă mâna noastră se întinde pentru ajutorarea celor care au nevoie de noi.

Să rugăm pe Dumnezeu să sporească El în inimile noastre, cu puterea harului Său divin, căldura iubirii noastre pentru aproapele și duhul de jertfelnicie pentru binele obștesc.

Să rugăm de asemenea pe Dumnezeu ca eforturile atîtor oameni de bine de pe suprafața pămîntului, care luptă pentru prețuirea tuturor oamenilor, a tuturor fiilor lui Dumnezeu, pentru ajutorarea celor în suferință, pentru pacea și buna înțelegere între toți oamenii și între toate popoarele, să fie încununată de succes deplin, spre slava lui Dumnezeu și spre fericirea tuturor oamenilor Amin!

Diac. Prof. EMILIAN VASILESCU



PREDICĂ LA SFÎNTUL NICOLAE

«Pe cei ce Mă vor slăvi pe Mine îi voi slăvi» (I Reg., II, 30).

Toți sfinții pe care îi cinstește Biserica au urmărit pe diferite căi unul și același scop sublim: slăvirea lui Dumnezeu. Unii și-au jertfit spre slăvirea Domnului mintea, meditînd ziua și noaptea, citind și scriind despre tainele adînci ale Dumnezeirii; alții voind a purta în trupurile lor imaginea patimilor Mîntuitorului nostru Iisus Hristos și-au supus pornirile trupești legilor lui Dumnezeu prin posturi, privegheri și rugăciuni neîncetate; alții iubind nu numai curățenia sufletească, ci și pe cea trupească, au strîns cu drag în mîinile lor crinul nevinovăției; alții au îmbrăcat purpura muceniciei; alții suflînd în trîmbița adevărului, au vestit învățătura minunată a Evangheliei. Și fiindcă toți sfinții au căutat pe aceste căi și pe multe altele numai mărirea, slava lui Dumnezeu, de aceea și bunul Dumnezeu, care nu lasă nici un lucru bun nerăsplătit, încă i-a preamărit pe ei, nu numai în împărăția cerurilor, ci și în această viață, pentru ca astfel să împlinească întocmai promisiunea: «Pe cei ce Mă vor slăvi pe Mine, îi voi slăvi».

În ceata aleasă a sfinților, care formează coroana de strălucire a Mîntuitorului Iisus Hristos în ceruri și de slăvire a Bisericii Sale pe pămînt, Sfîntul Ierarh Nicolae, a cărui prăznuire o face astăzi, ocupă fără îndoială un loc de frunte.

Voi căuta în puține cuvinte să scot în evidență unele aspecte mai deosebite din viața Sfântului Ierarh pentru care Dumnezeu i-a dat un loc de frunte între aleșii săi și pentru care el pe bună dreptate este cinstit cu mai multă iubire de către poporul drept credincios.

Fără îndoială că toți sfinții merită cinstea pe care le-o dăm. Sînt unii însă dintre ei care au apucat pe calea adevărului și a mîntuirii numai după ce mai înainte au lunecat pe calea erorii și a rătăcirilor; mulți și-au înfrînat poftetele și și-au biciuit trupul numai după ce s-au desmierdat în plăcerile acestei vieți; mulți s-au smerit sub mîna atotputernică a lui Dumnezeu, luînd jugul cel dulce al Mîntuitorului Iisus numai după ce în viață au dorit și au avut tot ce au pofțit.

Sfîntul Nicolae n-a fost așa. El și-a păstrat nepătată haina neprihănirii primită în botez: Nevinovat și împodobit cu cele mai alese virtuți creștinești s-a renăscut prin apa sfințită a botezului, și apoi nevinovat și curat a rămas toată viața. Deși a văzut lumina într-un oraș destul de mare, cu numele Patara, și cu toate că s-a născut din părinți cu stare bună, a căror poziție economică și socială îi deschidea calea spre tot ce ar fi putut ispiti pe un tînăr, Sfîntul Nicolae a rămas surd la toate chemările amăgitoare, fiind pe deplin îndestulat cu cele spirituale, cu cele cerești, mergea cu plăcere în casa Domnului și petrecea cu desfătare decît în rugăciune și în liniștea meditației.

A intrat în viața călugărească. Și dacă în lume fiind a trăit atît de îngerește, atunci ne putem închipui ce a însemnat viața lui în liniștea mînăstirii, departe de orice frămîntare a vieții obișnuite: Cine ar putea descrie orele lungi petrecute în rugăciune adîncă înaintea chivotului Legii celei noi? sau îndelungatele posturi și înfrînări pentru ca prin ele să poată cîștiga stăpînire deplină asupra trupului și pentru a reproduce în sine, în trupul său, patimile negrăite ale Mîntuitorului? Sau cine poate ști cită mîngîiere dumnezeiască va fi primit el în dar de la Cel de sus, pentru viața lui îngerească? Biserica descrie această petrece a sa în puține, dar frumoase și cuprinzătoare cuvinte, cînd cîntă: «Om ceresc fiind, întocmai cu îngerii te-ai arătat».

Un asemenea fiu al Bisericii, cu viață de înger, merită să îplinească slujba preoției. La îndemnul stăruitor al unui unchi al său, episcop și mai mare peste o mînăstire, Sfîntul Nicolae primește cu cutremur punerea mînilor. Ca preot al Domnului, a adîncit trăirea creștinească, jertfindu-se tot timpul spre binele credincioșilor: În arvon ca și în scaunul spovedaniei a căutat să ducă sufletele la Fiul lui Dumnezeu, necunoscînd în această privință osteneală, ba mai mult cînd era nevoie jertfa din al său ca să scape de necaz un suflet necăjit.

Era firesc ca un atare preot să fie promovat la slujba înaltă, dar grea a episcopiei. Devenind vacant scaunul arhiepiscopiei de la Mira Lichiei și adunîndu-se episcopii și preoțimea spre a alege pe noul păstor, Dumnezeu descoperi în vis unuia dintre episcopi că el vrea ca Sfîntul Nicolae să fie cel ales. La propunerea acestui episcop, toată adunarea primi cu bucurie

ca Sfântul Nicolae cel cunoscut tuturor ca om cu virtuți alese și cu viețuire sfântă să fie noul păstor al scaunului văduvit al Mirei din Lichia.

Cu sufletul înzestrat de harul deplin al preoției, având fruntea împodobită cu mitra episcopală iar brațul, ținând cu cîrja arhipăstorească, Sfântul Nicolae a căutat să-și îndeplinească cu cea mai mare scrupulozitate slujba de arhipăstor: Avînd cuvinte cum cîntă Biserica despre el: «Mai virtos decît fagurul și mierea, dulceată izvorăsc cuvintele tale, Nicolae, cuvinte dulci, pline de dulceata adevărului și pătrunzătoare ca fiind izvorite din cea mai adîncă convingere, Sfântul Nicolae a fost adevărat păstor al turmei sale, pe care a întărit-o în credința adevărată, a ferit-o de lupii înșelători ai ereziei, ai greșelii și căreia i-a dat el însuși pildă de jertfă pentru adevăr, suferind pentru convingerea sa întru adevărul învierii pe timpul împăratului Dioclețian. Dumnezeu nu l-a învrednicit de cununa muceniciei, ci l-a păstrat turmei sale, în mijlocul căreia s-a întors cînd marele împărat Constantin a luat în mîinile sale frînele imperiului roman. La cel dintîi Sinod Ecumenic (325), cînd a fost afurisit Arie care tăgăduia că Fiul este Dumnezeu adevărat, a fost de față și Sfântul Nicolae, care întors acasă a murit nu după mult timp.

Marele ierarh Nicolae a preamărit încontinuu pe Dumnezeu nu numai prin rugăciunile sale, nu numai prin predicile sale calde și prin rîvna neobosită pentru cauza lui Dumnezeu, ci prin întreaga trăire a sa. Nu e nici o mirare deci dacă și Dumnezeu l-a preamărit pe alesul său și-l preamărește încontinuu nu numai în ceruri, ci și pe pămînt. Aproape în orice Biserică de vei intra, vei vedea la loc de frunte icoana Sfântului Nicolae, multe biserici îl au ca hram, mulți creștini și creștine îi poartă numele, chemîndu-l patron al lor. Dumnezeu l-a preamărit pe sfîntul său vîrsînd în sufletul credincioșilor o venerație mare pentru Sfîntul Nicolae, mai ales că i-a dat putere de a face minuni. Biserica noastră nu încetează a-l lăuda pentru aceasta, cîntînd: «Rîu de vindecări, ce se varsă pe deasupra și izvor de minuni neîmpuținat pe tine te-a arătat, Nicolae, cel ce este adîncul milei, că cei ce cu boli grele se chinuiesc și cu necazurile vieții cumplit se muncesc află în tine doftoria vindecătoare de toată mișnirea».

Fără îndoială că în ceruri Sfîntul Nicolae se bucură de slavă. Desigur că el e lauda fecioarelor, căci a fost oglindă limpede de curățenie; cu el se mîndrește corul anahoreților, fiindcă le-a imitat viața; cu el se mîndrește corul Apostolilor, fiindcă și el le-a urmat rîvna pentru Casa Domnului; cu el se mîndrește corul preoților, căci dascăl minunat a fost al turmei sale; cu el se laudă corul mucenicilor, căci împreună cu ei a pătimit pentru Hristos. Iar îngerii îl laudă neîncetat, căci deși om fiind, a trăit ca îngerii.

Să cinstim cu toții pe Sfîntul și marele Ierarh Nicolae, lăudînd pe Dumnezeu, care face atari minuni în sfinții săi. Să-i aducem prinos de laude sfîntului, ca unuia care e între cele mai alese podoabe ale cerului și ale Bisericii. Să-l cinstim rugîndu-l în nevoile noastre, la Domnul în a ne ajuta. Să-l cinstim prin aceea că ne vom strădui a-l imita în ceea ce privește alipirea sa față de Dumnezeu, de Sfînta Biserică, de adevărul revelat, mergînd cu el pe calea binelui, a virtuții și a trăirii creștinești. Să-l cinstim

încrezîndu-ne în ajutorul său, recurgînd la mijlocirea sa ori de cîte ori avem nevoie.

Sfinte și mare Ierarh Nicolae, roagă-te pentru noi, ocrotește-ne în această viață, iar în cealaltă dobîndește-ne fericirea cea veșnică. Amin.

I.VESA



DESPRE RUGĂCIUNE

«Rugați-vă neîncetat, dați mulțumire pentru toate, căci aceasta este voia lui Dumnezeu, pentru voi, întru Iisus Hristos».

(I Tes. V, 17—18)

Timpul vieții creștine este comuniunea spirituală dintre Dumnezeu și credincioși. Această comuniune este însăși esența religiei noastre, care are un caracter personal. Una din formele acestei comuniuni este rugăciunea, adică actul de comuniune prin care se păstrează legătura spirituală cu Dumnezeu.

În cele ce urmează vreau să vorbesc despre rugăciune, felurile rugăciunii, timpul și locul unde se face rugăciunea. Sfinții Părinți ne spun că rugăciunea este «ridicarea minții și voinței noastre către Dumnezeu. Ea este inima vieții creștine. Religia noastră creștină este religia rugăciunii, așa ne-a înfățișat-o Mîntuitorul prin învățătura și pilda vieții sale. Isus Hristos a înfățișat rugăciunea ca o datorie, ca trebuință credincioșilor, care îi păzesc cuvîntul și vor să-i urmeze. În rugăciune ne adresăm lui Dumnezeu, intrăm în legătură cu El, cerîndu-i ajutorul Său.

În rugăciune, Dumnezeu ni se descoperă mai mult decît ori unde și revarsă din harurile sale sfințitoare, căci ceea ce este soarele pentru trup, aceea-i rugăciunea pentru suflet, prin rugăciune noi ne introducem în comunitatea credincioșilor, devenim părtașii vieții lor, stării vredniciei, cinstei, înțelepciunii și înțelegerii lor.

Rugăciunea rînduiește viața creștinului, o face corectă, nu lasă să pătrundă în suflet nimic din ce este necuviincios, naște dezgust pentru plăcerile vicioase. Fără rugăciune nimeni nu poate petrece o viață virtuoasă, ne spune Sfîntul Ioan Gură de Aur. Biserica noastră de la început a practicat rugăciunea, imitînd pilda dumnezeiescului ei Întemeietor. Rugăciunea era îndeletnicirea celor doisprezece Apostoli, care așteptau pogorîrea Sfîntului Duh, iar Sfîntul Apostol Pavel concepe viața creștină ca o împreună-viețuire cu Hristos, întrucît noi creștinii sîntem Trupul lui Hristos și mădulare în parte (Rom. XII, 4—5; I Cor. XII, 20); iar mai de-

parte recomandă stăruitor creștinilor: «Rugați-vă neîncetat» (I Tes. V. 17). Așadar, dacă însuși Hristos s-a rugat, dacă Apostolii se rugau, dacă toți sfinții se rugau, dacă aceia care dispuneau de o credință, aveau nevoie de rugăciune atunci cum putem noi, urmașii lor nevrednici să nu folosim împotriva păcatelor puterea rugăciunii cu credință și nădejde? Va veni și vremea neputinței de a ne ruga, când cămara cea de nuntă va fi închisă, când sînul patriarhului Avram va primi numai pe cei vrednici așa cum am auzit azi citîndu-se în Sfînta Evanghelie. Acum, însă nu e vremea aceea. De aceea să ne apropiem de Dumnezeu fără să ne îndoim și vom primi bunătățile cerute.

Rugăciunea constituie elementul central și fundamental al vieții religioase, atît al celei individuale cît și al celei comune. Rugăciunea se împarte în mai multe feluri: după persoana care se roagă și după conținutul ei de idei și sentimente. O primă împărțire o putem face după subiect și atunci rugăciunea este de două feluri: 1) particulară, individuală sau personală și 2) rugăciunea publică sau obștească. Rugăciunea particulară este rugăciunea ce se poate înălța direct lui Dumnezeu, atunci cînd simțim nevoie să ne punem în comuniune cu El. O astfel de rugăciune este făcută de Mîntuitorul pe drumul din Betania la Ierusalim (Luca XI, 1); cea făcută de Sfîntul Apostol Petru pe acoperișul casei din Iope (Fapte X, 9); cea făcută de vameș în templu: «Dumnezeule, fii milostiv mie, păcătosului» (Luca XVIII, 13); cea făcută de Sfinții Apostoli Pavel și Sila (Fapte XVI, 25) și altele. Se cuvine ca atunci cînd stăm de vorbă cu Dumnezeu să alungăm orice grijă din gîndul nostru și să ne îndreptăm toate puterile sufletului nostru numai la Dumnezeu. În acest sens Mîntuitorul zice: «Tu însă cînd te rogi, intră în cămara ta și închizînd ușa roagă-te Tatălui Tău în ascuns» (Matei VI, 6). Cămara sufletului este trupul; ușile sînt cele cinci simțuri trupesti. Sufletul intră în cămara sa atunci cînd mintea nu rătăcește încolo și încoace, ci se află înăuntrul inimii noastre. Simțurile noastre se închid și rămîn închise atunci cînd noi nu le dăm prilejul să se alătore păcatului, și mintea noastră rămîne atunci liberă de orice poftă și se unește cu Dumnezeu Tatăl său, printr-o rugăciune lăuntrică și înțeleaptă. «Iar Tatăl tău, văzînd cele de taină ale tale, îți va răsplăti ție la arătare». Dumnezeu răsplătește deci rugăciunea înțeleaptă cu mari și vădite daruri spune Sfîntul Grigore Palama. Dar în această rugăciune pe care o înălțăm Domnului ce trebuie să cerem?

Iată ce ne sfătuiește Sfîntul Isac Sirul: «Nu fi fără judecată în cererile tale, ca să nu jignești pe Dumnezeu prin nechibzuința ta. Fii înțelept în rugăciunile tale ca să te învrednicești de cinste și slavă. Cere ceea ce este de mult preț de la generosul Dătător de bine, ca să primești de la El toate pentru înțeleapta ta dorință. Elisei cerea puterea harică a Domnului, pe care o avea învățătorul său și ruga lui nu i-a fost zadarnică, fiindcă numai acela, care cere Împăratului ceva fără de preț, acela îl jignește». Găsește ascultare la Dumnezeu numai acea rugăciune în care noi implorăm darurile necesare mîntuirii. Bunurile spirituale constituie obiectul principal al rugăciunii. Dar să nu înțelegem greșit că bunurile materiale sînt neglijate.

deoarece prin ele ne întreținem viața, cea mai mare dovadă a iubirii lui Dumnezeu față de om. Viața spirituală este nedespărțită de viața trupească de aceea Mîntuitorul n-a condamnat grija cumpătată față de bunurile vremelnice, după cum ne-o recomandă în rugăciunea «Tatăl nostru» zicînd: «Pîinea noastră cea spre ființă dă-ne-o nouă astăzi». Sfinții Apostoli acceptă și recomandă această rugăciune deoarece viața spirituală și materială nu se pot separa. Desigur Evanghelia ne învață despre întietatea vieții spirituale religioase: «Căutați mai întii împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și toate celelalte se vor adăuga vouă». (Matei VI, 33). Cînd ne aflăm la rugăciune, spune Sfîntul Ciprian, trebuie să păstrăm o bună-cuviință, să ne rugăm liniștiți și cu evlavie. Rugăciunea trebuie să fie însoțită de semnul sfintei cruci, căci în felul acesta sporim evlavia noastră lăuntrică și o facem văzută. Însemnîndu-ne cu semnul sfintei cruci cînd ne rugăm, dobîndim binecuvîntarea lui Dumnezeu, înlăturăm toate relele trupești, demonii se înfricoșează și se înlătură cum spune cîntarea bisericască: «Doamne, armă tare asupra diavolului ai dat nouă crucea Ta, căci se înfricoșează și se cutremură, necutezînd a căuta spre puterea ei».

Rugăciunea însoțită de prosternare, sau cădere cu fața la pămînt, mărturisește umilința noastră față de Dumnezeu. Prosternat cu fața la pămînt s-a rugat Mîntuitorul în grădina Ghetsimani zicînd: «Părintele meu de este cu putință, treacă de la mine paharul acesta! Însă nu precum voiesc Eu, ci precum voiești Tu» (Matei XXVI, 39). Rugîndu-ne în felul acesta cererea noastră va fi împlinită de Dumnezeu cu siguranță. De acest lucru ne încunoștiințează și un cuvios părinte cînd zice: «Rugîndu-mă, eu adesea am cerut ceea ce îmi părea că e bine pentru mine și stăruiam în cerere, silind neînțelepțește voia lui Dumnezeu și nelăsîndu-l pe Dumnezeu să rînduiască El mai bine, ceea ce singur crede că e mai bine pentru mine. Primind însă ceea ce cerusem, mă tînguiam: de ce am cerut să mi se realizeze această dorință a mea? Împlinirea cererii mele s-a dovedit așa cum o cerusem eu la început».

Am spus că există și o rugăciune publică sau obștească făcută de grupuri mai multe de credincioși pe care îi leagă unitatea de credință sau a formelor de cult. Rugăciunea obștească se vedește în creștinism cu deosebire în «Rugăciunea Domnească», unde, după explicarea Sfîntului Ciprian, nu spunem «Tatăl meu», ci «Tatăl nostru», nu spunem «Dă-mi mie», ci «Dă-ne nouă». Învățîndu-ne să zicem Tatăl nostru, nu Tatăl meu, Domnul a vrut să arate că nu este îngăduit să ne prezentăm înaintea lui Dumnezeu rupti sufletește de ceilalți, nici într-o stare de indiferență, cu atît mai mult de vrășmășie cu dînșii — Pe Dumnezeu cel iubitor nu-L putem numi Tată, dacă pe ceilalți frați ai noștri nu-i recunoaștem ca frați adevărați și dacă ne purtăm neomenos față de dînșii. Însuși Domnul Iisus vrea să ne rugăm nu numai pentru noi, ci pentru toate sufletele. În acest scop, Iisus s-a dat de exemplu, rugîndu-se pentru Apostoli, pentru prieteni și pentru păcătoși. Cea mai puternică rugăciune este aceea făcută în Biserică, împreună cu slujitorii și ceilalți credincioși, în timpul sfintei liturghii și a celorlalte slujbe bisericești. Rugăciunea liturgică este cea mai folosi-

toare și necesară, de aceea trebuie să participăm la sfânta liturghie ori de câte ori se săvârșește. După conținutul ei, rugăciunea poate fi: de laudă, de mulțumire, de mărturisire și de cerere. Rugăciunea de laudă este aceea prin care binecuvîntăm, lăudăm pe Domnul și Dumnezeuul nostru pentru mărirea Lui cea nemăsurată și pentru veșnica Lui slavă, după cum zice psalmistul: «În toate zilele te voi binecuvînta și voi lăuda numele Tău în veacul veacului. Mare este Domnul și lăudat foarte, și mării lui nu este margine». Biserica laudă neconținut pe Dumnezeu. Cîntările ei slăvesc și laudă cele trei persoane ale Sfintei Treimi așa: «Sfînt, Sfînt, Sfînt Domnul Savaot», Doxologia mare și mică, Pre Tine Te lăudăm ... precum și alte felurite cîntări sînt pline de laudă aduse lui Dumnezeu.

De mulțumire este rugăciunea prin care arătăm că ne aducem aminte neîncetat cu mulțumire și cu dragoste de toate binefacerile primite de la Dumnezeu. Că Dumnezeu cere să fim mulțumitori pentru toate binefacerile și bunătățile, se vede din cuvintele Sfîntului Apostol Pavel care zice: «Neîncetat vă rugați, întru toate mulțumiți, căci aceasta este voia lui Dumnezeu întru Hristos Iisus spre voi» (I Tes. V, 18).

De cerere este rugăciunea prin care cerem de la Dumnezeu tot ce ne trebuie pentru viața noastră, să ne ierte păcatele noastre să ne izbăvească de pedeapsă și să reverse asupra noastră harul Său cel sfînt. În sfîrșit, rugăciunea de mărturisire de pocăință este atunci cînd ne exprimăm sentimentele de pocăință, izvorîte din conștiința micimii și păcătoșeniei ființei noastre. Exemplul clasic îl constituie Psalmul L.

Noi avem nevoie de ajutorul lui Dumnezeu, deci să ne rugăm Lui totdeauna, dar mai ales dimineața, la amiază și seara, înainte și după mîncare și cînd auzim bătînd toaca și clopotele bisericii. «Dimineața vei auzi glasul meu», (Ps. V, 3); iar Sfîntul Ioan Gură de Aur zice: «Înainte de a vă spăla, curățiți-vă inimile alergînd la rugăciune». La amiază de asemeni să ne rugăm, că la ora douăsprezece Domnul Iisus a fost răstignit pe cruce. Iar seara să mulțumim lui Dumnezeu pentru bunătățile primite în timpul zilei, rugîndu-L să ne ierte greșelile făcute peste zi.

În ce privește locul unde trebuie să ne rugăm, este știut că, pentru cel ce se roagă bine, orice loc este potrivit: «În tot locul tămîie se aduce numelui Meu zice Mîntuitorul», iar mai departe zice și «Voiesc ca bărbații să se roage în tot locul» (I Tim. II, 8). Domnul Iisus s-a rugat în templu și în sinagogă, în loc pustiu și în munți, în foisor și în grădina Ghetsimani, pe cruce și în alte locuri. Iacob patriarhul își făcea rugăciunea pe cîmp, Daniil prorocul în groapa cu lei. Dumnezeu primește să I se aducă rugăciune în tot locul (Fapte XVIII, 24) după cum amintește femeii Samaritence (Ioan IV, 23). Deci ne putem ruga oriunde; Dumnezeu nu ține seamă de nici un fel de loc, pentru că El cere doar inimă cucernică. Și totuși este un loc anume pentru rugăciuni, este biserica sau casa lui Dumnezeu, căci zice: «Casa Mea, casă de rugăciune se va chema» (Matei XXI, 13).

Rugăciunile făcute în biserică sînt mai bine primite, fiindcă aici nu sîntem singuri. Sfinții ale căror icoane sînt zugrăvite pe pereți, ne întovărășesc în rugăciunile noastre către Cel preainalt (Apoc. V, 8; VIII, 4).

Aici puterile cerești iau parte, în chip nevăzut, la adunarea credincioșilor, aici vine însăși puterea Domnului și Mîntuitorului nostru, după cuvintele Domnului care zice: «Unde sînt doi sau trei adunați în numele Meu, acolo sînt și Eu în mijlocul lor» (Matei XVIII, 20).

Prin rugăciune Dumnezeu pătrunde în viața noastră; în adîncurile sufletelor noastre se produce, prin rugăciune, o comuniune directă și rodnică între noi și Dumnezeu. Fără această relație cu Dumnezeu prin rugăciune, credința rămîne fără putere, iar cultul o lucrare de formă externă. Fără rugăciune iubirea lui Dumnezeu nu se manifestă în toată plenitudinea ei, iar noi nu simțim harul Lui.

Ținînd seamă de faptul că prin rugăciune credinciosul pătrunde în fața lui Dumnezeu pentru a vorbi cu El despre sufletul său, despre mîntuirea sa și fericirea sa, rugăciunea rămîne datorie a credincioșilor. Rugăciunea este o minune ce face minuni, coboară pe Dumnezeu și înalță sufletul la El. Plecînd genunchii, împreunînd degetele și înălțînd cugetul nostru spre Dumnezeu să zicem: «Dăruiește-ne Doamne, toate cererile cele de mîntuire și ne învrednicește să Te iubim și să Te cinstim, plini de teamă, din toată inima noastră și să facem întru toate voia Ta». Amin.

M. PANĂ



PREDICĂ LA SFÎNTUL ARHIDIACON ȘTEFAN

*«Doamne, nu le socoti păcatul acesta»
(Fapte VII, 60).*

Orice prăznuire a Sfintei noastre Biserici este o poezie gravă și plină de senină bucurie. Credința, nădejdea și dragostea cea mai presus de toate, își dau cuvîntul, rînd pe rînd, dar mai ales cu prilejul pomenirilor de evlavie a sfinților. În slăvitul sobor de sfinți, apostoli, martiri, mărturisitori, dascăli, fecioare și sfinte femei, care alcătuiesc cununa de-a pururi nevestejită și miresmuitoare a Sfintei noastre Biserici. Sfîntul Arhidiacon Ștefan, a cărui prăznuire o facem astăzi, ocupă și el un loc de mare cinste.

După pogorîrea Sfîntului Duh și după predica Sfinților Apostoli din ziua Cincizecimii, în urma căreia au luat ființă primele comunități creștine, noii botezați căutau să practice din plin toate virtuțile creștine, în special dragostea față de aproapele, considerîndu-se astfel frați între ei. Potrivit acestei virtuți cei mai înstăriți își vindeau averile, iar prețul lor

il puneau la dispoziția Apostolilor, care-l foloseau pentru ajutorarea săracilor, a văduvelor și a orfanilor.

La un moment dat însă s-au iscat unele certuri între evrei și elini — prin elini înțelegându-se evreii care locuiau în afara granițelor Palestinei, adică în diaspora — pe considerentul că unele văduve eline nu erau luate în seamă când se împărțea milostenia. Apostolii, ca să curme răul din rădăcină, au adunat pe credincioși și le-au spus: «Nu e bine, ca lăsând noi cuvântul lui Dumnezeu, să slujim la mese. De aceea, fraților, alegeți dintre voi șapte bărbați încercați, plini de Duh Sfânt și de înțelepciune, pe care să-i rînduim la treaba aceasta, iar noi să stăruim pururea în rugăciune și în slujba cuvântului» (Fapte VI, 2—4).

«Și a plăcut cuvântul acesta la toată lumea și au ales pe Ștefan, bărbat plin de credință și de Duh Sfânt, și pe Filip, și pe Prohor, și pe Nicanor, și pe Timon, și pe Parmena și pe Nicolae Antiohianul, întors la credință dintre păgîni» (Fapte VI, 5).

Pentru toți aceștia comunitatea trebuia să depună mărturie despre meritele și virtuțile lor; ei trebuia să fie plini de Duh Sfânt, să îndeplinească cu credință și cu demnitate misiunea lor; să fie plini de înțelepciune, adică să dovedească o mare prudență și o capacitate deosebită pentru a distribui cu dreptate bunurile comunității și în așa fel ca să mulțumească pe toată lumea.

S-a ales numărul de 7 diaconi, pentru că numărul 7 este un număr consacrat în Sfânta Scriptură. Astfel în Apocalipsa Sfântului Ioan citim: «... cele 7 duhuri care sînt înaintea tronului Lui» (I, 4), adică cele 7 duhuri care servesc Mîntuitorului. Se păstrează numărul de 7 diaconi în principalele biserici. Exemplu: 7 diaconi la Roma în timpul papii Corneliu, etc.

Numele lor fiind grecești, unii exegeți au înclinat să creadă că ei sînt greci. aleși în chip special pentru a-i mulțumi pe aceștia, lucru ce se pare că nu e adevărat, întrucît evreii — și în special cei din diaspora — obișnuiau să poarte nume grecești. Fericitul Augustin crede că toți 7 au fost ucenicii lui Hristos de la început.

«Pe aceștia i-au pus înaintea Apostolilor, care s-au rugat și și-au pus mîinile peste dinșu» (Fapte VI, 6), hirotonîndu-i astfel diaconi.

Misiunea lor era de a ajuta pe Apostoli în slujbă. Sfîntul Iustin Martirul (*Apologia II*) spune că «diaconii duceau Sfînta Împărtășanie la cei care nu puteau veni duminica la un loc cu ceilalți credincioși». Sfîntul Policarp (*Epistola către Filipeni*) numește pe diaconi nu slujitori ai oamenilor, ci ai lui Dumnezeu și ai lui Iisus Hristos. Sfîntul Ignatie Teoforul spune că diaconii sînt lucrătorii Tainelor lui Dumnezeu.

Alți Sfînți Părinți, cum sînt de exemplu: Sfîntul Ioan Gură de Aur, Ieronim, spun că diaconii erau folosiți numai pentru mese.

Astăzi toată Biserica este de acord în a susține că lucrul lor era nu numai de a împărți hrana celor săraci, ci și de a ajuta pe episcopi, și pe preoți în serviciul divin, predicînd Evanghelia, împărțind anafora, sau Sfînta Împărtășanie, lucru pe care ei, îl fac și astăzi.

Sfântul Ștefan pe care-l pomenim astăzi — după cum spun Sfântul Ioan Gură de Aur și Fericitul Augustin — era cel dintâi între ceilalți diaconi egali cu el, așa cum era Petru între Apostoli; de aceea el era numit și Arhidiacon.

El era de origină iudeu — spune lucrul acesta el însuși în apărarea sa către popor. Numele Ștefan este cuvânt de origină greacă și înseamnă cunună. Când s-au descoperit relicvele lui s-a văzut pe mormînt numele Cheliel, care în limba ebraică modernă înseamnă cunună.

Mulți exegeți, întemeindu-se pe știința și elocința lui, cred că el, ca și Sfântul Apostol Pavel, au fost ucenici în școala lui Gamaliel.

Era plin de Duh Sfînt, plăcut lui Dumnezeu și oamenilor, plin de darurile Sfîntului Duh, de darul științei, minunilor și de alte daruri pe care Sfîntul Duh le revărsa asupra lui. Era plin de bunăvoință, de amabilitate și respectuos.

Era plin de putere, de generozitate, de statornicie, voin, însuflețit de milă, activ, plin de zel și un mare binefăcător.

Era plin de credință puternică, dovedită prin cuvînt și prin fapte. Făcea vindecări; predica Evanghelia cu multă rîvnă și prin fapte întărea învățătura pe care o propovăduia.

Nimeni nu se putea împotrivi înțelepciunii, învățăturii divine de care el era plin și puterii Duhului Sfînt, care vorbea prin gura lui: «Căci nu veți grăi voi, ci duhul Tatălui vostru va grăi prin voi» (Matei X, 20). Mulți se ridicau împotriva lui și căutau să discute cu el în contradictoriu. Sfîntul răspundea acestora căutînd să le arate prin argumente bine înche-gate că Iisus Hristos este Mesia și că în El s-au împlinit toate profețiile.

În asemenea împrejurări cei cărora le vorbea vedeau chipul Sfîntului Arhidiacon Ștefan strălucitor și plin de măreție ca și fața unui înger. Lumina și harul de care sufletul său era plin strălucea pe fața lui. Ia fel cum odinioară fața lui Moisé era toată îmbujorată, după convorbirea cu Dumnezeu.

Această dispută însă a ținut cîteva zile. Ascultătorii lui văzînd că nu-i pot răspunde au început a-l urî și a-l acuza de blasfemie. Aceasta constituia în mîna lor un mijloc sigur de a reduce îndată la tăcere pe cineva. O altă procedură ar fi durat prea mult. Autoritatea romană, singura care avea dreptul de viață și de moarte asupra cetățeanului, căuta să înfrîneze violența lor. A acuza pe cineva de blasfemie și a-l omorî pentru aceasta cu pietre în afara cetății era un mijloc expeditiv și care evita amestecul autorității romane.

În ce consta blasfemia? Că a vorbit despre Moise defavorabil, că a declarat Legea lui abrogată pentru că impusese un jug insuportabil poporului evreu, că Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu și Mesia, și altele.

Pentru aceste acuzații Sfîntul Ștefan a fost dus înaintea sinedriului. Marele preot Caiafa a ascultat martorii, care susțineau împotriva Sfîntului Arhidiacon Ștefan aproape aceleași acuzații care fuseseră aduse mai înainte și împotriva Mîntuitorului și care serveau ca pretext pentru o condamnare nedreaptă. Caiafa întrebă pe Sfîntul Ștefan ce are de răspuns

la aceste acuzații. Atunci Sfântul Ștefan a răspuns printr-una din cele mai frumoase cuvântări de apărare a credinței creștine din vremea veche, prin care arăta că el nu e de loc vinovat de blasfemie, că el nu a spus nimic nici împotriva lui Moise, nici împotriva Legii, nici împotriva templului, și că din contră acuzatorii săi și cei ce l-au ascultat sînt ei înșiși vinovați de greșelile de care îl acuză pe el; că ei de la început au respins și au disprețuit pe Moise, că ei au călcat întotdeauna Legea. Sfântul Ștefan a dovedit că nu este nici o blasfemie a spune că templul va fi distrus, pentru că poporul a fost fără templu pînă la zidirea templului lui Solomon; că Dumnezeu n-are ce face cu temple materiale; că El nu locuiește în temple zidite de miini omenești; în sfîrșit, că Iisus e profetul făgăduit prin Moise, persecutat, condamnat și omorît de acuzatorii lui. Întreaga lui cuvîntare urmărește acest singur scop: să dovedească dreptatea credinței creștine.

Sfântul Ștefan scoate în evidență trăsăturile diferitelor figuri ale părinților lor, ca un tablou al infidelității lor față de Acela pe care l-au condamnat la moarte și pe care voiau să-l îndepărteze din memoria lor.

Despre Moise el vorbește cu deplin respect, anulînd astfel acuzația pe care ei o formulaseră împotriva lui. În același timp însă el întoarce acuzațiile contra celor care-l învinuiseră pe el, făcînd să se vadă că înaintașii lor au tratat întotdeauna — de la început pînă la sfîrșit — cu indiferență și în chip nedemn, pe acest mare om; că s-au purtat ca niște rebeli și că s-au ridicat împotriva lui Dumnezeu și contra legiuitorului lor Moise (Fapte VII, 39). Iar dacă acum acuzau pe Sfântul Ștefan de lucrul acesta, ei nu făceau aceasta pentru a demonstra zelul lor față de Lege, nici pentru a apăra onoarea lui Moise, care i-ar fi obligat să se ridice contra ucenicilor lui Hristos, ci din ură, din invidie și din răutate.

Cînd le vorbește despre începuturile și originea Cortului Sfînt și a templului (Fapte VII, 44) Sfântul Ștefan conchide că adevărata religie poate exista și fără unul și fără celălalt, iar patriarhii au trăit înainte de a fi Cortul Sfînt. Strămoșii lor, de la Moise și pînă la Solomon, nu au avut templu. În consecință Sfîntul Arhidiacon Ștefan nu a spus nici o blasfemie, căci religia lui Hristos există independent de acest templu.

Sfîntul Ștefan se ridică prin aceasta împotriva acuzatorilor săi; dar văzînd că cuvintele lui nu intră deloc în inima lor se ridică și mai puternic contra răutății și a încăpățînării lor. Sfîntului îi displace această stare a lor. Inima lui e plină în același timp și de gingășie și de milă dar și de fiere.

S-a observat în tot cursul cuvîntării, cum pe măsură ce Sfîntul Ștefan își umplea sufletul de o bucurie negrăită arătînd ascultătorilor lui că sînt greșiți și că trebuie să se îndrepte, în aceeași măsură creștea furia lor. Și deznodămîntul nu întîrzie să vie.

Avînd sufletul plin de tot ceea ce el predica, el strigă în plină adunare, în mijlocul celor ce îl învinuiau: «Iată văd cerurile deschise și pe Fiul Omului stînd de-a dreapta lui Dumnezeu» (v. 56); cu toate că el prevedea că această declarație va fi luată ca o blasfemie și suficientă pentru a fi

omorît cu pietre. Dar bucuria de care el era cuprins nu-i permitea nici de a delibera, nici de a se teme.

Aceste cuvinte au fost suficiente pentru ca întregul proces să ia sfârșit. La auzul lor ei și-au astupat urechile, de frică să nu se întineze, auzind blasfemia Sfintului Ștefan. Ei nu mai așteptară rostirea sentinței și nici nu l-au mai dus la guvernatorul roman — forme necesare atunci pentru a condamna pe cineva la moarte. S-au aruncat asupra lui cu strigăte mari și l-au scos afară din cetate spre a-l supune pedepsei pentru blasfematori — uciderea cu pietre.

Acesta constituia un sistem unic în istoria poporului evreu, cunoscut sub numele de «*judecarea zelului*».

Trebuia scos afară din oraș pentru că legile lor nu permiteau omorîrea cuiva în interiorul orașului. Cei care auziseră blasfemia trebuia să pună mâinile pe capul vinovatului și să declare că singele acestuia să cadă asupra lor, pentru că el blasfemase numele lui Dumnezeu, după care aceeași martori aruncau primele pietre asupra lui și apoi îi urmau ceilalți. Acești martori își dezbrăcau hainele lor pentru a fi mai liberi în timpul uciderei celui condamnat, căci se spunea că martorii aruncau asupra vinovatului cele mai mari pietre pe care le puteau arunca «iar hainele lor și le-au pus la picioarele unui tânăr, care se numea Saul» (v. 58), «... care se învoise la uciderea lui» (v. 60).

Iar Sfântul Ștefan sub loviturile de pietre stînd, se ruga și zicea: «Doamne Iisuse primește duhul meu» (v. 59). Prin aceste cuvinte arăta că el vede în Iisus Hristos pe Dumnezeuul său, pentru că Lui îi dă sufletul. El imită astfel pe Stăpînul său care înainte de a muri a încredințat sufletul Său lui Dumnezeu, Tatăl Său.

Sfinții Părinți arată că atîta vreme cît Sfântul Ștefan s-a rugat pentru sine el a stat în picioare, pentru că el cerea un lucru după plac, și în acest fel se cuvenea martirului să se roage pentru sine. Dar cînd e vorba să obțină iertarea pentru acuzatorii lui se așază în genunchi, ridică glasul și folosește toată ardoarea lui, pentru că lucrul pe care îl cerea era mult mai greu: «Și plecîndu-și genunchii a strigat cu glas mare: «Doamne, nu le socoti păcatul acesta» (v. 60). El cere ca păcatul lor să rămînă nepedepsit, dovedind și prin moartea sa că a practicat porunca de dragoste a lui Hristos.

Unii dintre Sfinții Părinți, ca Fericitul Augustin, consideră că Sfîntul Apostol Pavel este unul dintre primele roade ale acestei arzătoare rugăciuni a Sfintului Ștefan, căci fără ea Biserica nu l-ar fi avut ca Apostol.

«Și zicînd acestea a răposat» (v. 60). Astfel el a murit moartea dreptilor, pentru a merge să se bucure în cerul fericirii veșnice.

Trupul Sfintului Ștefan a stat pe locul de execuție o zi și o noapte. Cîțiva credincioși, din ordinul lui Gamaliel, au ridicat în taină trupul și l-au înmormîntat cuviincios, plîngîndu-l mult, în locul ce Gamaliel și-l pregătise pentru sine.

Se pare că Sfântul Ștefan a suferit martirul pe la sfârșitul anului în care a fost răstignit Mântuitorul, deci anul 33.

În anul 415 același Gamaliel s-a arătat lui Lucian, preotul bisericii din Cafarmagale, și i-a făcut cunoscut locul unde se găseau moaștele Sfântului Ștefan. Preotul Lucian a făcut săpături în locul acela și a găsit trei lăzi cu o piatră pe care era gravat cu litere groase următoarele nume: Cheliel, Nasuam, Gamaliel și Abidas.

Cînd s-a deschis sicriul Sfântului Ștefan s-a răspîndit un miros foarte plăcut. Corpul era prefăcut în praf, cu excepția oaselor care se găseau întregi și în starea lor naturală. O mică parte din sfintele moaște au fost lăsate la Cafarmagale, iar restul au fost transportate la Ierusalim în cîntări de psalmi și de imne și au fost depuse în biserica Sionului.

Această ceremonie a avut loc sub conducerea Patriarhului Ioan în ziua de 26 decembrie; iar împărăteasa Eudoxia, soția lui Teodosie cel Tânăr a construit o biserică pe locul unde a fost omorît Sfântul Ștefan și acolo au fost așezate moaștele lui.

Iată cum a trecut prin viață și cum s-a sfârșit viața acestui ucenic al lui Hristos, care a avut ca taină a vieții lui, *iubirea* — pentru că a iubit pe aproapele său; ca putere *învățătura lui Hristos*; și ca temei al luptei lui, *sfînțenia* — adică trăirea conform acestei învățături.

De aceea sfînta noastră Biserică îl prăznuiește astăzi ca pe un vas ales al lui Hristos, îndemnîndu-ne să venim înspre el «flori de cîntări culegînd, capetele să ne încununăm și cîntări să-i cîntăm». Amin.

Diac. ȘTEFAN GH. MILEA





PENTRU PACEA A TOATĂ LUMEA

ACȚIUNI ÎN SLUJBA PĂCII

(noiembrie-decembrie)

BOGATĂ ACTIVITATE PENTRU PACE. — În interviul acordat revistei «Pentru Apărarea Păcii» (1965, nr. 11, p. 6), senatorul Luciano Menca-raglia, secretarul Comitetului italian pentru pace, care a fost timp de 15 zile oaspetele țării noastre, a declarat, printre altele, următoarele: «Atît în cadrul Consiliului Mondial al Păcii, cît și în relațiile bilaterale, Comitetul Național pentru Apărarea Păcii din Republica Socialistă România desfășoară o bogată activitate. El reprezintă voința constructivă, pașnică a poporului Dvs. Recent, la Congresul de la Helsinki, reprezentanții mișcării pentru pace din România au exprimat clar poziția poporului Dvs. Propunerile, inițiativele românești îndreptate mai cu seamă spre cooperare, spre ajutorarea țărilor noi din Asia, Africa și America Latină merită atenția tuturor forțelor iubitoare de pace».

ARTA ȘI CULTURA ÎN SLUJBA PĂCII. — După cum ne informează presa noastră centrală din 10 noiembrie 1965, în Capitală a avut loc aniversarea a 200 de ani de la nașterea scriitorului vietnamez Nguyen Du. Această aniversare, recomandată de Consiliul Mondial al Păcii, a fost organizată sub auspiciile Comitetului național pentru apărarea păcii, Uniunii Scriitorilor și Institutului român pentru relațiile culturale cu străinătatea. Cuvîntul de deschidere a fost rostit de poetul Marcel Breslașu, membru în Biroul Comitetului național pentru apărarea păcii. În continuare, scriitorul Dumitru Corbea a vorbit despre viața și opera lui Nguyen Du, cel mai mare scriitor clasic vietnamez care a trăit la sfîrșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea. Și-au dat concursul actori ai teatrelor din București, care au recitat din opera celui aniversat.

O CONTRIBUȚIE LA CAUZA PĂCII ȘI COLABORĂRII INTERNAȚIONALE. — Cu prilejul vizitei sale în Austria, Dl. Ion Gheorghe Maurer, președintele Consiliului de Miniștri al Republicii Socialiste România a acordat un interviu televiziunii austriace.

La întrebarea: «Cum apreciați situația actuală a relațiilor româno-austriace», Dl. Ion Gheorghe Maurer a răspuns că «vizita pe care delegația guvernamentală română o face în țara Dvs. constituie o expresie a bunelor relații de prietenie și colaborare care s-au statornicit între România și Austria, a dorinței celor două guverne de a le extinde și adânci în continuare».

Exprimîndu-și satisfacția că schimburile economice și culturale dintre cele două țări au cunoscut în anii care au trecut o creștere remarcabilă, președintele Consiliului de Miniștri al Republicii Socialiste România a declarat că «relațiile dintre România și Austria, întemeiate pe respectarea dreptului fiecărui popor de a-și alege singur căile dezvoltării sale sociale, politice și economice, a suveranității și independenței naționale, a egalității în drepturi și avantajului reciproc, neamestecului în treburile interne corespund intereselor celor două popoare și reprezintă în același timp o contribuție la cauza păcii și colaborării internaționale».

IN SLUJBA PACII. — Ziarele din 21 noiembrie 1965 publică mesajul D-lui Chivu Stoica, președintele Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România, adresat sesiunii a XIII-a a Conferinței F.A.O., cu prilejul împlinirii a 20 de ani de la înființarea Organizației Națiunilor Unite pentru Alimentație și Agricultură.

Arătînd în mesajul său că obiectivele înscrise în Actul constitutiv al Organizației Națiunilor Unite pentru Alimentație și Agricultură sînt menite să contribuie la dezvoltarea cooperării internaționale, la facilitarea unui larg schimb de experiență în activitatea pentru ridicarea nivelului de nutriție al popoarelor și ameliorarea producției agricole, Președintele Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România a afirmat, printre altele, următoarele: «Militînd pentru o largă colaborare internațională. — pe baza respectării principiilor suveranității, independenței naționale și egalității statelor — Republica Socialistă România sprijină activitățile care contribuie la cunoașterea reciprocă a valorilor științifice, tehnice, culturale și apreciază acțiunile de asistență pe care F.A.O. le întreprinde în diferite țări ale lumii în domeniul agroalimentar».

În încheierea mesajului, se arată că «România înțelege să coopereze activ și să acorde sprijinul său Organizației Națiunilor Unite pentru Alimentație și Agricultură în vederea realizării obiectivelor sale fundamentale și îndeplinirii programului său de activitate».

PENTRU SALVGARDAREA PACII. — În comunicatul comun cu privire la vizita în Austria a Președintelui Consiliului de Miniștri al Republicii Socialiste România, Dl. Ion Gheorghe Maurer, publicat de presa noastră în ziua de 23 noiembrie 1965, se afirmă, printre altele, că: «Ambele părți s-au declarat de acord că trebuie depuse eforturi pentru salvagardarea păcii și destinderea internațională și că, în această privință, fiecare stat, indiferent de mărimea sa, poate să-și aducă contribuția proprie». În continuare, se arată că România și Austria, ca membri ale Organizației Națiunilor Unite,

«se pronunță pentru întărirea eficacității acestei organizații ca instrument important al păcii și securității internaționale, pe baza principiilor Cartei».

ZIUA DREPTURILOR OMULUI. — Cu prilejul zilei drepturilor omului, care are loc în fiecare an la 10 decembrie, vicepreședintele Asociației Juriștilor din Republica Socialistă România, C. Paraschivescu-Bălăceanu, a publicat un articol în ziarul «România liberă», din 10 decembrie 1965, în care arată, printre altele, că «Declarația universală a drepturilor omului s-a dovedit a fi o importantă armă de luptă a maselor populare pentru dobândirea și consolidarea drepturilor și libertăților, în țările în care acestea sînt încălcate sau respectarea lor e ignorată. Ea a deschis totodată calea adoptării, la Organizația Națiunilor Unite și a altor măsuri menite să promoveze drepturile omului. Între ele menționăm, precizează autorul, «Declarația pentru acordarea independenței țărilor și popoarelor coloniale», «Declarația cu privire la lichidarea tuturor formelor de discriminare rasială» precum și «Declarația cu privire la promovarea în rîndurile tineretului a idealurilor de pace, respect reciproc și înțelegere între popoare», document inițiat de Republica Socialistă România. În încheiere se arată că: «Ziua drepturilor omului constituie pentru popoarele lumii un prilej pentru a-și manifesta sprijinul față de principiile înscrise în Declarația adoptată de O.N.U. cu 17 ani în urmă».

PROMOVAREA ÎN RÎNDURILE TINERETULUI A IDEALURILOR DE PACE, RESPECT RECIPROC ȘI ÎNȚELEGERE ÎNTRE POPOARE. — Adunarea Generală a O.N.U. în ședința sa de marți 7 decembrie 1965, a adoptat, prin aclamații «Declarația cu privire la promovarea în rîndurile tineretului a idealurilor de pace, respect reciproc și înțelegere între popoare».

În cuvîntarea rostită cu acest prilej în fața Adunării Generale a O.N.U., Mia Groza, în numele delegației Republicii Socialiste România, a spus printre altele: «Prezentînd, cu cinci ani în urmă, această inițiativă, România a pornit de la importanța pe care o are pentru pacea lumii îndreptarea eforturilor tineretului către idealurile nobile ale asigurării unei conviețuiri pașnice internaționale. bazate pe încredere și respect reciproc. Arătînd că principiile care au stat la baza acestei propuneri au atras interesul și înțelegerea unui număr crescînd de delegații, Mia Groza a subliniat că declarația cu privire la promovarea în rîndurile tineretului a idealurilor de pace, respect reciproc și înțelegere între popoare sintetizează, de fapt, efortul îndelungat depus de numeroase state, organisme ale O.N.U. și organizații de tineret din toată lumea. În continuare s-a precizat că «prin adoptarea acestei declarații, Organizația Națiunilor Unite se adresează pentru prima oară, în mod solemn și direct, tinerei generații cu apelul ca aceasta să-și călăuzească energia spre țelurile înalte ale asigurării păcii și securității internaționale, pe baza principiilor indestructibile ale respectului reciproc și înțelegerii între popoare». De aceea, «delegația română acordă o mare importanță principiilor înscrise în declarație și care fac apel la umanism, demnitate și egalitate, progres economic și social, asigurarea relațiilor prietenești între națiuni, bazate pe respectul față de egalitatea suverană a

statelor». În încheiere, Mia Groza a arătat că: felul în care s-au desfășurat lucrările, precum și rezultatul la care s-a ajuns, pot fi considerate, «un frumos omagiu adus O.N.U. cu prilejul celor 20 de ani de existență a sa».

Ziarele din țara noastră, care au apărut în ziua de 9 decembrie 1965 publică textul acestei importante Declarații menite să promoveze în rîndurile tineretului mărețele idealuri de pace, respect reciproc și înțelegere între popoare.

Proclamînd această declarație, Adunarea Generală a O.N.U. cheamă guvernele, organizațiile neguvernamentale și mișcările de tineret să recunoască principiile formulate și să asigure respectarea lor prin mijloace adecvate.

Cele șase principii care alcătuiesc această Declarație de însemnătate istorică, sînt următoarele:

I. Tineretul trebuie să fie educat în spiritul păcii, dreptății, libertății, respectului reciproc și al înțelegerii, pentru a promova drepturi egale pentru toți oamenii și toate națiunile, precum și progresul economic, social, dezarmarea și menținerea păcii și securității internaționale.

II. Toate mijloacele de educație, inclusiv, ca factor de mare importanță, îndrumările date de părinți și familie, învățămîntul și mijloacele de informare destinate tineretului trebuie să încurajeze în rîndurile sale idealurile de pace, umanitate, libertate și solidaritate internațională, precum și toate celelalte idealuri care contribuie la apropierea între popoare, și le face cunoscut rolul încredințat Organizației Națiunilor Unite ca mijloc de menținere și apărare a păcii, de promovare a înțelegerii și colaborării internaționale.

III. Tinerii trebuie să fie educați în spiritul demnității și egalității tuturor oamenilor fără deosebire de rasă, culoare, origine etnică sau credință, și în spiritul respectului drepturilor fundamentale ale omului și al dreptului popoarelor la autodeterminare.

IV. Schimburile, vizitele, turismul, întîlnirile, studiul limbilor străine, înfrățirea de orașe și universități, fără discriminare, precum și alte activități similare, trebuie să fie încurajate și facilitate în rîndurile tinerilor pentru a-i apropia în activități educative, culturale și sportive, în spiritul acestei Declarații.

V. Asociațiile naționale și internaționale de tineret trebuie să fie încurajate să promoveze țelurile Organizației Națiunilor Unite, inclusiv pacea și securitatea internațională, relațiile de prietenie între națiuni, întemeiate pe respectul suveranității egale a statelor, lichidarea completă a colonialismului, a discriminărilor rasiale și a altor violări ale drepturilor omului.

Organizațiile de tineret, în conformitate cu această Declarație, trebuie să ia toate măsurile potrivite, în domeniile respective de activitate, pentru a-și aduce contribuția fără nici o discriminare la opera de educare a tineretului în spiritul acestor idealuri.

Aceste organizații trebuie să fie alese în conformitate cu principiul libertății de asociere și să promoveze schimbul liber de idei în spiritul principiilor acestei Declarații și al țelurilor Organizației Națiunilor Unite, așa cum sînt enunțate în Cartă.

Toate organizațiile de tineret trebuie să se conformeze principiilor enunțate în această cartă.

VI. Un scop major în educarea tineretului trebuie să-l constituie dezvoltarea tuturor capacităților, precum și pregătirea acestuia în scopul de a dobîndi calități morale superioare, pentru a fi profund atașat idealurilor nobile de pace, libertate, demnitate, egalitate a tuturor oamenilor și pătruns de respect și dragoste pentru umanitate și realizările ei creatoare. Familia are un rol important în urmărirea acestui scop.

Tinerii trebuie să devină conștienți de răspunderile lor în lumea pe care vor fi chemați să o conducă și trebuie să fie însuflețiți de încrederea în viitorul fericit al omenirii».

Adoptarea Declarației cu privire la promovarea în rîndurile tineretului a idealurilor de pace, respect reciproc și înțelegere între popoare, a stîrnit un larg ecou la Națiunile Unite.

Printre numeroasele declarații făcute cu acest prilej, reținem aici pe aceea a profesorului Gordon K. Hirabayashi, de la Universitatea de sociologie din Alberta Edmonton, membru al delegației Canadei, deoarece ni se pare cea mai cuprinzătoare, atunci cînd afirmă că: «Guvernului român trebuie să i se mulțumească pentru inițiativa sa în adoptarea cu succes a Declarației de către Adunarea Generală a O.N.U.».

O NOUĂ MARE INIȚIATIVĂ ÎN SLUJBA PACII. — Ziarele din 23 decembrie 1965. ne aduc vestea că Adunarea Generală a O.N.U. a adoptat în unanimitate. rezoluția inițiată de Republica Socialistă România. referitoare la «Acțiuni pe plan regional în vederea îmbunătățirii relațiilor de bună vecinătate între statele europene aparținînd unor sisteme social-politice diferite».

Cu acest prilej, după adoptarea rezoluției, reprezentantul permanent al României la O.N.U., a ținut o cuvîntare în care a adresat delegaților mulțumiri pentru interesul acordat acestei inițiative.

«Mulțumesc. a spus domnia sa, îndeosebi delegaților care, în calitate de coautori ai rezoluțiilor ce au fost adoptate în unanimitate, au sprijinit prin declarațiile lor, inițiativa guvernului român».

Arătînd că rezoluția atrage atenția asupra necesității și importanței intensificării eforturilor destinate promovării destinderii în Europa, avansării treptate în direcția unei mai mari securități, unei coexistențe pașnice între state, vorbitorul a arătat că eliminarea neîncrederii între statele Europei și însănătoșirea climatului politic al acestei regiuni a globului poate contribui la crearea unei atmosfere propice pentru abordarea problemelor încă nerezolvate, fiind astfel de o mare importanță pentru pacea și securitatea internațională.

Importanța inițiativei guvernului român la O.N.U. a fost relevată de numeroși reprezentanți ai statelor europene. Astfel Dl. Roger Seydoux, reprezentantul permanent al Franței la O.N.U. a declarat trimisului special al Agerpres-ului, următoarele: Simpatia cu care am întâmpinat inițiativa României este cu atât mai mare cu cât ea aparține unei țări de care sîntem legați printr-o prietenie tradițională, pe care de comun acord am hotărît s-o dezvoltăm mai departe. Referindu-se la declarațiile generalului De Gaulle și ale celor mai înalte autorități franceze, în special cea a D-lui Couve de Murville, Dl. Roger Seydoux a afirmat că reintroducerea unui climat de încredere și a unor relații de bunăvecinătate între statele europene, indiferent de regimul lor politic, constituie unul din obiectivele fundamentale ale guvernului francez. De aceea, el primește cu mare satisfacție inițiativele care se inspiră din aceleași preocupări. Iată de ce, a spus Dl. Roger Seydoux, delegația franceză este fericită că proiectul de rezoluție în această problemă depus de țări situate la orizonturi politice diferite a format obiectul unui vot unanim.

De asemenea reprezentantul permanent al Italiei la O.N.U., Piero Vinci, a declarat, printre altele: «Îmi exprim deplina convingere, că, dacă vor fi aplicate în spiritul bunăvoinței, al bune credințe și al seriozității, ideile conținute în inițiativa delegației române, căreia îi aducem omagiul nostru, se vor dovedi foarte folositoare pentru cauza întăririi păcii și securității în Europa și vor constitui un exemplu al modului în care trebuie să se facă față problemelor epocii noastre în toate părțile lumii».

Sîntem mîndri că sfîrșitul anului 1965 le-a adus aceste două mari satisfacții prilejuite de adoptarea «Declarației cu privire la promovarea în rîndurile tineretului a idealurilor de pace, respect reciproc și înțelegere între popoare» și a rezoluției referitoare la «Acțiuni pe plan regional în vederea îmbunătățirii relațiilor de bunăvecinătate între statele europene aparținînd unor sisteme social-politice diferite».

De aceea să pășim cu încredere în noul an 1966, cu nădejdea fierbinte că idealurile de pace vor triumfa în lumea întregă.

REDACTIA





ȘTIRI ECUMENICE

CONFERINȚA CREȘTINĂ PENTRU PACE

Între 6—8 octombrie a.c. s-a întrunit la Budapesta, Comisia internațională pentru : «Economie și probleme ale țărilor în curs de dezvoltare», aparținând «Conferinței creștine pentru pace». Au fost reprezentate: Biserica Ortodoxă Rusă, Biserica Ortodoxă Română (Pr. Consilier Stan Dimancea, Pr. Prof. Alex. Ciurea), Biserica Ortodoxă Bulgară, Biserica Ortodoxă Etiopiană, Biserica Romano-Catolică (Austria), Biserica Luterană Slovacă, Biserica Evanghelică a Fraților Boemi, Biserica Evanghelică Luterană din Turingia (R.D.G.), Biserica Evanghelică din Hessen Nassau (R.F.G.), Biserica Evanghelică din Westfalia (R.F.G.), Biserica Unită din Japonia, Biserica Evanghelică din Madagascar, Biserica Reformată din Ungaria, Biserica Reformată din Elveția, Biserica Reformată din Olanda, Biserica Reformată Presbiteriană din Cuba, Uniunea Baptiștilor din Uniunea Sovietică, Biserica Metodistă din S.U.A., Uruguay, Brazilia, Kenya, din R.D.G. și Societatea prietenilor. S-a discutat tema : «Etica întrajutorării internaționale cu privire la problemele economice ale țărilor în curs de dezvoltare și chemarea Bisericii», insistându-se pentru dezvoltarea unei noi etici internaționale pe principiul dreptății și al păcii. Discutând relațiile dintre problemele economice și politice, comisia a condamnat imperialismul în toate formele lui exprese, socotindu-l impedimentul principal în străduințele pentru instaurarea unei păci durabile în lume. La această comisie Pr. prof. Alex. Ciurea a prezentat un referat la tema indicată.

*

Consiliul consultativ pentru continuarea lucrărilor (BAFA), aparținând tot Conferinței Creștine pentru Pace, s-a întrunit la Budapesta, între 13—17 octombrie a.c., avînd ca temă principală: «Solidaritate și împreună lucrare pentru dreptate și pace». Au participat aproape 200 de delegați din 42 țări din toate continentele, aparținînd diferitelor Biserici și Grupări creștine. Din partea Bisericii Ortodoxe Române au participat I.P.S. Mitropolit Iustin al Moldovei și Sucevei, I.P.S. Mitropolit Nicolae al Banatului, Preoții profesori Dr. I. Coman și Dr. M. Șesan, și Ilie Georgescu inspector

general patriarhal. Referatul principal l-a susținut prof. Hromadka, președintele Conferinței creștine pentru pace (C.C.P.). Dintre cele patru conferențe, unul a fost susținut de I. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului, lămurind tema principală din punct de vedere al Bisericii ortodoxe.

Discuțiile s-au dezvoltat în cele patru grupe de studii și în ședințe plene. Grupa teologică a fost prezidată de prof. Dr. Ioan Coman (România).

Spicuim din «Comunicatul» publicat, după încheierea sesiunii, de către Comitetul consultativ: «Dăm slavă lui Dumnezeu pentru faptul că în Iisus Hristos, cel răstignit și înviat pentru întreaga lume, s-a solidarizat cu noi și cu toți oamenii, și fiindcă în Hristos a încheiat cu noi un legământ al păcii... În marea cuvântare despre judecata din urmă (Matei XXV. 31—36). Domnul nostru Iisus Hristos își afirmă solidaritatea Sa cu cei flămânzi și însetați, cu cei goi, bolnavi, cu toți oprimații și exploatații, cu toți desmoștenii și suferinzii. Și El așteaptă de la noi aceeași solidaritate». «Comunicatul» condamnă cu hotărâre războiul și agresiunile, făcând apel la toate guvernele, la toți creștinii și toți oamenii de bine, ca să nu cruțe nici un efort pentru păstrarea și apărarea păcii.

*

ALBERT SCHWEITZER

În noaptea de 4 spre 5 septembrie a.c. a încetat din viață, în vîrstă de 90 de ani, într-o simplă casă de lemn de lângă spitalul din Lambarene (Gabon, Africa Ecuatorială), «marele umanist» Albert Schweitzer. A fost înmormîntat, după dorință, lângă soția sa decedată în 1953, în micul cimitir al spitalului, într-un mormînt simplu, săpat de pacienții săi africani, și străjuit de o cruce de lemn pregătită de însuși cel decedat, — deplîns cu sinceritate de toți pacienții și personalul spitalului, și de întreaga populație din jur.

După spusele medicilor, Al. Schweitzer a închis ochii fără suferințe și în deplină conștiință, lângă pat aflîndu-se fiica sa, — fratele său, în vîrstă de 83 de ani, fiind suferind de cord nu s-a putut deplasa din Alsacia la Gabon.

Teolog — a fost profesor universitar de Noul Testament, medic, filozof, artist — a dat concerte de orgă —, renumit constructor de orgă și convins și activ luptător pentru pace, — publicînd și o serie de studii în domeniul teologiei, filozofiei ș.a. — Albert Schweitzer și-a sintetizat concepția de viață în principiul: «Respect față de viață» — principiu pe care l-a practicat și propovăduit mereu și pretutindeni, ceea ce explică și intervenția sa hotărîtă pentru păstrarea și întărirea păcii. — în 1952 i s-a conferit premiul Nobel pentru pace.

În 1913 a părăsit ocupațiile sale din Europa și a plecat la Lambarene, înființînd un spital pentru alinaerea suferințelor fizice ale populației de acolo, aplicînd și principiile umanitare, de care s-a condus în toate faptele sale. Un fruntaș african spunea: «Nu vom uita niciodată că într-un

timp ce în istoria Africii se scria cu sînge de către cuceritorii albi, Albert Schweitzer a venit la noi și ne spunea nouă africanilor: «fraților».

Zece zile înainte de a muri, Al. Schweitzer a încredințat conducerea administrativă a spitalului fiicei sale Rhena Eckert, și ca medic-șef a designat pe Dr. Walter Munz (Elveția), în vîrstă de 32 de ani. Cu lozinca: «În spiritul lui Schweitzer, dar cu multe schimbări», noua conducere a spitalului a pornit la multe modificări și adăogiri, pe care Al. Schweitzer, în viață fiind, le-a aprobat cu afirmația: «Da, faceți, dar după moartea mea».

Organizații europene, care pînă acum au sprijinit material spitalul din Lambarene, ca și Guvernul din Gabon, au făgăduit sprijinul lor material și pentru viitor.

*

Între Biserica Anglicană și Biserica Metodistă din Anglia, despărțite de 200 de ani, se duc de doi ani tratative pentru reunirea lor, care însă nu-i scontată a fi chiar apropiată. Deocamdată se face pregătirea unor preoți anglicani pentru serviciul divin metodist, și a unor preoți metodști pentru serviciul divin anglican. După aproximativ 25 de ani se crede că va putea fi realizată unitatea organizatorică a Bisericilor menționate, fără a fi identificate însă cu uniformitate (N.Z. 6/IX.1965).

*

Uniune bisericească în Nigeria. Azi se duc între Bisericile africane tot mai multe tratative unionale. În Nigeria străduințele pentru unitatea Bisericii sînt de dată mai veche decît în alte regiuni ale continentului african. Începutul acestor străduințe s-a făcut în 1919; în 1930 s-a constituit «Consiliul bisericesc național»; în 1933 anglicanii, metodștii și presbiteranii din Nigeria de răsărit formează un «Comitet pentru uniunea Bisericilor», transformat în 1947 în «Comitetul pentru uniunea Bisericilor din Nigeria», căruia i s-a afiliat și Biserica Presbiteriană din Kamerunul de sud. Comitetul format în 1933 a elaborat un «plan pentru unirea Bisericilor din Nigeria», — plan care a fost apoi amendat în 1955, 1959, 1960 și 1963. Se spune în planul acesta că Biserica lui Dumnezeu este Trupul cel unul al lui Hristos, căruia aparțin toți cei botezați și că Uniunea aceasta a Bisericilor corespunde voii lui Dumnezeu, exprimată în rugăciunea din Evanghelia după Ioan XVII. 20 ș.u. Prin întîlnirea în Uniunea aceasta a diferitelor tradiții se nădăjduiește că se va îmbogăți serviciul divin și viața religioasă și se va ajunge la o mai bună practicare a Evangheliei lui Hristos prin cuvînt și faptă.

Despre credința Bisericii planul amintește pe scurt: justificarea numai prin credință, adevărul hristologic și trinitar, Sfînta Scriptură, acceptarea simbolului apostolic și niceean și a două Taine: Botezul și Cina Domnului. Pe lîngă preoția generală, Biserica din Nigeria păstrează și «episcopatul istoric», dar pentru acceptarea comuniunii euharistice nu consti-

tuie un impediment lipsa în unele Biserici a unei preoții hirotonite de episcop.

Este știut că în toate tratativele de unire bisericească duse de diferitele forme de organizare bisericească ale protestantismului cu Biserica Anglicană, dificultatea cea mai grea n-o constituie diferitele tradiții teologice, ci condiția anglicană de a intra într-o uniune bisericească numai în cazul în care «Biserica unită» acceptă «episcopatul istoric» și o preoțime hirotonită de episcop. Pentru rezolvarea acestei probleme, «Biserica din Nigeria» a acceptat episcopatul istoric, fără vreă repercursiune însă asupra felului în care au fost instituiți în trecut slujitorii diferitelor Biserici, — acestea respectându-și reciproc preoțimea.

Planul intră și în administrația «Bisericii unite», prevăzând anumite stadii pînă se va ajunge la unificarea deplină.

*

Între 23—25 septembrie 1965 s-a ținut la Freetown prima «Consultație teologică» organizată de subcomisiunea Conferinței Creștine pentru Pace din Sierra Leone. A participat și prof. Dr. J. L. Hromadka (Praga), președintele Conferinței Creștine pentru Pace. Temele discutate au fost: 1) Intruparea Cuvîntului viu al lui Dumnezeu în Iisus Hristos și 2) Eliberarea omului în perspectivă africană.

Viitoarea «Consultație teologică» africană se va ține în Kenia.

*

Cu ocazia jubileului de 800 de ani al Domnului protestant din Berlin — Brandenburg (R.D.G.), Reverendul Dr. Glen Garfield Williams, secretarul general al Conferinței Bisericilor Europene («Nyborg») a ținut o conferință, ocupîndu-se de problemele și de misiunea Conferinței Bisericilor Europene. «Dificultatea principală pentru lucrarea ecumenică în Europa — spune conferențiarul — o constituie existența unui însemnat număr de Biserici pe un spațiu restrîns, fiecare dispunînd de o istorie strîns legată de anumite tradiții și la care nu voiește nici una să renunțe. Bisericile predică fraternitatea, dar n-o trăiesc. (În legătură cu această afirmație a Dr. Williams ne îngăduim a nota că în țara noastră, la invitația Prea Fericitului Patriarh Justinian, de repetate ori reprezentanții diferitelor culte s-au întrunit, discutînd probleme ce-i interesau, în atmosferă de caldă prietenie).

«Rostul Conferinței Bisericilor Europene — spune Dr. Williams — este să lucreze în sensul ca Bisericile Europene să se întilnească în spiritul împăcării și al stimei reciproce, pentru a lucra împreună la rezolvarea problemelor ce le interesează pe toate. Pentru teologia Bisericilor Protestante, spune Dr. Williams, discuțiile cu teologii Bisericilor Ortodoxe, ar fi ceva util. Iar ocazia pentru o astfel de discuție a oferit tot atunci referatul despre «Istoria Bisericii Ortodoxe Ruse și autoînțelegerea sa», citit

de Arhiepiscopul Ciprian, exarhul Patriarhiei din Moscova pentru Europa centrală. «Cu ideile creștine — spune referentul — nu se împacă ideile luptei de concurență, nici ideea de a socoti că un popor sau o rasă are privilegii față de alte popoare sau rase... Și fiindcă iubirea față de Dumnezeu și cea față de om nu sînt indisolubil legate întreolaltă, și fiindcă tot așa nu poate fi pace cu Dumnezeu fără pace între oameni, de aceea Biserica participă atît de intens la lupta pentru pace. În timpul nostru iubirea față de oameni își află expresia cea mai înaltă în lupta pentru pace» (N.Z. 16/X.965).

*

Prof. Dr. Nikos Nissiotis, teolog ortodox grec, va fi invitat la 1 august 1966 cu calitatea de director al Institutului ecumenic și al Școlii superioare pentru studii ecumenice din Bossey (Elveția). Prof. Nissiotis a studiat teologia la Universitățile din Atena, Zürich și Basel și filozofia la Atena și Löwen (Belgia). A publicat diferite studii în limba greacă, engleză, franceză și germană. Din 1958 este colaborator al Institutului ecumenic din Bossey, iar din 1962 unul din cei doi directori adjuncți și totodată profesor la Școala superioară pentru studii ecumenice din Bossey. Actualul director, Dr. Hans Heinrich Wolf, care conduce Institutul de la Bossey din anul 1955, trece la Bochum (R.F.G.), ca profesor de teologia sistematică (ecumenică).

*

Preotul Matti Joensuu din Helsinki (Finlanda) a fost numit director al secțiunii Consiliului Ecumenic al Bisericilor pentru colaborarea dintre bărbat și femeie în Biserică, familie și societate.

*

La 1 ianuarie 1966 conducerea Institutului ecumenic nordic cu sediul la Sigtum (Suedia) va fi preluată de Dr. Lars Thunberg (Uppsala), secretarul de studii.

*

Colegiul Ursinus (Pensylvania S.U.A.) a acordat doctoratul onorific în științele spirituale Rev. M. Praderwand, secretarul general al Alianței Reformate Mondiale. (Anul acesta M. Praderwand a făcut o vizită și Bisericii Ortodoxe Române) (Z.d.Z. 10/965).

*

TEOLOGIA PĂCII ÎN PRACTICA

În numerele trecute ale revistei am semnalat, în această rubrică «aspecte asupra preocupărilor intercreștine pentru formularea «teologiei păcii», ca fundamentare a atitudinii și activității creștinilor și a Bisericilor

și organizațiilor creștine față de problemele politice și sociale care frământă lumea contemporană. Dacă problema formulării definitive a teologiei păcii este o problemă de durată și de îndelungă cercetare, în schimb împrejurările impun cu necesitate precizarea poziției creștine în legătură cu dezbaterile unora din aspectele problemelor lumii contemporane, în întruniri internaționale sau intercreștine. Și cum, după începutul formulării «teologiei păcii» în dezbaterile Comisiei teologice a Conferinței Creștine pentru Pace (din aprilie 1965), reprezentanții Bisericilor și organizațiilor creștine, la întruniri internaționale și intercreștine, au început a întemeia atitudinea lor — separată sau colectivă — pe principiile deja fixate în formularea dată teologiei păcii, socotim că s-a trecut deja, din necesitate, la punerea în practică a teologiei păcii.

De aceea credem că devine necesar să urmărim, în continuare, «teologia păcii în acțiune», intrucit, pe de o parte, această punere în practică a principiilor deja formulate va constitui nu numai o experimentare a lor, dar va îngădui și o creștere, un pas înainte în formularea teologiei păcii; iar, pe de altă parte, această urmărire pe viu va semnala mai devreme fundamentarea teologică de care creștinii au nevoie în precizarea atitudinii și activității lor în lumea aflată în permanență schimbare.

*

În timpul lucrărilor Congresului Mondial pentru pace, independență națională și dezarmare generală (care au avut loc la Helsinki, între 10 și 15 iulie 1965), reprezentanții diferitelor religii au organizat, în zilele de 13 și 14 iulie 1965, o întrunire la care au luat parte delegații la acest for mondial al păcii: creștini ortodocși, catolici și reformați, armeni, evanghelici-baptiști, și ai altor organizații creștine. La întrunire au luat parte și reprezentanții religiilor mahomedane și budiste. Participanții reprezentau multe țări din Apus și Răsărit, având diferite convingeri social-politice, dar fiind uniți prin credința într-un singur Dumnezeu și recunoscând pacea și dragostea ca cele mai înalte principii ale trăirii în societatea omenescă, și fiind conștienți că în raporturile actuale între oameni și popoare a fost încălcată brutal această lege a păcii și a dragostei.

Intrunirea a ales, în unanimitate, ca presedinte pe Prea Fericitul Patriarh Chiril al Bisericii Ortodoxe Bulgare. Din partea Bisericii Ortodoxe Române a luat parte I. P. S. Iustin, Mitropolitul Moldovei și Sucevei. În dezbaterile care au avut loc în timpul lucrărilor acestei întâlniri religioase, înalți ierarhi, clerici și teologi creștini-ortodocși, catolici și protestanți — mahomedani și budiști, au scos în evidență că preocuparea tuturor religiilor se concentrează asupra năzuinței de a trece la o acțiune dinamică și comună care să poată contribui la încetarea neîntârziată a războiului în lume, ca și la apărarea colectivă a dreptului la viață al fiecărui om. De aceea a apărut logic propunerea pentru unirea și coordonarea activității într-un centru special internațional la care să participe credincioși ai tuturor religiilor care închină și directivează activitatea lor pentru stator-

nicirea și apărarea păcii pe pământ. Și cum cea mai mare parte a populației pământului aparține uneia sau alteia din religii, unirea religiilor ca factor de pace poate avea o imensă însemnătate, care nu trebuie subapreciată.

Iar în întemeierea teologică a acestei acțiuni s-a precizat că nici o religie nu îndreptățeșteuciderea, violența și războiul, — de aceea slujitorii tuturor religiilor trebuie să facă să pătrundă acest adevăr în conștiința credincioșilor lor pentru unirea tuturor forțelor iubitoare de pace din lume; că religia trebuie să aducă un folos real oamenilor, slujind binelui și păcii, — pentru aceasta religia nu vrea să devină o forță politică, ci năzuiește să devină factorul moral în lumea prezentă plină de neîncredere, ură și dușmănie; că în slujba omenirii, credincioșii diferitelor religii trebuie nu numai să se unească între ei în străduința pentru pace, ci este necesar ca ei să se unească cu forțele tuturor oamenilor de bună credință, indiferent de convingerile lor.

Religia creștină, în special, descoperind chipul lui Dumnezeu în om, educă și întărește în oameni conștiința demnității omenești. De aci necesitatea de a susține în oameni simțul demnității și sentimentul dragostei și respectului față de orice om, pentru întemeierea raporturilor între oameni pe legătura morală a fraternității. Ținând seama că fraternitatea propovăduită de creștinism nu poate constitui temei pentru naționalismul exclusivist, ci dimpotrivă ea pretinde respectarea celorlalte nații, condamnă înrobirea națională și discriminarea rasială, și sprijină prietenia și colaborarea între popoare.

Întrunirea reprezentanților diferitelor religii de la Helsinki, a adresat un *Apel către toți credincioșii, către toate Bisericile și organizațiile religioase și către toți oamenii de bună credință din lume*, al cărui cuprins este sintetizat în următoarele: «Noi condamnăm în unanimitate orice fel de violență, pentru că aceasta contribuie încălcarea voii lui Dumnezeu... Noi nu ne putem împăca cu faptul că naționalismul extremist, colonialismul, discriminarea rasială și nedreptatea socială încă nu au dispărut din lume. Noi sintem gata să unim sub toate formele eforturile noastre cu eforturile tuturor forțelor iubitoare de pace și ale organizațiilor internaționale pentru lichidarea acestor rușinoase moșteniri ale trecutului».

*

Între 8 și 10 septembrie 1965, au avut loc, în Republica Democrată Germană, lucrările Comisiei pentru «Pace și Ecumenism» a Conferinței Creștine pentru Pace, avînd ca temă: «Eforturile comune pentru pace ale ecumenismului creștin și colaborarea cu toate celelalte mișcări pentru pace». Referatele și dezbaterile asupra temei și implicațiile ei, au fost strîns dependente de rezultatele lucrărilor primei sesiuni a Comisiei teologice, care a avut loc, în aprilie 1965, la Leningrad.

La începutul dezbaterilor au fost discutate problemele acțiunii ecumenice pentru pace, avînd ca punct de pornire: legătura reciprocă între pace și organizarea unei statornice ordine de pace în lume, între fraterni-

tatea în Hristos și solidaritatea cu toți oamenii, între mărturia creștină pentru pace și acțiunile comune ale tuturor oamenilor de bunăcredință împotriva războiului. În această legătură reciprocă s-a recunoscut că misiunea specială a Conferinței Creștine pentru Pace constă în a depune eforturi pentru înfăptuirea discuțiilor între Bisericile membre ale Consiliului Ecumenic al Bisericilor și toți ceilalți creștini, în special romano-catolicii, și de asemenea cu organizațiile intercreștine care activează pentru organizarea eforturilor comune pentru apărarea păcii.

În lumina acestor hotărâri principale Comisia, ținând seama de situația internațională încordată, a subliniat importanța responsabilității creștinilor din toată lumea pentru o energică sprijinire a eforturilor în vederea slăbirii încordării internaționale și mai ales pentru realizarea unor pași efectivi în calea pentru dezarmare. În legătură cu aceasta, Comisia pentru «Pace și Ecumenism» a subliniat cu satisfacție activitatea pentru pace a Consiliului Ecumenic al Bisericilor, a Papii Paul al VI-lea, rezultatele Congresului Mondial pentru pace de la Helsinki, eforturile Conferinței «Lumea fără bombe» (Accra), ale Conferinței de la Pugwash, ale Conferinței Mondiale pentru pace și colaborare de la New-Delhi, ale Conferinței mondiale a reprezentanților diferitelor religii pentru apărarea păcii de la Tokio și ale Conferinței de la Berlin a activiștilor catolici din Europa. Referitor la raporturile cu aceste organisme internaționale, s-a indicat că sarcina Conferinței Creștine pentru Pace este de a accentua — neținând seama de considerentele politice — necesitatea multilaterală a apărării vieții omenești în general. Pentru aceasta Conferința Creștină pentru Pace trebuie să depună eforturi pentru a atrage întreaga lume creștină în acțiunea de slujire a păcii, și pentru a accentua — în raport cu principiile conducătoare — sentimentul de responsabilitate general creștină și general umană pentru apărarea și întărirea păcii.

Așadar, conducându-se după temeiurile teologice ale acțiunii ecumenice pentru pace, îndeosebi de principiul solidarității creștinilor cu întreaga lume, și analizând situația politică mondială, Comisia pentru «Pace și Ecumenism» a accentuat necesitatea colaborării Conferinței Creștine pentru Pace cu toate organizațiile care luptă pentru pace. Deosebirile în concepțiile despre lume și viață, chiar convingerile ateiste ale oamenilor de bună credință, — după părerea Comisiei —, nu trebuie să clatine temelia solidarității și colaborării oamenilor pentru pace și dreptate. În legătură cu aceasta s-a precizat că trebuie preferate acele forme de colaborare care prezintă țeluri pozitive, efectivitate și sînt hotărîte pentru tratative sincere cu scopul rezolvării conflictelor existente în lume pe calea cedărilor reciproce.

*

La lucrările sesiunii Secretariatului Internațional al Conferinței Creștine pentru Pace, care a avut loc între 15 și 17 septembrie 1965, constatîndu-se că atmosfera generală a raporturilor internaționale continuă să se

în răutățească, și că pentru înfăptuirea «solidarității și colaborării pentru dreptate și pace» este nevoie de unirea eforturilor tuturor creștinilor în lumina îndemnului evanghelic ca «Fericiți făcătorii de pace» (Matei V, 9), — în cursul dezbaterilor s-a precizat astfel fundamentarea teologică a acestei acțiuni creștine:

«Întruparea Domnului nostru Iisus Hristos, fiind actul unirii Dumnezeirii cu omenirea răscumpărată de El, cere din partea creștinilor manifestarea unei solidarități active cu toți oamenii, pentru a înfăptui triumful unor asemenea raporturi între oameni, raporturi care se vor întemeia cu exclusivitate pe ideile de dreptate și pace. În făptuirea acestor țeluri necesită colaborarea practică a creștinilor făcătorii de pace cu toți oamenii cărora le este scumpă pacea. Conținutul unei asemenea colaborări trebuie precizat în fiecare caz concret al situației internaționale contemporane din acel moment».

*

Iar la lucrările grupei a treia intitulată «Biserica în fața schimbărilor sociale din Europa, a Conferinței Bisericilor Europene (care a avut loc în Finlanda, în luna iunie 1965), s-a ajuns în cursul dezbaterilor ca să se precizeze Conferinței Bisericilor Europene adevărata cale ecumenică și, având în vedere rezultatele lucrărilor primei sesiuni a Comisiei teologice a Conferinței Creștine pentru Pace (de la Leningrad), să se socotească necesitate dezvoltarea mai departe a solidarității și colaborării Bisericilor, a tuturor mișcărilor și a creștinilor individuali pentru înfăptuirea unei păci statornice în Europa și în toată lumea, a progresului social, a evoluției economice și a înfloririi pașnice a omenirii în toate domeniile vieții.

I. PARASCHIV





ETICA INTRAJUTORĂRII INTERNAȚIONALE FAȚĂ DE GREUTĂȚILE ȚĂRILOR ÎN DEZVOLTARE ȘI VOCAȚIA BISERICII ÎN ACEASTĂ PRIVINȚĂ *

Sub denumirea de țări în dezvoltare sau în curs de dezvoltare se înțelege în mod curent în vremea noastră statele noi ce s-au ridicat pe ruinele imperiilor coloniale ale marilor puteri și care, moștenind neajunsurile lăsate în urmă de un regim care le-a aservit — în unele cazuri secole de-a rândul — luptă din greu cu mari dificultăți de toate ordinele în strădania lor de a-și construi o viață proprie, de sine stătătoare și de a-și salva popoarele respective de la foamete, boli și incultură.

Cum știm cu toții, lupta de abolire a colonialismului nu a fost de loc ușoară și ea nu poate fi socotită încheiată, deși majoritatea omenirii contemporane consideră această prelungire a capitalismului ca sistem politic și economic drept perimată, retrogradă și lezând profund demnitatea umană și a colectivităților omenesti, de pe orice meridian s-ar afla ele. În Africa, America Centrală și de Sud, în Asia și Oceania, regimul colonialist n-a renunțat definitiv la pozițiile sale, chiar în statele ce au fost proclamate independente formal. Se înțelege că în multe din aceste țări nu mai avem de a face cu vechiul colonialism, sub înfățișările sale clasice, ci cu neocolonialismul, cu forme și procedee mult mai abile, insidioase și rafinate, dar tot atât de înrobitoare în fond ca și vechiul colonialism.

Biserica sau Bisericile, oricum am vorbi, în zilele noastre fiind angajate mai mult ca oricând în salvagardarea omenirii din fața cataclismului conflagrației mondiale ce o amenință continuu, trebuie să militeze cât mai hotărât pentru asigurarea păcii în lume, pe baza dreptății și a echității sociale. E o datorie imperioasă a momentului prezent ca gândirea și acțiunea creștină să se îngemăneze grabnic și să producă roadele binecuvântate de Dumnezeu ale servirii și înălțării omului, din asuprairea colonialistă și neocolonialistă.

* Materiale privind probleme legate de activitatea Conferinței Creștine pentru Pace.

Subiectul, așa cum a fost formulat, își găsește deplina sa fundamentare în temeiurile de bază ale religiei creștine, în însăși predica Mîntuitorului, a Sfinților Apostoli și a urmașilor acestora. Nu poate fi vorba deci numai de o interpretare de moment, de o adaptare savantă a marilor idei diriguitoare ale religiei creștine la situațiile de față. Porunca iubirii e principiul cel mai eminent și mai însemnat al creștinismului și nota sa specifică. Ea e regula de aur a vieții creștine și se extinde la tot omul din lume, de orice rasă, credință religioasă, etc. Din acest nesecat principiu și regulă de viață etern ca Dumnezeu însuși, care l-a dat oamenilor pentru mîntuirea lor. Dumnezeu fiind prin excelență dragostea însăși, izvoarăște continuu chemarea dragostei de oameni și o dată cu el și în măsura împlinirii lui, se revarsă asupra omului toate harurile cerești și însăși mîntuirea.

Să trecem în revistă cîteva texte mai de seamă din propovăduirea Mîntuitorului și a Sfinților Apostoli:

Isus Hristos, Domnul Păcii, a spus tînărului învățător de lege care l-a întregat care e cea mai mare poruncă din lege: «Să iubești pe Domnul Dumnezeuul tău cu toată inima ta, cu tot sufletul tău și cu tot cugetul tău. Aceasta este marea și cea dintîi poruncă; iar a doua, la fel cu aceasta: să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși». În aceste două porunci se cuprinde toată Legea și Proorocii (Matei XXII, 37—40), (Marcu XII, 31), precizează și mai mult: «Mai mare decît aceasta nu este altă poruncă». (Luca X, 27) repetă la fel.

I Ioan IV, 21: «Și această poruncă avem de la El: Cine iubește pe Dumnezeu să iubească și pe fratele său». I Ioan III, 15: «Oricine urăște pe fratele tău este omorîtor de oameni și știți că orice omorîtor de oameni nu are viață veșnică».

Matei VII, 12: «Toate cîte voiți să vă facă vouă oamenii, asemenea și voi faceți lor, căci aceasta este Legea și Proorocii».

«Creștinul trebuie să-și ajute semenii (Luca III, 11): Cel ce are două haine, să dea și celui ce n-are și cel ce are de mîncare să facă de asemenea». Avem deci responsabilitatea fraților în suferință.

Porunca iubirii este reinnoită mereu (Ioan XIII, 34—35): «Poruncă nouă vă dau: să vă iubiți unii pe alții. După cum v-am iubit Eu, așa și voi să vă iubiți unii pe alții. Întru aceasta vor cunoaște toți că sînteți ucenicii Mei, dacă veți avea dragoste unii către alții». Dragostea este semnul caracteristic al recunoașterii creștinilor. Dacă n-avem dragoste de aproapele, putem avea toate celelalte virtuți creștine și în cel mai înalt grad, dar nu vor însemna nimic în fața lui Dumnezeu (I Cor. XIII, 1—7).

Cel ce iubește pe aproapele este născut din Dumnezeu și cunoaște pe Dumnezeu (I Ioan IV, 7—8): «Iubiților, să ne iubim unul pe altul, pentru că dragostea este de la Dumnezeu și oricine iubește este născut din Dumnezeu și cunoaște pe Dumnezeu. Cel ce nu iubește, n-a cunoscut pe Dumnezeu, căci Dumnezeu este iubirea».

I Ioan IV, 20: «Dacă zice cineva: iubesc pe Dumnezeu, iar pe fratele său îl urăște, mincinos este». Prin urmare, dragostea de Dumnezeu este

legată de dragostea aproapelui, aproapele fiind reflectarea credinței în Dumnezeu și a dragostei față de Ființa Supremă.

I Ioan IV, 12: «Pe Dumnezeu nimeni nu L-a privit niciodată, dar de ne iubim unul pe altul, Dumnezeu rămîne întru noi și dragostea Lui în noi este desăvîrșită. Prezența lui Dumnezeu în om și între oameni se face manifestată prin dragostea față de aproapele.

Iacov II, 14: «Ce folos, fraților, dacă zice cineva că are credință, iar fapte nu are? Oare credința poate să-l mîntuiască? Dacă un frate sau o soră sînt goi și lipsiți de hrana cea de toate zilele și cineva dintre voi le-ar zice: Mergeți cu pace! Încălziți-vă și vă saturați, dar fără să le dați cele trebuincioase trupului, care ar fi folosul? Așa și cu credința: dacă nu are fapte, este moartă ea însăși». Sîntem deci obligați a ajuta pe frații noștri.

Mîntuitorul se identifică cu cei flămînzi, cu cei însetați, cu cei străini, cu cei goi, cu cei bolnavi, cu cei ce suferă nedreptăți (Matei XXV, 31—46) și condiționează fericirea veșnică de slujirea aproapelui, care va fi de altfel și criteriul de bază al Judecării din urmă.

I Ioan III, 16—18: «Întru aceasta am cunoscut iubirea, că El Și-a pus sufletul Său pentru noi; și noi datori sîntem să ne punem sufletele pentru frați. Iar cine are bogăția lumii acesteia și se uită la fratele său care este în nevoie și își închide inima dinspre el, cum rămîne în acela dragostea lui Dumnezeu?... Să nu iubim cu vorba, numai din gură, ci și cu fapta și adevărul». Bunurile materiale trebuie să îndeplinească o funcție socială.

«Dumnezeu a făcut dintr-un singe întregul neam al oamenilor, ca să locuiască peste toată fața pămîntului» — rostește cu putere Sfîntul Apostol Pavel, în cuvîntarea sa despre învățătura cea nouă, din areopogul Atenei (Fapte XVII, 26). Deci, egalitatea tuturor oamenilor, prin origina lor comună și îndreptățirea oricărui om de a beneficia de bunurile acestei lumi, spre a-și putea duce viața, care este harul lui Dumnezeu, ca și bunurile materiale însăși.

Morala creștină deci, adică doctrina creștină aplicată, dispune de imperative speciale și puternice, pentru într ajutorarea oamenilor, atît luați individuali, cît și în unități sociale. Colonialismul și neocolonialismul, care în fond se identifică între ele ca sisteme politice, ca scop, sînt același lucru cu asuprirea, exploatarea, sărăcia impus, nedreptatea socială, înapoierea socială, economică și culturală, sînt incompatibile și în totală distonanță cu învățătura creștină și practica vieții creștine. Aceste realități concrete încă din nefericire în sec. XX, în viața multor oameni și popoare, pun într-o proastă lumină mărturia și diaconia creștină și constituie pentru umanitatea contemporană și istoria ei un permanent și dureros punct de acuzație, de înrobire a omului și de neaplicarea marilor principii umanitare, ce însuflețesc tot mai mult în zilele noastre oamenii și masele largi populare.

Cîteva aspecte și date în legătură cu situația din țările în curs de dezvoltare, adică supuse colonialismului sau neocolonialismului :

Cum s-a spus de multe ori, din trei oameni, doi suferă de foame și aceasta nu datorită faptului că pământul nu poate hrăni pe toți oamenii, cum ar vrea s-o justifice unii. Sînt cunoscute diferitele teorii care încearcă a demonstra că omenirea s-ar găsi în fața «pericolului demografic» sau a «suprapopulării globului», minimalizînd astfel posibilitățile de asigurarea alimentelor necesare și propunînd să ajute țările în curs de dezvoltare, pentru a-și reduce natalitatea, soluție antiumană și anticreștină.

Două treimi din populația latino-americană sînt în permanență subalimentate, fiind victima foamei latente. Și cu toate acestea, densitatea populației de acolo nu atinge nici 10 locuitori la km.p., iar suprafețe uriașe rămîn necultivate. Numai Brazilia, după unii economiști, ar putea asigura, prin folosirea rațională a resurselor sale, hrană suficientă și lucru pentru 900 milioane de oameni. Dar în condițiile în care Brazilia, ca de altfel și alte țări, 20% din populație stăpînește 50% din pământul cultivabil, se înțelege de la sine, nu numai că pământul nu este bine lucrat, dar că flagelul foamei, marea rușine a secolului nostru, se întinde și se accentuează.

Situația din Africa nu e cîtuși de puțin mai bună. Așa, scriitorul Per Wästberg, în cartea sa «Pe lista neagră», arată că în Republica Sudafricană «africanul nu are drept de a poseda pământ și că 87% din întreg teritoriul Republicii în cauză figurează în registrele statului, ca proprietate a albilor». Asemenea exemple mai pot fi date. În tot cazul, ele vorbesc de la sine. Nu de mult, anul acesta, revista franceză Planète a organizat o anchetă referitoare la viitorul omenirii, la care a răspuns și cunoscutul sociolog Josué de Castro. Acesta a spus: «Suprapopulația este o idee fixă și o prejudecată. Nu există staurajie. Pământul nu este exploatat. Numai 10—15% din teritoriile disponibile de pe pământ sînt cultivate. Rămîn cu totul neatînse întinse suprafețe din zonele tropicale și subtropicale, ecuatoriale și subpolare». Prin urmare, iată atîtea resurse imense pentru combaterea calamității foamei; depinde numai de rînduiele ce se pot statornici în această direcție. S-au organizat în Europa chiar expoziții cu titlul: «Foamea mea cotidiană» (Geneva, 17—23 februarie 1965, și alte localități), dar flagelul continuă a chinui «cea de a treia lume», cum i s-a zis, adică țările în curs de dezvoltare. Această inițiativă a fost sprijinită de O.N.U., de UNESCO, de Biroul Internațional al Muncii, de O.N.U. pentru alimentație și agricultură (F.A.O.), ca și de organizații bisericesti și studentesti care au oferit filme, conferințe, montaje radivizuale și publicații menite a atrage atenția asupra gravității flagelului foamei. Toți acești factori au pus în relație faptul că, în timp ce două treimi din omenire este înfometată sau necorespunzător hrănită, cu situația că numai în 1962 s-au cheltuit pentru înarmare 150 miliarde de dolari.

Un ziar elvețian considera acest «fenomen explosiv» ca pe o «injustiție mondială comparabilă prin pericolul pe care-l prezintă cu pericolul atomic». Înarmarea atomică e una din cauzele determinante care întretin flagelul foamei.

Unele țări din Africa au obținut oarecari succese în dezvoltarea lor economică, după datele de care dispunem pentru anul 1964, dar în ciuda acestui fapt, majoritatea populației acestui continent cu peste 250 milioane locuitori are un nivel de trai extrem de scăzut. Venitul pe cap de locuitor din țările Africii este de numai 95 dolari anual, iar în unele cazuri de numai 40, ceea ce arată limpede situația de neagră mizerie în care se găsește. Datele statistice dovedesc că Africa are nevoie de un ritm de creștere al dezvoltării economiei sale cu mult superior celui din țările dezvoltate, deoarece altfel i-ar trebui cel puțin un secol pentru a le ajunge din urmă.

Între 20 și 27 februarie 1965 au avut loc la Alger lucrările seminarului economic afro-asiatic, la care au participat 65 țări din Asia și Africa și 19 reprezentanți ai mișcărilor de eliberare națională (Angola, Mozambic, Guinea portugheză, Congo (Leopoldville), Africa de Sud, țările din vestul Africii, etc.). Participanții au analizat mijloacele de luptă împotriva colonialismului și neocolonialismului, pentru dobândirea independenței naționale și a celei economice, țeluri pe care orice om le dorește pentru țara sa.

O altă plagă a țărilor în curs de dezvoltare o constituie analfabetismul. După datele prezentate lucrărilor celei de a 70-a sesiuni a Consiliului Executiv al UNESCO, care a avut loc în aprilie 1965, procentajul copiilor care au urmat cursurile școlare între 1954—1962 a crescut de la 5,3⁰/₀—8,6⁰/₀ pentru Africa, de la 9,6⁰/₀—13% în Asia și de la 11,2%—14% în America Latină; dar, ce reprezintă acestea față de masele de tineri rămași mai departe în ghiarele neștiinței de carte ?

După datele celei de a 28-a Conferințe internaționale de instrucție publică, ce a avut loc la Geneva în iulie 1965, se constată că mai mult de jumătate din cele 965 milioane de copii de vîrstă școlară n-au acces la școală, că în omenirea întreagă se mai află încă 750 milioane de neștiutori de carte și că numai 23 de țări, grație învățămîntului obligatoriu, au reușit a lichida analfabetismul, printre care se numără și Republica Socialistă România.

Menționăm tot aici că UNESCO a formulat anul acesta un plan de alfabetizare a opt țări din Africa, Asia și America Latină, care nu erau încă alese pînă nu de mult, după ce mai înainte intenționase a desfășura un «asalt masiv» în această direcție.

Menționăm totodată că, în vederea deschiderii campaniei mondiale împotriva analfabetismului, între 8—19 septembrie 1965, s-au întrunit la Teheran 40 miniștri ai învățămîntului și experți din 75 țări. (A se vedea «Contemporanul» din 17 septembrie 1965, p. 10). Amintesc că, în unele cercuri s-a pus și problema că în unele din aceste țări în curs de dezvoltare știința de carte n-ar avea nici un rol, întrucît oamenii, în condițiile lor de trai n-ar avea cum o folosi. Socotim că nu e cazul să spunem ceva mai mult la această obiecție. Fără îndoială că neștiința de carte și lipsa de cultură contribuie în mod foarte substanțial la rămînerea în urmă a țărilor în curs de dezvoltare.

Situația nu e cituși de puțin mai bună în ceea ce privește sănătatea și asistența medicală din aceste țări care se disting prin procente foarte ridicate de mortalitate infantilă și a oamenilor maturi, datorită condițiilor precare în care trăiesc și muncesc, datorită lipsei de spitale, maternități aparataj medical, medicilor, medicamentelor. etc. Lepra, ciurma, paludismul și alte boli grave și endemice mai dăinuiesc încă, în ciuda progreselor științei medicale și a grijii de om din țările avansate.

În unele din aceste țări se mai aplică încă cele mai condamnabile și mai barbare metode rasiste și fasciste. Astfel, se mai pot vedea, astăzi, în sec. XX, oameni închiși sub cerul liber, în țarcuri înconjurate cu sirmă ghimpată, purtind pe palme sau pe corp stigmatate speciale, imprimate cu acizi sau cu fierul roșu (Rodezia de Sud) și purtind cunoscuta «reference book», fără de care nici un african care a împlinit vârsta de 16 ani nu poate circula în propria lui țară fără a fi arestat, — țară în care domnește apartheidul, în care s-au promulgat peste 100 legi fasciste și în care 10 milioane de africani sînt sortiți pieirii. Țara aceasta are drept deviză suprimarea elementelor de baștină, care n-au nici un fel de drepturi cetățenești și sînt ținuți în cele mai înapoiate condiții de viață, deși teritoriul acesteia dispune de mine de aur, uraniu, diamante și alte bogății naturale.

Cartea ziaristului german Jean Villain «Și astfel zămisli Dumnezeu apartheidul» (Und so schuf Gott die Apartheid), Berlin, 1961, tradusă în numeroase limbi, însoțită de multe ilustrații din viața de fiecare zi, — este un viguros act de acuzare și o înflăcărată chemare la luptă pentru eliberarea națională și socială a poporului din Republica Sud-Africană. Jean Villain prezintă cititorilor un tablou nefalsificat al istoriei Africii de Sud, îl introduce în țara în care bîntuie aprig teroarea rasistă și unde lupta împotriva ei a luat proporții de masă. Această frescă a zguduitoarei realități este aidoma iadului: aci, pedeapsa corporală este legalizată; 10% din totalul populației, adică 1.500.000, au trecut prin închisori numai în 1958, iar execuțiile se cifrează în fiecare an în jurul cifrei de 70.

Statul în cauză a fost pus pe banca de acuzație, în fața Curții internaționale de justiție de la Haga, a fost înlăturat dintr-o serie de organisme internaționale, ca: UNESCO, FAO, OIM, Organizația Internațională de Turism, etc. Chiar Adunarea Generală ONU a adoptat o rezoluție, cu 106 voturi pentru și numai 1 vot contra, prin care condamnă în mod expres politica rasistă a guvernului sud-african și cere punerea imediată în libertate a deținuților politici. Numeroase state au instituit sancțiuni economice și politice, mergînd pînă la ruperea oricăror legături cu guvernul sud-african. Lucrurile însă merg nestingherite mai departe, fără nici o considerație pentru marile idei umanitare ale timpului nostru. Iată un sumar dar sumbru tablou al țărilor în dezvoltare sau care ar voi să se dezvolte, dar nu sînt lăsate s-o facă.

Cum pot contibui Bisericile creștine la remedierea acestor situații nefaste și la ajutorarea frățească a țărilor în dezvoltare.

Bisericile creștine, prin clericii și credincioșii lor, au o mare răspundere față de aceste suferințe, lipsuri și nevoi morale și materiale ale semenilor noștri din alte țări și de pe alte continente. Nu putem face abstracție de toate acestea și să ne căutăm liniștiți, în mod egoist de treburile noastre, când încă sînt oameni pe lume care n-au nici măcar asigurate condițiile cele mai elementare ale vieții trăite omenește.

Oamenii Bisericii au datoria imperioasă, prin toate mijloacele ce le stau la dispoziție (predici, presă, conferințe, radio, etc.) a face cunoscute urmările colonialismului și ale neocolonialismului, a lua hotărît apărarea celor asupriți, a face o mărturie nouă dedicată servirii omului și a condamna în mod hotărît toate asupririle de oameni și popoare, contribuind cu toate forțele lor la formarea omului nou, eliberat de toate prejudecățile de dominare ale semenilor săi.

Ca teologi și oameni ai Bisericii creștine, rolul nostru poate consta în formarea unui viguros curent de opinie publică mondială, în favoarea popoarelor din noile state, veghind ca ajutorarea acestora să se facă în spiritul poruncii divine a iubirii de oameni, fără discriminări și fără aserviri politice sau economice. Nu poate fi pace deplină și definitivă în omenire, atît timp cît vor exista țări în care oamenii suferă permanent de foame, sînt lipsiți de apărare și secerăți de boli.

Predicile noastre vor trebui să abordeze o tematică nouă. E nevoie a se vorbi credincioșilor noștri despre familia umană ; a se pronunța cu putere împotriva spiritului «paternalist» de pînă acum, care trebuie înlocuit cu spiritul de «frăție» ; a se aborda nu numai probleme de etică individuală, ci și de etică internațională ; a se combate cu mai multă vigoare egoismul, avariția, spiritul de rapacitate ; a se vorbi despre rostul bunurilor materiale ; despre adevăratul lor proprietar și ce obligații le incumbă administratorilor temporari ; despre asistența religioasă, științifică și tehnică, ca acțiuni dezinteresate (căci mai fericit este a da decît a lua — după cuvîntul Scripturii), fără nici un raport cu expansiunea economică sau cu dominația politică, și toate acestea să fie aplicate nu numai la circumstanțele parohiei sau ale entității etnice respective, ci pe o scară mondială. Binele comun al tuturor oamenilor să fie fermentul care să facă a crește și a se desăvîrși toată această nouă frămîntare a epocii noastre.

Preoții, pastorii și conducătorii tuturor Bisericilor trebuie să se facă, mai mult ca oricînd, crainicii actului de reconciliere generală, înfăptuit prin întruparea, răstignirea și învierea Mîntuitorului Iisus Hristos, și care în epoca noastră are mai mulți partizani ca niciodată. Dumnezeu iubește deopotrivă toată lumea (Ioan III, 16), iar Iisus Hristos și-a dat trupul Său pentru viața acestei lumi, în totalitatea ei (Ioan VI, 51). Biserica, în trecut, s-a ocupat de reconciliere și mîntuire, dar mai mult din punct de vedere individual ; astăzi însă, ea trebuie să introducă împăcarea lui Dumnezeu în relațiile dintre popoare și state. Hristos S-a întrupat și S-a jertfit pentru tot neamul omenesc și pentru reconcilierea întregii lumi, iar nouă ne-a încredințat slujba împăcării (II Cor. V, 18).

Vorbind de jertfele aduse la altar, Mintuitorul ne-a spus că mai întâi să ne aducem aminte de aproapele nostru care «are ceva împotriva noastră», să ne împăcăm cu el și numai după aceea să venim cu darul la altar (Matei V. 23—24). Toți frații noștri din țările de care ne ocupăm au ceva cu popoarele sau cu statele noastre, care i-au asuprit și continuă a-i asupri, sau care se zgîrcesc a le acorda asistența de toate felurile, de care au nevoie. Să lucrăm pentru îndepărtarea acestora, astfel, toate ofrandele sau faptele noastre meritorii vor căpăta toată buna primire a cerului.

Noi, creștinii, putem interpreta eforturile oamenilor de bine din timpul nostru pentru reconcilierea popoarelor ca o lucrare în care Dumnezeu însuși pune într-o aplicare și mai energică actul Său de reconciliere săvârșit prin opera pămîntească a Fiului Său. Un creștin fără legătură cu cei din jurul său, mai apropiați sau mai îndepărtați din punct de vedere topografic, constituie un gol intelectual și etic, o adevărată abstracție. Avem de ales sau viața în comuniunea superioară a frăției universale, sau moartea iminentă și de proporții universale. E mai actual ca oricînd cuvîntul biblic: «Viața și moartea a pus înaintea lor binecuvîntarea sau blestemul. Alege viața, ca să trăiești tu și seminția ta» (Deuteronom XXX, 19).

Sîntem chemați a face viața de pe pămînt tot mai asemănătoare cu împărăția lui Dumnezeu. Duhul lui Dumnezeu, după o lungă perioadă de pregătire a omenirii, ne trage astăzi cu o putere mai mare spre viitorul superior, așa cum Israel, după 40 de ani de rătăcire prin pustie, a fost introdus deodată în țara de mult făgăduită. Să fim vrednici prin faptele noastre de aceste mari și luminoase idealuri ce se conturează la orizontul istoriei omenirii.

Nouă, slujitorilor Bisericii, ne-a fost încredințată prin Iisus Hristos slujba eminentă și minunată din profetul Isaia (cap. LXI) și Sfîntul Evanghelist Luca (cap. IV, 17—21): «Și i-au dat cartea profetului Isaia și desfășurînd el sulul, a găsit locul unde era scris: «Duhul Domnului este asupra mea, pentru care m-a uns să binevestesc săracilor, m-a trimis să tămăduiesc pe cei zdrobiți cu inima, să propovăduiesc celor luați robi dezrobirea și celor orbi căpătarea vederii, să eliberez pe cei asupriți și să vestesc anul plăcut Domnului».

Iată un întreg program de activitate în serviciul aproapelui și iată adevărata misiune a urmașilor Domnului Iisus Hristos întru slujirea semenilor, lucru de care nu totdeauna și nu toți am fost conștienți și n-am lucrat cu entuziasm pentru realizarea erei mesianice de pace, dreptate și frățietate universală.

Aceasta este vocația Bisericilor pe terenul într-ajutorării statelor în curs de dezvoltare. Toți oamenii sînt egali (Gal. III, 28) și cu toții «am fost chemați la libertate» (Gal. V, 13).

Oamenii Bisericii, prin mărturia, acțiunea lor și folosirea tuturor mijloacelor ce le stau la îndemînă, pot determina acțiuni favorabile pentru țările în curs de dezvoltare și pentru a se veni cît mai grabnic în ajutorul efectiv al acestora cu tot ce le lipsește. Dacă vom tăcea și nu vom între-

prinde nimic, vom fi condamnați de Dumnezeu, ca și cei doi clerici din parabola samariteanului milostiv (Luca X, 25—37), care au trecut nepăsători pe lângă cel în suferință.

În ceea ce privește modalitatea și necesitatea imperioasă a într-ajutorării, găsesc util a ne adresa paginilor foarte competente rămase de pe urma unui om excepțional, a unui adânc teolog, a unui medic devotat, a unui genial organist și a unui înflăcărat luptător pentru pace, care și-a dedicat cea mai mare parte a vieții sale, îngrijirii leprei negrilor africani și slujirii cu fervoare a sclavilor colonialismului și care, de puțină vreme își doarme somnul veșniciei împăcat cu Dumnezeu, cu aproapele și cu sine, în pământul Africii, lângă roadele strădaniilor sale îndelungate, lângă leprozeria sa. E vorba de dr. Albert Schweitzer.

Acestui fiu al Alsaciei i-a cerut teologia sa, cultura sa, știința și arta sa să fie om, căutând omul. A fost tatăl și fratele africanilor, deși era european. În lepra africană, Schweitzer a descoperit o formă de nedemnitățe umană, față de care s-a simțit răspunzător cu toată ființa sa, căci după el, «orice boală și suferință trupească este o ofensă adusă condiției umane».

Iată ce a spus în cartea sa «Între apă și pădurea virgină», în legătură cu metodologia și necesitatea într-ajutorării: «Totodată, o elementară meditare îmi spune că munca între oamenii de culoare noi nu trebuie s-o privim ca pe o „faptă bună”, ci ca o datorie imperativă. Ce au făcut albi diferitelor națiuni cu oamenii de culoare de cînd le-au descoperit țările lor? Cum să se explice că atîtea și atîtea popoare au dispărut sau sînt pe cale să dispară, acolo unde au venit europenii cu numele lui Iisus? Cine poate să descrie nedreptățile și cruzimile îndurate secole întregi de popoarele de culoare din partea popoarelor Europei? (...) Nu-i vorba dacă voim sau nu voim să le facem lor bine, ci noi trebuie să-l facem. Iar binele pe care îl facem, nu-i binefacere, ci ispășire. Și oricît de mult bine le-am face, nu ispășim nici a mia parte din vina noastră». (Citat după «Ortodoxia», XIII (1961), p. 609—610).

Dacă creștinii de astăzi nu se pot desolidariza întru totul de cei de ieri, care — cum spune prorocul — «au vîndut pe cel drept pe argint, pe cel sărac pe o pereche de încălțăminte» (Amos II, 6), atunci au datoria să ajute în mod frățesc și dezinteresat, fără condiții, fără umilințe și fără vicleșug pe aceia care au suferit de pe urma împilării venite din partea colonialiștilor. Se va găsi ușor metoda într-ajutorării efective care să nu rănească și coboare.

Ajutorarea țărilor în curs de dezvoltare, prin apeluri la mila, compătimirea și stimularea carității enoriașilor noștri, cum am văzut unele cazuri «Le Monde» nr. 6290 din 4—5 aprilie 1965), nu mi se pare potrivită și cituși de puțin compatibilă cu demnitatea de om sau popor și nici cu cele susținute de apostolul oamenilor de culoare, dr. Albert Schweitzer. Vor trebui găsite mijloace mai frățești și bazate direct pe sentimentul dragostei creștine sincere și dezinteresate.

Creștinismul consideră cultura ca o manifestare a sinergiei, a lucrării omului cu Dumnezeu pentru desăvîrșirea creației, prin traducerea în fapt a tuturor potențelor cuprinse în ea, astfel ca să se împlinească planurile Providenței. Vocația pentru cultură nu trebuie contestată nici unui popor și eforturile creștinilor trebuie să meargă în direcția descoperirii și valorificării acestei vocații, mai ales la popoarele care au străvechi elemente de civilizație și umanism, ce se impun și astăzi. Ca o condiție prealabilă pentru realizarea tuturor acestor deziderate, rămîne însă abolirea definitivă și neîntîrziată a ultimelor rămășițe ale colonialismului și zădărnicia oricăror tentative de înlocuire a acestuia cu un regim de neocolonialism. Bisericele creștine să nu rămînă nepăsătoare în această direcție.

Biserica Ortodoxă Română a abordat în mod curajos chestiunea atitudinii pe care trebuie s-o aibă creștinismul în problema colonială.

Biserica noastră și-a dat de la început seama de primejdia pe care o reprezintă pentru promovarea păcii în întreaga lume orice întîrziere în lichidarea odiosului regim colonial și orice îngăduință față de metodele mai insidioase dar nu mai puțin primejdioase ale neocolonialismului. Ea n-a lăsat să-i scape nici un prilej fără a-și alătura glasul său la acela al organizațiilor din țară, sau de peste hotare, care luptă pentru realizarea acestor nobile scopuri. Memorabil în această privință e și mesajul adresat de Prea Fericitul Patriarh Justinian, Întîistătorul Bisericii noastre, Organizației Națiunilor Unite în 1960, din care redăm numai acest pasaj : «Mulți dintre reprezentanții statelor membre ale ONU sînt sau se declară a fi creștini. Pe umerii lor apasă o grea răspundere: aceea de a dovedi prin fapte că creștinismul autentic nu poate avea nimic comun cu colonialismul înrobitor și de a nu lăsa popoarele înrobite să ajungă a identifica pe dușmanii libertății naționale cu închinătorii lui Hristos. Impasul în care se va găsi creștinismul în rîndurile milioanei de oameni, din fostele colonii ale statelor europene se va datora în primul rînd conducătorilor de state, creștini care nu trăiesc și nu se conduc după învățatura credinței pe care o mărturisesc și al cărui profund umanism îl trădează» (Apostolat Social VII, «Să se prefacă săbiile în pluguri», București, 1961, p. 139).

La aceasta se adaugă intervențiile delegaților Bisericii Ortodoxe Române la toate marile întruniri interconfesionale și internaționale și mai ales în diferitele comisii ale Conferinței noastre creștine pentru pace.

Nu trebuie să uităm însă nici sprijinul material efectiv, pe care Biserica Ortodoxă Română l-a acordat unor Biserici din țările în curs de dezvoltare, bursele acordate studenților teologi de acolo, pentru a-și desăvîrși cultura lor religioasă la noi și înzestrarea acestora cu toate cele necesare slujirii preoțești la întoarcerea lor în patrie. Sînt încredințat că lucrurile nu se vor opri aici, ci vor continua să meargă mai departe.

Republica Socialistă România n-a avut niciodată colonii. Ba, mai mult, în decursul frămîntatei sale istorii, adesea i s-a aplicat regimul colonialist și neocolonialist din vremurile mai vechi și pînă în timpul celui

de al doilea război mondial. Dar, o dată cu eliberarea ei de după 23 August 1944, nu numai că ea s-a afirmat puternic printr-un impetuos ritm de dezvoltare, în toate direcțiile, încît astăzi se poate situa foarte aproape de țările fruntașe din lume, — ar fi mult prea lung să ne ocupăm de aceste lucruri — dar în toate forurile internaționale, delegații săi au făcut propuneri constructive, în diferite domenii și mai ales pentru dezarmare, care ar avea ca rezultat eliberarea unor imense resurse materiale și umane, atît de necesare pentru accelerarea progresului economic și social al popoarelor; pentru necesitatea combaterii flagelelor cronice din vastele regiuni ale lumi; pentru intensificarea eforturilor de a transforma comerțul internațional — lipsit de barierele discriminatorii — într-un factor binefăcător pentru dezvoltarea economică a tuturor țărilor.

Pe baza creșterii echilibrate și în ritmul susținut al economiei sale, România dezvoltă relații economice și a extins schimburile sale comerciale cu aproape toate țările, mari sau mici, independente sau mai puțin independente. Volumul comerțului său exterior a crescut de patru ori în ultimii 12 ani și s-a extins la peste 100 țări. Ea a făcut propuneri la Geneva, referitoare la livrările de echipament industrial pe credit, rambursabil prin cote-părți din producția obținută sau prin alte produse și, practic, a aplicat această metodă la numeroase state în curs de dezvoltare. Această formă de cooperare este avantajoasă pentru țările în curs de dezvoltare, întrucît favorizează accelerarea creșterii lor economice, prin construirea de obiective industriale pe credit — proprietate exclusivă a acestor țări — asigurînd totodată respectarea independenței lor economice.

România a cerut alcătuirea de către ONU a unei reglementări a raporturilor dintre state, astfel ca țările în curs de dezvoltare să poată dispune de cadre naționale formate, de planificare pentru folosirea în interesul național a resurselor naturale și a industrializării.

Nu trebuie să se uite că astăzi, în România, sute de studenți din țările în curs de dezvoltare își fac studiile universitare în calitate de bursieri și că aceștia, întorcîndu-se în patria lor, vor deveni factori activi și efectivi de ridicare a țării și a popoarelor lor din situația grea în care se găsesc astăzi.

Pr. prof. AL. I. CIÛREA





ARTICOLE, STUDII, DOCUMENTARE

PSALMI IN CULTUL VECHIULUI TESTAMENT

Ce este Psaltirea pentru un creștin, nu mai este nevoie să reamintim. Au spus-o sfinții mari dascăli și învățători ai Bisericii noastre¹ și am simțit-o și noi, fiecare în parte. Însă, ce trebuie să fi fost acești psalmi pentru credincioșii Legii Vechi, căci doar din pene de limbă ebraică au ieșit aceste înălțătoare poezii! Dacă pe noi cei de astăzi, după aproape trei milenii și cu limbi materne cu totul altele, aceste poezii duhovnicești ne încălzesc inimile, cu cât mai puternic vor fi lucrat ele asupra celor din timpul de atunci, care le auzeau în graiul lor și în felul lor de a preamări pe Dumnezeu?

De aceea, în rindurile de mai jos, voi încerca o schițare a prețurii și folosirii psalmilor în timpul Legii vechi. Sarcina este una din cele mai grele, căci din nefericire, s-a pierdut tipicul după care se oficiau serviciile divine la templul din Ierusalim. Ne lipsește o documentație precisă, din care cauză materialul informativ trebuie cules din mărturiile răspindite pe ici și pe colo². Detaliile originii Psaltirii sînt acoperite de negura trecutului și nu există un acord între învățați în ce privește compunerea psalmilor, luați unul cîte unul. Tradiția, atît cea ebraică, cît și cea creștină, atribuie lui David cartea Psalmilor și chiar și azi se aude zicîndu-se Psaltirii «Psalmii lui David». Chiar Psaltirea însă ne dă pe David ca autor a 72 de psalmi, din cei 150 cîți sînt de toți. Unii comentatori admit că, în toți psalmii se află unele elemente davidice, dar alții spun că, în marea ei majoritate, Psaltirea este de origină mult mai tîrzie decît David, unii din psalmi aparținînd epocii postexilice, iar alții chiar epocii macabeice. În general, se admite că în Psaltire sînt destule elemente preexilice, pentru că poezia ebraică a existat chiar din antichitatea cea mai

1. Sf. Atanasie, Sf. Ioan Chrisostom, Sf. Vasile etc.

2. Desigur, în rîndul întii, în Psaltirea însăși și apoi în celelalte cărți ale Vechiului Testament și numai apoi în cultul mozaic actual.

depărtată³ și pare lucru sigur că, psalmii erau folosiți la primul templu⁴. David a avut renumele de a fi «dulcele psalmist al lui Israel»⁵ și nu-i nimic exagerat în ideea că unele poezii, compuse de el, s-au transmis din generație în generație, pînă ce ele au fost încorporate, desigur mult mai adăogite, în cartea oficială a Psalmilor. Pe de altă parte, nu-i probat că există mulți psalmi din epoca macabeică, epocă ce datează între 166—163 î.d.Hr. După cum se știe, traducerea Septuagintei era terminată pe la începutul secolului al II-lea î.d.Hr. și deci, Psaltirea își căpătase deja forma ei cea de astăzi. Cu destulă probabilitate, se poate accepta că, psalmii provin din mai multe perioade și din împrejurări deosebite, iar colecțiile de psalmi au fost formate cu timpul și din atari colecții a luat ființă Psaltirea actuală.

Că Psaltirea s-a format din colecții anterioare, pare lucru clar, chiar din cele ce aflăm în însăși Psaltirea, căci ea este împărțită în cinci colecții sau cărți și anume: Psalmii 1—41; 42—72; 73—89, 90—106 și 107—150. La finele fiecărei colecții se află câte o doxologie și probabil că Psalmul 150 a fost el însuși socotit o doxologie pentru ultima colecție. Dar există o doxologie și după Psalmul 135, încît cartea a cincea, la origină, a constat din două părți. Este cu puțință ca această încincită diviziune a psalmilor să fi luat naștere ca o imitație a Pentateuhului și el alcătuit tot din cinci cărți, deși se mai poate ca în timp, o carte de psalmi să fi fost adăugată alteia, ca un adaos. Unii susțin⁶ că această diviziune a psalmilor nu-i un aranjament posterior, ci ea a fost cerută de adunarea psalmilor în timp. Astfel, înăuntrul celor cinci colecții se află urmele și a altor colecții. De exemplu, psalmii davidici, în număr de 72 și anume: 3—9, 11—32, 34—41, 51—65, 68—70, 86, 101, 103, 108—110, 124, 133, 138—145, nu se află numai într-o singură colecție, ci în toate, deci pe măsura aflării lor. Că a existat cel puțin o colecție a psalmilor lui David, se vede din cuvintele cu care se încheie Psalmul 72: «se termină rugăciunile lui David, fiul lui Iesei». Colecția originală, la care se adăugaseră aceste cuvinte, trebuie să fi diferit de actualii Psalmi 1—72, căci din aceștia unii n-au titluri sau suprascrieri, în timp ce alții sînt atribuiți altor isvoare sau autori.

Mai departe, în Psaltire, aflăm psalmi atribuiți «fiilor lui Korah» (42, 44—49, 84, 85, 87, 88), alții atribuiți lui Asaf (50, 73—83), apoi colecția psalmilor treptelor (120—134) și psalmi numiți *Haleluia* (104—106, 111—113, 115—117, 133, 146—150). Aceștia, de asemenea, trebuie să fi fost colecții separate. Din aceste colecții deci, și poate din altele, nu ușor de identificat, s-a născut Psaltirea prezentă.

Se naște întrebarea: În ce scop s-au format aceste colecții? Pentru cultul de la templu ori al sinagogii, sau pentru închinăciunea individuală a credincioșilor? Pentru a da un răspuns la aceste chestiuni, trebuie luate

3. A. Causse, *Les plus vieux chants de la Bible*, Paris, 1926, p. 29.

4. Primul templu este cel construit de Solomon și distrus de Nabucodonosor. Templul al doilea este cel construit după întoarcerea din exilul babilonean și distrus de către Tit, la 71 d.Hr.

5. II Sam. 23, 1.

6. L. Zunz, *Die gottesdienstlichen Voträge der Juden*, p. 16.

în considerare două probleme, ce ne pot ajuta în această privință. Prima se ocupă cu tipul, iar a doua se ocupă de titlurile psalmilor.

În ce privește tipul, profesorul H. Gunkel a fost primul care ne-a arătat adevărata valoare a luării în considerare a tipurilor literare (*Gattungen*), ce ne indică variatele categorii ori grupuri în care pot fi divizați psalmii. Fiecare tip își are așezarea ori situarea lui în viață (*Sitz im Leben*)⁷. Ideea lui era că psalmii trebuie clasificați mai întâi după subiect și natură și numai apoi să ne ocupăm de problema datei și a autorului lor. Această metodă a fost preluată apoi de mulți cercetători ai cărții Psalmilor și a avut ca rezultat că s-au sporit clasificările sau grupările psalmilor. Principalele grupe propuse de Gunkel erau: a) imnele de laudă (*Hymnen*); b) psalmi individuali de mulțumire (*Danklieder des Einzelnen*); c) plângeri (*Klagelieder des Volkes*) și d) plângeri individuale (*Klagelieder des Einzelnen*). În afară de acestea, mai existau grupuri minore ca: psalmi regali (*Königspsalmen*), cîntece de pelerinaj (*Wallfahrtslieder*), servicii la Thora (*Thora Liturgien*) și poezie sapețială (*Weisheitsdichtungen*)⁸. Această idee de clasificare după tip a influențat pe fiecare autor, care s-a ocupat de Psal-tire de la Gunkel: încoace⁹. De sigur, unii socotesc clasificăția aceasta prea rigidă, pentru că e bazată pe cerințe de logică, ce aparțineau lumii grecești, iar nu celei ebrești¹⁰. Totuși, ideea a adus roade.

Ce-i cu *Sitz im Leben* al psalmilor? Aceasta are de-a face cu așezările (scopurile) pentru care ei erau compuși și folosiți. Răspunsul îl întrevădem, dacă ne gîndim la grupurile de psalmi, după clasificăția de mai sus. Este evident că, unii psalmi sînt psalmi de obște, adică erau destinați să fie cîntați la sanctuar, fie de un preot ori solist antrenat, fie de un corp de cîntăreți ai templului, fie de toată comunitatea. Alții erau priviți ca psalmi individuali, fiind scriși pentru uzul personal. Aci intră psalmii «eu» (în care autorul vorbește la persoana I), ce aparent sînt pentru uzul personal, dar mulți l-au privit pe acest «eu», ca pe o personificare a națiunii¹¹. Dar sînt cazuri cînd acești psalmi puteau fi rostiți în timpul săvîrșirii serviciilor divine, cînd cineva era scăpat, să zicem de o boală ori vreo altă suferință și atunci aducea mulțumiri la altar, ori cînd cineva, încă bolnav, anticipa vindecarea sa și dădea mulțumiri pentru cele ce aveau să se întîmple. Sînt psalmi ce nu pare să aibă legătură directă cu cultul public, ci sînt mai mult niște poeme de meditație, cum sînt cei care laudă Tora și aci vom avea în special psalmii acrostihi¹². Totuși și aceștia puteau fi utilizați la cultul sinagogii unde se punea multă greutate pe adîncirea în învățatură. Este clar însă că un mare număr de psalmi aveau legătură

7. H. Gunkel, *Die psalmen* (HK), Göttingen, 1926.

8. Cf. J. Lamb, *The Psalms in Christian Worship*, London, 1962, p. 3.

9. *The Old Testament and Modern Study*, edit. Rowley, 1951, p. 162.

10. G. W. Ahlström, *Psalm 89. Etne Liturgie aus dem Ritual des leidenden Königs*, Lund, 1959, p. 35.

11. W. Oesterley, *A Fresh Approach to the Psalms*, London, 1937, p. 148.

12. Psalmi în care fiecare verset, ori chiar strofă, începe cu literile alfabetului, plecînd de la prima.

cu cultul și erau priviți ca psalmi liturgici. De fapt, a sporit mereu opinia că «punerea în viață» a psalmilor are o strînsă legătură cu cultul. Părerea lui Mowinckel¹³ că, «Psaltirea din Biblie e foarte strîns asociată cu cultul», a avut mare influență, deși unele din interpretările sale sînt exagerate.

Totuși, oricare ar fi originea reală a psalmilor, nu mai este îndoială că, mulți din ei au fost compuși și colecționați în direcție liturgică, pentru ca astfel să fie puși la îndemîna comunității. Unii dintre psalmii, priviți ca individuali la origine, cu timpul au fost amenajați ca să se potrivească și națiunii întregi. Aceasta pare să fie cazul psalmilor 90, 102, 142¹⁴. De altfel, Keet¹⁵ subliniază că schimburi au putut fi și probabil s-au și făcut, datorită unei viziuni religioase, ce se adîncea, ori ca să se păstreze armonia cu ideile teologice, ce se dezvoltau.

Titlurile Psalmilor. — Cu toată probabilitatea, multe din titluri nu sînt contemporane cu psalmii. Se poate ca ele să fi fost atașate de către editorii psalmilor ori ai colecțiilor de psalmi. Totuși, mulți cred că, din aceste titluri putem deduce ceva despre felul în care unii psalmi erau folosiți, deși însemnarea unor asemenea titluri este obscură și există o mare diversitate de opinii, cu privire la ele. De exemplu, Mowinckel¹⁶ înclină să atribuie celor mai multe titluri o însemnare cultică, indicînd uzul ritual, la care era pus psalmul. Este drept, că pentru a scoate ceea ce susține, el face schimbări în punctuația textului ebraic.

Titlul general al cărții Psalmilor, în ebraică, este *Tehillim* — imne de laudă, deși numai un singur psalm, 145, este numit *tehillah*. Manuscrisurile Septuagintei utilizează uneori cuvîntul *Psalterion*, ce probabil traduce pe ebraicul *mizmor*, găsit în titlul a 77 de psalmi și folosit pentru cîntarea la cult.

Titlurile individuale ale psalmilor sînt pline de interes, dar ele nu pot fi amintite toate aici. Unele conțin directive cu privire la muzică, unele arată metoda de a rosti psalmi, iar altele indică melodia după care să fie cîntați.

Titlul *lammenațeah* este întîlnit de 55 de ori și, de obicei, este redat prin «pentru conducătorul de cor», după analogia verbului din I Cronici XV, 21. Unii schimbă punctuația masoretică și citesc «care privește redarea muzicală». Mowinckel neagă vreo direcție muzicală aci.

Termenul *beneghinot* (Ps. 4, 6, 54, 55, 57) și *'al-neghinot* (Ps. 61) sugerează ideea că psalmul trebuie acompaniat de instrumente cu coarde. Termenul *'al-șașeminîth* (Ps. 6, 12) și *'al-'alamot* (Ps. 46) s-ar putea să însemne o referință muzicală. A. Gordon¹⁷ sugerează că un grup putea să aibă instrumentele acordate *'al-'alamot* — după felul feciarelor, adică în cheia de sopran, iar un grup acordat după *'al-șașeminîth* — pe opt, adică la

13. S. Mowinckel, *Die Psalmenstudien*, Oslo, 4 vol.

14. J. Lamb, *op. cit.*, p. 4.

15. *A Liturgical Study of the Psalter*, London, 1928, p. 43.

16. *Psalmenstudien*, B. 4. *Die technischen Termini in den Psalmenüberschriften*.

17. *The Poets of the Old Testament*, p. 65. Apud J. Lamb, *op. cit.*, p. 5.

octava de jos ¹⁸. Dar mulți cred că, muzica ebraică n-avea idee despre octave, deși vocile femeilor și vocile bărbaților sînt separate natural printr-o octavă ¹⁹.

În titluri avem numai o simplă referință despre instrumentele de sunat și anume în Ps. 5, unde cuvîntul *ncchiloth* este utilizat și tradus cu «instrumente de sunat». Septuagina îl traduce, însă, cu ὑπερ τῆς κληρονομουσης, iar Fericitul Ieronim are «*pro hereditatibus*», ce înseamnă «spre moștenire», cuvinte ce ne sugerează ideea că, aici este vorba despre numele melodiilor de folosit.

O altă frază ce a fost privită ca indicație muzicală este *'alha-ghithith* (Ps. 8, 81, 84). Targumul presupune că e vorba de un instrument muzical originar din cetatea Gath. Dar *gath* înseamnă și teascul de presat strugurii, iar titlul din Septuaginta este ὑπερ τῶν ληθῶν după «teascuri», sugerînd că psalmul trebuia să fie cîntat după melodia cîntării culesului viilor.

Multe alte titluri par să indice melodiile după care să fie cîntați psalmii. Astfel, *'al-taşchith* (Ps. 57, 58, 59) care ar însemna «nu distruge», pare să fie cuvîntul cu care începea o cîntare de culesul viilor cum reiese din Isaia 65, 8; *'al-ayyeleth ha-şahar* (Ps. 22) — «pune pe căprioara dimineții»; *'al-şoşanîm* (Ps. 45, 69) «pune pe lalele»; *'al-yonath 'elîm rehokîm* (Ps. 56) «pune pe «porumbița departe de terebinți» ²⁰.

Aceste cîteva cuvinte, cu privire la titlurile psalmilor, sugerează — dacă interpretările date sînt valide — că, psalmii erau folosiți pentru cîntarea comunității, adesea, acompaniați de instrumente muzicale, iar în anumite cazuri, erau aplicate psalmilor, melodii populare.

În psalmi se află multe referințe la instrumente muzicale, de aceea, o oarecare amintire a lor n-ar strica cu nimic. Originar, se pare că multe din acestea erau simple intensificări ale bătăilor cu mîinile, loviturilor cu picioarele și mișcărilor trupului, ce acompaniau cîntările și jocurile primitive ²¹. Ele erau de trei feluri: de lovire, cu coarde și pentru suflat.

Instrumentele de lovire toate erau primitive în natura lor și despre multe din ele se vorbește în Vechiul Testament ²². Așa de ex. era instrumentul *toph* ori tamburinel, izbit cu mina. Folosirea lui la cult este menționată în Ps. 68, 25 și putem să comparăm și cu Ps. 81, 2; 149, 3 și 150, 4. De obicei, el este menționat alături de alte instrumente. Exista, de asemenea, *zelzelîm* ori cimbăluș, apoi *meziltaim*, ceva similar cimbălușului, *şalisîm*, poate triungiul muzical și *mena'ane'im*, probabil un fel de buhai. Singurele cimbalele erau utilizate la templu ²³.

Instrumentele de suflat includeau pe *şofar*, ce era un corn de berbec. La început, el era utilizat mai ales la dat alarma, dar cu timpul a devenit instrumentul recunoscut la anumite ceremonii. Despre uzul lui la cult se

18. I Cron., 15, 20.

19. E. Werner, *The Sacred Bridge*, p. 386 sq. Apud J. Lamb, *op. cit.*, p. 5.

20. C. Sachs, *History of the Musical Instruments*, New York, 1940, p. 124 ș.u.

21. A. R. Gordon, *op. cit.*, p. 55.

22. Pr. T. Negoită, *Psaltirea în cultul Bisericii Ortodoxe*, București, 1940, p. 41.

23. I Cron., 25, 6.

vorbește în Ps. 47, 5; 81, 3; 98, 6 și 150, 3. El este singurul instrument folosit în sinagoga de astăzi. *Hazozera* un tub de argint, adică o trompetă, este menționată în Ps. 98, 6. Un altul este *chalil* — flautul, dar care nu-i amintit niciodată în legătură cu cultul. În fine, este *'ugab*, poate un cimpoi cu două flaute, unul pentru cîntat și altul pentru suflat prin el. Singura referință la el o găsim în legătură cu cultul, în Ps. 150, 4.

În ce privește instrumentele cu coarde, numai două sînt menționate în Vechiul Testament: *kinor* — lira și *nebel* — harpa²⁴. Există, în II Cronici 5, 13, o referință interesantă la uzul a atari instrumente, unde citim: «Trompeții și cîntăreții erau ca unul, făcînd un singur sunet de auzit cînd se lăuda și se mulțumea lui Dumnezeu și ... ei înălțau vocile lor cu trompetele și cimbalele și cu instrumentele muzicale și lăudau pe Domnul».

Aceasta pare a ne sugera ideea că muzica și cîntarea erau la unison.

Unii psalmi vorbesc de acompaniamentul instrumental. Astfel, Psalmul 43, 4 sugerează ideea că cîntăreții de la templu cîntau în acompaniamentul instrumentelor: «vreau să-ți mulțumesc cu harpa (*kinor*)». Să se compare cu Ps. 71, 22: «Vreau să te laud pe tine cu psalterionul (*nebel*) ... ție vreau să-ți cînt cu harpa (*kinor*)». Uneori se indică un acompaniament și mai complet, cum de ex, în Psalmul 81, 1—3, unde tamburinelul ((*toph*), harpa (*kinor*), psalterionul (*nebel*) și trompeta (*șofar*) sînt enumerate împreună, cum și în Ps. 150, 3—5, unde ne sînt înșirate: trompeta (*șofar*), psalterionul (*nebel*), harpa ((*kinor*) și tamburinelul (*toph*), apoi instrumentele cu coarde în general: flautul (*'ugab*) și cimbalele (*zelzîlim*).

Din cărțile Vechiului Testament aflăm că, asemenea instrumente puteau fi utilizate nu numai la acompaniamentul cîntării, ci și la procesiunile și jocurile religioase ale comunității. Procesiunile puteau să fie îndreptate către templu sau puteau să aibă loc în curtea lui, cum este cazul cu «înconjurul altarului», menționat în Psalmul 26, 6. Cîntarea era, adesea, însoțită de joc²⁵ și după cum se pare, aceasta avea loc, chiar la templu²⁶.

Putem vorbi ceva despre rostirea adevărată a psalmilor la cult? Din ceea ce s-a spus pînă aci, este clar că exista un important element muzical la recitarea psalmilor. Avem prea puține informații despre natura muzicii ebraice. Totuși, se poate spune că ideea de ritm predomină. Multe popoare primitive pun mare accent pe ritm. În special muzica modernă arabă, cu toată probabilitatea, este de o natură foarte aproape de antica muzică beduină²⁷. Toate sînt de un puternic caracter ritmic, iar melodia, la început, era de importanță mai mică decît ritmul. Melodia trebuie să fi conținut în ea o sferă mică. În muzica ebreilor antici, melodia poate fi descrisă ca un fel de declamare recitativă, cum încă se mai poate vedea la arabi²⁸. Melodiile trebuie să fi fost, de asemenea, foarte scurte, repetîndu-se într-una.

24. I Cron., 16, 5; Neh. 12, 27.

25. Cf. Exod 15; Jud. 11, 34; Sam. 10, 5 ș.u.; I Sam. 18, 6.

26. Cf. Ps. 149, 3; Ps. 150, 4.

27. Unii contestă aceasta, de ex. A. Z. Idelsohn, *Jewish Music*, N. Y., 1929; L. Saminsky, *Music of the Ghetto and the Bible*, N. Y., 1934, Apud J. Lamb, *op. cit.*, p. 7.

28. W. Oesterley, *op. cit.*, p. 109.

Există puțină evidență, de cum erau cântați psalmii în aceste melodii și, deci, n-avem puțină să ne informăm, cu privire la dezvoltarea muzicii.

În ce privește chestiunea, dacă cineva, prezent la serviciul divin, se asocia la cântarea psalmilor, ori dacă lucrul acesta era lăsat pe seama preoților sau al unui solist format, ori corului, ori unui grup de cântăreți, ca cel al korahiților, leviților, etc., un răspuns sigur, pentru toată perioada cultului ebraic, nu se poate da. Se pare că parctica a variat, dar este posibil că, în timpurile de mai târziu, cântarea era executată, mai ales, de cântăreții de profesie. Dar chiar astfel, cei prezenți la slujbă se vor fi asociat, dacă nu la cântarea propriu-zisă, cel puțin la aclamarea *Halleluia* ori la vreun refren similar, în momentele adecvate. S-a spus că cuvântul *teru'ah* (aclamare, strigăt) este un cuvânt tehnic în legătură cu cultul²⁹ și acest cuvânt se găsește în mai multe locuri³⁰.

Există vreo cântare antifonică, unde un solist să alterneze cu corul sau cu asistența sau o cântare antifonală, unde două grupe să cînte alternativ? Se pare că există indicații că, o asemenea cântare a fost practică, deși nu aplicată la toți psalmii. În I Samuel 18, 7 citim că «femeile răspundeau una alteia, cîntînd, dăntuind și grăind: Saul a bătut mîile, dar David zecile de mii». Cele două fraze, una referindu-se la Saul și alta la David, se potrivesc sigur unei cîntări antifonale. De asemenea, Psalmul 118, 1—14 și Psalmul 136, lucru clar, au fost compuși pentru cîntarea antifonică cu repetatul refren «Çăci în veac e mila Lui». S-a dat sugestia că și unii din psalmii treptelor (120—134) se poate să fi fost cîntați antifonal, de un grup de pelerini, ce se apropia de muntele Sion și de un cor, ce se afla în valea de lîngă Ierusalim³¹.

Psalmii la templu. — Mulți au spus că Psaltirea a fost cartea de rugăciuni a templului al doilea³², dar s-a negat de alții, care pretind că Psaltirea era socotită numai ca o carte religioasă sau ca un manual de meditații și citiri devoționale³³. Dacă nu era nici o îndoială că psalmii erau citați la templu al doilea, care era situația cu templul I? Cei care înclină să creadă psalmii de dată tîrzie neagă orice relație a psalmilor cu templul I. Cei care pledează pentru o dată mai timpurie înclină să creadă că au fost utilizați și acolo. Desigur, pare să nu existe nici un motiv pentru a nega existența psalmilor la acea dată. În Vechiul Testament, se află poeme de aceeași structură literară cu psalmii, arătînd același paralelism³⁴ ca și psalmii canonici. Cîntarea Deborei (Jud. 5. 1—31) și plîngerea lui David pentru Saul și Ionatan (II Sam. 1. 19—27), ambele sînt cîntări laice. Dar altele sînt de tip sacru, cum de ex. psalmii atribuiți lui Moise în Ieșire 15, 1—18 și cîntarea Anei în I Samuel 2, 1—10. Și în profetii anteriori se află

29. *Ibidem*, p. 120.

30. I. Crôn. 15, 28; Ps. 47, 5; Ps. 89, 15.

31. W. Oesterley, *The Jewish Background of the Cristian Liturgy*, Oxford, 1925, p.75.

32. G. H. Box, în Hastings, *Encyclopaedia of Religion and Ethics*, XII, p. 791.

33. B. Duhm, *Die Psalmen*, (KHCAT, 14), 2. Aufl., 1922, p. XXVII.

34. Caracteristica poeziei ebraice de a pune în paralelă ideea dintr-o frază sau verset. Paralelismul acesta e de mai multe feluri: sintetic, antitetic etc.

piese de aceeași natură ca și psalmii³⁵. Atari piese sînt în mod evident timpurii, cea mai mare parte preexilice. Azi nu se mai îndoiește nimeni că înainte de exil au existat multe poeme pur religioase și de aceea, nu vedem pentru ce unele din ele, îndreptate și adunate, să nu fi intrat în Psaltire. De aceea, H. Gressmann a spus clar «sărbătorile religioase, sacrificiile și riturile, întreg cultul sacrificial public ori privat, sînt de neconceput fără un ceremonial sacru, însoțit de psalmi»³⁶. De altfel, în Ezdra 2, 41 și Nehemia 7, 44 se află referințe la un grup de oameni, reîntorși din exil, numit «cîntăreții, fiii lui Asaf». Aceștia erau descendenții persoanelor, altădată în corul de la templul I.

Există texte, ce menționează cîntarea la cultul antic. Într-un pasaj din Amos (5, 23), ce vorbește de cultul formalistic în regatul de nord, Yahweh zice: «Depărtează de la mine vocea cîntărilor tale, căci nu voiesc să ascult melodia violinelor tale (nebel)». În Isaia 30, 29, de asemenea, citim: «Să cîntați atunci, ca în noaptea cînd se prăznuiește o sărbătoare, ca atunci cînd se merge cu un flaut (*chalil*), spre a se sui în muntele Domnului³⁷. Concluzia este că, chiar dacă psalmii în forma lor prezentă n-au fost utilizați la templu, trebuie să fi existat compoziții de natură similară, folosite la cult.

În ce privește templul al doilea, situația este mult mai clară. În serviciul de fiecare zi, cînd se oferea sacrificiul zilnic, preoții suflau în trompete, iar cîntăreții templului cîntau psalmi cu instrumente muzicale. După sacrificiu se cînta psalmul zilei. Aceasta se făcea atît dimineața, cît și la sacrificiul de seara. În zilele de sărbătoare și alte ocazii importante, erau cîntați psalmii prescriși. Astfel, psalmii se compun *Hallel* (113—118) erau cîntați la Paști³⁸, la sărbătoarea Săptămînilor și la sărbătoarea Tabernacolelor³⁹, la sărbătoarea Hanukka și la sărbătorile de Lună nouă. Psalmii trep-telor erau cîntați de cei care urcau spre Ierusalim, la cele trei mari sărbători: Azime, Săptămînilor și Tabernacolelor⁴⁰. Psalmul 30 era cîntat la Hanukka (tirnosirea templului) de către Iuda Macabeul, după dărîmarea templului de către Antioh Epifaniu, în 165 î.d.Hr.⁴¹. Psalmul 81 era cîntat la celebrarea slujbei pentru Luna nouă, cînd erau aduse sacrificii speciale. Cea mai importantă ocazie, pentru cîntarea de psalmi, era sărbătoarea Tabernacolelor sau Colibelor, celebrată la luna plină din Tișri, luna a șaptea a anului iudaic. Psalmul 135, al cărui text spune clar că se citea la templu, era cîntat în dimineața sărbătorii de Paște.

Totului tot, există puțină îndoială că Psaltirea era utilizată liturgic la templu și, de sigur, uzul psalmilor trebuie să fi fost reglat cu grijă mare. Existența cîntăreților levitici și a altor cete de cîntăreți ai templului este clar probată, cel puțin la serviciile de mai tîrziu ale templului.

35. A se vedea discuția la A. Causse, *op. cit.*, p. 22.

36. În opera *The Psalmists*, editată de D. C. Simpson, Oxford, 1926, p. 11.

37. Cf. și II Sam. 6, 15; Ps. 47, 5.

38. *Tratatul Talmudic Sopherim*, ediția Müller, p. 288.

39. Ritul este descris în *Tratatul Talmudic Sukkah*, IV, 9, 10.

40. Cf. Deut. 16, 16. 41. *Sopherim* XVIII, 2. Cf. I Macabei 4, 52—59.

Psaltirea în sinagogă. — Cu privire la originea sinagogii, au fost sugerate mai multe teorii. După iudeii din timpul lui Iisus, fondatorul sinagogii a fost Moise⁴², căci tendința era să i se atribuie lui instituțiile religioase esențiale. Unii au spus⁴³ că sinagoga datează din perioada exilică și a luat ființă în Babilon, ca o înlocuire a templului. O altă sugestie este că ea a fost fondată de către Ezdra, cu ocazia «marei adunări»⁴⁴. Totuși, sînt alții care cred că sinagoga a fost creația iudaismului elenistic, avînd originea în diaspora, iar mai tîrziu fiind introdusă în Palestina. Din nefericire, nici Vechiul Testament nici cărțile apocrife, din timpurile macabeice, nu ne dau nici o informație⁴⁵.

Totuși, în timpul lui Iisus, sinagoga era o instituție recunoscută și chiar înfloritoare. Pînă în prezent, arheologia nu ne-a dat nici o informație despre sinagogile din Palestina, înainte de era creștină⁴⁶. Cea mai antică evidență vorbește de sinagogile din Egipt, numite «locuri de rugăciune» (προσευχαι), cam pe la 247—221 î.d. Hr.⁴⁷. Cea mai veche evidență documentară pentru Palestina, se află în cartea Enoh 46, 8, cp. 53, 6. Data este cu aproximație, între 94—79 î.d. Hr. Pînă aci nimic nu s-a vorbit despre sinagogă. De aceea, ne îndreptăm pașii către Filon⁴⁸ și Iosif⁴⁹, care, cînd amintesc despre sinagogi, pun accentul principal pe învățătura Legii și dogmele iudaice. Filon se referă la sinagogi, ca la niște locașuri de închinăciune, iar într-un loc⁵⁰, el spune că aci erau cîntate laude, imne și cîntări⁵¹ și de sigur, printre acestea erau și psalmi. În Noul Testament, de asemenea, cînd se vorbește de sinagogi, accentul se pune pe elementul instrucție-învățătură căci, adesea, sînt menționate predicarea și citirea scripturilor. Rugăciunea este menționată numai odată⁵², dar n-aflăm nici o referire la cîntare. Pe cît se pare însă deși sinagoga a luat ființă cu scopul principal de a se citi și explica Legea în ea, totuși încetul cu încetul, sinagoga a fost utilizată în scopul cultului. Și acest proces se va fi dezvoltat după obiceiul de la templu. Blau⁵³ spune că, «cele mai vechi elemente ale cultului sinagogal s-au dezvoltat după modelul serviciului de la templu și de la obiceiul practicelor la sacrificii (*ma'amad*) cum și de cultul privat și public, unde erau roștiți psalmii și rugăciunile, ce fuseseră compuse în timpuri diferite și în ocazii speciale». Se știe că, cîntarea psalmilor ocupa o parte importantă în liturghia de la templu și azi se acceptă de mai toți că, obiceiul a fost luat de la templu și introdus în liturghia de la sinagogă.

42. Iosif Flaviu, *Contra Apionin* II, 17; Filon, *De Vita Moysis*, III, 27, Apud J. Lamb, *op. cit.*, p. 10.

43. Cf. J. Wellhausen, *Israelitische und jüd. Geschichte*, 6. Aufl. Berlin, 1907, p. 193. 44. În ebraică, *Keneseth ha-ghedolâh*, Neh. 9, 10.

45. A se vedea articolele: *Sinagoga*, în toate dicționarele biblice.

46. Cu privire la arheologie, E. L. Sukenik, *Ancient Synagogues in Palestine and Greece*, Schweich Lectures, 130.

47. E. Schürer, *Geschichte des jüdischen Volkes*, B. 2, Aufl. Leipzig, 1907, p. 498 ș.u. 48. Cam între 20 î.d.Hr. și 40 d.Hr.

49. Să se vadă citatele în: Friedländer, *Synagoge und Kirche in ihren Anfängen*, Berlin, 1908, p. 61 ș.u. 50. *In Flaccum* 14. 51. Παῖνες, ὕμνοι, ᾠδαί.

52. Matei 6.5. 53. *Jewish Encyclopaedia*, VIII, p. 137 a.

Sinagogle din zilele noastre fac considerabil uz de Psaltire, nu numai în scopul direct de rugăciuni, ci și în alt chip, după cum se va vedea mai la vale. Desigur, sinagoga a utilizat Psaltirea la cult, de multă vreme, dacă nu totdeauna. Este drept că în evul mediu, psalmii fură dacă nu mai puțin favorizați, cel puțin mai puțin folosiți. În schimb, au fost compuși așa numiți *piyyutim*⁵⁴ pentru a fi utilizați în cartea de rugăciuni și aceasta cam de prin secolul al VII-lea⁵⁵. Acești *piyyutim* erau niște poeme și, pentru un timp, ei au fost foarte populari, în special în prima parte a evului mediu. Datorită datei comparativ târzie a compoziției lor, cei din ritualul sefardic⁵⁶ diferă de cei din ritualul așkenazit⁵⁷. Unii din ei⁵⁸ se mai găsesc prin cărțile de rugăciuni⁵⁹, dar de obicei foarte scurtați. În acești *piyyutim* se află multe reminiscențe din psalmi⁶⁰. Când cultul liturgic a fost radical reformat, către finele secolului al XVIII-lea d.Hr., mulți au fost fie eliminați, fie mai scurtați, producându-se o întoarcere către o folosire mai frecventă a psalmilor⁶¹.

Aici este cazul să amintim de Imnele de mulțumire (*Hodayoth*), din manuscrisele de la Marea Moartă⁶². Aceste interesante suluri conțin diferite citații și fragmente din psalmii canonici, ceea ce pare să ne indice că, Psaltirea era atunci deja o carte formată, deci înainte de epoca macabeică. Limbajul lor se aseamănă cu cel al ebraicii Vechiului Testament și, ele arată că, în perioada postbiblică și rabinică încă se mai compuneau imne de laudă. Aceste imne de la Qumran au într-insele mai puțină poezie și mai puțin dinamism decât psalmii din Biblie și cu toată probabilitatea, ei sînt compoziții asemănătoare celor cunoscute deja ca Psalmii lui Solomon (o scriere apocrifă) și cîntările din Noul Testament (a Elisabetei și a Maicii Domnului).

Acum este bine să atragem atenția către chipurile în care psalmii au fost utilizați la cultul ebraic și aceasta nu-i de puțină importanță, fiindcă aceleași metode au fost utilizate apoi de cultul Bisericii creștine.

1. Psaltirea fiind folosită pe o scară mare la cult, psalmi întregi erau cîntați ori citați la diferitele servicii religioase. În felul acesta, Psaltirea era utilizată în același chip, cum este și în cartea de rugăciuni modernă.

54. Cuvîntul este derivat din grecescul *παιητής*.

55. E. Werner, *op. cit.*, p. 235 ș.u.

56. Ritualul *sefardic* este cel al ebreilor occidentali, în special din Spania. Pe limba ebraică, Spania se numește *Sefarad*.

57. Ritualul *așkenazith* este cel al ebreilor orientali. Numele vine de la cuvîntul ebraic *Așkenaz* = Germania.

58. Ritualul *așkenazith* este cel al ebreilor orientali. Numele vine de la cuvîntul Cf. W. Oesterley and Box, *Religion and Worship of the Synagogue*, London, 1938, p. 101 sq.

59. Singer-Abrahams, *Authorized Prayer Book*, p. 63 ș.u. Apud J. Lamb, *op. cit.*, p. 11. Cf. și A. S. Gold, *Seder ha-thephiloth* (Ordinea rugăciunilor), Craiova (f. d.), p. 64—80.

60. L. M. Dembitz, *Jewish Services in Synagogue and Home*, Philadelphia, 1898, p. 222 ș.u. Apud J. Lamb, *op. cit.*, p. 11.

61. W. Oesterley, *The Psalms in the Jewish Church*. London, 1916, p. 153 ș.u.

62. M. Burrows, *More Light on the Dead Sea Scrolls*, London, 1958, p. 169 ș.u.

De exemplu în *Shaharit* ori rugăciunea de dimineață, se află trei serii de psalmi, separați prin rugăciuni, citiri din Scriptură, citiri din Mișna și altele. Psalmii zilnici, de care am amintit, sînt încă în uzul sinagogii, în timp ce *Hallel* (Ps. 113—118) se află utilizat numai la marile sărbători⁶³. Se mai poate adăuga că, în ajunul sărbătorii de *Sukkoth* (sărb. Corturilor), iudeii pioși au să recite întreaga Psaltire, în mod particular.

În serviciile de după masă (*Minhah*), din zilele săptămîinii. Psalmul 145 se găsește regulat laolaltă cu ceilalți psalmi, ce variază după diferitele rituri. Serviciul de după masă și timpul dintre el și serviciul de seara sînt socotite ca timpul cel mai potrivit pentru recitarea de psalmi, Psalmul 104 și cei ai treptelor (120—134) fiind cei mai frecvenți. Serviciul de seara (*Maariv*) începe cu Psalmul 134, urmat de versete luate din alți psalmi, iar Psalmii 24, 8 și 29 sînt fixați să fie roștiți după acest serviciu. În anumite perioade ale anului liturgic sînt prescriși psalmi adiționali. Serviciile de Sabbat sînt mai lungi, ziua începînd după ritualul așkenazith cu Psalmii 95—99 și 29. Psalmul Sabbatului prin excelență este 92, iar serviciul de dimineață include Psalmii 19, 34, 90, 91, 135, 136, 33, 92 și 93. Serviciul pentru închiderea Sabbatului include Psalmii 144, 67 și 128. Aceste exemple ar fi suficiente să ne arate uzul întregii Psaltiri la serviciile ordinare.

Putem adăuga însă că serviciile ocazionale utilizează și ele psalmi. Astfel, la serviciul «Rugăciunea înaintea mergerii spre odihna de noapte» se află Psalmii 91, 3 și 128. Slujba nunții are Psalmii 100 și 150. În serviciul la «binecuvîntarea unei case» sînt recitați Psalmii 30, 15, 101, 121, și 119 (secțiunile Beth, Reș, Kaf și He). La serviciul înmormîntării, partea I de acasă, se rostesc Psalmii 23 și 130 ori alternativ selecții din Psalmii 90, 55 și 103, în timp ce serviciul înmormîntării propriu-zis are Psalmul 16.

Metoda de a folosi psalmi întregi este naturală și înțeleaptă, deoarece în cea mai mare parte, fiecare psalm își are o oarecare unitate și e mai înțeles decît atunci cînd sînt cîntate ori rostite numai cîteva versete singurate.

2. Observăm că folosința psalmilor întregi, adică a psalmilor aleși și fixați la diferitele servicii, se face oarecum din cauza cuvintelor ori ideilor potrivite pentru anumite zile și ocazii. Se știe că fiecare zi a săptămîinii își avea psalmul ei special, cîntat la templu, cu prilejul sacrificiului de dimineața și seara, obicei continuat și de sinagogă. Psalmii pentru cele șapte zile ale săptămîinii sînt arătați de tratatele din Talmud *Mișna Tamid* VII și în *Soferim* XVIII, 4, după cum urmează: 24, 48, 82, 94, 81, 93 și 92. Motivele pentru alegerea lor se află în aceleași locuri din tratatele din Talmud, mai sus amintite. S-a ales Psalmul 24 pentru ziua întîi a săptămîinii «al Domnului este pămîntul și plinirea lui», pentru a comemora prima zi a creației, iar psalmii la celelalte zile pentru presupusele legături pe care le-ar avea ziua săptămîinii cu creația. Cel al zilei a șasea, Psalmul 93 «Domnul

63. Singer-Abrahams, *op. cit.*, p. 219—244.

a împărățit» pare potrivit pentru ziua în care Domnul a completat creația sa, dar e greu de priceput rațiunea pentru ceilalți psalmi ⁶⁴.

Similar, se află psalmi pentru sărbători, iar motivele pentru alegerea lor sînt date în *Soferim* XVIII și XIX. Grupul de psalmi, numit *Hallel* (113—118) este utilizat la marile sărbători: Luna nouă, Paște, Cincizecime, Tabernacole și Hanukka, căci acest grup este cel mai potrivit pentru aceste ocazii. În plus, Psalmul 7 a fost ales pentru sărbătoarea Purim; Psalmul 12 pentru ziua a opta a sărbătorii Corturilor sau Tabernacolelor; Psalmul 30 pentru sărbătoarea Hanukka; Psalmul 47 pentru sărbătoarea de Anul nou; Psalmii 98 și 104 pentru sărbătoarea de Luna nouă, iar pentru *Yom Kippur* (Ziua ispășirii) au fost aleși Psalmii penitențiali 103 și 130. Evident, se urma practica templului.

Alegerea Psalmului 47 pentru sărbătoarea Anului nou s-a datorat probabil celui de al cincilea verset «Dumnezeu se urcă în strigăte, Domnul în sunet de trîmbiță (*Sofar*)». Suflarea sofarului este una din cele mai importante ceremonii a acestei sărbători. El era suflat și la sărbătoarea Lunii noi, iar referința la el se face și în Psalmii 98, 6 și 81, 3, unde-s menționate atît trîmbița cît și Luna nouă. De sigur, este dificil de spus astăzi, dacă psalmii au fost aleși, în adevăr, pentru aceste motive, ori dacă motivele au fost arătate, după ce alegerea era fixată deja.

3. În multe momente ale serviciilor religioase erau recitate versetele, adică erau rostite versete răslețe din psalmi. Astfel, la serviciul de dimineața, după ce se punea *thalith* ⁶⁵ se citea Psalmul 36, 7—10. Cînd conducătorul rugăciunii aducea sulul Torei din arcă ⁶⁶, pe platformă ⁶⁷, el ridica sulul zicînd: «Măriți pe Domnul cu mine, împreună să slăvim numele Lui» (Ps. 34, 3), iar cînd sulul era înapoiat în arcă, se rostea Psalmul 148, 13—14 antifonic ⁶⁸, adică zicea oficiantul: «Lăudați numele Domnului, că înalt este numele Lui», iar poporul răspundea: «Strălucirea Lui este peste pămînt și cer, El înalță cornul poporului său spre lauda tuturor cuvioșilor Lui, a fiilor lui Israel, a poporului ce stă aproape. Alleluiah». Versete sînt recitate, de asemenea înainte și după rugăciunea *Amidah*, adică rugăciunea de «optsprezece». una din cele mai de bază rugi ale cultului sinagogal de astăzi. Versetele din nainte sînt din Psalmul 51, 17: «Deschide, Doamne, buzele mele, ca gura mea să vestească lauda Ta», iar versetele ce închid sînt din Psalmul 19, 14: «Fie cuvintele gurii mele și cugetarea inimii mele să fie plăcute în fața ta. o. Doamne, stîncă mea și izbăvitorul meu» ⁶⁹. Ser-

64. Pentru interpretarea dată de Rabbi Akiba, a se vedea *Talmud, Rosh-hašana*, 31 a, citat de Singer-Abrahams, *op. cit.*, XCVI.

65. *Thalith* este o fâșie de pînză de materie albă, cu dungi albastre pe margini și pe care fiecare mozaic și-l pune pe umeri, la rugăciunea publică mai ales.

66. Arca este dulapul din fundul altarului (în partea de răsărit a sinagogii), în care se păstrează Tora (Evanghelia mozaicilor, ca să ne exprimăm cu un cuvînt înțeles de toți).

67. Platforma este o masă (un fel de strană pe care pune *hazanul* (oficiantul, cîntărețul) cărțile de pe care cîntă. 68. Singer-Abrahams, *op. cit.*, p. 15, 66, 70.

69. *Ibidem*, p. 136, 142. Cf. L. Dembitz, *op. cit.*, p. 119.

viciul cununiei începe cu versetele Psalmul 118. 26; 95. 6 și 100, 27⁰. În realitate, aceste versete sînt rugii scurte ori mai bine zis un fel de felicitări, potrivite cu actul ce se săvîrșește.

4. Ajungem acum la mult dezbătuta problemă și anume posibila utilizare a Psaltirii într-un ciclu trienal. În sinagogile din Palestina, Pentateuhul era citit la cultul public, simbătă de simbătă, procesul fiind completat în timp de trei ani. Fiecare Sabbat își avea al său Seder ori porțiune din textul Legii (*Torah*), iar mai tîrziu și a sa *Haftarah* ori pericopă din Profeti. *Sedarim*-i erau porțiuni sau pericope consecutive dn Pentateuh, iar *Haftaroth*-rile erau alese în așa fel, încît să se potrivească *Sedarim*-ilor, avîndu-se în vedere coincidența ori corespondența în cuvinte ori idei. Aceste citiri au devenit stabile abia în timpul Noului Testament ⁷¹.

S-a sugerat ideea că acest interval de trei ani, pentru citirea Psaltirii, s-a făcut pentru a corespunde cu acele intervale de trei ani pentru citirea Legii (*Torah*) și multă discuție a fost pe tema aceasta. Dr. Rabinowitz ⁷² a rezumat argumentele în favoarea acestei idei, în articolul său din *Jewish Quarterly Review*, intitulat: *Tehilim*-i din Midraș reflectă ei un ciclu trienal? Sînt cinci cărți ale lui Moise — spune el — sau făcut și cinci cărți ale psalmilor. Numărul psalmilor (150) corespunde cu numărul sabbatelor din trei ani. El sugerează ideea că, în *Midraș Tehilim*, parte din expuneri sînt influențate de ciclul trienal, iar mai departe spune că *Midrașim*-i la Pentateuh, în special *Tanhuma*, pare să reflecte un ciclu trienal al psalmilor (Midraș înseamnă comentariu).

Midraș-ul la Psalmul 1, 1 are: «Moise dădu israeliților cele cinci cărți ale Legii, iar pentru a corespunde acestora, David le dădu cartea Psalmilor, în cinci cărți». Profesorul Snaith ⁷³ spune că, această corespondență este exactă, carte cu carte și psalm cu psalm, pentru Seder. D-sa conține că, Ieșirea începea la cel de al 42-lea Sabbat din periodul trienal, Leviticul începea la cel de al 73-lea, Numeri la al 90-lea și Deuteronomul la al 117-lea ⁷⁴. Astfel, fiecare carte a Pentateuhului începea în aceeași zi în care începea și fiecare carte a Psalmilor, cu excepția celei de a cincea cărți a Psalmilor. Dar aci, motivul pare să fie ideea că, diviziunea dintre Psalmii 106 și 107 nu-i corectă. Snaith crede că, Psalmul 119 începea în Sabbatul în care începea cartea Deuteronom și dinsul subliniază, cît de plin este acest psalm de fraze și idei deuteronomice.

Au fost observate multe puncte de contact ori de corespondență în cuvinte și idei, între un psalm și citirile pentru ziua corespunzătoare (*Seder* ori *Haftarah*). Un exemplu poate fi dat mai detaliat. Psalmul 4 este un psalm de odihnă și somn. *Seder*-ul corespunzător textului din Facere 5. 1—6, 8, ce conțin interpretarea numelui lui Noe ca exprimînd ideea de «odihnă», iar *Haftarah* este Isaia 30, 8—15, ce include pasajul «căci în liniște și bună speranță stă mintuirea voastră».

70. Singer-Abrahams, *op. cit.*, p. 298.

71. Cf. Luca, 4, 16 ș.u.; Fapte 13, 15, 27.

72. New Series, 26, (1935—1936), p. 349—368.

73. ZATW, An 1933, p. 304.

74. *Ibidem*, p. 303.

Dr. King⁷⁵ a evidențiat că, fiindcă cele cinci cărți ale psalmilor au fost utilizate în acest fel, de aceea, psalmii pelerinajului (120—134) erau puși să fie recitați în timpul celor 15 săptămîni, de la 1 Elul pînă la Hanukka (septembrie-decembrie), adevăratul timp, cînd pelerinii, în continui procesiuni, aduceau primele fructe la templu. Prof. Guilding⁷⁶ a atras atenția către alte asemenea corespondențe. De exemplu, Psalmul 39, 12 și Facere 47, 9, apoi Psalmul 147, 14 și Deuterenom 32, 14, apoi Psalmul 11, 6 și Facere 11, 24. D-sa sugerează ideea că, deoarece trei ani conțin 151 ori 152 de Sabbate, au fost alocați cîte 50 de psalmi fiecărui an, iar pentru Sabbatele în plus, au fost procurate citiri prin diviziunea unor psalmi și că, psalmul supranumerar (151) din Septuagintă se poate să fi fost adăugat pentru unul din acele Sabbate, ce trec peste numărul de 150⁷⁷.

Poate că nu este lipsită de interes schema întocmită de R. G. Finch⁷⁸, pentru uzul Psaltirii în intervalul de trei ani⁷⁹:

	I-ul an	II-lea an	III-lea an
Nisan	Ps. 1—4	Ps. 49—52	Ps. 100—103
Iyyar	5—8	53—56	104—107
Sivan	9—12	57—60	108—111 (112)
Tammuz	13—16	61—64	113—115
Ab	17—20	65—68	116—119
Elul	21—24	69—72	120—123
Tișri	25—28	73—76	124—127
Heșvan	29—32	77—80	128—131
Kislev	33—36	81—84	132—135
Tebet	37—40	85—88	136—139
Shebat	41—44	89—92	140—143
Adar	45—48	93—96	144—147
Veadar		97—99	148—150

Acesta este o teorie și dacă ea este acceptabilă, avem aici un exemplu timpuriu al unei practici, ce s-a răspîndit mult în Biserica creștină. Există, însă, o dificultate și anume că, nu pare să existe nici o evidență de o utilizare trienală a psalmodiei (cîntarea psalmilor), în cartea de rugăciuni iudaică modernă. De sigur, nu toți psalmii apar utilizați la servicii, pentru că cartea de rugăciuni, editată de Singer și Abraham, pare să conțină

75. *Journal of Theological Studies*, (1904), p. 203—213. Cf. și *Jewish Encyclopedia*, vol. XII, p. 255.

76. *The Fourth Gospel and Jewish Worship*, Oxford, 1960, p. 41, 81.

77. *Ibidem*, p. 6.

78. *The Synagogue Lectionary and the New Testament*, London, 1939, p. 84.

79. Cf. Tabela mai completă dată de Anton Arens, *Die Psalmen im Gottesdienst des Alten Bundes*, p. 203 ș.u. Apud J. Lamb, *op. cit.*, p. 15.

numai 74 de psalmi. Dacă întreaga Psaltire a fost cîndva utilizată în mod regulat, nu-i deloc ușor să vedem, cum au dispărut orice urme ale acestui obicei.

5. Uzul antifonul este foarte răspîndit în cultul sinagogii moderne. Se pare că și în vechime au fost multe răspunsurile date de popor la rugăciuni, la benedictiuni și la alte părți ale serviciului. După cum spune Dembitz⁸⁰, atari dări de răspuns fac diferența între cultul public și cel privat, pentru iudeul modern. Singer-Abraham, de asemenea, spun⁸¹: «Baza principală a cultului public încă și acum este aceea că unul vorbește și alții răspund». Uzul antifonal este foarte vechi și există multe referiri la el, în Vechiul Testament⁸². În această privință, în legătură cu psalmii, sînt de semnalat următoarele puncte: La anumite momente din cultul sinagogii, sînt puse doxologiile ce conchid capitolele de încheiere ale celor cinci cărți ale psalmilor (41, 72, 89, 106 și 150), toate fiind în esență una și aceeași evloghie (binecuvîntare), se poate să reprezinte formule sinagogale din timpul templului, pe care poporul le intona după terminarea cîntării diferitelor cărți⁸³, Briggs⁸⁴ spune că doxologia era desemnată să fie utilizată ca încheiere a fiecărui psalm din serviciul liturgic.

Cuvîntul *Halleluia* ori *Hallel* era frecvent repetat la anumite servicii. În *Soferim* XVI, 11—12 citim că, *Halleluia* era spus de 123 de ori, de către popor, la cîntarea psalmilor ce compun *Hallel*, iar *Talmul Sukkah* 38 b arată că cuvîntul era spus ca un răspuns, după fiecare verset al grupului *Hallel*. Blau⁸⁵, de asemenea, sugerează ideea că *Hallel* ar fi devenit o formulă liturgică, cu care cultul divin era terminat⁸⁶. Răspunsul *Amin*, de asemenea, ocupa un loc important⁸⁷. El era pronunțat de către popor, la finele multor doxologii, cum și la încheierea psalmilor și cea a rugăciunilor. Chiar este de observat că, unii din psalmi par să fi fost compuși în scopul recitării antifonice. Astfel este cazul Psalmului 136, unde partea a doua a fiecărui verset este aceeași «că în veac e mila lui», cazul acesta fiind «cel mai vechi, pentru refrenul psalmic»⁸⁸.

6. În fine, mai presus de orice altă carte a Bibliei, Psaltirea este sursa rugăciunilor și frazeologiei rugăciunilor. De sigur, multe rugăciuni, din cartea de ritual modernă, sînt aproape complet compuse din citații din Psaltire. Astfel, rugăciunea ce trebuie spusă la intrarea în sinagogă⁸⁹ este alcătuită din Psalmii 5, 8; 55, 15; 26, 8; 95, 6 (modificat) și 69, 14 cu o citație din cartea Numeri. De asemenea, rugăciunea ce trebuie spusă după lectura pericopelor biblice⁹⁰ include Psalmii 99, 5—9; 78, 38; 40, 12;

80. *Op. cit.*, p. 75. 81. *Op. cit.*, p. XL. 82. Cf. I. Cron. 16, 36.

83. *Jewish Encyclopaedia*, vol. VIII, p. 134 b.

84. *The Psalms (ICC)*, vol. I, p. LXXXIII. 85. Cf. nota 53.

86. De ex. Ps. 68, 26.

87. Cf. articolul *Amen* în *Jewish Quarterly Review*, IX, p. 1.

88. Singer-Abrahams, *op. cit.*, p. XXXIV. Apud J. Lamb, *op. cit.*, p. 16.

89. *Ibidem*, p. 2. 90. *Ibidem*, p. 18. 19.

25, 6; 68, 35; 94, 1; 3, 9; 46, 8; 84, 13; 20, 10; 28, 9; 33, 20; 85, 8; 44, 27; 81, 11; 114, 15 și 13, 6. Același lucru se întâlnește aproape în întreaga carte de rugăciuni de astăzi. Aceasta nu trebuie să surprindă, dat fiindcă, psalmii exprimă așa de multe simțăminte și au intrat așa de adânc în ființa spirituală a credincioșilor, încât ei au procurat gânduri și inspirații pentru oricine a voit să-și înalțe inima către Dumnezeu.

În concluzie, care a fost scopul rîndurilor de mai sus? Pe scurt a fost acela de a arăta lectorului ortodox că, Psaltirea, care-i izvorul principal al rugăciunilor aflate în cultul Bisericii noastre de Răsărit, era firesc ca să fie tot astfel, dacă nu chiar mai mult, pentru cultul Vechiului Testament, recte al ebreilor.

Pr. ATH. NEGOIȚA





POMELNICELE A 60 DE BISERICI DIN BUCUREȘTI*

[XV. F. 96 v—99 v]. *Pomelnecul din mahalaoa Delii, hramul* <loc alb>²¹.

- [1]. Ctitori <28 nume: Delea, Marula, Hranete>.
- [2]. Pomelnecul lui Nedelco <10 nume: Stretenie>.
- [3]. Pomelnecul lui Novac <14 nume: Stănae>.
- [4]. Pomelnecul Stanciului torcător <6 nume>.
- [5]. Pomelnecul Neagului torcător <13 nume: Ghica, Calcea, Ignat>.
- [6]. Pomelnecul lui Dragomir post. <18 nume>.
- [7]. Pomelnecul Neagului postăvar <19 nume: Bucura, Gherghina, Ispas, Slamna>.
- [8]. Pomelnecul Cernicăi <11 nume: Draga, Chesar, Tudosca>.
- [9]. Pomelnecul lui Ivan călăreț <18 nume: Simpetru, Sarul>.
- [10]. Pomelnecul lui Dumitru torcător <19 nume: Dragole, Vasalache, Belciul>.
- [11]. Pomelnecul Opri <18 nume>.
- [12]. Pomelnecul Stoicăi călăreț <18 nume>.
- [13]. Pomelnecul lui Marin lef. <11 nume: Jipa>.
- [14]. Pomelnecul lui Vasile darvar <17 nume>.
- [15]. Pomelnecul lui Stan <12 nume: Nața>.
- [16]. Pomelnecul lui Bobe <19 nume: Deva, Mîinea, Dănal>.
- [17]. Pomelnecul lui Andrei călăreț <15 nume>.
- [18]. Pomelnecul lui unchiaș Iane pușcaș <17 nume: Eftinca, Ruja>.
- [19]. Pomelnecul Predii birnicul <12 nume: Malăma>.
- [20]. Pomelnecul Udrii călăreț <19 nume: Gonțea>.
- [21]. Pomelnecul Cîrstii siimean <16 nume>.
- [22]. Pomelnecul lui Bobe postăvar <17 nume: Dumitran, Naia>.
- [23]. Pomelnecul Costii lef. <15 nume>.
- [24]. Pomelnecul Stanciului <11 nume>.

* Continuare din «Glasul Bisericii», XXIV (1965), nr. 3—4, p. 294—316.

21. Biserica Delea Veche, hram Sfînta Treime.

- [25]. Pomelnecul unchiaș Lupului torcătoriu <18 nume: Rusa, Mara>.
 [26]. Pomelnecul lui Drăgoiu postăvar <16 nume>.
 [27]. Pomelnecul lui Sintion <14 nume>.
 [28]. Pomelnecul lui unchiaș Toader torcător <13 nume: Jitian, Miul, Stama>.
 [29]. Pomelnecul lui Gheorghie postăvar <17 nume>.
 [30]. Pomelnecul lui moș Dumitrașco sarageaia <14 nume: Romana>.
 [31]. Pomelnecul Grozii torcătoriu <17 nume>.
 [32]. Pomelnecul lui Dumitru lef. <14 nume: Lucin>.
 [33]. Pomelnecul unchiaș Vladului <15 nume: Frujina, Iorma>.
 [34]. Pomelnecul unchiaș Stanciului <7 nume>.
 [35]. Pomelnecul Nicolii birnic <4 nume>.
 [36]. Pomelnecul babii Stanii <14 nume: Stama, Aldea, Mușea, Dragolea>.
 [37]. Pomelnecul popei Radului <14 nume: Drăgana, Hera>.

[XVI. F. 100 r—v]. *Pomelnecul de la biserica Logofăt Efrem, hramul Sfântul ierarh Nicolae.*

[1]. Ctitori: *vii*: Efrem, Despa, Mariia, Sultana, Șarban, Mariia, Zamfira, Radul, Gheorghie, Gheorghită, Anastasie. *Morți*: Dorotheu arhieru, Pahomie eromonah, Stanciul erei, Radul, Floarea, Anghelina, Ioan, Voica, Ana, Dragne, Marica, Mariia, Neașsa, Gheorghie, Nicola, Ștefan, Nicola, Stanciul, Cîrstiana, Udriște, Smeada, Petca, Stoica, Ana, Nicolae, Manea, Mina, Radul, Costandin, Tudora, Stoica, Uinea.

- [2]. Pomelnecul diiaconului Mihăilă <24 nume: erei Hera>.
 [3]. Pomelnecul lui Năstasie grecul <27 nume: Manciu, Antimiia, Bircă>.

[XVII. F. 100 v—106 r]. *Pomelnecul de la mah. lui Staico, hramul Intrarea în biserică*²².

[1]. Ctitori: Staico, Despa, Despina, Dumitrașco, Iane <34 nume>.
 [2]. Pomelnecul logof. Costandin <30 nume: erei Frangulea, Frujină>.
 [3]. Pomelnecul meșterului Costandin postăvar <26 nume: Lațco, Haida, Dumbravă>.

[4]. Pomelnecul meșterului Iancului <40 nume: Neculcea, Mușat, Negrila, Moma, Balin, Barbura, Slamă>.

[5]. Pomelnecul meșterului Ilie postăvar <35 nume: Siica, Lepădat, Dafina>.
 [6]. Pomelnecul Vladului postăvar <24 nume: Guțul, Manea>.
 [7]. Pomelnecul meșterului Nicolii <37 nume: Anania, Mihala, Zoică>.
 [8]. Pomelnecul mătușii Grăjdani <29 nume: Sara, Bana>.
 [9]. Pomelnecul meșterului Ioan postăvar <20 nume: Tatomir, Cornea, Gradea, Bunea, Pucea, Negolea>.

- [10]. Pomelnecul meșterului Dobre postăvar <20 nume: Ispas, Slamna>.
 [11]. Pomelnecul Radului postăvarul <31 nume: Nécór>.
 [12]. Pomelnecul Radului lefeciu <21 nume: Mihala>.
 [13]. Pomelnecul pircălăboai Mușii <25 nume: Calea>.

22. Azi, biserica Bradu-Staicu, str. Bradului nr. 30, din calea Văcărești.

- [14]. Pomelnecul meşterului Dedului <32 nume: Cernat, Ursu, Fota>.
 [15]. Pomelnecul meşterului Mihăilă dogarul <24 nume>.
 [16]. Pomelnecul Nicoli, Ogrăzeanul <42 nume>.
 [17]. Pomelnecul moş Manii <38 nume: Pătrana, Dragostin, Boba, Armeanca>.
 [18]. Pomelnecul lui Mihai <32 nume: Tiha, Condrea, Dodea, Despa>.
 [19]. Pomelnecul lui Mihai cazac <31 nume: Tiha, Slamna, Badul, Mălin>.
 [20]. Pomelnecul lui Ionaşco postăvar <25 nume: Iba, Chirana>.
 [21]. Pomelnecul lui Dumitraşco postăvar <18 nume: Banul, Mira, Negoiu>.
 [22]. Pomelnecul Nicăi Ganul <33 nume: Tatomira, Ganul, Despa>.
 [23]. Pomelnecul lui Dumitru postăvar <19 nume>.
 [24]. Pomelnecul lui Drăghici postăvarul <27 nume: Similea>.
 [25]. Pomelnecul lui Vintilă lemnarul <32 nume: Eftinca, Isar>.
 [26]. Pomelnecul Radului cumnat lui Şărban <19 nume: Aviana, Dobrin>.
 [27]. Pomelnecul ceauşului Vlaicului <37 nume: Sampson, Răzvan, Jipa, Ca-
 liţa, Sinteon>.
 [28]. Pomelnecul jupînului Cîrstii <33 nume: Moma, Brătîla>.
 [29]. Pomelnecul lui Stamate ot Margine <25 nume>.
 [30]. Pomelnecul Radului zidar <24 nume>.
 [31]. Pomelnecul Călinii <30 nume: Vîrva, Dragostin, Vasilca>.
 [32]. Pomelnecul călugăriţii Floarei <20 nume: Baciul>.
 [33]. Pomelnecul Neagului siimen <26 nume: Sintion, Amza, Soare>.
 [34]. Pomelnecul Antîmii care şade la Lupul <26 nume>.
 [35]. Pomelnecul lui Iordache al Tioi <30 nume: Tioia>.
 [36]. Pomelnecul lui Gherghe postăvar <32 nume: Lazarina>.
 [37]. Pomelnecul lui Drăguşin siimen <20 nume>.
 [38]. Pomelnecul babii Danii <18 nume: Turcea, Spilote>.
 [39]. Pomelnecul lui Gheorghie neamţul <18 nume: Precup, Condrea>.
 [40]. Pomelnecul lui Novac <18 nume: Brătoiu, Rădoslav, Serafim>.
 [41]. Pomelnecul lui Voico căldărariul <22 nume>.
 [42]. Pomelnecul jupînului Dragne <10 nume>.
 [43]. Pomelnecul jupînului Ioan tabac <11 nume: Armeanca, Catalina>.

[XVIII. F. 106 v—112 v]. *Pomelnecul bisericii din mah. Ceauş Radu-
 lui, hramul Sfîntul ierarh Nicolae*²³.

- [1]. Ctitori. *Vii*: erei Nicolae, Marica, Catalina, Preda, Şmaranda, Ivana, Gheor-
 ghie. *Morţi* <15 nume>.
 [2]. Ctitori vechi <17 nume>.
 [3]. Ctitori noi <9 nume: Lîmber, Gherghina>.
 [4]. Pomelnecul lui Evstratie postăvar <20 nume: Osman, Negre, Negrita>.
 [5]. Pomelnecul Zamfirii pităresii <12 nume>.
 [6]. Pomelnecul lui Negoită <28 nume: Arsinca, Novac, Bîra>.
 [7]. Pomelnecul Dincăi ceauş <19 nume>.
 [8]. Pomelnecul Radului cazac <21 nume: Alba, Muşat, Manda>.
 [9]. Pomelnecul lui Toader croitor <12 nume>.

23. În str. Vulturilor nr. 3. Azi, are şi hramul Adormirea Maicii Domnului.

- [10]. Pomelnecul Neagului cazac <37 nume: Bircă, Frujina, Profir>.
- [11]. Pomelnecul Oprii lemnarul <20 nume: Anca, Draghiia, Nidea>.
- [12]. Pomelnecul clugăriții Nedelii <18 nume: Mîinea, Iamandi, Precup Călina>.
- [13]. Pomelnecul Predii călăreț <21 nume: Aliman, Chena, Balea, Brata>.
- [14]. Pomelnecul lui Dumitru <20 nume: Crane, Sora, Buna, Boba>.
- [15]. Pomelnecul Radului al Sofiiicăi <13 nume: Pană, Boba, Mușa>.
- [16]. Pomelnecul lui Ioan mortasip <22 nume: Tofana, Nan, Caloian>
- [17]. Pomelnecul lui Ioan postăvar <30 nume: Răzvan, Stepan>.
- [18]. Pomelnecul dumnealui jupinului Ghicăi <7 nume>.
- [19]. Pomelnecul lui Filacton <17 nume>.
- [20]. Pomelnecul portăresii <33 nume: Pantazi, Profit, Petrișcan, Gruia>.
- [21]. Pomelnecul lui Stan postăvarul cel mic <25 nume: Evda>.
- [22]. Pomelnecul babei Anii <19 nume: Crețul, Andreiana>.
- [23]. Pomelnecul Asprii rachieresii <19 nume: Dochița, Ispas, Lepădat>.
- [24]. Pomelnecul căpitan Savei <37 nume>.
- [25]. Pomelnecul jupinesii Ianii <19 nume: Iana, Mușat, Prodan>.
- [26]. Pomelnecul lui Vlasie copilul din casă <18 nume: Ileana, Samoil, Con-drea, Anghelușa>.
- [27]. Pomelnecul lui ceauș Ilie <20 nume: Sarul, Stratona>.
- [28]. Pomelnecul lui Alisei cojocar <27 nume: Elisei, Calița, Arghira>.
- [29]. Pomelnecul lui Drăgulin precupeț <12 nume: Hera>.
- [30]. Pomelnecul lui Nistor călărețul <30 nume: Onofrie>.
- [31]. Pomelnecul lui Petre croitor <20 nume: Bădina, Manasiia, Drăgoi>.
- [32]. Pomelnecul Manii siimen <20 nume: Fanda>.
- [33]. Pomelnecul lui Dobrin stegarul <19 nume>.
- [34]. Pomelnecul lui ceauș Vasilie <33 nume: Bădina, Simina, Milea, Peia>.
- [35]. Pomelnecul lui Dobre postăvar <28 nume>.
- [36]. Pomelnecul lui Vlad postăvar <21 nume>.
- [37]. Pomelnecul Neacșului siimen <20 nume: Ghiormă, Vasilca, Lupul>.
- [38]. Pomelnecul Vladului siimen <21 nume: Voinea, Birsan, Zlata, Petca>.
- [39]. Pomelnecul Rizi cazac <24 nume: Rizea, Leca, Delea, Crețul>.
- [40]. Pomelnecul lui Staico postăvar <10 nume>.
- [41]. Pomelnecul meșterului Dumitrașco postăvar <18 nume: Arseniia>.
- [42]. Pomelnecul lui Matei aprodul <19 nume: Vilcan, Gostina>.
- [43]. Pomelnecul lui moș Dragomir <25 nume: Simioana, Radovan, Ne-goia>.
- [44]. Pomelnecul lui Precup cizmarul <19 nume>.
- [45]. Pomelnecul Udrii lemnarul <23 nume: Guța>.
- [46]. Pomelnecul Neacșului siimen <26 nume: Manea, Mușa>.
- [47]. Pomelnecul lui Tudor lefeciu <25 nume: Cernica, Fira, Pătrana>.
- [48]. Pomelnecul Chițului postăvar <29 nume: Mușa, Bira, Negrita, Negolea>.
- [49]. Pomelnecul Ganii lefeciu <24 nume>.
- [50]. Pomelnecul Bravului călăreț <26 nume: Duca, Miala>.
- [51]. Pomelnecul lui Stan călărețul <18 nume: Grozava>.
- [52]. Pomelnecul lui Șarban postăvar <26 nume>.

- [53]. Pomelnecul lui Costandin postăvar <25 nume: Mușat, Mușa, Alban>.
 [54]. Pomelnecul lui Stan postăvar <20 nume>.
 [55]. Pomelnecul lui ceauș Gheorghe <14 nume: Răuță, Dedul>..
 [56]. Pomelnecul lui Stoian călărețul <19 nume: Luțea>.
 [57]. Pomelnecul Miului siimen <15 nume: Zlata, Isar, Pană>.
 [58]. Pomelnecul Neacșului siimen <20 nume: Peia, Sora>.
 [59]. Pomelnecul lui Neagoe postăvar <24 nume: Negrita, Istodor, Mușa>.
 [60]. Pomelnecul lui Mihai beteag <20 nume: Buna, Tofana, Pirva>.
 [61]. Pomelnecul Ilenii văduvii <35 nume: Tatul, Simioana, Rizea, Pădure>.
 [62]. Pomelnecul Iremiei brat lui Dragostin <19 nume: Hera, Grozava, Zaine>.

[XIX. F. 113 r—116 v]. *Pomelnecul bisericii din mah. Ianii, hramul Sfântul ierarh Nicolae.*²⁴

- [1]. Ctitori: Safta, Costandin, Ancuța, Sanda, Pană, Antonie voevod, Bunea, Marica, Neagul, Ilinca, Vilcul, Ilina, Marga, Costandin voevod, Matei, Maria, Stanca, Marica doamna, Costandin, Anița, Catrina, Voica, Ancuța, Marica, Ștefan, Radul, Matei, Ecaterina, Antonie, Costantin <57 nume>.
 [2]. Pomelnecul lui Chiriță căpitan <19 nume: Risida, Trandafir>.
 [3]. Pomelnecul jupinului Costandin <20 nume: Chirul, erei Tudori, Aviiana, Despa, Aspra>.
 [4]. Pomelnecul Marii ot tam <22 nume: Chirul, Despa, Novac, Bucur>.
 [5]. Pomelnecul Simei cavaf <19 nume: Tandor, Chițul>.
 [6]. Pomelnecul Barbului vărul Simei <14 nume: Sora, Dragulin>.
 [7]. Pomelnecul lui Dumitrașco ot Povarnă <19 nume: Iorga, Șteful, Arsenie, Dobrotă>.
 [8]. Pomelnecul logof. Steriian <18 nume: Marula, Frângulea, Mărgărita, Mira, Despa>.
 [9]. Pomelnecul jupinului Costandin <10 nume: Domnica, Pandeli>.
 [10]. Pomelnecul capitanului Frone <23 nume: Frone, erei Zirnă, erei Maxentie, Hera, Bunea, Bogdan>.
 [11]. Pomelnecul lui Miroslav armășăul <18 nume>.
 [12]. Pomelnecul stegarului Vintilă <19 nume>.
 [13]. Pomelnecul lui Ursache cavaf <21 nume>.
 [14]. Pomelnecul lui Iane, ginerele Mușii <19 nume>.
 [15]. Pomelnecul Ghiocăi <31 nume: Pătrana, Sterie>.
 [16]. Pomelnecul lui Costandin fecior Voicăi <20 nume>.
 [17]. Pomelnecul Stoianii din curtea bisericii <22 nume>.
 [18]. Pomelnecul Antimii moldovencii <12 nume>.
 [19]. Pomelnecul CĂlinii <19 nume>.
 [20]. Pomelnecul Ghincii măcelar <19 nume>.
 [21]. Pomelnecul Donii cizmarul <22 nume: Chirul>.
 [22]. Pomelnecul Tomei <22 nume: Jilco, Dragolea, Miul>.

24. Azi, biserica Ienii, str. Biserica Enii nr. 6.

- [23]. Pomelnecul lui Vlad zidarul <21 nume>.
 [24]. Pomelnecul jupinesii Anii <11 nume>.
 [25]. Pomelnecul Stoicăi cizmarul <14 nume: Cinciul, Pelina, Tatul>.
 [26]. Pomelnecul lui Dragomir <10 nume: Milea, Dița>.
 [27]. Pomelnecul lui Nedelco capitan <28 nume: Stepana, Papa, Fota, Mușat>.
 [28]. Pomelnecul Oprii de la Povarnă <13 nume>.
 [29]. Pomelnecul lui Sărbici feciorul lui Andrei cizmarul <21 nume>.
 [30]. Pomelnecul lui Costandin zet Fronie capitan <28 nume>.
 [31]. Pomelnecul lui Vintilă <16 nume>.
 [32]. Pomelnecul jupinului Iorgăi <17 nume>.
 [33]. Pomelnecul Marii a lui Mareș <24 nume: Evda>.
 [34]. Pomelnecul Neacșăi de la jupineasă <19 nume: Șărbu, Grădina>.
 [35]. Pomelnecul lui Dobre <22 nume>.
 [36]. Pomelnecul jupinului Costandin Noña <16 nume: Duca>.
 [37]. Pomelnecul cap. za lefecii Costandin Mav. <33 nume>.
 [38]. Pomelnecul lui Șărban sin Chirie <12 nume>.
 [39]. Pomelnecul popei Paraschivei <39 nume>.
 [40]. Pomelnecul popi lui Stan <14 nume: Velisar, Pană, Paleologa>.

[XX. F. 117 r—120 v]. *Pomelnecul bisericii Dintrozi, hramul sfântul ierarh Nicolae.*²⁵

- [1]. Ctitori. Ioan Costandin voevod, Maria doamna, Costandin, Ștefan, Radul, Matei, Șărban, Stanca <38 nume>.
 [2]. Pomelnecul dumnealui sărdar Mihale <14 nume: Vitorie>.
 [3]. Pomelnecul jupinului Iane abagiul <34 nume>.
 [4]. Pomelnecul pitarului Șărban <18 nume: Fiera, Fera, Aviana>.
 [5]. Pomelnecul dumnealui com. Ștefan <27 nume: Ghena, Anghela, Margaroana>.
 [6]. Pomelnecul lui Gheorghe i Pătru abagiul <27 nume>.
 [7]. Pomelnecul dumnealui căpitanului za lef. <22 nume>.
 [8]. Pomelnecul jupinului Panait <10 nume: Leontie, Merțona, Eteria>.
 [9]. Pomelnecul dumneaei cocoanii Marii Dudeascăi <23 nume: Palaloga>.
 [10]. Pomelnecul Zotii abagiul fecior lui Iane abagiul <34 nume>.
 [11]. Pomelnecul Radului al Sorii <22 nume: Sora, Albul, Alba>.
 [12]. Pomelnecul Sandii Năstăsoaei <32 nume: Petrina>.
 [13]. Pomelnecul lui Ioan măcelar <21 nume>.
 [14]. Pomelnecul lui Ianache <21 nume: Mușa, Mușat>.
 [15]. Pomelnecul Dospinii de la dumnealui Văcărescul <14 nume>.
 [16]. Pomelnecul Papii logofăt <12 nume: Mărcuță, Vodă>.
 [17]. Pomelnecul dumnealui pitarului Iordache <22 nume>.
 [18]. Pomelnecul lui Neagoe lefeciu <18 nume: Nifra, Negrita, Mărgărta, Iana, Cerna, Silion>.
 [19]. Pomelnecul lui Mihai pribeag <18 nume: Nipra, Malala, Guța>.

25. Azi, biserica Dintr-o Zi, str. Academiei nr. 22.

- [20]. Pomelnecul maicăi Rădii Năstăsoaei <18 nume>.
 [21]. Pomelnecul Radului ceaușul <19 nume: Zota, Gherghina>.
 [22]. Pomelnecul Radului Brănescul <19 nume: Tatul, Aposta>.
 [23]. Pomelnecul Radului țărăgrădeanul <13 nume: Bahar, Jipa>.
 [24]. Pomelnecul lui Ianache Nona <18 nume: Mariuța, Margaroana>.
 [25]. Pomelnecul lui Gheorghie coj. <18 nume: Isar, Dragul, Cosmiia, Caplea>.
 [26]. Pomelnecul lui Stoian <5 nume>.
 [27]. Pomelnecul Sterii clucerul <4 nume>.
 [28]. Pomelnecul lui Bogdan logofăt <16 nume: Brîndușa, Mira>.
 [29]. Pomelnecul logofăt Ghiormii <21 nume: Opriș, Drăgoi>.
 [30]. Pomelnecul lui Ivan a Stanii <20 nume: Crățuna, Bucura>.
 [31]. Pomelnecul Andriianii fata Neacșii <12 nume: Posta, Agatila, Aposta>.
 [32]. Pomelnecul Tudosii <10 nume>.
 [33]. Pomelnecul Cîrstii țarigrădean <18 nume>.
 [34]. Pomelnecul Bălașii <19 nume: Paliologa, Chesar>.
 [35]. Pomelnecul lui Ivan cizmarul <25 nume: Micșan>.
 [36]. Pomelnecul lui Tudosie și al Stanii <19 nume: Văsiu, Dragole, Drăgae>.
 [37]. Pomelnecul Radului croitorul <19 nume: Hera, Soare, Sima>.

[XXI. F. 121r-125r]. *Pomelnecul din mahalaoa Boteanului, hram sfîntul Ioan Botezător.*²⁶

- [1]. Ctitori: Grigorie, Grăjdana, monah Misail <29 nume>.
 [2]. Pomelnecul Apostului pircălabul <24 nume: Mihul, Vilae>.
 [3]. Pomelnecul logofătului Milco <22 nume>.
 [4]. Pomelnecul jupînesii Despîi <18 nume>.
 [5]. Pomelnecul lui Chiriac giuvargiul <18 nume: Andronie, Papa>.
 [6]. Pomelnecul jupînelui Stoicăi <18 nume: Andreiana, Vasilca, Dedul>.
 [7]. Pomelnecul căpitanului Vasilie <18 nume: Dospina, Udrea, Manta>.
 [8]. Pomelnecul lui Stan măcelar <24 nume: Stamate, Doichiia, Apostol, Fota, Nicola, Marin>.
 [9]. Pomelnecul lui Dumitrașco siimen <20 nume: Balea, Cîrstina>.
 [10]. Pomelnecul Stoicăi Pîtlî <18 nume: Posta, Calița, Chira>.
 [11]. Pomelnecul Toader cizmarul <16 nume: Andreia, Colțea, Boba>.
 [12]. Pomelnecul lui Matei cizmarul <18 nume: Vișa, Albul, Bogdana, Hera, Danciul>.
 [13]. Pomelnecul lui Iane măcelar <19 nume: Stepana, Săba, Frujina, Dragul, Oprișa>.
 [14]. Pomelnecul vătafului Costandin <17 nume: Negoita, Sora, Oana, Anania, Cîrstiiana>.
 [15]. Pomelnecul lui State talpoș <12 nume>.
 [16]. Pomelnecul lui Drăghici zidarul <18 nume: Drăgușin>.
 [17]. Pomelnecul Leicăi zidarul <18 nume: Leca, Sintilie, Lepădat, Hristea, Călină>.

26. Zisă și Bradu-Boteanu, str. Boteanu nr. 8; azi, hramul Sfîntul Gheorghie.

- [18]. Pomelnecul lui Ioan măcelar <13 nume>.
 [19]. Pomelnecul moș Necolii <11 nume: Dragostina, Briia>.
 [20]. Pomelnecul lui Tudor siimen <12 nume: Mușat, Aviiana, Proca>.
 [21]. Pomelnecul lui Marin ginere lui Stroe <17 nume>.
 [22]. Pomelnecul Manii talpoș <16 nume: Dragul, Gherghe erei>.
 [23]. Pomelnecul lui Gavrilă siimen <19 nume: Hrizea, Miriuță>.
 [24]. Pomelnecul lui Stroe talpoș <29 nume: Leondie, Badea, Argeșan>.
 [25]. Pomelnecul lui Pană ceaușul <17 nume: Tudosca, Lupul, Gherghina>.
 [26]. Pomelnecul lui Costandin lefeciu <17 nume: Buzinca, Sora, Calița, Ghioca, Drandafir (sic)>.
 [27]. Pomelnecul Paraschivei <17 nume: Chirul, Vlada, Sora>.
 [28]. Pomelnecul lui Pantazi mortasipul <17 nume: Mușa, Stoia, Lazăra, Mărgărita, Frosina>.
 [29]. Pomelnecul Neacșului brutar <18 nume: Coman, Nistora, Colăna, Alba>
 [30]. Pomelnecul lui Dumitrașco secarul <16 nume: Papa, Andronache, Malama, Dobrin, Vasilca>.
 [31]. Pomelnecul lui Negoită croitor <12 nume: Mușa, Crăciuna, Condișa, Vișa>.
 [32]. Pomelnecul lui Milco brutar <17 nume: Dafina, Malama, Albul, Bădin, Sintion>.
 [33]. Pomelnecul lui Drăgoi țărăgrădean <12 nume>.
 [34]. Pomelnecul lui Vasile croitor <17 nume: Briia, Sora>.
 [35]. Pomelnecul lui Ștefăni <18 nume: Ștefan, Hristea, Vlădaia, Vlaicul, Badea>.
 [36]. Pomelnecul Manie tecar <12 nume: Lupul, Rizea, Creața, Catrina>.
 [37]. Pomelnecul Pascului <17 nume>.
 [38]. Pomelnecul Radului brat Măinii <24 nume>.
 [39]. Pomelnecul Savei măcelar <17 nume: Vintilă, Bratul>.
 [40]. Pomelnecul lui Vasilie copil din casă <12 nume: Arsina>.
 [41]. Pomelnecul căpitan Nicolii Cornii <6 nume>.
 [42]. Pomelnecul lui Mihai cizmarul 18 nume: Mana, Tatul>.
 [43]. Pomelnecul Radului cizmarul <19 nume: Mușa, Cerna, Vlădae>.
 [44]. Pomelnecul lui Nan cazac de stan măci <19 nume: Rusa, Pîrvana>.
 [45]. Pomelnecul Marii surdii <20 nume: Conda, Mușa, Tiul, Vișa>.

[XXII. F. 125v—136r]. *Pomelnecul din mahalaoa Dirvaș, hramul sfin-tul ierarh Nicolae* ²⁷.

- [1]. Ctitori. *Vii*: Grigorie, Gavrilă, Grăjdana, Vișa, Costandin, Hrizea, Maria, Maxim, Costandin, Nicolae, Iordache, Ștefan. *Morți* <16 nume>.
 [2]. Pomelnecul dumnealui vornecului Gavrilă <24 nume: Mihul>.
 [3]. Pomelnecul lui Andronie lăcătuș <13 nume: Sora, Mihnea, Oana>.
 [4]. Pomelnecul lui Bălan călăraș <26 nume: Radoslava, Anghelache, Dabija, Marin, Nana, Mira>.

27. Azi, biserica Albă (fostă Popa Dirvaș), calea Victoriei nr. 110, Vezi și nr. LVIII. Hramul actual Sfintul Ilie.

- [5]. Pomelnecul Vladului <19 nume>.
- [6]. Pomelnecul lui Ioan cazac <20 nume : Tatul, Dafina, Arion>.
- [7]. Pomelnecul lui Toader al Vișii <20 nume: Tudor, Vișa, Stelea, Marina, Nichifor, Cirstiian>.
- [8]. Pomelnecul Florii lefeciu <18 nume>.
- [9]. Pomelnecul lui jup. Voica băcan <18 nume : Pană, Manda, Despa>.
- [10]. Pomelnecul Radului cazac (19 nume : Marga, Mira>.
- [11]. Pomelnecul lui Bucur <20 nume : Bucur, Bucura, Mușa, Bunea>.
- [12]. Pomelnecul Pîrvalui stegar <18 nume : Călină, Călin, Calița, Lațco, Despa, Badea, Mihalca>.
- [13]. Pomelnecul lui Ghioca siimen <21 nume>.
- [14]. Pomelnecul lui Ioan <26 nume : Vartolomei, Nana, Ispas, Sora>.
- [15]. Pomelnecul Zaharii siimen <19 nume: Dobrina, Mircea, Hrizea, Cernat>.
- [16]. Pomelnecul Micului talpoș <16 nume: erei Dirvaș, Sora, Daniil, Drăgana>.
- [17]. Pomelnecul Pîrvei <18 nume : Albul, Bucura>.
- [18]. Pomelnecul lui Bran cazac <17 nume : Siba, Precup, Pôrumb>.
- [19]. Pomelnecul lui Soare lefeciu <19 nume : Agafița, Lazăra, Iorga, Boba>.
- [20]. Pomelnecul Cozmei moldovean <18 nume: Salomiia, Chisiia, Papa, Mira, Cirstiian>.
- [21]. Pomelnecul Vladului pribeag <18 nume : Filipa, Aspra, Albul, Mărgărita>.
- [22]. Pomelnecul lui Drăgan al Dumitrii <17 nume : Arsina, Catalina, Anti-miia, Fodor>.
- [23]. Pomelnecul lui Stănimir <19 nume : Precup, Moisi>.
- [24]. Pomelnecul lui Mihăilă croitor <22 nume: Lațco, Nastea, Grăjdana>.
- [25]. Pomelnecul lui Ioan Grămadă <19 nume : Ica, Arminca>.
- [26]. Pomelnecul Nicolii croitor <15 nume>.
- [27]. Pomelnecul jupinului Barbului <19 nume : Anca, Safta>.
- [28]. Pomelnecul lui Andraș talpoș <19 nume : Ichim, Anca, Creața, Silion, Bucura>.
- [29]. Pomelnecul lui Marin al Diții <23 nume : Doichiia, Miharstu, Mica, Dobra>.
- [30]. Pomelnecul lui Ioan cazac <19 nume : Milea, Iliina, Mușat>.
- [31]. Pomelnecul lui Marin cazac <18 nume: Nicolcea, Păuna>.
- [32]. Pomelnecul ceaușului Iordache za copii <24 nume : Colea, Papa, Petriia, erei Bărbuș, Zlate>.
- [33]. Pomelnecul Radului al Anghelini <15 nume : Platon, Catrina>.
- [34]. Pomelnecul lui Frone biv ceauș <18 nume: Negrita, Liica>.
- [35]. Pomelnecul lui Costandin lefeciu <18 nume : Stama monahiiia>.
- [36]. Pomelnecul lui Filip al Stancăi <16 nume: Răzmiriță>.
- [37]. Pomelnecul Gheorghinii talpoș <16 nume: Vișana, Călina>.
- [38]. Pomelnecul lui Tudor talpoș <18 nume : Vilcan, Chira, Despa>.
- [39]. Pomelnecul lui Dumitru lefeciu <18 nume>.
- [40]. Pomelnecul lui Vlaico talpoș <17 nume>.
- [41]. Pomelnecul Nicolii a Voinii <15 nume : Trifa, Petricana>.
- [42]. Pomelnecul Gorcii (talpoș) <20 nume : Gorcea, Sora, Mihul>.

- [43]. Pomelnecul Stancului siimen <17 nume : Isaac, Postolache>.
 [44]. Pomelnecul lui Ilie talpoș <19 nume : Bucura, Ghiorma, Neda>.
 [45]. Pomelnecul Oprii sarageaoa <17 nume : Mușat, Aldea, Macrina>.
 [46]. Pomelnecul Radului cazac săpunar <18 nume>.
 [47]. Pomelnecul lui Dragomir cazac <18 nume: Răzmiriță, Lupa, Bobe>.
 [48]. Pomelnecul lui Tănase talpoș <17 nume : Sora, Vilcul>.
 [49]. Pomelnecul Chirului <18 nume : Armeanca, Mușat>.
 [50]. Pomelnecul lui Mihăilă <18 nume : Sorcă, Despa, Slamna>.
 [51]. Pomelnecul lui Mihai cazac <16 nume : Lupancea, Negri>.
 [52]. Pomelnecul căpitan Borcii <16 nume : Borcea, Dobrotă>.
 [53]. Pomelnecul Ghincii talpoș <18 nume : Ghincea, Jitco, Despa>.
 [54]. Pomelnecul Oprii cizmarul <18 nume: Alba, Mihul>.
 [55]. Pomelnecul meșterului Baico <18 nume : Odor, Banavie>.
 [56]. Pomelnecul Nicolii săpunar <18 nume : Anuca, Stoichița, Danciu>.
 [57]. Pomelnecul lui Mihai cazac <17 nume: Banciul, Jipa, Neda, Milisav, Mara, Radivoe, Zmilea>.
 [58]. Pomelnecul Vladului opincar <16 nume : Sora, Iorga>.
 [59]. Pomelnecul lui Dumitru <16 nume : Aliman, Rusa>.
 [60]. Pomelnecul lui Vișan seimen <18 nume : Rusanda, Dana, Dragna, Comana, Datco>.
 [61]. Pomelnecul lui Gheorghie zidarul <19 nume: Iorga, Giurgea, Sora, Fota>.
 [62]. Pomelnecul Radului catana <17 nume>.
 [63]. Pomelnecul lui Filip lef. <17 nume : Fronie, Chiriac>.
 [64]. Pomelnecul lui Roman <15 nume: erei Dragotă, Sora>.
 [65]. Pomelnecul Pîrvului siimen <18 nume: Lupul, Anița, Aviiana>.
 [66]. Pomelnecul lui Vasilie <17 nume: Trifa, Costea>.
 [67]. Pomelnecul lui Ilie cojocar <17 nume>.
 [68]. Pomelnecul lui Marco al Dobrai <18 nume: Taodor, Soare, Gherghie>.
 [69]. Pomelnecul jupînului Andrei <19 nume: Frone, Liica, Despa>.
 [70]. Pomelnecul lui Bogdan <22 nume: Dița, Amza, Mihui, Nița>.
 [71]. Pomelnecul lui Drăghici cazac <18 nume: Miinea, Sora>.
 [72]. Pomelnecul Radului siimen <18 nume: Manda, Jitco>.
 [73]. Pomelnecul Stanciului <16 nume>.
 [74]. Pomelnecul lui Iordache <15 nume: Dragole, Arghira, Aspra>.
 [75]. Pomelnecul lui unchiș Gheorghie <17 nume>.
 [76]. Pomelnecul lui Simii siimen <18 nume: Sima, Amza, Mihul>.
 [77]. Pomelnecul Savii cazac <17 nume: Borcea, Bădislav, Stănislav, Mușă, Cerna, Grăjdana>.
 [78]. Pomelnecul lui Brătian <15 nume: Badul, Boba, Brătian>.
 [79]. Pomelnecul lui Stoian <19 nume>.
 [80]. Pomelnecul logofătului Matei <7 nume: Costin, Costea>.
 [81]. Pomelnecul lui Andrei siimen <18 nume: Caplea, Slamna>.
 [82]. Pomelnecul Iancului talpoș <18 nume: Ianoș, Peia, Ica, Văsiia>.
 [83]. Pomelnecul Iorgăi lefeciu <17 nume: Neguța, Mușă>.
 [84]. Pomelnecul lui Manolachie stegar <19 nume: Arsina, Armeanca, Oana>.
 [85]. Pomelnecul Neagului <24 nume: Mara, Leuștean>.

- [86]. Pomelnecul Stoi lefeciu <19 nume: Nacul, Draico, Frățilă, Dancea, Răz-miriță>.
- [87]. Pomelnecul lui Nistor zidarul <12 nume>.
- [88]. Pomelnecul lui Dobre zidarul <17 nume: Bana, Brătian, Despa>.
- [89]. Pomelnecul Mihalcii talpoș <18 nume: Luchia, Năramza, Vișan>.
- [90]. Pomelnecul vătaf Nicolii <15 nume>.
- [91]. Pomelnicul lui Dan croitor <19 nume: Lupșă, Rusa, Dobrotă>.
- [92]. Pomelnecul jupinului Costii <19 nume: Cheva, Chirața, Chirul, Aspra>.
- [93]. Pomelnecul Radului biv ceauș <18 nume: Zota, Gherghina>.
- [94]. Pomelnecul Chicăi siimen <17 nume>.
- [95]. Pomelnecul lui Costandin cizmarul <18 nume: Velișco, Cherazi, Giura>.
- [96]. Pomelnecul lui Fronie lefeciu <12 nume: Constanda>.
- [97]. Pomelnecul odobașii Pană <18 nume>.
- [98]. Pomelnecul lui Gheorghie talpoș <18 nume>.
- [99]. Pomelnecul lui Stan talpoș <17 nume: Dumbravă, Sora, Mira, Smeada>.
- [100]. Pomelnecul Radului lefeciu <18 nume: Daviana>.
- [101]. Pomelnecul lui Dumitrașco lefeciu <21 nume: Sora, Dușa, Boba>.
- [102]. Pomelnecul lui Gavrilă siimen <15 nume>.
- [103]. Pomelnecul lui Ionașco siimen <19 nume: Ionașco, Marga, Vișa>.
- [104]. Pomelnecul ceaușului Dobre <11 nume: Simpetru, Calița>.
- [105]. Pomelnecul Nicolii <11 nume>.
- [106]. Pomelnecul lui Dumitrașco <16 nume: Manola, Salamiia>.
- [107]. Pomelnecul lui Dumitru cazac <11 nume: Raica, Caplea, Fota>.
- [108]. Pomelnecul lui Costandin cazac <16 nume>.
- [109]. Pomelnecul lui Iano cazac <17 nume: Miia>.
- [110]. Pomelnecul lui Vișan cazac <17 nume: Armeanca, Tatina>.
- [111]. Pomelnecul lui Ioan fecior lui unchiaș Ioan <17 nume: Rizea, Negoită>.
- [112]. Pomelnecul lui Ivan <13 nume: Frosina, Hincul, Vilsan>.

[XXIII. F. 136 v—141 v]. *Pomelnecul bisericii din mahalaoa Brezoianului, hramul Sfinta Troiță*²⁸

- [1]. Ctitori: Costandin, Pauna, Ilinca, Maria și tot neamul. (Morți): Pătrașco, Marică, Andrei, Ștefan, Toma, Costandin, Ioan și cu tot neamul
- [2]. Pomelnecul dumnealui Ianache postelnic <25 nume: Malahiia arhiereu, Sevasto>.
- [3]. Pomelnecul dum. Mânăileștilor (ctitori) <9 nume>.
- [4]. Pomelnecul Bălăcenilor <14 nume: Hrizea, Ancuța, Tudosca, Zoița>.
- [5]. Pomelnecul jupinesii Despei <34 nume: Tofan>.
- [6]. Pomelnecul căpit. Nicolii Cornea <28 nume: Zomiia, Malama>.
- [7]. Pomelnecul jupinului Chiriac <29 nume: Voichița, Simioana, Diia, Suia, Lesavi, Ghica>.
- [8]. Pomelnecul jupin Răducan <25 nume: Sora>.
- [9]. Pomelnecul jupinului Fronie <22 nume>.
- [10]. Pomelnecul lui Ștefan <19 nume: Sora, Nefta, Gana, Memila>.

28. Zisă și Popa Stoica; a fost în str. Brezoianu nr. 40.

- [11]. Pomelnecul lui Șarban cizmarul <15 nume: Bobă, Gherghina, Sofronia>.
 [12]. Pomelnecul Marulii <11 nume>.
 [13]. Pomelnecul lui Gheorghe zăbunar <18 nume>.
 [14]. Pomelnecul Sandului croitor <19 nume: Zoian>.
 [15]. Pomelnecul Marii lui Bucur <18 nume>.
 [16]. Pomelnecul lui Arsenie croitor <6 nume>.
 [17]. Pomelnecul Neagului <16 nume>.
 [18]. Pomelnecul lui Petre <11 nume: Canela, Tofana, Tatul>.
 [19]. Pomelnecul lui Grigorie <18 nume: Aspra>.
 [20]. Pomelnecul lui Ghiorghie săpunar <17 nume: Lupa, Albul>.
 [21]. Pomelnecul lui Stoică croitor <16 nume: Nana>.
 [22]. Pomelnecul lui jupîn Gheorghie grecu <15 nume: Ceanda>.
 [23]. Pomelnecul jupînului Gheorghie cojocar <23 nume: Sora, Mihul, Ristea>.
 [24]. Pomelnecul lui Ioan mărar <18 nume>.
 [25]. Pomelnecul jupînului Hrisant <12 nume: erei Diuliataes (sic), Răzmiriță, Neofit arhieru>.
- [26]. Pomelnecul lui Nicolae <19 nume: Curteza>.
 [27]. Pomelnecul logofătului Stroe <13 nume>.
 [28]. Pomelnecul Dragului <13 nume>.
 [29]. Pomelnecul logofătului Dumitrașco <19 nume: Rusa, Calea>.
 [30]. Pomelnecul lui Andronane <15 nume>.
 [31]. Pomelnecul coconului Costandin Căplescu <12 nume>.
 [32]. Pomelnecul Saftii <17 nume: Eftinca, Tatu>.
 [33]. Pomelnecul Despîi <24 nume: Lățcan, Manușca, Minea>.
 [34]. Pomelnecul stegar Nicolae de armășai <15 nume: Mușă, Deva, Vișă>.
 [35]. Pomelnecul Radului logof. <10 nume>.
 [36]. Pomelnecul Dragnii Barbului <23 nume: Alba, Soare, Despa, Grozea, Aldea, Mușat>.
- [37]. Pomelnecul lui Vișan <17 nume: Andreicea, Vasilca, Mușat, Brătiia, Despa>.
- [38]. Pomelnecul Gherghinii a lui Stan cojocar <18 nume: Aviiana, Mușat, Leica, Mara>.
- [39]. Pomelnecul lui Drăghici <18 nume>.
 [40]. Pomelnecul lui unchiaș Costantin cholar <17 nume: Pătrana, Sora, Bunea, Creța>.
- [41]. Pomelnecul Mihalcii țig. <16 nume: Sandru>.
 [42]. Pomelnecul Stanciului croitor <17 nume: Marga, Mareș, Manea>.
 [43]. Pomelnecul Anastasii <9 nume: Mărgărina, Diicul>.
 [44]. Pomelnecul lui Dumitru <23 nume: Marea, Drăgoi, Iova>.
 [45]. Pomelnecul Lecăi <8 nume: Urse>.
 [46]. Pomelnecul Mandii <18 nume: Onea>.
 [47]. Pomelnecul Păunii a Chirului <28 nume>.
 [48]. Pomelnecul unchiaș Cirstii <24 nume: Avramiia, Micul, Marco>.
 [49]. Pomelnecul lui Stan cojocarul <17 nume: Aviiana, Casandra, Nica>.
 [50]. Pomelnecul logof. Grigorie <26 nume: Rizea, Tofana, Vilaia>.
 [51]. Pomelnecul Pascului <19 nume>.

[52]. Pomelnecul Zmarandii <10 nume: Anasia>.

[53]. Pomelnecul Maricăi <12 nume>.

[54]. Pomelnecul lui Ioan logofăt <8 nume>.

[55]. Pom. Panait: erei Panait.

[XXIV. F. 142r—146v]. *Pomelnecul de la biserica de jurământ, hramul sfântului mucenic Dimitrie.*²⁹

[1]. Ctitori <27 nume: Zota, Iscru>.

[2]. Pomelnecul ctitorilor celor vechi <18 nume>.

[3]. Pomelnecul preoților <17 nume: Ela, Liia>.

[4]. Pomelnecul jupînu Dimitrache <11 nume>.

[5]. Pomelnecul Neașului <12 nume: Balea, Bana, Tofana, Borcea>.

[6]. Pomelnecul Paraschivei zlătar <18 nume: Aftiniia, Stiriiana, Andreiana>.

[7]. Pomelnecul lui Velisar vătaf <23 nume>.

[8]. Pomelnecul dumnealui vornecului Costandin Conțescul <25 nume>.

[9]. Pomelnecul jupînesii Arghirii <25 nume: Lambre, Neja>.

[10]. Pomelnecul meșterului Vasilie bărbiiar <20 nume>.

[11]. Pomelnecul lui Teodosie port. <6 nume>.

[12]. Pomelnecul lui Socol logofăt <22 nume>.

[13]. Pomelnecul Vladului croitor <27 nume: Spirea, Dragne, Mira, Deca, Arvonda>.

[14]. Pomelnecul lui Ioniță cojocar <21 nume: Rizea, Ghinea, Măicana, Hera erei, Daia, Bucșă>.

[15]. Pomelnecul căpitănesii Aniții <23 nume: Anușca, Pascale, Zoita>.

[16]. Pomelnecul lui Pandeli pitar <16 nume: Sarvator, Parascheva>.

[17]. Pomelnecul lui Ivan vătaf <16 nume: Dana, Leica, Fronie, Malama, Areta, Marula, Lepădat>.

[18]. Pomelnecul Stancăi a Radului brașoveanu <23 nume: Tatul, Ușa>.

[19]. Pomelnecul Simei croitor <22 nume: Lupul, Marga, Simina>.

[20]. Pomelnecul meșter Stoicăi bărbier <22 nume: Voicea, Avramiia, Mușă, Bîrzava>.

[21]. Pomelnecul vornecului Antonie <26 nume: Iasraia, Antofie, Sora, Dița, State>.

[22]. Pomelnecul lui Drăgoi logof. zet Ananii clis(ier) <27 nume: Dariia, Dinca prezvitera, Tatul>.

[23]. Pomelnecul jupînesii Ancuții Gurăneasca <14 nume>.

[24]. Pomelnecul lui Negoită al Zoicăi <25 nume: Negoită, Zoică, Chița, Mălin, Mușă, Bucșă, Daia, Dana>.

[25]. Pomelnecul Predii bucătăresii <23 nume: Thana, Bobe, Samoil>.

[26]. Pomelnecul Radului croitor <20 nume>.

[27]. Pomelnecul Gonții <9 nume: Gonțu, Sora>.

[28]. Pomelnecul Brai pitar <18 nume: Braia, Sima, Gherghina>.

[29]. Pomelnecul Manii căpitan <18 nume: Soara, Mira, Marica>.

[30]. Pomelnecul logof. Mihalcii <16 nume: Asprica, Despa, Panaion>.

29. În str. 30 Decembrie nr. 1.

- [31]. Pomelnecul Neagului ceauşului <31 nume: Lambra, Starnata, Tatul, Armeniia>.
- [32]. Pomelnecul lui Andrei căpitan <19 nume: Zota, Fiera, Idinca, Lucin>.
- [33]. Pomelnecul popei Zotii <18 nume: Dospina, Sultana, Ananiia schimnieromonah>.
- [34]. Pomelnecul lui Negoită cojocar <28 nume: Lăţcana, Miul, Calea, Antofie, Caliţa>.
- [35]. Pomelnecul Sandului Țigan croitor <14 nume>.
- [36]. Pomelnecul lui Năstasie cojocar <16 nume: Hrizea, Robe>.
- [37]. Pomelnecul al Sorii <18 nume>.
- [38]. Pomelnecul Anastasii de la Antonie vornec <17 nume: Safina, Hrizea, Filimon, Lupaşco>.
- [39]. Pomelnecul Stoicăi lui Iane <15 nume: Salvator, Miul, Negrita>.
- [40]. Pomelnecul Oprii lefeciu <23 nume: Mira, Eftica>.
- [41]. Pomelnecul Stancăi Apostului <18 nume: Gheniia, Dragna>.
- [42]. Pomelnecul lui Dumitru precupeţ <20 nume: Eca>.
- [43]. Pomelnecul lui Dumitraşco logofăt <14 nume>.
- [44]. Pomelnecul Ioanii a lui Ştefan Buciu <18 nume: Gherghina, Zambila, Dobrotă>.
- [45]. Pomelnecul Vişii a lui Petre <17 nume>.

[XXV. F. 147r—150r]. *Pomelnecul de la bis. lui Şărban voievod, hramul Adormirea Precistii*³⁰.

- [1]. Ctitori: Şărban vvd., Elena doamna <şi alte 28 nume>.
- [2]. Pomelnecul dumnealui Antonache vel vistier <24 nume: Polheria, Evstratie>.
- [3]. Pomelnecul Iorgăi logofăt <11 nume>.
- [4]. Pomelnecul jupinesii Marii Cărpenişanca <29 nume: Hirsova, Cinda, Hera>.
- [5]. Pomelnecul lui Marco bucătar <11 nume>.
- [6]. Pomelnecul lui Ştefan zăbunar <28 nume: Tatul, Agafiţa, Rizea, Profira>.
- [7]. Pomelnecul lui Năstasie băcan <21 nume: Mihul, Sina, Manea, Vişa>.
- [8]. Pomelnecul lui Năstasie circiumar <26 nume: Postolache, Altiţa>.
- [9]. Pomelnecul Oprii lefeciu <23 nume: Eftinca, Zota, Fota, Manea, Ghinea>.
- [10]. Pomelnecul lui Ilie Țigan <16 nume: Briia, Opriş, Frăţilă, Slamna, Andoniia>.
- [11]. Pomelnecul Miului croitorul <13 nume: Geanatei>.
- [12]. Pomelnecul lui Negoită <21 nume: Grăjdana, Boba, Caplea, Aliontie>.
- [13]. Pomelnecul Neagului croitor <25 nume: Muşa, Defta, Laţcarache, Despa, Simion, Minea>.
- [14]. Pomelnecul lui Tudor <15 nume: Radoslav>.
- [15]. Pomelnecul jupinesii Caliţii <11 nume>.
- [16]. Pomelnecul lui Mihai cizmar <27 nume: Cazan, Antona, Radomir, Sidor>.
- [17]. Pomelnecul Radului i al frăţine-său Costandin <21 nume: Stama erei, Cinda>.

30. Este biserica Măgureanului; probabil aceeaşi cu biserica de la capul podului Mogoşoaii (vezi nr. XXXVIII).

- [18]. Pomelnecul Mihalcii brutar <18 nume: Aviana, Soare, Sora>.
 [19]. Pomelnecul Radului Nedelii <21 nume>.
 [20]. Pomelnecul lui Stan chelar den Zoița <24 nume>.
 [21]. Pomelnecul lui Dragomir croitor <17 nume>.
 [22]. Pomelnecul lui Stan ceaușul <26 nume: Iordana, Luchian>.
 [23]. Pomelnecul Pei <29 nume: Peia, Sora, Pană, Neagoe, Bucura, Gherghina>.
 [24]. Pomelnecul lui Ilarion <11 nume: Raica, Dospina, Sbra, Grăjdana,

Maxim>.

- [25]. Pomelnecul Pîrvei <21 nume: Pirvan, Mihul, Chiriță, Lepădat, Dilcul>.
 [26]. Pomelnecul lui Evdochiu <11 nume: Giurca>.
 [27]. Pomelnecul Marăi <17 nume: Vișa, Istru>.
 [28]. Pomelnecul popei Brătian <9 nume: Iuba>.
 [29]. Pomelnecul popei Opriș <17 nume>.
 [30]. Pomelnecul popei Nicolae <14 nume: Despa>.
 [31]. Pomelnecul lui Tudosie <22 nume: Arsina, Efrapt, Isar>.
 [32]. Pomelnecul jupinului Ianache <7 nume: Zota, Antha, Nicea>.

[XXVI. F. 150 v—154 r]. *Pomelnecul bisericii din mah. Golescu, hramul sffntul prooroc Ilie*³¹.

- [1]. Ctitori: *vii* <9 nume>; *morți*: Costandin vvd., Marica doamna, Ștefan arhieru, Neofit eroschimonah, Isaiia eroschimonah, Calin erei, Maria prezvitera <26 nume>.
 [2]. Pomelnecul Radului logofătului <6 nume>.
 [3]. Pomelnecul dumnealui sătraruului Petre Gănescu <10 nume: Ileana>.
 [4]. Pomelnecul Sandului de la Bălașa doamna <10 nume>.
 [5]. Pomelnecul popei lui Costandin <26 nume: Chiriachi erei, Cionu, Varsami, Rizea, Mușa>.
 [6]. Pomelnecul Voicăi muma Paraschivei postăvar <27 nume: Mușat, Drandafira, Mușa, Dimca, Robe>.
 [7]. Pomelnecul logofătului Dobrin sufragiul <27 nume: Nifon, Badea, Rizea, Mușa, Grozava>.
 [8]. Pomelnecul lui Costandin cizmar <18 nume>.
 [9]. Pomelnecul Costii <23 nume: Pădure, Zlata, Mihul, Bran>.
 [10]. Pomelnecul Vladului culerar (sic) <23 nume: Pătrășcan, Sora, Manole>.
 [11]. Pomelnecul Ioanii vād(uva) <18 nume: Radomira, Stavăr, Hîrsova>.
 [12]. Pomelnecul lui Tudor slujitor <23 nume: Tatul, Sora, Banul, Buncilă, Grăjdana>.
 [13]. Pomelnecul Chiiajnii <23 nume: Dochța, Miinea, Casandra, Mina>.
 [14]. Pomelnecul Radului brutar ginere Chiajnii <22 nume: Miinea, Minea>.
 [15]. Pomelnecul Neacșii ce șade la Radu brutar <19 nume: Chirca, Galeș, Zahariia>.

31. Azi, Sffntul Ilie-Rahova. Const. C. Giurescu, *Biserica bucureșteană de la Gorgănel*, «Glasul Bisericii», XXI (1962), nr. 7—8, p. 724—726. Pr. Al. N. Constantinescu, «*Biserica Gorganelul de act den București*», «Glasul Bisericii», XXII (1963), nr. 9—10, p. 952—953.

- [16]. Pomelnecul lui Petre sluj. <14 nume>.
 [17]. Pomelnecul Neacăşului meşter de lemn <12 nume: Bran, Călin>.
 [18]. Pomelnecul Ancuţii a Voinii logofătul <20 nume: Ruxandra, Mihala, Manta>.
 [19]. Pomelnecul Ilincă soacra lui Mihai zugrav <21 nume: Maruşca, Caliţa>.
 [20]. Pomelnecul Anghelinii văduva <23 nume: Chervase, Hristea>.
 [21]. Pomelnecul Neacăşului meşter de lemn <22 nume: Bran, Tofana, Calin, Manea, Defta>.
 [22]. Pomelnecul Stoicăi de la Năstasie cojocar <16 nume: Alixandra, Maica>.
 [23]. Pomelnecul lui Păun al Niţii <24 nume: Safta, Miul, Ilinca, Mina, Iorga, Badea>.
 [24]. Pomelnecul Radului curelar <23 nume: Sinca, Mihul, Vişa, Vişana, Sora>.
 [25]. Pomelnecul Simii <20 nume: Bodaci, Tatul, Muşa, Soare, Slamna>.
 [26]. Pomelnecul lui Mihai zugrav <20 nume: Maruşca, Casandra, Manul>.
 [27]. Pomelnecul Tatului chelar <32 nume: Mîinea, Sora, Banul>.
 [28]. Pomelnecul lui Anastasie cojocar <27 nume: Deva, Nichita, Mihalca>.
 [29]. Pomelnecul jupînului Costandin băcan <15 nume: Angheluşa, Gheorma, Muma, Grăjdana>.
 [30]. Pomelnecul jupînului Gheorghie băcan <4 nume>.
 [31]. Pomelnecul Predii logofăt de la Costi <20 nume: Maxim, Aspra, Efrem>.
 [32]. Pomelnecul lui Grigorie lemnar <24 nume: Despa, Dragul>.
 [33]. Pomelnecul Marii ce au şezut la preoteasa Neacăşa <17 nume: Ghinea, Aviana>.
 [34]. Pomelnecul lui Costandin de la armaşi <17 nume: Caliţa, Dospina Aniţa>.

[XXVII. F. 154v—158r]. *Pomelnecul de la schitul Hagi Dinii, hram <loc alb>*³².

- [1]. Ctitori: Timoteia monahla cu tot neamul ei, Teodor, Ana şi cu tot neamul lor, Atanasie, Irina şi cu tot neamul.
 [2]. Pomelnecul lui Vişan <24 nume: Nichifora, Muşa>.
 [3]. Pomelnecul Vladului zidar <12 nume>.
 [4]. Pomelnecul lui unchiaş Mihalache <14 nume: Stratina, Măican, Dumbravă>.
 [5]. Pomelnecul Radului zidarului <18 nume: Albul, Manda, Badea>.
 [6]. Pomelnecul lui Vasile pişlar <23 nume: Angheluşa, Iorga, Sora, Marga, Anghelache>.
 [7]. Pomelnecul lui Iane <9 nume>.
 [8]. Pomelnecul lui Nedelco logofăt za divan <32 nume: Muşat, Sora, Malama, Tiul, Sina, Drăgaia, Mira>.
 [9]. Pomelnecul logofăt Radului za divan <23 nume: Guţa, Badea, Muşa, Mărgărita>.
 [10]. Pomelnecul lui Baico <12 nume: Draghiia, Arsenie>.
 [11]. Pomelnecul lui Stănislav cazac <31 nume: Calea, Cornea, Bucea, Bunea, Papa, Gherghina>.

32. Azi, Schitul Maicilor (Hagi Dina), str. Schitul Maicilor nr. 23.

- [12]. Pomelnecul lui Vișan de la Nica post. <29 nume: Balea, Cerna, Sora, Duca, Psaltirea>.
- [13]. Pomelnecul Stoicăi postăvar <12 nume: Păuna, Caplea, Manca, Aviiana>.
- [14]. Pomelnecul lui Mihai postăvar <19 nume: Despa, Istrate, Mira>.
- [15]. Pomelnecul chelarului Drumii <19 nume: Drume, Acrivi, Coman>.
- [16]. Pomelnecul Vladului post. argeșan <31 nume: Caplea, Stepan, Rizana>.
- [17]. Pomelnecul al lui Stan Piticăi <13 nume: Conda, Despa>.
- [18]. Pomelnecul lui Iordache <26 nume: Albul, Sora, Hera, Moma, Sintion>.
- [19]. Pomelnecul meșterului Simii <25 nume: Frujină, Pană, Bogdana>.
- [20]. Pomelnecul lui Marco <45 nume: Giurgea, Slava, Mușa, Calița, Ganea, Urse>.
- [21]. Pomelnecul logofăt Dimitrache <14 nume: Aspra, Țața>.
- [22]. Pomelnecul Stanciului pîslar <17 nume>.
- [23]. Pomelnecul lui Marco <33 nume: Praxiia, Opriana, Sora, Isaac, Fătul, Lupul, Alba, Proca, Isaar>.
- [24]. Pomelnecul lui Stan lemnar <38 nume: Profira, Iorga, Mina, Mira, Barbul>.
- [25]. Pomelnecul lui Tudor Lungul <24 nume: Lupul, Armenia>.
- [26]. Pomelnecul Radului viiar <20 nume>.
- [27]. Pomelnecul Paraschivei cazac <16 nume>.
- [28]. Pomelnecul Radului chirigiul <23 nume: Despa, Sofroniia, Mileana, Var tolomei, Dospina>.
- [29]. Pomelnecul Barbului <21 nume: Tatul, Vișa, Tihan, Soare, Creața>.
- [30]. Pomelnecul Radului al Vișii <24 nume: Bîrsea, Duminecă, Malea, Bran, Mareș, Cerna, Brașova>.
- [31]. Pomelnecul Oprii cizmarul <20 nume: Despa, Zota, Mihul, Leica>.
- [32]. Pomelnecul Velii pîrcălab <28 nume: Velea, Creața, Mira, Vișana>.
- [33]. Pomelnecul lui Iane ot tam <18 nume: Bunea, Sora, Dobrina, Fiera, Nanea, Zota, Negre>.
- [34]. Pomelnecul lui Frățilă pîslar <27 nume>.
- [35]. Pomelnecul Magdaliniî stariții <29 nume: Nana, Chița, Chira, Mina, Arianda>.
- [36]. Pomelnecul popei lui Frățilă <22 nume: Lamber, Stănislav>.
- [37]. Pomelnecul lui Dobre <13 nume: Lupul, Armenia, Cîrstina>.
- [38]. Pomelnecul Leicăi <23 nume: Silion>.
- [39]. Pomelnecul lui Iane dîrvar <14 nume>.
- [40]. Pomelnecul jupînesii Marii <17 nume: Nana, Chița, Lamba, Arianda, Calița, Gherghina>.

[XXVIII. F. 159r—162v]. *Pomelnecul bisericii hramul Toți Sfinții* ³³.

Ctitori: 1. Anthim arhiereu, Climent arhiepiscop, Inochentie episcop, Teodora, Teodor, Costandin, Maria, Ioan, Costin, Safta, Gavrilă, Zmaragda, Ancuța, Ioan.

2. Drăgușin, Calea, Bărcan, Badestina <27 nume>.
2. Dicul, Anca, Mihai, Marga, Chirca, Ancuța.
4. Costandin, Dospina, Gheorghită, Neagoe, Mihalache

33. Mînăstirea Antim.

5. Mihai, Bălașa și cu tot neamul lor.
6. Costandin, Rada, Șarban, Grigorie și cu tot neamu.
7. Climent arhierea, Andrei, Stana, Șarban, Mariia, Mihalcea, Rada, Neacșa, Ioan, Tudor, Catrina, Dobra.
8. Preda, Vișana, Alțița, Cornea <15 nume>.
9. Radul, Mariia <23 nume> 34.
12. Costandin, Ilinca <9 nume>.
13. Istratie, Stanca, Ghincea, Margarona, Moistica, Velisar <13 nume>.
14. Ioan, Mariia, Asani, Opriș, Lupul, Spadonie <22 nume>.
15. Șarban, Despa <22 nume>.
16. Alexandru, Gheorghie, Pădure <15 nume>.
17. Mihai, Teodor <14 nume>.
18. Staico, Hrisant ieromonah, Marin diiac <11 nume>.
19. Dragul, Marta monahia, Partenie eromonah, Ivașco, Ștefan vvd., Păuna doamna <15 nume>.
20. Parascheva, Neagul <11 nume>.
21. Iordache, Mariia, Palaloga <14 nume>.
22. Teoclit eromonah <15 nume>.
23. Maxim arhierea, Avrelia, Pighi, Iamandi, Afenda, Mihul, Grăjdana <23 nume>.
24. Malahie arhierea <16 nume>.
25. Paisie monah, Mosc, Despa, Frangulea, Hrizea <20 nume>.
26. Stavru cu părinții lui <14 nume>.
27. Nicola erei, Răzmiriță, Țigănuș <15 nume>.
28. Tudosie, Susculina, Badistin, Zoi, Spandoni <22 nume>.
29. Iuba, Vlada <15 nume>.
30. Teodor, Teodora, Grăjdana, Afenda <18 nume>.
31. Radul erei <17 nume>.
32. Dumitrașco <15 nume>.
33. Costandin, Ancyța <15 nume>.
34. Elisafte, Ancyța, Asan, Efta, Mara <22 nume>.
35. Stavăr, Irina <14 nume>.
36. Erei Stan, Drăgana <23 nume>.
37. Ierodlian, Тоня <15 nume>.
28. Manolache, Bălașa <8 nume>.
39. Sofiia, Calotă, Matenena, Boba <16 nume>.
40. Iane, Drăgana, Lagdalina, Văluș <28 nume>.
41. Stan, Dospina, Ianio, Arvanda <14 nume>.
42. Grozea, Stanca, Arenda, Tatul <16 nume>.
43. Ioan, Neagul <12 nume>.
44. Ioan, Mariia, Condari, Conda, Vasca <17 nume>.
45. Mihai, Mihnea <20 nume>.
46. Al jup. Marii Dudeascăi: Costandin, Mariia, Stefan voevoda, Despa, Hrizea <43 nume>.
47. Erei Mihai și cu tot neamul lui.

34. Pozițiile 10—11 lipsesc în ms.

[XXIX. F. 162v—169r]. *Pomelnecul bisericii din mah. Broșteni, hram Adormirea Precistii.*

- [1]. Ctitori: Ștefan, Mariia, Marica, Manta, Mariia, cu tot neamu.
- [2]. Pomelnecul lui Costandin Iefeciu <21 nume: Văsiia, Cernat, Arghira>.
- [3]. Pomelnecul popei Stan <16 nume>.
- [4]. Pomelnecul lui Șarban <26 nume: Stavăr, Rusa>.
- [5]. Pomelnecul lui Dumitru Iemnarul <18 nume: Alba, Mușat, Sora, Bunea>.
- [6]. Pomelnecul Herii ginere lui Dobre <20 nume: Mușa, Papa, Zlata>.
- [7]. Pomelnecul Sofiiicăi <18 nume: Manda>.
- [8]. Pomelnecul ceaușului Cirstii <26 nume: Rusa, Nica, Grozea, Roman, Crăciun, Milca>.
- [9]. Pomelnecul Zotii <22 nume: Mușa, Dospina, Ghinea>.
- [10]. Pomelnecul lui Dumbravă <18 nume: Hera, Negrita>.
- [11]. Pomelnecul popei Stoicăi <18 nume: Negrita, Arghira, Sora, Miul>.
- [12]. Pomelnecul lui Nicăi <19 nume: Sona>.
- [13]. Pomelnecul lui Stan călăreț <19 nume: Drăcilă, Fătul, Calița>.
- [14]. Pomelnecul lui Frățilă <18 nume>.
- [15]. Pomelnecul Chiranii <17 nume: Slavul, Neuguțu>.
- [16]. Pomelnecul Marii Iorgăi <18 nume: Arsina>.
- [17]. Pomelnecul pircălab Iane <24 nume>.
- [18]. Pomelnecul Radului Gherghinii <26 nume: Mihala>.
- [19]. Pomelnecul Stoicăi untar <17 nume: Iaina, Mușa, Vișa, Chiciul>.
- [20]. Pomelnecul lui unchiiaș Grigorie <17 nume>.
- [21]. Pomelnecul Neacșului <12 nume>.
- [22]. Pomelnecul Florii tabac <20 nume: Boba, Cerna, Albul, Zlate, Sora>.
- [23]. Pomelnecul lui Dragomir tabac <18 nume: Miclea>.
- [24]. Pomelnecul Radului aprodul <17 nume>.
- [25]. Pomelnecul logofătului Diicului <20 nume>.
- [26]. Pomelnecul Radului pietrar <18 nume: Gafiia>.
- [27]. Pomelnecul dumnealui șufar Andrei <30 nume: Aspra, Miinea, Ansa, Grăjdana, Drosul>.
- [28]. Pomelnecul Mihalcii <25 nume>.
- [29]. Pomelnecul postăvăresii <19 nume: Neaga, Drosul, Sora, Eftinca, Hristian>.
- [30]. Pomelnecul lui Stan fecior Diicului <18 nume: Mina, Despa>.
- [31]. Pomelnecul Cirstii Hărghileț <12 nume>.
- [32]. Pomelnecul lui Tudor <25 nume: Dona, Ban>.
- [33]. Pomelnecul lui Neagoe al Sorii <19 nume>.
- [34]. Pomelnecul lui Simeon <18 nume: Iova, Băncilă, Gonțea, Mușa>.
- [35]. Pomelnecul lui Ioan siimen <18 nume: Rusa, Mardale, Șteful>.
- [36]. Pomelnecul Slamnii <17 nume: Lepădat, Stelea, Gheorghe>.
- [37]. Pomelnecul Costnii <17 nume: Grozea, Pătra>.
- [38]. Pomelnecul Neacșii <19 nume: Nichita, Neuguț, Mușat, Ganea>.
- [39]. Pomelnecul lui Voico <18 nume: Colțea, Ranite, Tatul, Sorcă>.
- [40]. Pomelnecul lui Neagoe ceaușul <24 nume: Negre, Purcin, Micul>.

- [41]. Pomelnecul lui Nedelco <25 nume>.
 [42]. Pomelnecul lui Crăciun lemnar <19 nume: Achindin, Sora, Roman, Manda>.
 [43]. Pomelnecul lui moș Ioan <30 nume: Negolea, Eftinea, Șărb și 3 preoți>.
 [44]. Pomelnecul lui Drăgan tabac <25 nume: Drosul, Ghinea, erei Papa, Sora, Manea>.
 [45]. Pomelnecul Lupului bucătar <18 nume>.
 [46]. Pomelnecul Radului brăgar <20 nume: Frîncul, Simpietru>.
 [47]. Pomelnecul lui Dobre <20 nume>.
 [48]. Pomelnecul izbașii Stoian <18 nume: Mareș, Fota>.
 [49]. Pomelnecul lui Nedelco zet pir(călabul) <20 nume: Mușa, Calița, Chirana, Ghica, Gherghina, Slava>.
 [50]. Pomelnecul lui Dragne cărămidar <21 nume>.
 [51]. Pomelnecul Florii al Dobriții <17 nume: Martina, Anca>.
 [52]. Pomelnecul lui Ștan Roșca <15 nume: Aviiana, Armeanca>.
 [53]. Pomelnecul lui Radul cărămidar <18 nume: Gafiia, Drăguș, Mușat>.
 [54]. Pomelnecul Ganii de la odăi <24 nume>.
 [55]. Pomelnecul lui Dan <18 nume: Mica, Vișana>.
 [56]. Pomelnecul lui Costandin frate Ganii <17 nume>.
 [57]. Pomelnecul lui Gheorghe <16 nume: Hristodor, Arsenie, Mușa, Roman>.
 [58]. Pomelnecul lui Petre brutar <30 nume: Mircea, Trifan, Proca, Cerna, Socol, Mușa>.
 [59]. Pomelnecul pah. Costandin Popescu <17 nume: Hristina, Pirva>.
 [60]. Pomelnecul Ilinii lui Ivan <15 nume: Ichim>.
 [61]. Pomelnecul lui Ioan zidarul <10 nume: Panaita, Nastea>.
 [62]. Erei Papa și cu tot neamul lui.
 [63]. Erei Mușat și cu tot neamul lui.

[XXX. F. 169v—175r]. *Pomelnecul din mahalaoa Fintinii Boului hram Adormirea Precistii*³⁵.

- [1]. Ctitori <16 nume: Pirvul erei, Gruită, Fota erei, Tiha>.
 [2]. Pomelnecul Iogofătului Neagului <20 nume: Negoita, Despa>.
 [3]. Pomelnecul dumneaei jupinesii Ruxandii <11 nume: Lamba, Duca, Frangolea>.
 [4]. Pomelnecul popei Gherghinii (ctitor) <38 nume: prezvitera Haida, Udriște, Dospina>.
 [5]. Pomelnecul popei Radului și al Neagăi <12 nume: Haida>.
 [6]. Pomelnecul popei Mareș <17 nume: erei Stavăr, Casandra>.
 [7]. Pomelnecul popei Oancii <16 nume: Petrica>.
 [8]. Pomelnecul lui Eftenie ceaușul <15 nume: Titiana, Stănilava, Cîrstina>.
 [9]. Pomelnecul Calciului și al Chiții <17 nume>.
 [10]. Pomelnecul Stanciului și al Samfirii <23 nume: Catrina, Mușa, Negrită>.
 [11]. Pomelnecul lui Gheorghe și al Stancăi <23 nume: Sora, Agapia, Zelenschi, Titiana>.

35. Azi, biserica Popa Tatu.

- [12]. Pomelnecul ceauşului Paraschivei <18 nume: Oprişan, Marula, Mira>.
- [13]. Pomelnecul ceauşului Grigorie <19 nume: Tofana, Baico, Naica, Mihul, Curteza, Vişan, Tatul>.
- [14]. Pomelnecul lui Petre <22 nume: Bunea, Stratina, Badul, Sora>.
- [15]. Pomelnecul Neagului ginere lui Grigorie ceauş <19 nume: Calea, Dafina, Manda, Curtezana>.
- [16]. Pomelnecul Răzii covrigăresii <13 nume: Fătul, Zlate, Creţul>.
- [17]. Pomelnecul lui Petre viz(itiu) <17 nume: Areta>.
- [18]. Pomelnecul lui Ianache de la Podu de pământ <18 nume>.
- [19]. Pomelnecul unchiiaş Minii <18 nume: Mihnea, Sorcă>.
- [20]. Pomelnecul Bădii şi al Neacşii <23 nume: Miinea, Pană, Despa>.
- [21]. Pomelnecul lui Nicolae frate popii Mihului <14 nume>.
- [22]. Pomelnecul Chircăi logofăt <18 nume: Horilă>.
- [23]. Pomelnecul lui unchiiaş Ivaşco călugăr: Stepan, Draghiia, Manea.
- [24]. Pomelnecul lui Gheorghie dirvar <30 nume: Slamna, Armeniia, Muşa, Adroniia, Mihul>.
- [25]. Pomelnecul Stoi <20 nume>.
- [26]. Pomelnecul Albului siimen <18 nume>.
- [27]. Pomelnecul lui Stan văcar <19 nume: Siiah, Muşa, Malanca, Malama>.
- [28]. Pomelnecul lui Chervasie <18 nume>.
- [29]. Pomelnecul Radului şi al Maricăi <23 nume: Ştefăniţă, Bucur>.
- [30]. Pomelnecul Stoicăi şi al Păunii <19 nume: Eftinca, Albul>.
- [31]. Pomelnecul unchiiaş Radului al Ilincăi <18 nume: Vişa, Rusin, Negrita>.
- [32]. Pomelnecul lui unchiiaş Leuştean <20 nume: Leuştean, Roman, Siicul, Pană, Sora>.
- [33]. Pomelnecul Leicăi <19 nume: Leica, Erimiia, Jipa, Leuştean>.
- [34]. Pomelnecul lui Anghel <25 nume: Zóică>.
- [35]. Pomelnecul Nicăi în casa Cozmei <20 nume: Liica>.
- [36]. Pomelnecul Bui <19 nume: Drume, Sora>.
- [37]. Pomelnecul lui Bogdan <19 nume: Muşa, Mareş, Sora, Creaţa>.
- [38]. Pomelnecul Nicolii feçior Mîinii <18 nume: Aviiana, Roman>.
- [39]. Pomelnecul Starciului <17 nume>.
- [40]. Pomelnecul lui unchiiaş Enachie <19 nume: Lepădat>.
- [41]. Pomelnecul Stoicăi <17 nume: Minea, Ghiorma>.
- [42]. Pomelnecul Martei călugăriţa <18 nume: Soare>.
- [43]. Pomelnecul lui Ispas de la Podu de pământ <19 nume: Raico, Vilcul, Gherghina, Muşa>.
- [44]. Pomelnecul lui Ioan frate lui Iordache <16 nume: Frăţilă>.
- [45]. Pomelnecul lui Iordache crucer <20 nume: Sora, Amza, Gherghina>.
- [46]. Pomelnecul lui Costandin <12 nume: Muşat, Antofie>.
- [47]. Pomelnecul căpitanului Gheorghie <17 nume: Chiraţa, Pantazi, Fota>.
- [48]. Pomelnecul lui Mihai <11 nume>.
- [49]. Pomelnecul lui Nistor cruce(r) <12 nume>.
- [50]. Pomelnecul lui Stan butar <13 nume: Despa, Muşa, Fulga, Panaghia>.
- [51]. Pomelnecul lui Stan frate lui Mihai <11 nume: Ghinea, Spandoni, Despa>.

- [52]. Pomelnecul lui Ivan la vătaf Anghel <20 nume: Simina, Nana>.
 [53]. Pomelnecul Draghii văcar <18 nume: Raico, Aspra, Slamna, Micul>.
 [54]. Pomelnecul lui Ioan frate Neacșului <19 nume: Nenul, Sora, Șteful, Mușă, Albul, Vișa>.
 [55]. Pomelnecul Nicolii al Voicăi <19 nume: Bucura, Mușă, Anghela>.
 [56]. Pomelnecul Paraschivei văduvei <18 nume: Rusa, Iova>.
 [57]. Pomelnecul Nicolii și al Dochii <19 nume: Ileana, Mușă, Despa>.
 [58]. Pomelnecul lui Filip <18 nume: Despina, Chița, Zădufa>.
 [59]. Pomelnecul lui Dumitru <17 nume: Sultana, Duminecă, Drăguț>.
 [60]. Pomelnecul lui Săgean care șade la Baico <17 nume: Negrita, Mușă, Manea>.
 [61]. Pomelnecul lui Matei <16 nume: Dobromira, Roman, Rusa, Despa>.

[XXXI. F. 175 v—180 r]. *Pomelnecul mah. lui Sfeti Gheorghie cel vechiu.*

- [1]. Ctitori <35 nume: Amarul, erei Spondonie, prezvitera Exacosti, Iamandi, Asanache>.
 [2]. Pomelnecul Lupului dascăl slovenesc: (vii) Lupul, Stana, Ianache, Sepfora, Zmaranda, Safta. (morți:) Calistru eromonah, Nedelco, Negolea, Oprea, Drăgușina, Vasalache, Mariia, Stoian, Dima, Paraschiva, Sanda, Costandin și cu tot neamul lor
 [3]. Pomelnecul popei Teodosie cel domnesc <13 nume>.
 [4]. Pomelnecul dascalului Șarban cel domnesc <27 nume: Arghira, Sosana, Aspra>.
 [5]. Pomelnecul jupinului Pirvan boiangiul <19 nume: Mița, Rafail, Mănăllă>.
 [6]. Pomelnecul lui Stan cizmar <12 nume>.
 [7]. Pomelnecul starostii Nicolae bărbier <12 nume>.
 [8]. Pomelnecul lui Ilie bărbier <7 nume: Grama>.
 [9]. Pomelnecul starostii Gheorghie za bărbieri <13 nume: Caplea, Miinea, Sima, Tudori, Păuna>.
 [10]. Pomelnecul popei lui Gheorghie clisier domnesc <19 nume: Chira, Dospina, Chițul, Andruța, Despa>.
 [11]. Pomelnecul lui Ivașco lăcătuș <10 nume: Zlate>.
 [12]. Pomelnecul DIMI mătăsar <11 nume. Cuna>.
 [13]. Pomelnecul Gherghinii <16 nume>.
 [14]. Pomelnecul lui Mușat cizmar <11 nume>.
 [15]. Pomelnecul Marii Vlad <11 nume: Strezea>.
 [16]. Pomelnecul lui Lazăr zăbunar <12 nume: Drăgușa, Șteful, Calița>.
 [17]. Pomelnecul Catrinii cus(ăto)arei <14 nume: Despa>.
 [18]. Pomelnecul lui Tudoran cojocar <12 nume: Lixandra, Costea, Moisi>.
 [19]. Pomelnecul lui Dumitru bărbier <16 nume>.
 [20]. Pomelnecul lui Costandin cizmar <13 nume>.
 [21]. Pomelnecul lui Radoiță <14 nume: Agafița, Tudosca, Luchiiana, Runa, Costanda>.
 [22]. Pomelnecul Radului cizmar <9 nume>.
 [23]. Pomelnecul căpitan Barbului <10 nume: Bănilă>.
 [24]. Pomelnecul lui Dan lefeciu <14 nume: Sintion>.

- [25]. Pomelnecul lui Ivașco croitor <15 nume: Drume>.
 [26]. Pomelnecul lui Marin lefeciu <13 nume: Onofrie, Alba, Ispas>.
 [27]. Pomelnecul Ilincăi bărbier <12 nume: Alțița, Arghira, Lambri, Efrem>.
 [28]. Pomelnecul Nicolii cizmar <10 nume: Marula, Mușat, Comana, Aspra>.
 [29]. Pomelnecul lui Marin boiangiul <11 nume: Vasca, Toncea, Cuna>.
 [30]. Pomelnecul Susanii <6 nume: Sosana>.
 [31]. Pomelnecul Niculii <8 nume>.
 [32]. Pomelnecul Stanciului lefeciu <16 nume: Nedelca, Ignat>.
 [33]. Pomelnecul Erimii trîmbițașu <20 nume: Mina, Dafina>.
 [34]. Pomelnecul Manii trîmbițașul <16 nume: Zlate, Calotă, Dospina>.
 [35]. Pomelnecul Dimii prec(upeț) <14 nume: Lațco>.
 [36]. Pomelnecul lui Tănasia bărbierul <18 nume: Văsiia, Văsiu, Negrotă>.
 [37]. Pomelnecul lui Gheorghie bărbier <20 nume>.
 [38]. Pomelnecul lui Petre pescar <12 nume: Iova>.
 [39]. Pomelnecul lui Ioan Turtăcăian <19 nume>.
 [40]. Pomelnecul lui Costandîn cojocar <23 nume: Despa, Lixandru, Condrea, Hera, Isaac>.
 [41]. Pomelnecul lui Staico lefeciu <15 nume: Sora, Reșa, Zota>.
 [42]. Pomelnecul Ioanii armășoaii <17 nume>.
 [43]. Pomelnecul vornicului Andrei <10 nume: Livera>.
 [44]. Pomelnecul Tomii croitor <11 nume>.
 [45]. Pomelnecul Cirstii precupețul <13 nume: Ticia, Slamna>.
 [46]. Pomelnecul odobașii Anton <17 nume: Haida, Creața, Fota, Crăciuna>.
 [47]. Pomelnecul lui Dragomir boiangiul <17 nume: Bucura, Dobrotă>.
 [48]. Pomelnecul Mandii văduvei <14 nume: Rusa, Lamba, Despa>.
 [49]. Pomelnecul lui Tudor lăcătușului <21 nume: Zlate, Praxiia, Dița, Chirul, Micul, Brăilă>.
 [50]. Pomelnecul lui Sebe căldărarul <16 nume: Ica, Brătiiana>.
 [51]. Pomelnecul lui Ioan trîmbițașul <7 nume>.
 [52]. Pomelnecul lui Gavrilă lemnarul <13 nume>.
 [53]. Pomelnecul lui Ștefan ceaușul <15 nume>.

[XXXII. F. 180 v—188 r]. *Pomelnecul din mahalaoa Olarilor, hram Adormirea Precistii.*

- [1]. Ctitori <30 nume: Precup, Guța, Pană, Calea, Machiiam>.
 [2]. Pomelnecul Sandului logofătului <31 nume: Balotă, Buculeiu, Mușat, Bira, Amza, Bădislav>.
 [3]. Pomelnecul căpitanului Crăciun <23 nume: Aviiana, Ichim, Cazana>.
 [4]. Pomelnecul Dimii săpunar <20 nume: Ghica, Pădure>.
 [5]. Pomelnecul vătafului Iane <19 nume: Mancea, Curteza>.
 [6]. Pomelnecul lui Tudoran căpitan <24 nume: Liica, Manta, Dragolea, Brăia, Mușat, Ghincea, Zlata, Frățilă>.
 [7]. Pomelnecul Mantii căpitanul <18 nume: Ghitco, Ileana, Ghiorma>.
 [8]. Pomelnecul Licăii stegar <15 nume: Liica, Fronie, Negrita>.
 [9]. Pomelnecul lui Costandîn zet Maricăi <18 nume: Voicilă, Borcea, Bădina, Mircea>.

- [10]. Pomelnecul lui Dumitrașco siimen <17 nume>.
- [11]. Pomelnecul Radului postăvar <20 nume: Sora, Langa, Albul>.
- [12]. Pomelnecul Vladului toiangiul <17 nume>.
- [13]. Pomelnecul Dragului <17 nume: Lațco, Radeș, Psaltirea>.
- [14]. Pomelnecul lui Enache țarăgrădean <21 nume: Ganul, Despa, Soare>.
- [15]. Pomelnecul lui Bădislav <19 nume>.
- [16]. Pomelnecul lui Petre <19 nume: Sora, Albul, Lupul, Slamna, Prodana,

Mușa>.

- [17]. Pomelnecul lui Andronache <17 nume: Lațcarina, Chirana>.
- [18]. Pomelnecul Nicolii măcelar <24 nume: Nencea, Chițul, Arseniia, Hincul>.
- [19]. Pomelnecul Chirului hărghelegiul <20 nume: Lepădata, Creața, Crăciun>.
- [20]. Pomelnecul Apostii <18 nume: Anghel, Aposta, Apostol, Calea>.
- [21]. Pomelnecul Nicolii ginere lui Lazar <18 nume: Grăjdan>.
- [22]. Pomelnecul lui Nicolae șchiopul <17 nume: Trifan, Armenca, Mirică>.
- [23]. Pomelnecul Mitrii lefeciuul <16 nume: Gherghina, Velisar, Zlata>.
- [24]. Pomelnecul lui Sărban <19 nume: Gurban, Antiniia, Mușat, Sora, Amza>.
- [25]. Pomelnecul lui Vasilie cizmarul <16 nume: Duminecă, Datco>.
- [26]. Pomelnecul Budii cizmarul <17 nume: Buda>.
- [27]. Pomelnecul lui Drăghici <18 nume: Șarbu, Sora, Sorcă, Rusa, Cernat, Mușa,

Lepădat>.

- [28]. Pomelnecul Voinii mărar <25 nume: Luțcana, Urse, Mavrodin>.
- [29]. Pomelnecul lui Stan sin Petrăresii <18 nume>.
- [30]. Pomelnecul lui Sărban brat lui Ioan <19 nume: Lepădata, Palaghia,

Rizea>.

- [31]. Pomelnecul lui Zamfir cizmarul <20 nume: Varvara, Rizea, Vișa>.
- [32]. Pomelnecul lui Ioan cizmarul <17 nume: Aviiana, Guțul>.
- [33]. Pomelnecul lui Stefan al Maricăi <25 nume>.
- [34]. Pomelnecul mătușii Stanii <19 nume: Duca>.
- [35]. Pomelnecul Radului croitor <17 nume: Duca, Miinea, Iorga, Fronie>.
- [36]. Pomelnecul lui Tănasiu postăvar <19 nume: Balea, Siia, Rusa>.
- [37]. Pomelnecul Ilincăi, cusătoarei <18 nume: Chirilă, Mușa>.
- [38]. Pomelnecul lui Toader capitan <22 nume: Moma, Pasha, Axentie, Zlata>.
- [39]. Pomelnecul Chiiajnii văduvei <16 nume: Drăgușin>.
- [40]. Pomelnecul Simii cioclului <20 nume: Cornea>.
- [41]. Pomelnecul lui Toader nepot lui Limber <21 nume: Dragostin, Balin>.
- [42]. Pomelnecul Dumii mărar <14 nume>.
- [43]. Pomelnecul lui Dumitru păsătar <20 nume: Istra, Chița>.
- [44]. Pomelnecul lui Ispas orbul <18 nume: Gurban>.
- [45]. Pomelnecul lui Drăghici mărar <19 nume>.
- [46]. Pomelnecul lui Gheorghie zet Ghincușoaăei <20 nume: Manciuul, Micul>.
- [47]. Pomelnecul lui Drăghici mărar <20 nume: Gămanca, Erodiia, Siica>.
- [48]. Pomelnecul lui Mihalache cizmar <23 nume>.
- [49]. Pomelnecul lui Nicolae al Maricăi <18 nume>.
- [50]. Pomelnecul lui Crăciun capitan <18 nume: Sina, Sora, Calița>.
- [51]. Pomelnecul lui Tudor dogar <17 nume: Vrada, Vlădae, Gherghina>.
- [52]. Pomelnecul Savii <13 nume: Darea, Cornea, Lazarina>.

- [53]. Pomelnecul lui Nedelco zet Drăgan <18 nume: Leica, Fana, Pica>.
 [54]. Pomelnecul lui Nicolae <19 nume>.
 [55]. Pomelnecul lui Gheorghie lipcan <16 nume: Timircea, Sultana, Liica Oana>.
 [56]. Pomelnecul Nicolii croitor <19 nume: Liica, Onea>.
 [57]. Pomelnecul Vidrii stegar <17 nume: Vidrea, Zlate, Dafina, Chiva, Brîndușa, Iamândi>.
 [58]. Pomelnecul Costii cojocar <19 nume: Androna, Arghira, Balea, Mușa>.
 [59]. Pomelnecul lui Chiriță croitor <12 nume: Sterie, Despa>.
 [60]. Pomelnecul Radului dogâr <21 nume: Duca, Iva, Soare>.
 [61]. Pomelnecul lui Ursache dogar <18 nume: Precup>.
 [62]. Pomelnecul lui Costandin lipcanul <11 nume: Hristinca>.
 [63]. Pomelnecul lui Istratie Opincă <11 nume>.
 [64]. Pomelnecul Radului zidar <13 nume>.
 [65]. Pomelnecul lui Petre măcelar <16 nume: Frățilă, Dumbravă, Manea>.
 [66]. Pomelnecul lui Stan <18 nume>.
 [67]. Pomelnecul lui Voica croitor <12 nume>.
 [68]. Pomelnecul lui Costandin cojocar <18 nume: Rizea, Lepădat, Ghinea, Vana>.
 [69]. Pomelnecul lui Pană croitor <17 nume>.
 [70]. Pomelnecul lui Filimon copil din casă <12 nume: Bîrcă, Vișana>.
 [71]. Pomelnecul Crețului cizmarul <12 nume: Agafița>.
 [72]. Pomelnecul Necolii mărar <17 nume>.
 [73]. Pomelnecul lui Costandin țărăgrădean <12 nume: Alba, Savin, Dimo-thiei>.
 [74]. Pomelnecul lui Ioan brașovean <19 nume: Manda, Dospina, Dana, Balica>.
 [75]. Pomelnecul lui Grigorie <12 nume>.
 [76]. Pomelnecul Radului odabașa <14 nume>.
 [77]. Pomelnecul lui Tudor hangiul <14 nume>.
 [78]. Pomelnecul lui Dobre <12 nume: Gradea, Panaghiia, Hrizea>.
 [79]. Pomelnecul lui Alexie croitor <15 nume: Ghimcea, Ghica>.
 [80]. Pomelnecul Ducăi croitor <12 nume: Urse, Cernica>.
 [81]. Pomelnecul lui Anghelache <18 nume: Păscălina, Pană, Dița, Tatul>.
 [82]. Pomelnecul lui Dobre călăreț <19 nume: Duca>.
 [83]. Erei Iordache și cu tot neamul.
 [84]. Erei Barbul și cu tot neamul.
 [85]. Erei Chiriiac și cu tot neamul lor.

[XXXIII. F. 188 r—189-v]. *Pomelnecul bisericii din mahalaoa Săpu-narilor, hramul Adormirea Precistii.*

- [1]. Ctitori <19 nume: vii Ioan, Stanca, Mariia>.
 [2]. Pomelnecul dumnealui Steriiian vel cap. za dorobanți <9 nume: Acrivi>.
 [3]. Pomelnecul postelnecului Costandin: Costandin, Frosina.
 [4]. Pomelnecul jupinului Angheli <11 nume: Sculina>.
 [5]. Pomelnecul jupinului Iordache <10 nume>.

- [6]. Pomelnecul stolnecului Tudor (vii:) Tudor, Păuna.
- [7]. Pomelnecul Radului logofăt (vii:) Radul, Despa, Anghelache.
- [8]. Bogdan, Nica, Simnicoară, Logara, Saulea <38 nume>.
- [9]. Mihalco <13 nume>.
- [10]. Alixandru <10 nume>.
- [11]. Mihalco, Simnicoară, Naramza <12 nume>.
- [12]. Tudor <13 nume>.
- [13]. Tudori <12 nume>.
- [14]. Lefter, Logara <4 nume>.
- [15]. Dionisie eromonah, Mihaila <19 nume>.
- [16]. Petre, Arghira, Saulea, Despa, Ghena, Fota <24 nume>.
- [17]. Iane, Maria, Zota, Tihan, Băjana, Procopie <20 nume>.

[XXXIV. F. 190 r—197 r]. *Pomelnecul bisericii din Șălari, hramul sfântul ierarh Nicolae.*

- [1]. Ctitori <25 nume>.
- [2]. Pomelnecul jupînului Apostol (ctitor) <20 nume: Lazo, Despa, Mihul, Hrisafo, Haido>.
- [3]. Pomelnecul jupînului Iorgăi (ctitor) <23 nume: Dona erei, Stavru, Temeli>.
- [4]. Pomelnecul jupînesii Zamfirii a jup. Manului <23 nume: Condișa, Asan, Grăjdana, Catrina>.
- [5]. Pomelnecul dascalului Pătru <4 nume>.
- [6]. Pomelnecul lui Tudorache <21 nume: Iorga, Mara, Aldea, Frățilă, Despa, Sultana>.
- [7]. Pomelnecul jupînului Radului brașovean <13 nume: Sora, Șandru>.
- [8]. Pomelnecul Dumitrașco vtori logofăt (vii): Dumitrașco, Despa.
- [9]. Pomelnecul lui Mareș <19 nume: Vergul>.
- [10]. Pomelnecul lui Anastasie zlătarul <17 nume: Saulea, Zera, Zambeda>.
- [11]. Pomelnecul Pîrvului băcan <13 nume: Marioara>.
- [12]. Pomelnecul jupînului Cîrstii <8 nume>.
- [13]. Pomelnecul lui Gavrilă șălar <17 nume>.
- [14]. Pomelnecul Predii vătaf de șălari <17 nume: Calona, Galatina, Despa, Cafiiana>.
- [15]. Pomelnecul lui Tudor Țigan <21 nume: Gherghe, Dița, Mușat, Mina, Trinca>.
- [16]. Pomelnecul Stamoliei <15 nume: Risida>.
- [17]. Pomelnecul căpitan Iordache <27 nume: Dracul, Fenda, Buhiriia, Bețea, Asanache, Prechiia, Mihul>.
- [18]. Pomelnecul Floricăi <10 nume>.
- [19]. Pomelnecul popei lui Moisi <18 nume: Mitrofan arhiereu, Dionisie arhiereu, Antim>.
- [20]. Pomelnecul popei lui Antonie <19 nume: Mitrofan arhiereu, Leontie arhiereu, Draciul>.
- [21]. Pomelnecul popei lui Dumitru <32 nume: Steriian erei, Dionisie arhiereu, Ioanichie arhiereu, Nicodim, Lepădat, Manta>.

- [22]. Pomelnecul jupinului Zamfir starostii <21 nume: Alixandri, Hrisantho, Logo, Evda, Sulto, Manul>.
- [23]. Pomelnecul lui Vișan șălar <22 nume>.
- [24]. Pomelnecul lui Năstasie șălar <22 nume: Marga, Frățilă, Gherghina>.
- [25]. Pomelnecul Iancului șălar <34 nume: Frățilă, Marga, Ghiorma, Vilcul>.
- [26]. Pomelnecul lui Dumitran șălar <20 nume: Stiriian, Frățilă, Despa>.
- [27]. Pomelnecul lui Gavrilă zăbunar <18 nume>.
- [28]. Pomelnecul lui Iordache ceprăzarul <22 nume: Parascul>.
- [29]. Pomelnecul lui Andrei șălar <29 nume: Dița, Calona, Vida, Iorga, Ghica>.
- [30]. Pomelnecul lui Stefan bărbier <20 nume>.
- [31]. Pomelnecul Badii bărbier <23 nume: Moscu, Fătul, Calotă, Hrizea, Slamina>.
- [32]. Pomelnecul Neacșului ceprăzar <25 nume: Caplea, Nichifor, Petriia, Vișan, Simina>.
- [33]. Pomelnecul lui Nedelco ceprăzar <19 nume: Lupul, Mușat, Jipa, Hera, Fiera>.
- [34]. Pomelnecul lui Dumitrașco ceprăzar <24 nume: Manul, Aspra, Sora>.
- [35]. Pomelnecul lui Petre ceprăzar <23 nume>.
- [36]. Pomelnecul lui Grigorie săidăcar <21 nume: Mara, Iamandi, Chirca, Lilca>.
- [37]. Pomelnecul lui Pătrașco șălarul de lemn <16 nume: Despa, Asan>.
- [38]. Pomelnecul lui Mihai croitor <15 nume: Grozea>.
- [39]. Pomelnecul Sandului ceprăzar <15 nume>.
- [40]. Pomelnecul lui Stoian zlătarul <26 nume: Semeliin, Sora, Minea>.
- [41]. Pomelnecul lui Mailă (sic) șălar de lemn <12 nume>.
- [42]. Pomelnecul lui Nan săidăcarul <20 nume>.
- [43]. Pomelnecul lui Stan șălar ginere lui Dumitrașco <16 nume: Sora, Mărgărit, Miriță, Isaar>.
- [44]. Pomelnecul Manii șalvaragiul <16 nume>.
- [45]. Pomelnecul lui Dobrin șalvaragiul <23 nume: Mihul, Trifa, Micul, Stoia>.
- [46]. Pomelnecul lui Costandin șălarul <13 nume: Aldea, Mihul, Rusa, Papa>.
- [47]. Pomelnecul lui Costandin șălar <18 nume: Zoică, Lupu, Alba>.
- [48]. Pomelnecul lui Stoian zăbunarul <14 nume>.
- [49]. Pomelnecul lui Mihai șălar <14 nume: Conda>.
- [50]. Pomelnecul lui Gheorghie zăbunar <19 nume>.
- [51]. Pomelnecul Enciului croitor <16 nume>.
- [52]. Pomelnecul lui Sărban croitor <14 nume>.
- [53]. Pomelnecul lui Stroe croitorul <22 nume: Belciul, Manul>.
- [54]. Pomelnecul lui Vasilie brașovean <10 nume>.
- [55]. Pomelnecul Nicolii croitorul <14 nume: Albul>.
- [56]. Pomelnecul Stanciului șalvaragiul <18 nume>.
- [57]. Pomelnecul lui Matei șălarul <19 nume>.
- [58]. Pomelnecul Simii cojocarul <15 nume>.
- [59]. Pomelnecul lui Mihai ceprăzar <22 nume>.
- [60]. Pomelnecul Stanciului croitor <20 nume: Mareș>.

- [61]. Pomelnecul Stoicăi lăcătuș <15 nume>.
 [62]. Pomelnecul lui Costandin săidăcar <24 nume: Mușat, Stoică Popescul, Despa>.
 [63]. Pomelnecul Stefului ceprăzar <22 nume: Dahina>.
 [64]. Pomelnecul lui State croitorul <20 nume>.
 [65]. Pomelnecul lui Tudor croitor <22 nume: Giulgiul, Aldea, Miul, Cherazi>.
 [66]. Pomelnecul lui Stan sabier <10 nume>.
 [67]. Pomelnecul lui Petco săbier <14 nume>.
 [68]. Pomelnecul lui Loghin <3 nume>.
 [69]. Pomelnecul lui Ioan săbier <13 nume>.
 [70]. Pomelnecul lui Călin lăcătuș <18 nume: Voicilă>.
 [71]. Pomelnecul lui Ivan potcovar <16 nume: Iorga, Lamba, Dița>.
 [72]. Pomelnecul lui Gheorghie de la sârdarul Alixandru <15 nume: Conda, Vina, Ghioca, Mira>.

[XXXV. F. 197 r—203 v]. *Pomelnecul bisericii de la mah. Silvestru-lui, hram Adormirea Precistii.*³⁶

- [1]. Ctitori (Vii) Pirvan, Stanca; (morți) Virban, Mița <24 nume>.
 [2]. Pomelnecul meșterului Stan <19 nume: Hera, Buna, Andronache>.
 [3]. Pomelnecul lui Neagului siimen <24 nume>.
 [4]. Pomelnecul Tomii brat Mușat <19 nume>.
 [5]. Pomelnecul lui Dragne <24 nume: Vilcul, Rana, Lazăra>.
 [6]. Pomelnecul Iancului lefeciu <23 nume: Simioana>.
 [7]. Pomelnecul Dragului siimen <22 nume: Risida>.
 [8]. Pomelnecul Minii lingă beserică <19 nume: Miul, Minea>.
 [9]. Pomelnecul lui Vasilie fecior babei Ioanei <17 nume: Mira, Loghin, Ileana, Ghioca>.
 [10]. Pomelnecul lui Stroe călărețul <19 nume: Baciul, Bucur, Mușa>.
 [11]. Pomelnecul lui Andrei pescar <26 nume: Zoia, Bobe>.
 [12]. Pomelnecul Stoicăi brăgar <19 nume: Lupul, Milița>.
 [13]. Pomelnecul Barbului pescar <20 nume: Sora, Baba, Miul, Ileana, Jipa>.
 [14]. Pomelnecul Nicolii tărigrădean <24 nume: Drăghicean, Bunea, Bana, Chirriaca>.
 [15]. Pomelnecul lui Bălăcean <16 nume: Miloș, Ghinea, Pelina, Poiană>.
 [16]. Pomelnecul lui Miriuță <19 nume: Băluța>.
 [17]. Pomelnecul Pîrvului croitor <28 nume: Delea>.
 [18]. Pomelnecul stegar Dumitru <19 nume>.
 [19]. Pomelnecul Neașului pieptănar <18 nume: Froma>.
 [20]. Pomelnecul lui Tudor postăvar <18 nume: Badea, Miroslav, Caplea, Stepan>.
 [21]. Pomelnecul lui Pană logofătul <18 nume: Mira, Stefan arhieru, Micul>.
 [22]. Pomelnecul Voinii <25 nume: Negoii, Condrica>.

36. Pr. N. Cazacu, *În legătură cu istoricul bisericii Silvestru din București*, «Glasul Bisericii», XXII (1963), nr. 7—8, p. 733—756.

- [23]. Pomelnecul Chiții pităresii <17 nume>.
- [24.] Pomelnecul lui Eftenie <22 nume>.
- [25]. Pomelnecul lui Dragomir călărețul <11 nume>.
- [26]. Pomelnecul al lui Mușat <20 nume: Buda>.
- [27]. Pomelnecul Radului siimen <19 nume: Zaine>.
- [28]. Pomelnecul lui Ivan cizmarul <17 nume>.
- [29]. Pomelnecul lui Dobrin croitor <18 nume>.
- [30]. Pomelnecul Sofroniei <29 nume: Panaghiia, Armeanca, Savin>.
- [31]. Pomelnecul al lui Ioan <17 nume: Dona, Despa, Micul, Beca, Curteza>.
- [32]. Pomelnecul Badii cioclul <21 nume: Cornea>.
- [33]. Pomelnecul lui Dragomir cizmar <18 nume: Doda, Negolea, Brăilă>.
- [34]. Pomelnecul Neacșului <17 nume: Stratona, Creța, Soare, Dumbravă>.
- [35]. Pomelnecul lui Stefan călăreț <15 nume>.
- [36]. Pomelnecul lui Zamfir cizmarul <12 nume>.
- [36]. Pomelnecul lui Ioan merar <18 nume: Lazarina, Bădilă, Trandafir>.
- [38]. Pomelnecul lui Ioan ginere Bertii <19 nume: Berteia, Lepădat, Druma>.
- [39]. Pomelnecul lui Dobre <18 nume: Mărgărita>.
- [40]. Pomelnecul lui Dimii <19 nume: Negoii>.
- [41]. Pomelnecul Pascului arabagiul <12 nume>.
- [42]. Pomelnecul Paraschivei Civeci (?) <12 nume: Baicul>.
- [43]. Pomelnecul stegarului Alixandru <19 nume: Rizea>.
- [44]. Pomelnecul lui Stroe siimen <19 nume: Lepădat, Marga, Nistor, Frujina>.
- [45]. Pomelnecul ceaușului Nenciului <15 nume>.
- [46]. Pomelnecul lui Costandin <18 nume>.
- [47]. Pomelnecul lui Mușat <16 nume>.
- [48]. Pomelnecul (*loc alb*).
- [49]. Pomelnecul Barbului <21 nume: Idita>.
- [50]. Pomelnecul Birtii brutar <25 nume: Bırtea, Alion, Mirin, Calea, Despa>.
- [51]. Pomelnecul Stoicăi <19 nume: Bădin>.
- [52]. Pomelnecul lui unchiiaș Nan <21 nume>.
- [53]. Pomelnecul lui Vasilie siimen <18 nume: Sora, Soare, Gherghina, Mărgărita>.
- [54]. Pomelnecul lui Ivan siimen <20 nume>.
- [55]. Pomelnecul Badii siimen <19 nume: Mihul, Mira, Mirzea, Fota, Crăciuna, Slamnă>.
- [56]. Pomelnecul lui Pîrvan siimen <18 nume: Lepădata, Buda>.
- [57]. Pomelnecul Milii mărar <24 nume: Mușat, Boba, Miloș, Mirea>.
- [58]. Pomelnecul lui Stan siimen <18 nume: Vlădilă, Voicilă, Milița, Filipa>.
- [59]. Pomelnecul lui Stan pescar <25 nume: Sinca, Rusa, Dușca>.
- [60]. Pomelnecul lui Nedelco al Floarei <14 nume: Fronie>.
- [61]. Pomelnecul Stoicăi siimen <19 nume: Lóvin, Negoita, Mușat, Dumbravă>.
- [62]. Pomelnecul lui Gheorghie mortasip <21 nume>.
- [63]. Pomelnecul lui Dragomir cizmarul <25 nume>.
- [64]. Pomelnecul popei lui Neguț <14 nume: Bana>.
- [65]. Pomelnecul popei Sârban <16 nume: erei Vilcul>.
- [66]. Erei Costandin și cu tot neamul.

[67]. Erei Ivan și cu tot neamul.

[XXXVI. F. 205 r—217 v]. *Pomenecul den mahalaoa Batiștii. hramul* (loc alb).³⁷

[1]. Pomenecul starostii Zamfir ctitorul <37 nume: Manul, Nicalogă, Evda, Sultul, Haido, Iorga>.

[2]. Pomenecul popii Chițului legătorului de cărți: Oprea ierei, Dobra iereița, Mariia, Drăgoi, Dumitra, Necula, Stoică cu tot neamul.

[3]. Pomenecul mării sale Costandin vvd <Mavrocordat, 18 nume>.

[4]. Arhieriei cei răpoșați de mai nainte vreme: Theodosie arhiereu, Mitrofan arhiereu, Daniil arhiereu, Stefan arhiereu.

[5]. Domnii cei mai denainte răpoșați: Matei vvd. Costandin vvd. Duca vvd. Ghica vvd. Șerban vvd. Costandin vvd. Ștefan vvd.

[6]. Pomenecul popii Stanciului ot Biserica Domnească (viii): Cozma ermonah, erei Stanciul, prez. Mariia, Iane ierei, Simon, prez. Samfira, Stan, Dobre, Costandin vvd; (morți): <21 nume: Hristofor monah>.

[7]. Pomenecul popii Negoită <66 nume: Stefan arhieroul, Evda, Borcea, Lecșan>.

[8]. Pomenecul popii lui Iane <42 nume: Haida>.

[9]. Pomenecul popii Simion <44 nume: Cozma ermonah, erei Simon, prez. Samfira, erei Stanciul, prez Mariia, Iane, Enache, Hristofor monah, Iordan, Zanea, Iorga>.

[10]. Pomenecul Manciuului vătaf <20 nume>.

[11]. Pomenecul lui Matei căpitan <22 nume: Cîrstian>.

[12]. Pomenecul lui Ifrim căpitanul <24 nume>.

[13]. Pomenecul maicăi Marthii <24 nume: Tofana>.

[14]. Pomenecul Marii văd(uva) a lui Iane <51 nume: Mihul, Mușa, Gherghina, Isac, Sora, Lazarina>.

[15]. Pomenecul lui Dumitru vătaf <65 nume>.

[16]. Pomenecul Mihului cizmariul <34 nume: Stemata, Lepădat, Zota>.

[17]. Pomenecul lui Tudor căpitanul <25 nume: Mușat, Profir, Istodur>.

[18]. Pomenecul lui Costandin portar <52 nume: Chira, Mița, Buia, Albul, Sterian>.

[19]. Pomenecul lui Parasco <32 nume>.

[20]. Pomenecul Apostolului măcelariul <86 nume: Negrita, Raico, Calun, Loiz, Ratea, Sorovița, Tatul, Rusa, Boba>.

[21]. Pomenecul Tudorii <25 nume>.

[22]. Pomenecul moașai Anii <31 nume: Miia>.

[23]. Pomenecul logofăt Ilie <29 nume>.

[24]. Pomenecul lui Alexe <34 nume: Tatul, Boba, Laica, Pasca>.

[25]. Pomenecul Radului sin Dragostin <60 nume: Axote, Sora>.

[26]. Pomenecul lui Mihai <15 nume: Marița>.

[27]. Pomenecul lui Voico cizmar <26 nume: Urse, Iorga, Negrita, Gherghina>.

[28]. Pomenecul jupînului Draghie <25 nume: Manta, Sora, Marga>.

[29]. Pomenecul lui Matei logofătul <29 nume: Mica, Chirvase, Coica>.

[30]. Pomenecul Aldii apariul <67 nume: Moistica, Eftinca, Stănae, Gherghina>.

37. Biserica Batiște, str. Batiștei nr. 19, azi, hramul Adormirea Sfintei Ana.

[31]. Pomeneclul ceauşului Dumitru <39 nume: Isara, Fota, Micul, Simioana>.

[32]. Pomeneclul Costii păscariul <22 nume: Istra>.

[33]. Pomeneclul lui Drăghici logofătul <19 nume: Miinia>.

[34]. Pomeneclul Anăi Ghergheloe <41 nume: Dragotă, Ghinea, Mica, Moşu, Chirvase>.

[35]. Pomeneclul Badii untarul <42 nume: Pinca, Despa, Muşat, Fruma, Buia, Cinciul, Sinca>.

[36]. Pomeneclul lui Mareş siimenul <52 nume: Agniia, Miinea, Mina, eromonah Aran, Diţa>.

[37]. Pomeneclul lui Gligorie logofătul <7 nume>.

[38]. Pomeneclul lui Ivaşco vătaf <36 nume: Liica, Ghica, Goia, Aga>.

[39]. Pomeneclul lui Sărban cumnatul Aldii <42 nume: Darie, Iosifa, Bucura>.

[40]. Pomeneclul al Stoicăi al Zoicăi <30 nume: Zlata, Boba, Sora, Albul>.

[41]. Pomeneclul lui Matei siimenul <27 nume: Naiţu, Zoică>.

[42]. Pomeneclul lui Pătraşco măcelar <38 nume: Duminecă, Mărgărita, Raico>.

[43]. Pomeneclul lui Coman măcelar <47 nume: ierei Leul, Diţa>.

[44]. Pomeneclul logofătului Stoicăi <32 nume: prezvitera Moistica, Peica, Simioana, Berivoe>.

[45]. Pomeneclul moş Danciului <20 nume: Tiul, Gheţea, Udrea>.

[46]. Pomeneclul lui juşan Stan <60 nume: Neguţu, Cutana, Petcana>.

[47]. Pomeneclul lui Sărban sin Marinii <40 nume: Soare, Arion>.

[48]. Pomeneclul lui Vasile lemnariul <16 nume>.

[49]. Pomeneclul maicăi Magdalini <22 nume: Ghioca, Chiriian, Murguleţ, Frăţilă, Vasalache>.

[50]. Pomeneclul lui Jilco mărariul <45 nume: Banciul, Fota, Muşa>.

[51]. Pomeneclul Oprii Poamă <28 nume: Badea, Dragotă, Laţcarina>.

[52]. Pomeneclul babil Drăganii <25 nume: Vlădica, Duia, Negre>.

[53]. Pomeneclul lui Marco <19 nume>.

[54]. Pomeneclul lui Ion jimblarul <47 nume: Manda, Stoaia, Irodia, Albul, Moloveanca>.

[55]. Pomeneclul mătuşii Stoicăi muma Vărvarii <36 nume: Ermorache, Frincul>.

[56]. Pomeneclul maicăi Iosifii <18 nume>.

[57]. Pomeneclul popii Danciului <19 nume>.

[58]. Pomeneclul babil Ancuţii <20 nume: Trofim, Berivoe>.

[59]. Pomeneclul lui Iane cizmariul <26 nume: Despa, Duminecă>.

[60]. Pomeneclul lui Sărban cizmariul <34 nume>.

[61]. Pomeneclul Maricăi săracii <16 nume: Muşat, Balea>.

[62]. Pomeneclul călugăriţii Serafimii <41 nume: Aldea, Dospina, Miliţa, Rătea, erei Bobe, Leontie, Dijca>.

[63]. Pomeneclul lui Lazăr măcelariul <31 nume: Negoita, Mirul, Cununa, Despa>.

[64]. Pomeneclul preotesii Ioanii <27 nume: prezvitera Elai>.

[65]. Pomeneclul lui Ion untariul <45 nume: Nucşa, Muşat, Fruma, Manul, Aviiava>.

[66]. Pomeneclul Nastasiei moldovencii <20 nume: Zota, Saulea, Angheluţa, Geani, Caloian, Paladie>.

- [67]. Pomeneul lui moș Nedelco <19 nume>.
 [68]. Pomeneul babii Marinii ot Dumitru vătaf <14 nume: Armeanca>.
 [69]. Pomeneul babii Marii ot Necula <39 nume: Mușat, Ghica, Ianușca, Hera, Aldea>.
 [70]. Pomeneul Dumiranii ot chilie <13 nume: Naia>.
 [71]. Pomeneul lui Costandin al Oprinii <17 nume: Mica, Hrizea>.
 [72]. Pomeneul Stanii cîrcumăresii <34 nume: Papa, Sora, Ispas, Bucur, Chița>.
 [73]. Pomeneul Neculii mărariul <22 nume: Lepădata>.
 • [74]. Pomeneul babii Marii ot vătaful Manciuil <18 nume>.
 [75]. Pomeneul lui Șarban al Ioanii <12 nume: Brinđușa>.
 [76]. Pomeneul lui Dobre mărariul <10 nume>.
 [77]. Pomeneul al Marii sora Ilincăi <15 nume>.
 [78]. Pomeneul Badii mătușa Radului <30 nume: Milotina, Bițana>.
 [79]. Pomeneul lui Ion măcelariul <23 nume: Vișa, Sora, Chirvase, Vilcul, Anca «ce au adus cărămidă»>.
 [80]. Pomeneul Ilincăi Durnii <20 nume: Vida, Bîrcă, Gherghina>.
 [81]. Pomeneul Radii care au șăzut la Ancuța <33 nume: Alionte, Malea, Țalapiia, Grozea>.
 [82]. Pomeneul Paraschivii a Danciuului <15 nume: Aposta, Tintea>.
 [83]. Pomeneul Neculcii <9 nume: Bahnea, Calea>.

[XXXVII. F. 217 v—222 v]. — *Pomeneul den mahalao bisericii Popii Radului.* ³⁸

- [1]. Pomeneul mării sale Costandin vvd <Mavrocordat, 7 nume>.
 [2]. Pomeneul jupînesii Marii sora Mantii cupet, ctitora bisericii <25 nume: Cuțar, Zamfiraev, Sultana, Despa>.
 [3]. Pomeneul lui Mușat Morariul siimen <35 nume: Rusin, Oana, Bunea>.
 [4]. Pomeneul jupîn Marin snu Neagul giurgiuvean <47 nume: Măicana, Rizea, Duda, Amza>.
 [5]. Pomeneul lui Gheorghe croitor i cu frate-său Dumitru la Uliță <38 nume: Boba, Slavco, Stăniia ierei, Stamen, Risida, Gostilă>.
 [6]. Pomeneul lui Zamfir lemnariul sin Ghica logofăt la Uliță <37 nume: Dona, Rusin, Simiņa, Sora, Frățilă, Rădăiță, Micul>.
 [7]. Pomeneul vătafului Șarban de nevolnici <23 nume>.
 [8]. Pomeneul logofăt Radul brat Barbul croitor <45 nume: Lepădat, Mihnea, Bărboita>.
 [9]. Pomeneul căpitănesii Stancii a căpit. Neculii <26 nume: Fedoni, Aldea>.
 [10]. Pomeneul Dospinii și al lui Petre erbar caz(ac) <35 nume: Dragoslava>.
 [11]. Pomeneul Oprinii al Ivan (sic) muma Oanii <29 nume: Ilca, Lupul, Vlaica>.
 [12]. Pomeneul lui Dragomir al Marii fata Neagăi <41 nume>.
 [13]. Pomeneul lui Mihai talpoș al Iiinii <36 nume: Ileana, Bustea, Strala, Mira>.

38. Azi, biserica Manea Brutaru.

- [14]. Pomenecul lui Tudor cioclu zet Mariia lef. <40 nume: Samson, Gherghina>.
 [15]. Pomenecul Stoicăi tatăl Ianei <34 nume: Guța, Rizea, Șteful>.
 [16]. Pomenecul lui Ilarion mōnah de la Toți Sfinții <37 nume: Idita, Frujina>³⁹.
 [17]. Pomenecul jupinului Manole sirbul <13 nume: Ganea, Manul, Ratu>.
 [18]. Pomenecul jup. Mihalache siimen al Ștefanii <36 nume: Zugrava, Lin, Rizea, Vișa>.
 [19]. Pomenecul lui Dumitru sirbul al Nastei lef. <37 nume: Palco, Veselin, Fota, Ubaluna>.
 [20]. Pomenecul Barbului croitor brat Lepădat <56 nume: Lepădat, Dragoil, Micul, Bărbuna, Frîncul>.
 [21]. Pomenecul Maricăi Ruscăi <31 nume: Fena, Mira, Panaghiia, Păcurariul>.
 [22]. Pomenecul cuscrului Dumitru <29 nume>.
 [23]. Pomenecul lui Dumitru diiaconul <17 nume: Rusin, Stemna>.
 [24]. Pomenecul lui Ivan buc(ătarul) <22 nume: Simina>.
 [25]. Pomenecul Ilincăi de la jupineasa Marica <16 nume: Oana, Rădoiță, Zlata>.
 [26]. Pomenecul lui Dumitrasco ceaprazar <22 nume: Sora, Aposta, Mana>.
 [27]. Pomenecul jupinesii Bălașii <20 nume: Marușca>.
 [28]. Pomenecul lui Stoian zăbunariul <26 nume: Lupul, Soare>.
 [29]. Pomenecul lui Păun Gavrilă zăbunar <16 nume: Simioana>.
 [30]. Pomenecul Predii dogar <24 nume: Lupașco, Stămate, Lupul, Udrea, Lepădat>.
 [31]. Pomenecul Grăjdanii <28 nume: Stoia, Aviiana, Defta>.
 [32]. Pomenecul popii Ianache <12 nume: Sora, Drosul>.
 [33]. Pomenecul Apostolului <37 nume: Balea, Guța, Ghinea>.
 [34]. Pomenecul lui Dan sin uncheașului Ilie <25 nume: Păvălache, Sora, Similea>.
 [35]. Pomenecul Zamfirii din casa Stoicăi pităresii <13 nume>.
 [36]. Pomenecul lui Gheorghe zăbunarul <26 nume>.
 [37]. Pomenecul lui Gheorghe al Dumitranii pietrariul <32 nume: Volcașin, Creța>.
 [38]. Pomenecul lui Vasile croitor <24 nume: Bala, Jipa, Condeșa, Ileana>.
 [39]. Pomenecul lui Matei bucătariul <12 nume: Constanda>.
 [40]. Pomenecul lui Tudor <13 nume: Bucur>.

[XXXVIII. F. 223r—235r]. *Biserica de la capul podului Mogoșoaii.*

- [1]. Pomenecul clucerului Barbul Merișan, ctitorul bisericii <60 nume: Badistina, Prepiia, Dospina, Antița, Bărcan, Lambre>.
 [2]. Pomenecul mării sale Costandin vvd. <Mavrococat: 8 nume>.
 [3]. Pomenecul unchiaș Stoicăi <35 nume: Mușat>.
 [4]. Pomenecul unchiașului Ene <44 nume: Xiniia, Moinea, Sora, Pasca, Evda>.
 [5]. Pomenecul Vladului <35 nume>.

39. Semnalare marginală veche, f. 220 r. Să fie viitorul episcop de Argeș, Ilarion?

- [6]. Pomenecul stegariului Paraschivii <24 nume: Lepădat, Margarona>.
- [7]. Pomenecul lui Toader olariul <24 nume: Sculi, Hrizea, Sora, Manea, Badea>.
- [8]. Pomenecul lui Vasile fecior lui uncheaş Todor <21 nume: Leftera, Diţa>.
- [9]. Pomenecul lui Vintilă talpoşul <25 nume: Fiera, Manul, Micul, Stănislav>.
- [10]. Pomeinicul Vladii şi al Mariei <34 nume: Oana, Lazarina, Soare, Pasca, Sora, Fătul, Mardale, Amza>.
- [11]. Pomenecul lui Petco siimeanul <40 nume: Rusa, Grozava, Mira>.
- [12]. Pomenecul Radului sin Petco <14 nume: Davida, Muşa, Ursache>.
- [13]. Pomenecul lui Dragomir dirvariul <45 nume: Muşat, Muşa, Evda, Gonţea, Sulga>.
- [14]. Pomenecul lui Dobre dirvariul <33 nume: Gonţea, Sulga>.
- [15]. Pomenecul lui Ion al Ivanii <26 nume: Muşat, Lăudat>.
- [16]. Pomenecul lui Stan Roşcăi <26 nume: Despa, Statiia, Arvasie, Lepădat, Simpietru>.
- [17]. Pomenecul lui Neagoe olariul <33 nume>.
- [18]. Pomenecul unchiaş Oprii <22 nume: Dafina>.
- [19]. Pomenecul lui Dumitraşco sin Avram <25 nume: Drăguş, Dabija, Muşat, Petca, Petco>.
- [20]. Pomenecul Manii al Zlatii <35 nume: Balint, Ilena, Banciul, Alba, Tofana, Despa>.
- [21]. Pomenecul Neculii mocan <36 nume: Frinca, Micul, Soare>.
- [22]. Pomenecul Stoicăi siimeanul <32 nume: Ganul>.
- [23]. Pomenecul lui Stănislav siimeanul <34 nume: Arsina, Ganul, Gherghina>.
- [24]. Pomenecul lui Costandin siimeanul <18 nume>.
- [25]. Pomenecul lui Tudor dirvariul <26 nume: Dafina, Armeanca, Costina>.
- [26]. Pomenecul Radului talpoşul <31 nume: Mica, Aliman, Soroviţă, Pantelimon, Deftul>.
- [27]. Pomeinicul Muşii a lui Costandin văcar <20 nume: Tatul>.
- [28]. Pomenecul [lui] Dagne siimeanul <18 nume: Albuşca, Iuvită>.
- [29]. Pomenecul lui Dragomir talpoş <32 nume: Gabor, Curteza, Slamnă>.
- [30]. Pomenecul lui Iacov <14 nume>.
- [31]. Pomenecul lui Mihai bucătar <24 nume: Pantazi, Negrita>.
- [32]. Pomenecul lui Moise dirvariul <23 nume>.
- [33]. Pomenecul lui State dirvar <11 nume: Iuga>.
- [34]. Pomenecul mătuşii Marinii <24 nume: Istodor, Bustea>.
- [35]. Pomenecul lui Crăciun dirvariul <35 nume: Sînbotin, Muşat, Rusin, Baico, Diţa>.
- [36]. Pomenecul lui Anghel dirvariul <21 nume: Antiţa, Smada>.
- [37]. Pomenecul lui Voico al Ganii <23 nume: Milcul>.
- [38]. Pomenecul la Istode dirvar <23 nume: Arhonda, Mira, Fătul, Mardale>.
- [39]. Pomenecul lui uncheaş Nan <33 nume: Borcea, Lupul, Boba, Bîrsan>.
- [40]. Pomenecul lui Lepădat <24 nume: Pădure, Draghina, Iamandi, Valca>.
- [41]. Pomenecul Radului dirvariul <14 nume: Guţa>.
- [42]. Pomenecul lui Costandin talpoş <27 nume: Mavrodin>.
- [43]. Pomenecul Predii siimeanul <28 nume: Manda, Frone>.
- [44]. Pomenecul lui Drăgoi <33 nume: Milea, Socol, Sarghiia, Boba, Maronia>.

- [45]. Pomenecul lui Nicoară <34 nume: Simnicoară, Negrita, Balea, Sora, Gherghina>.
- [46]. Pomenecul lui Coman croitorul <27 nume: Pina, Mogoș, Tintea, Albul>.
- [47]. Pomenecul lui Goran dîrvariul <23 nume: Pătrana, Capazi>.
- [48]. Pomenecul lui Stan cazacul <27 nume: Cernica, Frățilă>.
- [49]. Pomenecul Pîrvului legănariul <29 nume>.
- [50]. Pomenecul lui Năstase <33 nume: Milea, Dumbravă, Panaghiia, Mușat, Popa, Gurbăn, Bojin, Sora>.
- [51]. Pomenecul odobașii Mușat <27 nume: Mitrofan, Mînjilă, Gogoci>.
- [52]. Pomenecul lui Ianache chelariul <31 nume: Dragotă, Alban, Ghețea, Soare, Lefter>.
- [53]. Pomenecul lui Șărbăn vier <21 nume: Mirlinat>.
- [54]. Pomenecul Lupului dascal <27 nume: Gaftona>.
- [55]. Pomenecul uncheașului Țintii <17 nume: Țin, Pina>.
- [56]. Pomenecul popii Manii <3 nume>.
- [57]. Pomenecul Radului fecior uncheașului Nițul <25 nume: Romana, Neguț>.
- [58]. Pomenecul Rizicăi <14 nume: Lepădat>.
- [59]. Pomenecul lui moș Dionisie <12 nume: Badea, Alba, Mira, Păuna>.
- [60]. Pomenecul lui Marin olar <40 nume: Sora, Anasiia, Vilsa, Mărgărit>.
- [61]. Pomenecul lui Coman morariul <40 nume: Filon, Sinca, Bucur, Salonca, Mușa, Mușat>.
- [62]. Pomenecul Neacșii olăresii <22 nume: Mica, Micul, Mușa, Vișa>.
- [63]. Pomenecul lui Ion feciorul mocanului <20 nume: Damaschină, Soare>.
- [64]. Pomenecul meșterului Prodii <16 nume: Prodea, Mușat>.
- [65]. Pomenecul lui Stan călărașul <28 nume: Sarba, Albul, Despa, Sora>.
- [66]. Pomenecul Radului abagiul <19 nume: Pantazi, Cirstea, Chira>.
- [67]. Pomenecul lui moș Neguț <24 nume: Neguț, Neaga, Stănimir, Marga, Ileana>.
- [68]. Pomenecul lui Dumitrașco cazac <31 nume: Despotu, Mărgărit, Albul, Doda>.
- [69]. Pomenecul lui Staico <13 nume: Chirana>.
- [70]. Pomenecul mătușii Nastasiei <34 nume: Condira, Mușat, Albul, Nastea, Ianu>.
- [71]. Pomenecul Dragnii <35 nume: Eftinca, Anușca>.
- [72]. Pomenecul Radii sora Crețului <19 nume: Moș, Oana, Duna, Andruță, Lefter>.
- [73]. Pomenecul lui Vasile Cizman <18 nume: Șărbu, Lepădat, Gaftona>.
- [74]. Pomenecul uncheaș Cirstii <17 nume: Novac, Mușat, Sora>.
- [75]. Pomenecul Sandului vătăman <25 nume: Sora, Lixandra, Despa>.
- [76]. Pomenecul Radului Mușii <24 nume: Conda, Micul>.
- [77]. Pomenecul Manii siimeanul <26 nume: Bunea, Sora, Vilsa>.
- [78]. Pomenecul Badii <34 nume: Vilsa, Lupul>.
- [79]. Pomenecul Barbului cioban <19 nume: Bucur, Frățilă>.
- [80]. Pomenecul Ilincăi lui Marin <29 nume: Despa, Jipa, Simioana>.
- [81]. Pomenecul lui Costandin siimeanul <24 nume: Simioana, Stamata, Lupul, Micul>.

- [82]. Pomenecul Radului de la popa Fătul <26 nume: Voicilă, Grozava, Sora, Mușat>.
- [83]. Pomenecul babii Stanii <20 nume: Fătul, Buică>.
- [84]. Pomenecul lui Neagoe dirvariul <31 nume: Sora, Aviana, Dănăilă, Lupul>.
- [85]. Pomenecul lui Dobre mocanul <24 nume: Sora, Ichim, Etilca, Aviana>.
- [86]. Pomenecul lui Ion Mehedințul <26 nume: Vasilca, Marița>.
- [87]. Pomenecul Neacșului al Stanii <19 nume: Stămate, Chiriaca, Draia>.
- [88]. Pomenecul Șandruului călărețul <12 nume>.
- [89]. Pomenecul Tudosiei <28 nume: Conda, Bucur, Rădoslava, Rădoslav, Costanda, Badea>.
- [90]. Pomenecul lui Ștefan călărețul <27 nume: Pătra, Neguț, Manta, Mulat, Gheorma>.
- [91]. Pomenecul Ioanii lui Coman croitor <17 nume: Milovan, Sora, Onea, Dragna>.
- [92]. Pomenecul Predii <32 nume: Mira, Sarghiia, Boba, Chiriță, Pribeag, Drăgana>.
- [93]. Pomenecul lui Temelie <27 nume: Dincă, Gatea, Steriiana, Mușa>.
- [94]. Pomenecul Radului siimeanul <20 nume: Sora, Udrea, Despa, Zota, Malama, Ura>.
- [95]. Pomenecul Dragului stegar <28 nume: Temelie, Gatia, Stiriiana, Tofan, Mardale>.
- [96]. Pomenecul lui Iane <24 nume: Mușat, Gherghina, Manta, Velișco, Romana, Gheorma>.
- [97]. Pomenicul Neagăi a lui Ghelmez <20 nume: Efta, Ghincea>.
- [98]. Pomenecul uncheașului Dumitru siimeanul <21 nume: Pantelimon, Gherghina, Deftul>.
- [99]. Pomenecul lui Costandin ot Ștefan <16 nume: Martin, Iuga, Neguțu, Arhanda>.
- [100]. Pomenecul Dediului călăraș <25 nume: Isar, Pina, Crețul, Gherghina>.
- [101]. Pomenecul Radului Roșcăi <30 nume: Rizea, Antimiia, Lupul, Arghira>.
- [102]. Pomenecul Radului siimeanul <18 nume: Despa, Vișa, Zinca>.
- [103]. Pomenecul Voinii <23 nume: Albul, Manciu, Neniul, Axiniia, Armeanca, Mirea>.
- [104]. Pomenecul lui Ionașco dirvar <26 nume: Rancea, Dumbravă>.
- [105]. Pomenicul lui Dumitrașco <23 nume: Mușat, Marin, Ursache>.
- [106]. Pomenicul moș Radului <10 nume: Sora>.
- [107]. Pomenecul Bălașii lui Mihalașco <19 nume: Mărgărita, Dospina>.
- [108]. Pomenecul lui Stan olariul <28 nume: Mărgărit, Marinșu, Soare, Despot>.
- [109]. Pomenicul Maricăi muma lui Călin <37 nume: Mărgărita, Sîmbotin, Cîrstîian, Bucur>.
- [110]. Pomenicul mătușii Marii de la Călin <12 nume: Pentelie>.
- [111]. Pomenicul lui Ilie <15 nume: Negrita, Despa, Stănimir>.
- [112]. Pomenicul lui Apostol <21 nume: Zimzana, Sandru, Bucura, Mihaica, Mălin, Agafița>.

[XXXIX. F. 235r—247v]. *Pomenicile den mahalaoa bisericii ceauşului David*⁴⁰.

- [1]. Pomenecul ceauşului David Spătărescul ctitorul sfintii biserici <18 nume: Petre Alexeevici, Pastia, Micul>.
- [2]. Pomenecul lui Dumitru măcelar <14 nume>.
- [3]. Pomenecul Ghiocăi <25 nume: Cerna, Oana, Sârbu, Albul, Calea>.
- [4]. Pomenecul Sfoicăi al Mariei <11 nume: Mirea, Ignat>.
- [5]. Pomenecul lui Costandin <19 nume: Despa, Iacov, Gherghina, Sârbu>.
- [6]. Pomenecul lui Damaschin călugărul <10 nume: Istoda, Nana>.
- [7]. Pomenecul lui Simion <25 nume: Nastasiica>.
- [8]. Pomenecul lui Ianache siimeanul <8 nume>.
- [9]. Pomenecul Tudosiei cumnata lui Simion <15 nume>.
- [10]. Pomenecul lui Matei croitor <15 nume: Caliţa, Arsenă, Arsenca>.
- [11]. Pomenecul lui Gheorghe Crumeaz <20 nume>.
- [12]. Pomenecul jupîn Albul <25 nume: Romcea, Istodor, ierei Zota>.
- [13]. Pomenecul lui Marco merariul <22 nume: Muşa, Sora, Margea>.
- [14]. Pomenecul popii Coman <13 nume>.
- [15]. Pomenecul lui Ionaşco sin Preda <24 nume: Ghica, Şteful, Malca, Zahanet>.
- [16]. Pomenecul popii Neculii <18 nume: Muşa, Fenda, Albul, Ianaş, Rusa>.
- [17]. Pomenecul lui Gheorghe cojocarul <13 nume: Amuza, Boba>.
- [18]. Pomenecul lui Coman sărac <14 nume: Malalăga>.
- [19]. Pomenecul Oprii sărac <8 nume>.
- [20]. Pomenecul lui Dragomir sărac <8 nume>.
- [21]. Pomenecul Hristii zet lui Petre erbar <20 nume: Ristea, Lupaşco, Mina, Dospina>.
- [22]. Pomenecul lui Muşat al Anei <16 nume: Cernica>.
- [23]. Pomenecul Albului siimeanul care ţine pe Neguţa <32 nume: Istoită, Bojin, Neda, Savin, Milea>.
- [24]. Pomenecul Neacşului lemnar cumnat Barbului croitor la Dîrvaş <25 nume: Lepădat, Mira, Muşat>.
- [25]. Pomenecul popii Ştefan i brat ego popa Raadul, sni popi Tudor <52 nume: Brătian, Murgea, Iorga, Slamna, Ezva, Buzuian, Grozea, Mogoş, din care 9 sînt preoţi şi monahi>.
- [26]. Pomenecul popii Radului brat popi Ştefan <54 nume: Anatol, Borcea şi multe ca mai sus>.
- [27]. Pomenecul lui Postolache în casa lui Iane <24 nume: Chiriazii, Gherghina, Fotiniia>.
- [28]. Pomenecul lui uncheaş Tudor ce ţine pe Şărbana <29 nume: Muşa, Vişan, Albul, Leunte>.
- [29]. Pomenecul lui Vasile sin Cînda călăreţ <47 nume: Costanda, Albul, Li-xandru, Oprişa, Mina, Pina, Chivul>.

40. Azi, biserica Icoanei, zisă şi Popa Dima, hramul Adormirea Maicii Domnului Pomelnicul precizează că David Corbea este ctitorul ei, care poartă recunoştinţă pentru ţarul Petru cel Mare, ca pentru un binefăcător al său, trecînu-l în pomelnic.

- [30]. Pomenecul lui Dumitru al Nedii sărac <33 nume: Tudea, Nanu>.
- [31]. Pomenecul jupin Gheorghe din Șalari <29 nume: Veneta, Mărgărit, Mărgărita>
- [32]. Pomenecul lui Gheorghe brat Lazăr Pleșa <35 nume: Mușa, Mușat, Strătina>.
- [33]. Pomenecul lui Iane sin Bobe ce au fost ceauș <31 nume: Oana, Rădivoe, Borcechiș, Iova>.
- [34]. Pomenecul lui Vasile siimean ce-l chiamă Bucur <30 nume: Albul, Palavie, Onea, Bucura, Moma, Dospina, Sora>.
- [35]. Pomenecul lui Manolache al Niții siimean <30 nume: Arsina, Drăgulina, Aviiana, Chiva>.
- [36]. Pomenecul lui Stoian Trîmuvici i al Briei <31 nume: Sora, Ignat>.
- [37]. Pomenecul lui uncheaș Stan Bezdadean care au murit <36 nume: Tomaica, Fronie, Lepădat, Irodiia, Aviiana>.
- [38]. Pomenecul Albului siimean ce au fast hirghiligiu <40 nume: Cuna, Bucur, Vulin, Ugra, Moma>.
- [39]. Pomenecul Antimiei a Radului sin Miinii <60 nume: Ghincea, Triful, Sîmbotina, Ursu, Romana>.
- [40]. Pomenecul lui Petco siimean cumnat Albului siimean <16 nume>.
- [41]. Pomenecul lui Ion craiovean lîngă Albul siimean orbul <18 nume: Conda>.
- [42]. Pomenecul lui Gheorghe siimean brat Miron <28 nume: Irodiia, Marula, Lupșa, Antona, Lupa>.
- [43]. Pomenecul lui Miron săcariul brat Gheorghe <35 nume: Irodiia, Sofroniia, Pătrana, Petriia, Mihaica, Zoică, Badea>.
- [44]. Pomenecul lui Dumitru siimean brat lui Sărban <37 nume: Micul, Bucur, Mira, Conone>.
- [45]. Pomenecul Voinii al lui Șărban siimean brat Dumitru <27 nume: Datco, Dragna, Mira, Agafiia>.
- [46]. Pomenecul Șandului brat Șărban lemnariul <20 nume: Dragostin>.
- [47]. Pomenecul lui Stan ovreiul și e cazac <30 nume: Sora, Tatomir, Marga, Aga, Steful, Despa>.
- [48]. Pomenecul lui Voicilă olariul brat Radul talpoș <33 nume: Andruță>.
- [49]. Pomenecul lui Ilie finul chipitănesii (sic) <25 nume: Irsova, Lupul, Malanca>.
- [50]. Pomenecul Rădii muma lui Neculae din casa lui Vișan <23 nume: Nacul, Tofana, Aviiana, Malea, Bobe>.
- [51]. Pomenecul lui Mihai Lungul care iaste călăreț <41 nume: Bircă, Lazarina, Palaloga, Andruță, Lefter>.
- [52]. Pomenecul lui Isac la casa Călugărului <26 nume>.
- [53]. Pomenecul Dinii Berechet al Dragnii <14 nume: Leonard, Moșa, Despa>.
- [54]. Pomenecul Cîrstii care ține pe Stefana <43 nume: Arsiniia, Sora, Sîmbotin, Mecul, Panaghiia>.
- [55]. Pomenecul lui Tudosie măcinătoriul domnesc <23 nume: Aldea, Oana, Micul, Danca>.
- [56]. Pomenecul Savii muma lui Soare vâcariul <48 nume: Grozav, Mușat Moisca, Fronie, Guia>.

- [57]. Pomenecul Borcii botezatul <16 nume>.
- [58]. Pomenecul lui Gheorghe bărbier al Voicâi <29 nume: Cinda, Muşa, Aga>.
- [59]. Pomenecul lui Ion up (?) al Stanii pităresii <33 nume: Muşa, Mirica>.
- [60]. Pomenecul Radului bărbatul Vasilcăi <40 nume: Papa, Rădulea>.
- [61]. Pomenec jupîn Petre din mahalaoa Iancului <17 nume: Fătul, Manda>.
- [62]. Pomenecul Ilîinii a lui Tănasiu ciungul <32 nume: Simbotina, Antimiia, Ghervasie, Dafina, Urita, Moş>.
- [63]. Pomenecul lui Vintila precupeţ al Ilincăi <39 nume: Ghioca>.
- [64]. Pomenecul căpit. Barbului de la carăle cu peşte <17 nume: Duminecă>.
- [65]. Pomenecul Ilîinii a lui Ţanasaş Ion păscar <27 nume: Mara, Conda, Mirică>.
- [66]. Pomenecul lui Dumitru Trăsnea i Simion <40 nume: Ota, Rizea ierei, Boba>.
- [67]. Pomenecul lui Gligore Negrul zet Nana <43 nume: Stoe, Boba, Marga, Drăguşin, Samson, Opriş>.
- [68]. Pomenecul dascălului Ştefan ce au fost rus <16 nume: Iorga, Ghiorma, Nastea>.
- [69]. Pomenecul lui Ioniţă rusul ce este iconar <21 nume: Siia, Păscălin, Agafiţa>.
- [70]. Pomenecul lui Marin uncheaş al Mariei <31 nume: Rizica, Agapie>.
- [71]. Pomenecul lui Vasile văr lui Şarban vâtaf de calici <27 nume: Ispas, Sora, Marga, Frujina>.
- [72]. Pomenecul jupîn Lazăr zăbunariul <32 nume: Drăguşa, Negrita, Bucura, Neda>.
- [73]. Pomenecul popii Dumitru de la Ploeşti <6 nume>.
- [74]. Pomenecul popii Stanciului din mah. popii Radu <46 nume: Despa, Liica, Muşat, Frusina, Băluţă>.
- [75]. Pomenecul lui Coman al Avrâmiei <32 nume: Aldea, Chirul, Sinca>.
- [76]. Pomenecul lui Grigorie cumnatul lui Coman <14 nume: Bucur>.
- [77]. Pomenecul lui Costandin băcanul ce ţine pă Dumitra <20 nume: Polizoi, Muşa, Hristoder, Mihul, Samoil>.
- [78]. Pomenecul lui Ion afumăţeanul <47 nume: Sora, Diţa, Soare, Muşat>.
- [79]. Pomenecul lui Costandin lemnariul <28 nume: Stratilat, Dospina>.
- [80]. Pomenecul Opii al Stanii sora popii Mihului <37 nume>.
- [81]. Pomenecul lui Ion meşterul de lăutari <18 nume: Ganţea Chiţa>.
- [82]. Pomenecul lui Manole sin Mihăilă <12 nume: Gaftona, Despa>.
- [83]. Pomenecul lui Tudor al Sandii <25 nume: Buda, Bucur, Negulea>.
- [84]. Pomenecul Gheormii al Badii <25 nume: Lipădat, Aspra, Pană, Rizea>.
- [85]. Pomenecul Badii al Ilincăi cumnata popii Tudor <31 nume: Simpietru, Slamna, Despa>.
- [86]. Pomenecul popii Cozmii ot Afumaţi <11 nume>.
- [87]. Pomenecul unchiaşului Cîrstii al Maricăi <27 nume: Novac, Muşat, Sora, Nifon, Lazăr, Lazarina>.
- [88]. Pomenecul unchiaşului Călin al Dobriţii <28 nume: Martin, Vergul, Bran, Panaghiia>.
- [89]. Pomenecul mătuşii Margăi pităresii <42 nume: Buzinca, Zarosche>.

- [90]. Pomenecul Vladului care ține pă Pătrana <38 nume: Balint, Alba, Albul>.
 [91]. Pomenecul lui Iordache ce ține pă Ra (*sic*) <16 nume: Lefter, Liia>.
 [92]. Pomenecul lui Stan ginerele lui Luchiiian <40 nume: Mana, Conda>.
 [93]. Pomenecul lui Neagoe olariul la capu podului <32 nume: Slamnă, Mîcul>.
 [94]. Pomenecul Mihului brat Petre <13 nume>.
 [95]. Pomenecul lui Andrei Croitoriuul talpoșul <34 nume: Păscălin, Ciurea, Slamnă>.

[XL. P. 247v—250v]. *Pomenic den mahalaoa Tutuescu hram arhidiacon Ștefan*⁴¹.

- [1]. Pomenecul lui Iordache țarigrădeanul <8 nume>.
 [2]. Pomenecul lui Vlad odabașa <13 nume>.
 [3]. Pomenecul lui Darie Cirmea <8 nume: Iftodie, Vasca>.
 [4]. Pomenecul lui Dumitru Cirman <15 nume: Caloian, Nan>.
 [5]. Pomenecul lui Ion brat Draghiia <14 nume: Vlase, Cernica, Pană, Joița>.
 [6]. Pomenecul lui Vișan croitoriuul <11 nume: Bosanca>.
 [7]. Pomenecul lui Năstase <18 nume: Mușa>.
 [8]. Pomenecul lui Baibulat <6 nume>.
 [9]. Pomenecul lui Lepădat <7 nume: Ermolae, Ticul>.
 [10]. Pomenecul lui Drăghician lipcanul <11 nume: Gaftona>.
 [11]. Pomenecul Stanciuului siimeanului <13 nume>.
 [12]. Pomenecul Stancăi a lui Isuf <12 nume: Ghioca>.
 [13]. Pomenecul Dumitrani <9 nume>.
 [14]. Pomenecul lui Mihai al Miinii <7 nume>.
 [15]. Pomenecul Stancăi a Sandului cazacul <9 nume>.
 [16]. Pomenecul lui Gheorghie <7 nume>.
 [17]. Pomenecul Neacșii <8 nume: Frățilă>.
 [18]. Pomenecul lui Gheorghită călărașul lipcan <12 nume>.
 [19]. Pomenecul Barbului siimeanului <10 nume: Conda, Frujina>.
 [20]. Pomenecul Neculii siimeanul <7 nume>.
 [21]. Pomenecul lui Ion copilul den casă <11 nume>.
 [22]. Pomenecul lui Toader lipcanul <10 nume: Agapie, Trofin, Cirstina>.
 [23]. Pomenecul Stoicăi lipcanul <8 nume: Datco>.
 [24]. Pomenecul Sandii <12 nume: Faul>.
 [25]. Pomenecul lui Dumitru siimeanul <9 nume: Bran, Sora>.
 [26]. Pomenecul lui Costandin lipcanul Caraman <12 nume: Slamna, Drăgușin>.
 [27]. Pomenecul lui Cazan portar de băț (?) <9 nume: Boba, Tuma, Sora>.
 [28]. Pomenecul Cirstii siimeanul <12 nume: Sora, Stama>.
 [29]. Pomenecul căpitanului Dumitrașco <7 nume>.
 [30]. Pomenecul lui Avraam <8 nume: Gligora, Tofana, Marga>.
 [31]. Pomenecul babii Stanii <10 nume: Armeanca, Rizea, Sintilie>.
 [32]. Pomenecul lui Vișan <10 nume: Slamnă>.

41. Ne gândim mai de grabă la biserica Sfintul Ștefan din calea Călărași. decit la Cuibul cu Barză.

- [33]. Pomenecl Ghinii croitorul 11 nume: Condrea>.
 [34]. Pomenecl Sandului postelnicul <14 nume: Solomon>.
 [35]. Pomenecl Costandinii <7 nume>.
 [36]. Pomenecl lui Tudor lipcanul <10 nume: Jipa, Mogoș>.
 [37]. Pomenecl lui Istrate <2 nume>.
 [38]. Pomenecl lui Costandin lemnariul <2 nume: Fătul, Despa>.
 [39]. Pomenecl Milotinii <3 nume>.

[XLI. F. 250 v—254 r]. *Pomenicile den mahalaoa Dobrotesii.*⁴²

- [1]. Pomenecl popii Opii ot Dobroteasa <32 nume: prez. Alba, Opiș, Batca>.
 [2]. Pomenecl popii Barbului <57 nume: Nicoară, Sora, Neagole, Duma, Rusin, Mladen, Idita, Iorga, Armeanca, Agripina, prez. Năramza, Simnicoară>.
 [3]. Pomenecl popii Matei <13 nume: Susana, arhierieia Ionichie>.
 [4]. Pomenecl popii Roman <57 nume: Gherghina, Grăjdan, Lațcar, Rizan, Ispas>.
 [5]. Pomenecl popii Ion zugravul <14 nume: Pantelii, Lupul, Gruită, Pantazi>.
 [6]. Pomenecl Predii călărețul și al gineri-său <60 nume: Bobe, Simhara>.
 [7]. Pomenecl Ancuții sora popii Lambii <17 nume: erei Grăjdan, Radoiță, Pană>.
 [8]. Pomenecl lui Dragomir post. sin Panait post. <51 nume: Armeanca, Brumar, Mira>.
 [9]. Pomenecl lui Drăgan post. <19 nume: Gherghina, Armeanca, Aviiiana>.
 [10]. Pomenecl lui Matei siimeanul <17 nume>.
 [11]. Pomenecl lui Antonie ce șade la Matei siimean <18 nume>.
 [12]. Pomenecl Barbului postăvariul <7 nume>.
 [13]. Pomenecl lui Istrate siimeanul <50 nume: Ivul, Danca, Albul, Dumnea, Negroita>.
 [14]. Pomenecl lui Șarban cizmariul <30 nume: Micol, Armeanca, Dimiia, Dița>.
 [15]. Pomenecl logofăt Vasile <42 nume: Ceagan, Dobaci, Arhonda, Sîmpietru, Datco, Borcea>.
 [16]. Pomenecl lui Ivan trăistariul <40 nume: Rafail, Déva, Iorga, Nana, Zane, Pană, Răzmeriță, Scărlat, Dița>.
 [17]. Pomenecl logofătului Barbului <23 nume: Dimasie, Ionav, Brătiiana, Măican, Floricul, Lepădat>.
 [18]. Pomenecl lui Gheorghe logofătul <24 nume: Mușat, Ghinea, Iamandi>.
 [19]. Pomenecl Stoicăi Măican post. <31 nume: Brătiiana, Lepădat, Ispas, Dona, Gherghina>.
 [20]. Pomenecl lui Vasile post. <34 nume: Lepădat, Bercea, Birsea>.
 [21]. Pomenecl lui Lazăr post. <13 nume: Smeda, Aczeniiia>.
 [22]. Pomenecl Neculii post. zet Chiriac <23 nume>.
 [23]. Pomenecl Stanciului săpunariul <25 nume: Bucur, Badea, Frusina>.

42. Se referă prababil la biserica Dobroteasa, hramul Buna Vestire, din calea Văcărești nr. 101.

[XLII. F. 254 r—261 r]. *Mahalaoa de la Dial.* ⁴³

- [1]. Pomenecul lui Ivan girbăceriul <28 nume: Pascale, Despa>.
- [2]. Pomenecul lui Petre cizmariul <24 nume: Alba, Oana, Lațcar, Rusa, Lița>.
- [3]. Pomenecul lui Pătrașco <15 nume>.
- [4]. Pomenecul Constandinii a lui Mihai pimniceriul <24 nume: Lazăra, Istrata, Chirina>.
- [5]. Pomenecul lui Ion zet Cazanii trăistar <15 nume: Focșalez>.
- [6]. Pomenecul lui Ion postăvariul <55 nume: Sora, Bobo, Armeanca, Serghirie, Frone, Mincul>.
- [7]. Pomenecul lui Stroe postăvariul <39 nume: Simina, Duminecă, Ichim, Sfeică, Mladena>.
- [8]. Pomenecul lui unchiaș Vasile postăvariul <25 nume: Marușca, Papa, Marga>.
- [9]. Pomenecul lui Nedelco postăvariul <28 nume: Negoslava, Fronie, Pinca>.
- [10]. Pomenecul lui Vintilă postăvariul <37 nume: Sora, Slamnă, Tiia, Bunea, Despa, Arghira>.
- [11]. Pomenecul lui Nan postăvariul sin Coman post. <23 nume: Sora, Mușat, Surea>.
- [12]. Pomenecul lui Tudosie cizmariul <23 nume: Rajda, Marga, Stănimir>.
- [13]. Pomenecul Sandului postăvariul <28 nume: Goicea, Riduna>.
- [14]. Pomenecul lui Gheorghe trăistaru Jalbă <21 nume: Staica, Albul, Muș, Rostea>.
- [15]. Pomenecul lui Soare trăistariul <16 nume: Lupul, Stafie>.
- [16]. Pomenecul lui Zamfir grădinariul <24 nume: Argeșan, Armeanca, Iorga>.
- [17]. Pomenecul lui Ion post. ginerile Tatinii <38 nume: Donosiia, Dade, Mardaria, Negrita>.
- [18]. Pomenecul lui Stan trăistariul <40 nume: Stafiiia, Mica, Despa>.
- [19]. Pomenecul lui Dumitru trăistariul <45 nume: Naica, Mira>.
- [20]. Pomenecul Chiții <32 nume: Prodana, Lepădat, Pădure, Antofie, Pătrana>.
- [21]. Pomenecul lui Dumitru post. fratele Dospinii <10 nume: Manda, Urse>.
- [22]. Pomenecul Balii grădinariul <23 nume: Neșuț, Argeșan, Despa, Duda, Soare>.
- [23]. Pomenecul Vlaicului postăvar <26 nume: Filimona, Duca, Sora, Milotina>.
- [24]. Pomenecul lui Ilie postăvariul <43 nume: Maruia>.
- [25]. Pomenecul lui Lazăr postăvariul <20 nume: Marula, Ghinea, Drăgușa>.
- [26]. Pomenecul Manii păscariul <34 nume: Dobrotă, Ignata, Hera, Siminea, Muș>.
- [27]. Pomenecul Neagului lefeciu <30 nume: Sin>.
- [28]. Pomenecul Parăschivii post. <17 nume: Marula, Soare, Gherghina>.

43. Aparține de biserica Dobroteasa prin ctitorii Constantin Năsturel și Ancuța, arătați la nr. 36; în acest pomelnic, apare și Matei voievod, cu doamna Elina, cum și Udriște (Năsturel).

- [29]. Pomenecl lui Armean aprodul <14 nume>.
- [30]. Pomenecl al Dobrii a Radului surugiul <20 nume: Slamna, Chira, Badea, Ticola>.
- [31]. Pomenecl uncheaşului Năstase <31 nume: Tiia, Ghinea, Sinca>.
- [32]. Pomenecl lui Mihai postăvariul <18 nume: Frăţilă, Muşat, Muşa>
- [33]. Pomenecl Neculii panţurul <47 nume: Mialca, Mialco, Albul, Petcana, Lepădat, Opriş>.
- [34]. Pomenecl lui Marin postăvariul <39 nume: Joiţa>.
- [35]. Pomenecl lui moş Nichifor <35 nume: Mariuţa, Lepădat>.
- [36]. Pomenecl ctitorilor: (vii) Costandin, Ancuţa; (morţii) Şărban, Iliina, Ecaterina, Preda, Stanca, Aniţa, Costandin, Safta, Mariia Neculae, Milito, Safta, Mariia, Stana, Zmaranda, Matei vvd., Iliina doamna, Toma, Radul, Sofiica, Iordache, Ancuţa, Vilcul, Iliina, Paisie monah, Iliina, Marica, Voichiţa, Ancuţa, Stanca, Aspra, Ştefan, Grigorie, Iordan, Costandin, Ion, Safta, Marica, Ilinca, Radul, Şărban, Zoiţa, Stana, Bunea, Mariia, Preda, Păuna, Mariia, Catrina, Pană, Safta, Aniţa, Udrişte.⁴⁴
- [37]. Pomenecl lui moş Baico grădinariul <33 nume: Ghincea, Modin, Drăguna, Rusa, Lamba>.
- [38]. Pomenecl Jupînului Ianache <37 nume: Milotina, Velisar>.
- [39]. Pomenecl babii Miihalcii <25 nume: Briia, Mincul, David, Catinca>.
- [40]. Pomenecl Mariei de la Nica <18 nume: Vişa, Rizea, Sandru, Miala>.
- [41]. Pomenecl priotesii Anii <13 nume: Batoliia>.
- [42]. Pomenecl Neagului <9 nume: Opriiana>.
- [43]. Pomenecl Danii <18 nume: Ursu, Brătiiana, Vasilca, Alionte, Maican>.
- [44]. Pomenecl Mărgăritei <16 nume: Petriia, Muşa>.
- [45]. Pomenecl logofătului Pîrvului <24 nume: Eva, Despa>.
- [46]. Pomenecl Catrinii a lui Drăgan <22 nume>.
- [47]. Pomenecl lui Voico sin Manea <28 nume: Pătrana, Şteful, Iovca, Guna, Hera>.
- [48]. Pomenecl lui Costandin care şade la Amza tabac <13 nume: Duţea, Marandi, Muşat>.
- [49]. Pomenecl Păunii ţigăncii <13 nume: Uspina>.
- [50]. Pomenecl lui Andrei ce şade lângă Sava siimean <52 nume: Muşa, Oprişa, Baldovina>.
- [51]. Pomenecl Lixandrii ce şade la Iane Cărămidă <17 nume: Săbicear, Zota>.
- [52]. Pomenecl lui Opriş postăvar <31 nume: Negoita, Albul, Bena, Mardarie>.
- [53]. Pomenecl maicăi Sofienii <18 nume>.
- [54]. Pomenecl Stancăi <15 nume: Marula, Frangulea, Toia>.
- [55]. Pomenecl Anghelini de lângă Armean aprod <11 nume: Radoiţă, Negrita>.
- [56]. Pomenecl lui Dumitru ginerile Catrinii <26 nume: Nachiul, Marga, Armeanca>.

44. Vezi şi XLVII, nr. 112.

[XLIII. F. 261 v—264 r]. *Mahalaoa den Vale*.⁴⁵

- [1]. Pomenecul jupinesii Caliții <33 nume: Balotă, Jipa, Mlinea>.
- [2]. Pomenecul lui Iane care șade la Neacșa <18 nume: Micul, Troána>.
- [3]. Pomenecul lui Șarban trăistariul Cuche <24 nume>.
- [4]. Pomenecul logofăt Matei fecior lui Drăgan <18 nume: Sora, Susana, Mușa, Iorga>.
- [5]. Pomenecul lui Costandin cizmar al Niții <27 nume: Ghica, Ghioca, Dița, Mira, Leonte, Ghinea, Mușat, Slamna>.
- [6]. Pomenecul Neagului păscar <18 nume: Amza, Negrita, Stămata>.
- [7]. Pomenecul lui Staico cur(țean) <18 nume>.
- [8]. Pomenecul lui Neagoe Bulboc <33 nume: Rusa, Sora, Mina, Micul, Iorga>.
- [9]. Pomenecul lui Mușat Negreiu <34 nume: Berciu, Dimcea>.
- [10]. Pomenecul Miului croitoriul <33 nume: Miul, Mușa, Grăjdana, Despa, Gruită>.
- [11]. Pomenecul Neagului croitoriul <24 nume>.
- [12]. Pomenecul lui Stănislav tabac <18 nume: Pană, Cirtona>.
- [13]. Pomenecul Stoicâi brat popii Roman <16 nume: Marga>.
- [14]. Pomenecul Mihalcii post. <28 nume: Stoia>.
- [15]. Pomenecul lui Petre sluga mănăstirii <29 nume>.
- [16]. Pomenecul Tatului <24 nume: Ban, Lefter>.
- [17]. Pomenecul lui Gheorghe căruțaș <20 nume: Berindei, Vanca>.
- [18]. Pomenecul lui Dumitrașco Morococean <18 nume: Mușa, Frățilă, Soare, Jipa, Albul, Negoita, Mușat>.
- [19]. Pomenecul Neacșii a Gradii <18 nume: Grozav, Pană>.
- [20]. Pomenecul Dobrii conciresii <19 nume: Zambii, Ravintilă>.
- [21]. Pomenecul lui Soare curtianul <22 nume: Sora, Ilca, Trandafir>.
- [22]. Pomenecul Mihalcii postăvar <28 nume: Vișa, Mușa, Similea, Calița, Sora>.

[XLIV. F. 264 r—267 r]. *Prundul*.⁴⁶

- [1]. Pomenecul Radului tabacul <32 nume: Isar, Despa>.
- [2]. Pomenecul Pîrvului ceaușul <10 nume>.
- [3]. Pomenecul lui Hamza tabac <60 nume: Amza, Miinea, Dragotă, Solomiia, Mușa, Ergul, Zota>.
- [4]. Pomenecul lui Ion trăistariul <38 nume: Sora, Lia, Grajdan, Slamna, Dospina, Miul, Ghiptana>.
- [5]. Pomenecul Stoicâi tabacul <30 nume: Bunea, Siica, Leontie, Pană, Ali-onte>.
- [6]. Pomenecul lui Gheorghe tabacul sirbul <20 nume: Gheorghina, Aiba, Despa>.
- [7]. Pomenecul lui Gheorghe trăistariul <35 nume: Evda, Mușat, Mușa, Nan>.
- [8]. Pomenecul lui Dobre trăistariul <29 nume: Sora, Tiia, Comșa, Bucur>.

45. Ține tot de biserica Dobroteasa.

46. Aceasta poate fi alta decît Sfîntul Nicolae din Prund, pentru care vezi nr. LVI.

- [9]. Pomeneclul lui Sărbăneamțul den poartă <40 nume: Pană, Tatul, Dragotă, Pătrana, Vucea, Mușat, Sora, Bane>.
- [10]. Pomeneclul lui Datco croitor <28 nume: Birsan>.
- [11]. Pomeneclul lui Matei tabacul <31 nume: Lupul, Slavită, Deava, Arhonda>.
- [12]. Pomeneclul Radului tabacul Boșar <19 nume: Radivoie, Păscălina>.
- [13]. Pomeneclul lui Vișan Fărimăoală <10 nume>.
- [14]. Pomeneclul lui Stroe văt. șăn (?) <25 nume: Malama>.
- [15]. Pomeneclul lui Toader tabacul <18 nume: Chița, Ghinea, Despa>.
- [16]. Pomeneclul lui Neagoe trăistar siimean <60 nume: Manta, Faur, Balotă>.
- [17]. Pomeneclul Radului precupețul <24 nume: Coma, Mușă, Stamata, Iorgă, Fătul, Lepădușa>.
- [18]. Pomeneclul lui Lazăr brat Vasile logofăt <16 nume: Sora, Simpietru, Micul, Zăgan, Nana>.
- [19]. Pomeneclul lui Ene trăistariul sirbul <22 nume: Mîinea, Manda, Soare, Odor>.
- [20]. Pomeneclul lui Gligorie olariul <41 nume: Armeanca, Negoita, Moma, Steful, Risida>.
- [21]. Pomeneclul lui Neculae trăistariul <29 nume: Gagul>.
- [22]. Pomeneclul Oprii văt. de cărămidari <40 nume: Bucura, Draga, Mărgărita, Ruja, Aldea, Sora, Simbătă>.
- [23]. Pomeneclul lui Voico cărămidar cel mare <46 nume: Stăniia, Mușă, Pană, Pribeag, Viliana, Sinca>.

[XLV. F. 267r—279v]. *Mahalaoa Stejarului*⁴⁷.

- [1]. Pomeneclul ctitorilor bisericii <26 nume: Maxim arhieru, Arasiia monah, Mihul, Vilae>.
- [2]. Pomeneclul mării sale Costandin Vodă <Mavrocordat: 9 nume>.
- [3]. Pomeneclul lui Ion chelariul ot Filipescu <33 nume: Chivul, Aviana>.
- [4]. Pomeneclul Dospinii den casa căpit. Nicăi <14 nume>.
- [5]. Pomeneclul Vasilicăi de la pod <11 nume: Mihul, Văsii, Manta>.
- [6]. Pomeneclul lui unchiaș Stroe <13 nume: Frățilă, Simioana>.
- [7]. Pomeneclul lui Frățilă <22 nume: Mușat, Ghinea, Panaghia, Mușă>.
- [8]. Pomeneclul lui Dumitru al Vișăi <13 nume: Zlata, Pană, Manea, Bancea>.
- [9]. Pomeneclul lui Anghel cococariul <20 nume: Marga>.
- [10]. Pomeneclul lui Fodor <12 nume: Drăgușin, Chirana>.
- [11]. Pomeneclul jupînesii Lixandrii <26 nume: Moe, Dița>.
- [12]. Pomeneclul mătușii Stanii <14 nume: Sora, Sircă, Cata>.
- [13]. Pomeneclul lui Petra cizmariul <32 nume: Cununa, Casandra>.
- [14]. Pomeneclul Mariei ce șade la jupineasa Marica <4 nume>.
- [15]. Pomeneclul Mircii finul lui Stan căpitan <42 nume: Lățcan, Mușă, Manda>.
- [16]. Pomeneclul lui Mihăilă la povarna Pascului <12 nume: Tatomira, Marca, Mușat, Fota>.
- [17]. Pomeneclul jupîn Stan țarigrădean <23 nume: Rusa, Vilca, Boba, Minda>.

47. Biserica Stejarul, hram Sfîntul Mina, dărfimată.

- [18]. Pomeneclul izbașii Costandin Ghidimoc <22 nume: Aviiana, Manta, Stoe>.
- [19]. Pomeneclul lui Gheorghe al Savii <23 nume: Sora, Minea, Trufin, Mira>.
- [20]. Pomeneclul Cîrstii a lui Teccat <29 nume: Moscu, Vilcasin, Năramza, Tecșan, Sîrcă>.
- [21]. Pomeneclul uncheașului Oanii <28 nume: Despa, Milea>.
- [22]. Pomeneclul căpit. Stan <25 nume: Sora, Vișan, Mușa, Déva>.
- [23]. Pomeneclul lui Marin mătăsariul <21 nume: Mariuța, Milița, Sora, Isar>.
- [24]. Pomeneclul Vilcului brat jupfn Iane <39 nume: Fătul, Manda, Mușa, Tatul, Lepădat, Sora, Rădoslava, Baia, Băjana, Micul>.
- [25]. Pomeneclul lui Timotei călugărul <8 nume: Petriia, Simina, Foca>.
- [26]. Pomeneclul Radii nora Oanii <17 nume>.
- [27]. Pomeneclul Mariniî a Vlaicului <48 nume: Iorga, Manta, Frusina, Amza, Bana, Lupa, Malama, Lina>.
- [28]. Pomeneclul lui Pană lefeciu <28 nume: Milotina, Aviiana, Mușat, Mara, Pană, Liica>.
- [29]. Pomeneclul lui Stan cojocar <33 nume: Gherghina, Aviiana, Fotin, Pană>.
- [30]. Pomeneclul Gherghiniî lui Stan cojocar <26 nume: Aviiana, Mușat, Liica, Mara>.
- [31]. Pomeneclul lui Ion al Maricăi <29 nume: Marioara, Vitaliiana>.
- [32]. Pomeneclul Stănislavii <29 nume: Franga, Dionisie arhierieia, Despa, Cuzela, Hilcea, Chira>.
- [33]. Pomeneclul Costandiniî a lui Dimiian <19 nume: Druma, Cerna, Manciul>.
- [34]. Pomeneclul lui Stroe stegariul <28 nume: Costanda, Ileana, Platon>.
- [35]. Pomeneclul lui Stroe <42 nume: Alba, Marula, Chelsiia, Delea, Costanda, Costina>.
- [36]. Pomeneclul Voicăi preotesii <31 nume: Buna, Pădure, Gafiia, Buia>.
- [37]. Pomeneclul Stoicăi ceaușul <25 nume: Antohie, Ilca>.
- [38]. Pomeneclul jupanului Petre <21 nume: Sora, Manea>.
- [39]. Pomeneclul lui Ianache sin Ghiiioani <29 nume: Neguț, Arghinta, Mareș, Bunea>.
- [40]. Pomeneclul lui Gheorghe neamțul din poartă <29 nume: Marula, Pană, Despa, Mușa, Micul>.
- [41]. Pomeneclul unchiaș Radului <19 nume: Despa, Ghioca, Gherga>.
- [42]. Pomeneclul lui Ion al Voicăi <21 nume>.
- [43]. Pomeneclul Neagului logofătul <30 nume: Tihan, Bădina, Pantazi>.
- [44]. Pomeneclul Iorgăi Ciocan <22 nume>.
- [45]. Pomeneclul Stoicăi al' Tudorii <29 nume: Boba, Radeș, Chindana>.
- [46]. Pomeneclul al Radii a lui Velișco <26 nume: Oana, Alionte, Iova>.
- [47]. Pomeneclul a Stancăi a Dimii Lungul <22 nume> .
- [48]. Pomeneclul Caplii a lui Ion Dragul maicăi <37 nume: Voia, Duminecă, Sora, Albul, Mihul>.
- [49]. Pomeneclul mătușii Marii <36 nume: Mira, Déva, Tatul, Postolache, Tofan>.
- [50]. Pomeneclul Bălașii a Neacșului tal(poș) <38 nume: Sărbu>.

- [51]. Pomenecul Neagului al Costandii <45 nume: Soare, Armeanca, Despa, Draghiia, Nana>.
- [52]. Pomenecul mătușii Mariii Ghiioanii <23 nume: Sinca, Ghincea, Ghinea>.
- [53]. Pomenecul Anii preotesii <24 nume: erei Oancea, erei Nedelco, erei Dumitrașco, erei Ioan>.
- [54]. Pomenecul a lui Stoian talpoș <22 nume: Zabeta>.
- [55]. Pomenecul Tatului postăvar <25 nume: Drosul, Rădana, Leonte, Fenda, Rizea>.
- [56]. Pomenecul lui Marin al Vladii <28 nume: Tatina, Banciul, Alba, Mușa>.
- [57]. Pomenecul lui Gheorghe logofăt fecior Maricăi <24 nume: Stâncuța, Joița, Iuga, Bucșă, Peța>.
- [58]. Pomenecul lui Năstase sin Anii Necșulesii <38 nume: Soare, Manea, Mușat, Darul, Nițav>.
- [59]. Pomenecul mătușii Maricăi muma Opricăi <21 nume: Doda, Slamna, Arion>.
- [60]. Pomenecul lui Pană al Andriianii <17 nume: Donosiia, Soare>.
- [61]. Pomenecul Marii a Oprii <33 nume>.
- [62]. Pomenecul Margăi <17 nume: Trandafir, Palco, Sinca>.
- [63]. Pomenecul Vladului ginerele Radii <15 nume: Conda, Velișco>.
- [64]. Pomenecul Iorgăi den casa Stănislavii <11 nume>.
- [65]. Pomenecul mătușii Neacșii <34 nume: Vasilca, Tatomir, Hera, Similea, Milache, Sora, Oana, Milca>.
- [66]. Pomenecul mătușii Bălașii <17 nume: Milotina, Sora, Țigan, Coica>.
- [67]. Pomenecul lui Arsenie de la povarnă <30 nume: Panaghii, Dragotă>.
- [68]. Pomenecul mătușii Floarii <20 nume: Badea, Armeanca, Ghinea, Marga, Vișa>.
- [69]. Pomenecul lui Filip <28 nume: Muma>.
- [70]. Pomenecul lui Stan de la povarnă <27 nume: Pană, Slamna, Vișa>.
- [71]. Pomenecul unchiașului Ion de la punți <30 nume: Despa, Fronie, Bobe, Bircă, Belciul, Buică, Manul>.
- [72]. Pomenecul Enii nevasta lui Gheorghe <20 nume: Milea, Mira, Băjan>.
- [73]. Pomenecul lui Stan brutar <29 nume: Sora, Mușa>.
- [74]. Pomenecul lui Tudor de la Vasile <10 nume>.
- [75]. Pomenecul Vladului sărac <14 nume: Mușat, Lupul>.
- [76]. Pomenecul Radului dirvar al Marii <21 nume>.
- [77]. Pomenecul lui Iane croitor <18 nume: Leondar>.
- [78]. Pomenecul Dobrii a lui Costandin deliul <24 nume: Ilca, Precup, Manda, Lupan>.
- [79]. Pomenecul lui Gligorie croitoriul <17 nume: Mihul, Isar>.
- [80]. Pomenecul lui Gligorie croitorul <repetă precedentul>.
- [81]. Pomenecul lui Drăghici sin babii Ilinii <18 nume>.
- [82]. Pomenecul Radului lefeciu <16 nume: Jilco, Cernat>.
- [83]. Pomenecul lui Neagoe sirmariul <18 nume: Marica>.
- [84]. Pomenecul lui Tudor cumnat lui Neagoe <22 nume: Golcea, Ghica>.
- [85]. Pomenecul lui Iacov <17 nume: Smeada, Albul, Sora>.

- [86]. Pomenecul lui Șarban de la jupineasa Dobra <21 nume: Mihul, Dumbravă, Evda>.
- [87]. Pomenecul lui Ion de la Drăghici <16 nume: Peia>.
- [88]. Pomenecul uncheaș Radului de la Vlad cizmar <14 nume: Sandrul>.
- [89]. Pomenecul lui Dobre cărbunar <13 nume: Dobraia>.
- [90]. Pomenecul lui Dumitru cojocar <31 nume: Ispas, Despa>.
- [91]. Pomenecul lui Nicolae măcelar <22 nume: Aspra, Iamandi, Sintioana>.
- [92]. Pomenecul lui Bucur păcurar <14 nume: Mușat>.
- [93]. Pomenecul lui Mihai logofăt ot vel portar <8 nume: Efenda>.
- [94]. Pomenecul călugăriții Sofronii <20 nume: Calcea, Mușa, Mardali, Mușat Gherghina>.
- [95]. Pomenecul lui Dumitru tamburagiul <16 nume>.
- [96]. Pomenecul lui Manole siimeanul <28 nume>.
- [97]. Pomenecul uncheaș Voinii <31 nume: Manul, Manea, Briia>.
- [98]. Pomenecul Ilinii de la Radul siimean <14 nume: Negrea, Diica, Macovei, Sintion, Isar, Axiniia>.
- [99]. Pomenecul lui Iane mărar <17 nume>.
- [100]. Pomenecul lui Ionașco <31 nume: Negoiu, Mina, Frățilă, Agura>.
- [101]. Pomenecul lui Nistor siimeanul <16 nume: Sora, Tinca, Badea>.
- [102]. Pomenecul lui Antonie <22 nume: Mirea, Opriș>.
- [103]. Pomenecul lui Călin <24 nume: Sârbu, Bîra, Guia, Udrea cu cemetiia, Băjan, Chelsiia>.
- [104]. Pomenecul Cîrstii al ceaușoaii <29 nume: Miia, Mira, Soare>.
- [105]. Pomenecul lui Șarban jugănar <21 nume: Iorga>.
- [106]. Pomenecul lui unchiaș Băilă <23 nume: Miercan, Mușa, Ispas>.
- [107]. Pomenecul lui Ștefan brat Toader <13 nume: Slamnă, Amuza, Trandafira>.
- [108]. Pomenecul Neacșului <15 nume: Pasca>.
- [109]. Pomenecul Chiiajnii muma lui Costandin croitor <12 nume>.
- [110]. Pomenecul Rizii merariul <22 nume>.
- [111]. Pomenecul lui Dumitru jimblariul <21 nume: Mușa, Zlata, Stemate>.
- [112]. Pomenecul lui Costandin pieptănar <20 nume: Marșu, Bercea>.
- [113]. Pomenecul lui Stănilă <23 nume: Mihul, Alba, Sărdan>.
- [114]. Pomenecul lui Cazan postăvar <13 nume>.
- [115]. Pomenecul lui Hristofor călugăr <2 nume>.
- [116]. Pomenecul lui Ion sin Cosac <12 nume: Sintioana, Borcea, Sora>.
- [117]. Pomenecul lui Mihai ce șade lingă Pîrvul <30 nume: Arsina, Liica, Despa, Boba, Hera, Dobrișan, Păscălina>.
- [118]. Pomenecul Vlaicului <21 nume: Sora, Mușa, Udrea>.
- [119]. Pomenecul Stanciului ciocoiul <21 nume: Iarul, Bunea>.
- [120]. Pomenecul lui Anghel olariul <30 nume: Slamna, Rizea, Marușca, Lupul>.
- [121]. Pomenecul Savii cizmariul <20 nume: Hera, Ileana>.
- [122]. Pomenecul Dediului siimeanul <9 nume: Petec>.
- [123]. Pomenecul Zotii aprod <4 nume>.
- [124]. Pomenecul lui Pantazi aprod <12 nume>.

- [125]. Pomenecul lui Tudor al Neașii <21 nume: Mușa, Tatomir>.
 [126]. Pomenecul Nuțului brat Leca jimblar <13 nume: Badea, Nan, Mirea>.
 [127]. Pomenecul lui Stan cizmar <12 nume>.
 [128]. Pomenecul lui Tudor lefeciu <18 nume>.
 [129]. Pomenecul lui Stan siimean <13 nume: Ispas, Slamnă>.
 [130]. Pomenecul lui Bărbăței <20 nume: Aspra, Gherasie, Nastea, Badea>.
 [131]. Pomenecul Vladului vătășel <21 nume: Tiha>.
 [132]. Pomenecul Pîrvului țarigrădean <19 nume: Miclea, Vișa, Badea, Șărbu, Pădure>.

[XLVI. F. 279 v—282 v]. *Mahalaoa bisericii Oțetarului hramul Sfinții Ingeri.*⁴⁸

- [1]. Pomenecul ctitorilor bisericii <19 nume: Lavăr, Hrizea>.
 [2]. Pomenecul Radului cizmarului <26 nume: Boba, Manciu, Despa>.
 [3]. Pomenecul lui Petre sirbul <11 nume: Mariuța>.
 [4]. Pomenecul lui Dumitru legător de cărți <16 nume: Despa, Costa, Raneta, Nexa>.
 [5]. Pomenecul lui Raico logofăt <24 nume: Mircea, Goicea, Hrizea>.
 [6]. Pomenecul lui Ștefan sin Grozii <30 nume: Lefter, Jilco, Proca, Ileana>.
 [7]. Pomenecul Dobrii delioaii <21 nume: Precup>.
 [8]. Pomenecul Florei Băculesii <17 nume: Aposta, Apostol, Miia>.
 [9]. Pomenecul lui Chirco cizmar <25 nume: Sinca, Neico>.
 [10]. Pomenecul lui Mihai Bondoc <27 nume: Gheorma, Despa, Gafița, Sinca, Pădure, Lazarina>.
 [11]. Pomenecul Zotii cizmar <35 nume: Mușa, Fotin, Sora>.
 [12]. Pomenecul lui Costandin măcelar <18 nume: Ristea, Badea>.
 [13]. Pomenecul Udrii măcelar <17 nume: Pravăț, Sora>.
 [14]. Pomenecul Neculii siimeanul <16 nume: Vișa, Milașco, Liica, Iorga, Lațco>.
 [15]. Pomenecul jupîn Gligore croitor <23 nume: Atlazina, Anghelița, Drăguț>.
 [16]. Pomenecul lui Dobre i al Calii <23 nume: Mica, Văsii, Bădița, Rizea, Vasilcă>.
 [17]. Pomenecul lui Stefan brutar <21 nume: Albul>.
 [18]. Pomen. logofăt Ene brat Doichiei <21 nume: Saulea, Sora>.
 [19]. Pomenecul lui Stămate măcelar <22 nume: Marița>.
 [20]. Pomenecul Stoicăi cizmariul <13 nume: Meletie, Negre>.
 [21]. Pomenecul lui Stan bătrînul <21 nume: Milea, Lepădata>.
 [22]. Pomenecul lui Ianache sin Andrei <17 nume: Cernat, Robina>.
 [23]. Pomenecul Paraschivii aprod <25 nume: Băjana, Aga, Manciu, Cernat, Mușa, Slamnă>.
 [24]. Pomenecul lui Măican măcelar <6 nume>.
 [25]. Pomenecul lui Neagoe mărariul <22 nume: Drume, Sora, Badea, Cînda, Despa, Mușa>.

48. Biserica Oțetari, hram Sfinții Voievozi.

- [26]. Pomenecul Mihnei măcelar <21 nume: Marga, Despa, Manea, Bana, Vișa>.
- [27]. Pomenecul Neașului cizmarului <25 nume: Mușat, Penteli, Trofin>.
- [28]. Pomenecul lui Panait merariul <36 nume: Lefter, Grozea, Dospina, Irimia, Mitra, Miine, Pantazi, Mihul, Badiul>.
- [29]. Pomenecul lui Stoian măcelar <18 nume: erodiiac. Pană, Lepădat, Gafta, Oprina>.
- [30]. Pomenecul lui Mihai Bălan <15 nume: Bălan, Păscălina, Sinca, Sintiliia>.
- [31]. Pomenecul jupinesii Tudorii <15 nume: Tudora, Todara, Bucur, Albul>.

[XLVII. F. 282 v—292 r]. *Pomenicile den mahalaoa bisericii lui Lucaci hramul sfetii Nicolae.*⁴⁹

- [1]. Pomenicul ctitorilor aceștii biserici: Ștefan arhiereu, Moncea, Alexandra, Neofit arhiereu, Io Radul Leon vvd.
- [2]. Pomenecul ceaușului Neculae <22 nume: Dimofte, Ursa, Mogoș, Antohie, Comona, Lupa>.
- [3]. Pomenecul popii lui Ion <31 nume: Mica, Sora, Leonte, Despa, Păscălina, Aviiana, Stoia, Stănae>.
- [4]. Pomenecul Hrizii căpit. <13 nume: Mirea, Mușa, Luchiiian, Fisco, Focșa>.
- [5]. Pomenecul logofăt Dobre <17 nume>.
- [6]. Pomenecul lui Dragomir sin Predii <13 nume>.
- [7]. Pomenecul vătaf Petre de păscari zet Zmedii <18 nume: Simbotin, Iova, Frujina, Mareș, Vergul, Mușa, Mihalca, Smeada>.
- [8]. Pomenecul Barbului căpitanul <14 nume: Stănislavu, Bolin>.
- [9]. Pomenecul lui Iordache log. sin Iațco <22 nume: Ghinea>.
- [10]. Pomenecul popii Chițului legătoriul de cărți: erei Oprea, prez. Dobra, Maria, Drăgoi, Badea, Neaga, Neago, Radul, Ioana i sin ego, Ana, Dumitra, Necula, Aldea, Stana i sin ego, Stoica, Drăgan cu tot neamul lor.
- [11]. Pomenecul jupinesii Magdalinii <24 nume: Zambeta, Lațco, Mira. Hri-
zea, Agne>.
- [12]. Pomenecul ceasului Drăgan <20 nume: Erodion, Seman, Badea, Moncea, Ralinca>.
- [13]. Pomenecul Costandinii odăbășoaii <18 nume: Praxia, Boba>.
- [14]. Pomenecul Predii cazacul <26 nume: Siman, Despa, Stepan, Ilca, Nan>.
- [15]. Pomenecul lui Marin croitoriul <12 nume: Scarlatache, Crăciuna>.
- [16]. Pomenecul Stoicăi lefeciuul <20 nume: Ileana, Frujina, Dița, Manta>.
- [17]. Pomenecul logofăt Neculae <20 nume>.
- [18]. Pomenecul Manciuului cojocariul <29 nume>.
- [19]. Pomenecul Zarăi <14 nume: Zara, Carpen, Ursa, Manul>.
- [20]. Pomenecul lui Panait <5 nume>.
- [21]. Pomenecul Radului ciocoiul <22 nume: Draia, Leonte, Boba, Sora, Despa>.

49. Prin ctitorii amintiți, Radul Leon voievod (1664—1669) și Ștefan arhiereu (mitropolit a doua oară 1652—1668), biserica își are începutul cel puțin din acea vreme.

- [22]. Pomeneceul Iorgăi logofăt <15 nume>.
- [23]. Pomeneceul logofăt Istrate <12 nume>.
- [24]. Pomeneceul Manii <19 nume: Muia, Cule>.
- [25]. Pomeneceul logofăt Mihai <26 nume>.
- [26]. Pomeneceul comisului Alexe <6 nume>.
- [27]. Pomeneceul lui Vasile <12 nume: Buna, Badea>.
- [28]. Pomeneceul lui Ghiorghe rîncaci <7 nume: Buna, Boba>.
- [29]. Pomeneceul diiaconului Ivan <25 nume: Joița, Sora>.
- [30]. Pomeneceul Nicăi logofăt za visterie <18 nume: Bunea>.
- [31]. Pomeneceul lui Matei <18 nume>.
- [32]. Pomeneceul lui Mihai căpit. <19 nume: Aviiana>.
- [33]. Pomeneceul lui Neagoe catana <19 nume: Profira, Mușa, Sora>.
- [34]. Pomeneceul Radului, vătaf de lemnari <29 nume: Goia, Badiul, Socol, Albul, Oprișa>.
- [35]. Pomeneceul Iorgăi cojocariul <12 nume: Scărlet>.
- [36]. Pomeneceul lui Ion cojocar <5 nume: Lefter>.
- [37]. Pomeneceul popii lui Ion <27 nume: Cerna, Vișa, Mușat, Fima>.
- [38]. Pomeneceul Florii cazac <19 nume>.
- [39]. Pomeneceul Bratului lefeciuil <17 nume>.
- [40]. Pomeneceul Balii <17 nume: Mirea, Lupul>.
- [41]. Pomeneceul Neculii tăulariul <28 nume: Culea, Simbotin, Misliia, Stoia, Sora>.
- [42]. Pomeneceul lui Mihăilă cazac Barbăalbă <20 nume: Mira, Badea, Micul>.
- [43]. Pomeneceul Voinii lemnariul <25 nume: Neda, Sas>.
- [44]. Pomeneceul Savii lipcanul <23 nume: Lefter, Sîriian, Ianole>.
- [45]. Pomeneceul Savii lipcanul <25 nume: Lefter, Sîriian, Ianole>.
- [46]. Pomeneceul Manului copil den casă <28 nume: Androna, Mușa, Negrita>.
- [47]. Pomeneceul Hrizii cojocar <13 nume: Cuziia, Cusinca>.
- [48]. Pomeneceul lui State lemnariul <29 nume: Albul, Oprișa>.
- [49]. Pomeneceul popii Neculae zugrav <12 nume: Rusa>.
- [50]. Pomeneceul Manii cazac cizmariul <21 nume: Stoilă, Moldovean>.
- [51]. Pomeneceul jupîn Dumitrache <47 nume: Ilinița>.
- [52]. Pomeneceul lui Nistor stegariul <25 nume: Miul, Istodea, Istodor, Aviiana, Neculcea>.
- [53]. Pomeneceul căpit. Dragomir <27 nume: Sora, Bunea, Luțul, Seva, Badea>.
- [54]. Pomeneceul Fotii cizmariul <24 nume: Isac, Precup, Proca>.
- [55]. Pomeneceul Stoicăi <10 nume: Vilae>.
- [56]. Pomeneceul lui Mihăilă cazac <28 nume: Șandrul, Mușat>.
- [57]. Pomeneceul lui Mușat cazac al Saftii <15 nume: Zatiia, Déva>.
- [58]. Pomeneceul Barbului cazac <28 nume: Minea, Boba>.
- [59]. Pomeneceul Stoicăi lefeciuil <27 nume: Dragotă>.
- [60]. Pomeneceul lui Ghiorghită copil den casă <8 nume>.
- [61]. Pomeneceul lui Dragomir brutariul <28 nume: Dancul>.
- [62]. Pomeneceul unchiaș Tomii ot Stavăr logofăt <15 nume: Zoița>.
- [63]. Pomeneceul lui Ion <15 nume: Mușa, Sintion, Mușat>.
- [64]. Pomeneceul lui Marin pescariul <36 nume: Slamna, Dulea, Ganea>.
- [65]. Pomeneceul Radului <5 nume: Mușa>.
- [66]. Pomeneceul Radului <15 nume: Giurat, Albul, Rusa, Mihul, Tihul, Borcea, Lupul>.
- [67]. Pomeneceul popii Sandului <15 nume>.

- [68]. Pomenecul lui Ghiorghe <14 nume: Sas>.
- [69]. Pomenecul popii Costandin <23 nume: Averchie, Iova, Iorga>.
- [70]. Pomenecul Mincului bărbier <8 nume>.
- [71]. Pomenecul Bratului lefeciul <16 nume>.
- [72]. Pomenecul meșterului Ilie cizmariul <16 nume: Rusana, Carpen, Ursa, Culea, Despa>.
- [73]. Pomenecul Badii lemnariul <19 nume>.
- [74]. Pomenecul lui Șărbăn al Păunii <15 nume: Badea, Frățilă, Slamnă>.
- [75]. Pomenecul lui Dumitru croitor <25 nume: Simedru, Marula, Dospina, Armeanca, Isac>.
- [76]. Pomenecul lui Mihalache bărbieriul <29 nume: Mareș, Crețul, Ghica>.
- [77]. Pomenecul Doinii cumnata lui Hagi Stan căpit. <21 nume: Caplea, Manea, Calea>.
- [78]. Pomenecul Ganii sirmaciul <24 nume: Ganea, Dipa>.
- [79]. Pomenecul Radului văr lui Hagi Stan căpit. <19 nume: Nan, Rizea, Balea, Negrita>.
- [80]. Pomenecul Ghinii cazac <15 nume>.
- [81]. Pomenecul lui Dragomir de la chilie <20 nume: Dragolea, Manea Goia>.
- [82]. Pomenecul lui Nedelco grădinariul <24 nume: Lazăra, Fătul, Mușa, Sin>.
- [83]. Pomenecul lui Ion sin Vasile aprod <11 nume: Fota>.
- [84]. Pomenecul lui Drăgoșin <12 nume: Drajna, Simina, Despa, Negrita>.
- [85]. Pomenecul lui Mihai copil den casă <5 nume>.
- [86]. Pomenecul lui Vasile lipcanul <28 nume: Mihul, Badea, Buna, Banul, Rusa>.
- [87]. Pomenecul lui Voicilă croitorul <26 nume: Negrita, Manea>.
- [88]. Pomenecul Manii lefeciul <24 nume: Bucur, Rusca, Oana, Mușa>.
- [89]. Pomenecul popii lui Avraam <20 nume: Ghinea, Iorga>.
- [90]. Pomenecul lui Hagi Stan căpit. <28 nume>.
- [91]. Pomenecul Prodii croitorii <21 nume: Prêda, Rizea, Marga, Arion>.
- [92]. Pomenecul lui Ionașco tăulariul <21 nume: Isar>.
- [93]. Pomenecul căpit. Neculii <14 nume: Dona erei, Fotache, Vineta, Gruită>.
- [94]. Pomenecul Predii logofăt <28 nume: Mușa, Ghinea, erei Cernica>.
- [95]. Pomenecul lui Ilie cizmariul <11 nume: Hera, Despa>.
- [96]. Pomenecul lui Dumitrașco croitorii <23 nume: Ispas, Despa, Gheorma, Mușa>.
- [97]. Pomenecul lui Vișan fustașul <20 nume>.
- [98]. Pomenecul Mihalcii <15 nume: Manul, Slamna, Ena>.
- [99]. Pomenecul lui Gligorie cizmar <15 nume: Marga, Sora, Agafița>.
- [100]. Pomenecul lui Iane <15 nume>.
- [101]. Pomenecul lui Tudor trăistariul <21 nume: Drăgae, Brana, Manea, Proca>.
- [102]. Pomen. Costandin Fierăscul: (vii) Costandin, Ancuța, (morții) Șărbar, Ilina, Ecaterina, Preda, Stanca, Anița, Costandin, Safta, Mariia, Neculae, Milito, Safta, Mariia, Stanca, Manda, Matei vvd., Ilina doamna, Paisie monah., Ilina, Marica, Voichița, Ancuța, Stanca, Oprea, Ștefan, Grozea, Iordache, Costandin, Ion Safta, Marica, Ilinca, Radul, Șărbăn, Zoița, Stana, Bunea, Mariia, Preda, Păuna, Mariia, Catrina, Pană, Safta, Anița, Udriște, Peia, Dobra, Nastasiia, Ioana, Iorga, Rădoslav, Stoiana. 50
- [103]. Pomenecul lui Nedelco grădinariul <21 nume: Partenie, Lazăra, Fătul>.

[104]. Pomenecul lui Costandin croitor <18 nume: Dănilă, Buna, Dobroslav, Vișa, Mușa>.

[XLVIII. F. 292v—302r]. *Mahalaoa bisericii popii Soare hram Sfeți Nicolae.*

- [1]. Pomenecul jupînesii Despîi ctitor bisericii <18 nume>.
- [2]. Pomenecul lui Vasile cojocar <11 nume: Armeanca, Malama, Frincul>.
- [3]. Pomenecul lui Ioniță logofăt <23 nume: Fota, Mușa, erei Stoe>.
- [4]. Pomenecul Chiriicăi <23 nume: Bunea, Nanul, Despa>.
- [5]. Pomenecul lui Istrate călărețul <21 nume: Mircea, Isac, Rusa>.
- [6]. Pomenecul Radului țărigrădeanul <29 nume: Mircea, Isac, Stoe>.
- [7]. Pomenecul Zotii logofăt <25 nume: Chirana, Tofana, Mușa, Cernica, Dița, Raia, Robe>.
- [8]. Pomenecul Dobri țărigrădean <26 nume: Micul, Mușat>.
- [9]. Pomenecul Andreicăi <22 nume: Miia, Sora>.
- [10]. Pomenecul lui Ion moldoveanul <28 nume: Obrejă, Mușat, Liul, Panaghiia, Miia>.
- [11]. Pomenecul priotesii Lixandri <26 nume: erei Mușat, Luțcana, Despa, Iorga, Manta>.
- [12]. Pomenecul Neacșului logofăt ot mitropolie <18 nume: Chirana, Dragna>.
- [13]. Pomenecul căpit. Ianache <24 nume: Badiul, Dudul>.
- [14]. Pomenecul lui Gheorghe grădinarul <38 nume: Agaton, Sora, Gherghina, Hita, Mușa>.
- [15]. Pomenecul jupin Iamandi <25 nume: Dospina, Isar, Frangulea, Iațco, Slaviiță, Dița, Șteful>.
- [16]. Pomenecul lui Stan postăvar <20 nume: Hera>.
- [17]. Pomenecul lui Mihăilă <18 nume: Ratco, Mușa, Boba>.
- [18]. Pomenecul lui Ilie logofăt <19 nume: Tufan, Borcea, Radoviță, Crestova, Sultana>.
- [19]. Pomenecul Frincului <19 nume: Udrea, Armeanca>.
- [20]. Pomenecul lui Stănislav țărigrădean <21 nume: Caragroz, Rusa, Hiera, Badea, Bira, Armeanca>.
- [21]. Pomenecul Neculi vrăg (?) <22 nume: Dița, Luța, Marciul, Bira, Zalea>.
- [22]. Pomenecul popii Apostol <19 nume: Axentie, Dona, Manta, Mica, erei Lupul>.
- [23]. Pomenecul lui Eftenie copil den casă <19 nume: Marula, Stepan, Manda>.
- [24]. Pomenecul lui Mihalache <19 nume: Badea, Hîrsova>.
- [25]. Pomenecul Sandului lipcanul <17 nume: Axiniia, Gherghina, Sora, Calea>.
- [26]. Pomenecul lui Ion lefeciu <31 nume: Marga prez., Sora prez., Alba, Despa, Pasca, Zbora>.
- [27]. Pomenecul Radului ot Stan post. <6 nume: Manea, Șărbu>.
- [28]. Pomenecul Cirstii siimeanul <20 nume>.
- [29]. Pomenecul Oancii copil den casă <19 nume>.

- [30]. Pomenecul lui Gheorghe stegar <24 nume: Buica, Gherghina, Moise, Lefter, Caloian>.
- [31]. Pomenecullui Dobre brăgar <23 nume: Mira, Isar, Vilcul>.
- [32]. Pomenecul lui Voico sîrmaci <25 nume: Malea, Vanul, Iova, Dragde>.
- [33]. Pomenecul lui Năstase <20 nume: Despa, Bunea, Romana>.
- [34]. Pomenecul Neculii <25 nume: Robe, Lațco>.
- [35]. Pomenecul lui Iordache trîmbițaș <19 nume>.
- [36]. Pomenecul Radului siimeanul <32 nume: Sintioana, Bran, Draga, Costanda, Baica>.
- [37]. Pomenecul lui Marin Gălan <20 nume>.
- [38]. Pomenecul lui Nedelco vătaf <25 nume: Dobrul>.
- [39]. Pomenecul lui Tudor trîmbițaș <24 nume: Ghina>.
- [40]. Pomenecul Neagului funariul <21 nume>.
- [41]. Pomenecul lui Ianache prec(upeț) <20 nume>.
- [42]. Pomenecul Barbului prec. <33 nume: Mușat, Calin, Călină, Sara, Oprișa>.
- [43]. Pomenecul lui Drăghici bucătar caz. <20 nume: Boba, Hadîr, Ghinea, Bica>.
- [44]. Pomenecul Chinii cazac <32 nume: Giura, Mina, Soare, Băjan, Buda, Beta, Duca, Dimache>.
- [45]. Pomenecul Jipei cazac <26 nume: Slamna, Iarul>.
- [46]. Pomenecul lui Gheorghe log. <21 nume: Condrea, Moscu, Dobretei, Luțea, Stepan>.
- [47]. Pomenecul lui Ioviță <21 nume: Hirsova, Milotina, Mușa, Slamna, Cîrstiian>.
- [48]. Pomenecul lui Stan stegariul <14 nume: Alban, Arvat, Manta>.
- [49]. Pomenecul lui Dumitrașco croitor <19 nume>.
- [50]. Pomenecul Cîrstii logofăt călărașul <32 nume: Simina, Vasilica, Moinea>.
- [51]. Pomenecul lui Alban stegar <29 nume: Mărgărita, Duța, Sora>.
- [52]. Pomenecul lui Dumitru felendreș <22 nume: Golea, Minea>.
- [53]. Pomenecul lui Stoian buciucașul <27 nume: Negrita, Marula, erei Fătul, Despa, Idita, Rădan, Mușa. Moș>.
- [54]. Pomenecul lui Măușat vătaf de cară <22 nume: Comșa>.
- [55]. Pomenecul lui Ion lemnariul <27 nume: Lupul, Cernica>.
- [56]. Pomenecul lui Vasilie siimeanul <29 nume>.
- [57]. Pomenecul Neagului zet călugăriții <25 nume: Chirul, Chira, Slamna>.
- [58]. Pomenecul lui Ion cizmar <23 nume: Panaghiia, Sora>.
- [59]. Pomenecul lui Dumbravă <15 nume: Sora, Jipa>.
- [60]. Pomenecul lui Ion sîrmaci <31 nume: Pasha, Mina, Baăea, Ghioca>.
- [61]. Pomenecul lui Gavrilă toboș(ar) <16 nume>.
- [62]. Pomenecul lui Dan <32 nume: Năramza, Ghica>.
- [63]. Pomenecul lui Gligorie <31 nume: Elae, Despa, Deava, Despa>.
- [64]. Pomenecul Sandii vornicesii <23 nume: Mițul, Vișa>.
- [65]. Pomenecul Sultanii <36 nume: Mușat, Giurgiu, Costanda, Mihul, Iftinca, Rădoiță, Fotin>.
- [66]. Pomenecul Neculii sîrbul <19 nume: Pecet, Iațco, Manea, Slavită, Stoicea>.

- [67]. Pomeneclul lui Băjan Călțuș <33 nume: Chițul, Despa, Gherghina>.
 [68]. Pomeneclul Iorgăi cojocar <35 nume: Zore, Ban, Ispas, Moș, Spîrea>.
 [69]. Pomeneclul lui Iane călărețul <14 nume: Alban>.
 [70]. Pomeneclul lui Costandin lipcanul <19 nume>.
 [71]. Pomeneclul lui Dobrin <27 nume: Armeanca, Sîmedru, Bobe, Mareș>.
 [72]. Pomeneclul lui Negoită merar <12 nume: Despa, Lefter>.
 [73]. Pomeneclul lui Iane păsc(ar) <21 nume: Déca, Aldimir, Druma>.
 [74]. Pomeneclul lui David lipcan <14 nume: Mirăuță, Lațcarina>.
 [75]. Pomeneclul lui Ianache grecul <12 nume>.
 [76]. Pomeneclul lui Dimiian <18 nume: Mușa, Frîncul>.
 [77]. Pomeneclul uncheaș Lupului <25 nume: Badea, Zota, Urmuz, Miriță>.
 [78]. Pomeneclul călugărului de la logofăt Mușat <11 nume: Soare, Gherghina,

Manta>.

- [79]. Pomeneclul lui Coman siimean <17 nume: Bîra>.
 [80]. Pomeneclul lui Matei croitorul <27 nume: Borcea, Mărghirita, Manea>.
 [81]. Pomeneclul lui Marin chelariul <14 nume>.
 [82]. Pomeneclul lui Vasile păscar <11 nume: Mara, Manea, Nastea>.
 [83]. Pomeneclul Radului ogărar <24 nume: Pinca, Mara, Nedea, Grecul,

Grade>.

- [84]. Pomeneclul lui Mihai dascalul <20 nume: Dragna>.
 [85]. Pomeneclul jupîn Titradie <28 nume: Baico, Raico, Deaca>.
 [86]. Pomeneclul jupîn Filip <39 nume: Culea, Mitea, Rusin, Vitan, Stamna, Chiva, Neico, Jeca, Coiche, Deaca, Rusa, Stoicea, Ignata>.
 [87]. Pomeneclul jupîn Velicu <21 nume: Cula, Micul, Enciul, Gherghina,

Slamna, Rusa, Gradea>.

- [88]. Pomeneclul Ghinii ceaușul <26 nume: Mira, Micul, Oana>.
 [89]. Pomeneclul lui Marin Gălan <25 nume: Saulea>.
 [90]. Pomeneclul lui Stan croitor <20 nume: Zahira>.
 [91]. Pomeneclul Barbului sin Tudorii <30 nume: Iurco, Băjan, Negrita>.
 [92]. Pomeneclul lui Ion den casa Zahariei <13 nume: Neghina, Despa>.
 [93]. Pomeneclul lui Ivan ărat Grecu <80 nume: Gheoca, Măican, Malama>.
 [94]. Pomeneclul uncheașului Ion cel bătrîn <26 nume: Lupan>.
 [95]. Pomeneclul jupîn Ivan sîrbul <27 nume: Rusa, Ghena, Manul, Armeanca, Gherghina, Curteza, Lefter>.
 [96]. Pomeneclul lui Ilie ogărar <27 nume: Iorga, Zorea>.

[XLIX. F. 302 r—303 r]. *Mahalaoa de la biserica Cărămîdari, hramul (loc alb)*.⁵¹

- [1]. Pomeneclul Iancului ctitorul bisericii <30 nume: Nițul, Ghica, Dița, Vișan>.
 [2]. Pomeneclul Fierăi <13 nume: Stepan, Vișa>.
 [3]. Pomeneclul lui Iordache <18 nume: Manea, Nița>.
 [4]. Pomeneclul uncheaș Neagului <20 nume: Vișa, Sora, Neguț, Dobrin>.
 [5]. Pomeneclul Oprii <22 nume: Manea, Dafina, Sora, Mușa>.

51. Fără indoială, Cărămîdarii de Jos, str. Piscului nr. 7—9.

- [6]. Pomenecul lui Dănilă <23 nume: Sarba, Mira, Gherghina, Manea, Barbuna, Voilea, Vișa, Badea>.
- [7]. Pomenecul babei Mariei <30 nume: Mira, Oana, Marușca, Buica, Despa, Ursu, Boba, Stoe>.
- [8]. Pomenecul Mușii <9 nume>.
- [9]. Pomenecul uncheașul Radului <14 nume>.
- [10]. Pomenecul lui Bucur <21 nume: Lepădată, Dumbrava, Badea, Andimiia>.
- [11]. Pomenecul lui Ion <25 nume: Marula>.
- [12]. Pomenecul al Nastasiei <30 nume: Badea, Mira, Minea, Manea, Frățilă, Cirstiian>.
- [13]. Pomenecul lui Dragne văcar: Dragne, Preda.
- [14]. Pomenecul lui Cirstiian <8 nume>.
- [15]. Pomenecul lui Mihai <8 nume: Voinea, Văsiu>.

[L. F. 303 v—309 r]. *Mahalaoa bisericii* (loc alb) *hramul* (loc alb).

- [1]. Pomenecul (loc alb) ctitorul bisericii (loc alb).
- [2]. Pomenecul uncheaș Cirstii păscar <29 nume: Mitrea, Sora, Soare, Vișa, Trandafira, Duminecă>.
- [3]. Pomenecul Fierăi zet Cirstea <13 nume: Stepan, Vișa>.
- [4]. Pomenecul Paraschivii cîrciumar <24 nume: Armeanca, Iova, Mircea, Neagole, Despa>.
- [5]. Pomenecul lui Neculae vătaf de cară <15 nume: Voicul>.
- [6]. Pomenecul Radului brat uncheaș Dobrilă <16 nume: Dospina, Sora>.
- [7]. Pomenecul uncheas Stanciului vătaf dă păsc. <36 nume: Malea, Mircea, Lupul, Afumat, Rădoslav>.
- [8]. Pomenecul lui Șârban talpoșul <23 nume: Văsii, Vasilca, Deaca, Raico>.
- [9]. Pomenecul Danciului de lângă biserică <29 nume: Negrita, Mușa, Buna, Albul, Vitan, Ispa, Borcea>.
- [10]. Pomenecul lui Mihai torcător <24 nume: Armeanca, Vilaico, Păun, Mușa, Pascale>.
- [11]. Pomenecul Radului torcător <35 nume: Rădivoe>.
- [12]. Pomenecul Zahariei <22 nume: Badea>.
- [13]. Pomenecul lui Dobromir <10 nume: Isaico>.
- [14]. Pomenecul uncheaș Stan sărac <23 nume: Dragole, Slamna, Balea, Stepa, Vilae>.
- [15]. Pomenecul Tomii torcătorul <34 nume: Despa, Badea, Soare, Udrea>.
- [16]. Pomenecul Neagului <20 nume: Gorgocea, Manciu>.
- [17]. Pomenecul lui Mihăilă <19 nume>.
- [18]. Pomenecul lui Samoil <24 nume: Dinca>.
- [19]. Pomenecul Dimii <23 nume: Pălana>.
- [20]. Pomenecul lui Istrate <15 nume: Sora, Soare>.
- [21]. Pomenecul lui Dobre călărețul <22 nume: Dospina, Vilcul>.
- [22]. Pomenecul unchiaș Dumitrașco lefeciu <25 nume: Hera, Udrea, Ne-niul, Iorga>.
- [23]. Pomenecul lui Voico rotariul <27 nume: Arhiriia, Strătulat, Pahomie, Mușa, Despa>.

- [24]. Pomenecl unchiaş Iorgăi olariul <15 nume: Dolea, Soare>.
- [25]. Pomenecl Mîinii călăreţul <25 nume: Muşa, Petriia, Mîrcea>.
- [26]. Pomenecl lui Ştefan grădinaritul <22 nume: Bunea, Frăţilă, Ileana, Muşa, Aspru>.
- [27]. Pomenecl lui Maxim siimeanul <31 nume: Dimir, Ursu, Muşat, Tatul>.
- [28]. Pomenecl Neagului dîrvariul <8 nume>.
- [29]. Pomenecl unchiaş Dimii talpoş <34 nume: Armeanca, Mîcul, Isar, Buna, Isaico, Muşa, Duinea>.
- [30]. Pomenecl Neacşului călăreţul <21 nume>.
- [31]. Pomenecl lui Ion călăreţul <26 nume: Aliman>.
- [32]. Pomenecl Andii dîrvariul <27 nume: Andea, Băjan, Domie, Sora, Grozea>.
- [33]. Pomenecl Mitrii după obor <12 nume: Buna, Sin, Gherghina, Chiţa>.
- [34]. Pomenecl uncheaşului Neágul puţariul <36 nume: Manea, Neicul, Moise, Nona, Buica, Palade>.
- [35]. Pomenecl lui Dobre <9 nume: Dospina>.
- [36]. Pomenecl Rădului <10 nume: Pană, Dospina>.
- [37]. Pomenecl unchiaş Radului Crivăţ <30 nume: Crivăţ, Duminecă>.
- [38]. Pomenecl uncheaşului Iane săracul <28 nume: Muşa, Muşat, Prece, Sora>.
- [39]. Pomenecl Radului lefeciuul <18 nume: Lepădat, Gaftana>.
- [40]. Pomenecl lui Nan călăreţul <21 nume: Aldea>.
- [41]. Pomenecl lui Marin siimeanul <20 nume: Sora, Agripina, Cernat, Tođor>.
- [42]. Pomenecl Neagului calicul <24 nume: Gogoncea, Simina, Dragotin, Urita>.
- [43]. Pomenecl popii Andrei <30 nume: Bucura>.
- [44]. Pomenecl lui Pană dîrvariul <46 nume: Sora, Decul, Alba, Rusan, Muşa, Despa, Dospina>.
- [45]. Pomenecl lui Neculae <16 nume>.
- [46]. Pomenecl Radului calicul <22 nume: Udrea, Slamná, Mina, Ruja>.
- [47]. Pomenecl Minii <17 nume: Gana, Manea, Milea>.
- [48]. Pomenecl Vladului căruţaş <32 nume: Despa, Muşa, Marga, Badea, Dragna>.
- [49]. Pomenecl lui Drăgan lefeciu <36 nume: Ban, Alba, Răzmiriţă, Duma, Murgea, Dancea>.
- [50]. Pomenecl Radului Roşcăi <18 nume>.
- [51]. Pomenecl lui Tudor în casa lui Pascal <24 nume: Armeanca, Duca, Taodor>.
- [52]. Pomenecl lui Şărbul de la Roşca <19 nume: Nagomir, Dobrotă, Neagole>.
- [53]. Pomenecl lui Matei brat Iorgăi <18 nume>.
- [54]. Pomenecl lui Toader cobzariul <17 nume: Mina, Scărlat, Mihala>.
- [55]. Pomenecl lui Ene brat Voico rotar <26 nume: Borcea, Vişa, Pripila, călugăriţa Nofriia>.
- [56]. Pomenecl lui Şărbu lefeciuul <15 nume: Slamna, Aldea, Necla>.

- [57]. Pomenecul lui Pascale <31 nume: Armeanca, Neguța, Gherghina, Boba, Mircea, Dragostina>.
 [58]. Pomenecul lui Dobre călărețul <30 nume: Șârba, Măican>.
 [59]. Pomenecul babei Casandrii a lui Drume <12 nume: Duca, Slamna, Drăgușin, Trandafira>.
 [60]. Pomenecul lui Neculae cumnat lui Voico <14 nume: Alimana>.
 [61]. Pomenecul lui Stepan <20 nume: Alba, Opișa, Rara>.
 [62]. Pomenecul Mihalcii de la Nan <12 nume: Tatul>.
 [63]. Pomenecul Calii de la Ene <13 nume>.

[LL. F. 309 v—313 r]. *Mahalaoa bisericii* (loc alb) *hramul* (loc alb).

- [1]. Pomenecul (loc alb) ctitorului bisericii (loc alb).
 [2]. Pomenecul jupinesii Savii <30 nume: Sora, Mira, Jipa, Marga>.
 [3]. Pomenecul lui Mihai brat popii Barbul <21 nume: Tecuci, Visarioana, Manaf, Nana, Despa, Drăgușin, Dospina, Vilsana>.
 [4]. Pomenecul căpitan Gheorghe <32 nume: Mărgărita, Lupe, Zota>.
 [5]. Pomenecul lui Dragomir brutar <20 nume: Bădislav, Despa, Vilsan, Frusina>.
 [6]. Pomenecul Oprii brutariul <24 nume: Mira, Mușat, Ghiniia, Crăciun, Neagra>.
 [7]. Pomenecul lui Costandin brutar <19 nume: Drăghina, Zota, Dragostin>.
 [8]. Pomen. lui Ion cizmar <24 nume>.
 [9]. Pomenecul lui Dobre păscariul <24 nume: Donă, Albul>.
 [10]. Pomenecul lui Dragomir brutar cel mic <36 nume: Tănasiia, Mihul, Manea, Voinea, Mira, Alba, Ostahie>.
 [11]. Pomenecul lui Platon zugrav <16 nume: Albul>.
 [12]. Pomenecul lui Stefan cizmariul <24 nume: Mușat, Sintion, Aspra, Pilip>.
 [13]. Pomenecul lui Stroe <25 nume: erei Ghinea, Ghiorma, Hera, Costea>.
 [14]. Pomenecul popii lui Dumitru <14 nume: Cazimir erei, Urse, Mărgărita, Iorga>.
 [15]. Pomenecul post. Vintilă <32 nume>.
 [16]. Pom. post. Pătrașco <14 nume: Hera, Moisica, Avliana, Arsina>.
 [17]. Pomenecul pah. Dinache <18 nume>.
 [18]. Pomenecul lui Costandin brutar <23 nume: Soco!>.
 [19]. Pomenecul Barbului hangiul <24 nume: Manea, Dobrotă, Boba>.
 [20]. Pomenecul vătaf Sandului zlătari <16 nume: Gula, Banciul, Ursache, Boba, Malcoci, Despa>.
 [21]. Pomenecul lui Toader bogasierul <19 nume: Datco, Duchie>.
 [22]. Pomenecul jupîn Costii <8 nume: Irachina, Varitina, Chirațon>.
 [23]. Pomenecul jupîn Ivan sîrbul <25 nume: Dragna, Tetrade, Dare, Manul, Boba, Frangu, Malco>.
 [24]. Pomenecul ceaușului Staico <13 nume: Papa, Mușat>.
 [25]. Pomenecul Neagului brutar <22 nume>.
 [26]. Pomenecul meșterului Radul cizmar <24 nume: Heră, Minia, Dragotă, Sora, Mărgărita>.

- [27]. Pomenecul lui Costandin zăbunariul <16 nume: Asina, Scarlat, Șărbu>.
 [28]. Pomenecul lui Gheorghe sirbul <16 nume: Sora, Mușa, Despa>.
 [29]. Pomenecul lui Iane pacigiul <16 nume: Mușa, Aspra, Manea, Ispas>.
 [30]. Pomenecul Savii <13 nume: Vitana>.
 [31]. Pomenecul popii Ion <16 nume: Badea, Mușa>.
 [32]. Pomenecul lui Hagi Costandin <9 nume: Dospina, Marioara, Miron, Balotă>.
 [33]. Pomenecul lui Gligorie odabașa <19 nume: Manta, Tecșan, Briia, Mihul, Iova, Mușa>.
 [34]. Pomenecul lui Ilie Cizman <21 nume: Moma, Rusana, Culea, Carpen, Ursa, Despa, Zahara>.
 [35]. Pomenecul lui Tudor de la Oprea <13 nume>.
 [36]. Pomenecul lui Gheorghe port. <25 nume: Dragna>.
 [37]. Pomenecul lui Coman brutariul <10 nume: Manea, Bălăiță>.
 [38]. Popenecul Stanii de la Dragna <17 nume: Dobrotă, Solomon, Ghinea, Mara>.

[LII. F. 313 r—321 v]. *Pomeneci den mah. bisericii* (loc alb), *hramul* (loc alb).

- [1]. Pomenecul (*loc alb*) ctitor bisericii (*loc alb*).
 [2]. Pomenecul lui Maxim <33 nume: Ileana, Sora, Tatul, Mușa, Manea, Mina, Badiul>.
 [3]. Pomenecul lui Obrașco <22 nume: Obrașco, Dragna, Manea, Miian, Arvu, Buzăian, Zlate>.
 [4]. Pomenecul lui Ivan <25 nume: Malama>.
 [5]. Pomenecul lui Andrei bărbieriul <30 nume: Androna, Manea, Mușa, Trandafira>.
 [6]. Pomenecul Pîrvului siimeanul <31 nume: Filipa, Badea, Vasilca, Odor>.
 [7]. Pomenecul vătafului Stan <34 nume: Mihaia, Frățilă, Rusa, Frujina, Badiul, Conia, Sin, Mara>.
 [8]. Pomenecul lui Soare <31 nume: Mircea, Despa, Fota, Rizea, Drosul, Manda>.
 [9]. Pomenecul Ghinii <40 nume: Văsii, Sora, Minea>.
 [10]. Pomenecul lui Stan <31 nume: Bobe, Solomon>.
 [11]. Pomenecul Stamii <22 nume: Stama, Pană, Despa, Cerna, Lupașco, Mihul>.
 [12]. Pomenecul uncheaș Savii <28 nume: Ticla, Rizea, Micul, Arsina, Sora, Frusina>.
 [13]. Pomenecul lui Mușat postăvarul <24 nume: Frățilă, Bozoian, Frumoasa, Peia>.
 [14]. Pomenecul lui Ion <19 nume: Cernat, Triful, Pană>.
 [15]. Pomenecul lui Tudor post. <29 nume: Sin, Triful, Cerna, Bercea>.
 [16]. Pomenecul lui Neagoe <16 nume: Stoia>.
 [17]. Pomenecul Lucăi <32 nume: Vilcul, Aspra, Marga, Voinea, Macovei>.
 [18]. Pomenecul lui Nedelco post. <18 nume: Siba, Badia, Păiana>.

- [19]. Pomenecul Neculii brăgariul <32 nume: Arvat, Mușat, Conda, Dița, Luța, Manciu, Bira, Balea, Băjan, Deva>.
- [20]. Pomenecul lui Marco <27 nume: Drosul, Soare, Rusa, Frățilă, Hera, Cincea, Văsiu>.
- [21]. Pomenecul logofătului Stan <28 nume: Dimana, Jipa, Papa>.
- [22]. Pomenecul lui Ispas <35 nume: Arsenie, Rafail, Badea, Vale, Petrea, Mihaia>.
- [23]. Pomenecul Predii <19 nume: Alba, Peia, Micul>.
- [24]. Pomenecul Cirstii lefeciu <40 nume: Badea, Mușa, Mira, Trandafir, Danciu, Vișa, Slavul, Pribeagul>.
- [25]. Pomenecul Barbului <48 nume: Despa, Ghinea, Frățilă, Brățilă, Nițul, Isar, Boba>.
- [26]. Pomenecul Stoicăi cel bătrîn <58 nume: Ticla, Rizea, Sora, Brățilă, Mănăilă, Ghinea, Frățilă, Vișa>.
- [27]. Pomenecul Neacșii muma lui Ioniță <19 nume: Miroslav, Oancea, Caplea, Alba>.
- [28]. Pomenecul lui Stepan <39 nume: Roman, Pirvul, Ghinea, Frățilă, Brățilă, Sărba, Malea, Manole>.
- [29]. Pomenecul lui Stepan logofăt <34 nume: Mirzea, Băjan, Banciu, Maniță>.
- [30]. Pomenecul lui Stan lemnariul <28 nume: Fătul, Vișana, Hera, Zaica, Milianca, Despa, Marga>.
- [31]. Pomenecul lui Voico <25 nume: Iova, Manea, Mava, Istrate, Dospina, Mușat>.
- [32]. Pomenecul lui Dragomir <4 nume: Mira>.
- [33]. Pomenecul lui Ianache post. <15 nume: Sora, Slamna, Milea, Coman, Rusa, Stefana>.
- [34]. Pomenecul lui Tudor <21 nume: Buda, Saltirea, Mulat, Badea>.
- [35]. Pomenecul Stanciuului <21 nume: Ignat, Anghii, Despa, Andronie>.
- [36]. Pomenecul lui Mușat post. <26 nume: Frățilă, Buzuian, Badea, Frumoasa, Marina, Dana>.
- [37]. Pomenecul lui Lazăr <17 nume: Marula, Lazăra, Vasilca, Ghinea>.
- [38]. Pomenecul lui Costandin <10 nume: Rizea, Micul>.
- [39]. Pomenecul lui Nedelco <17 nume: Micul, Lupul, Udrea, Gherghina>.
- [40]. Pomenecul lui Șărban <21 nume: Aviiana, Amza, Lupul, Șărbu, Mușa>.
- [41]. Pomenecul lui Dragomir <35 nume: Armeanca, Sora, Gheorghe 3>.
- [42]. Pomenecul lui Ion băiașul <22 nume: Agapie, Nicoară, Sora, Marușca, Tega, Barbura, Vișan>.
- [43]. Pomenecul lui unchiaș Enache <14 nume: Manda, Stănilava>.
- [44]. Pomenecul lui Neagoe <18 nume: Straoa, Badiul, Calin, Călin>.
- [45]. Pomenecul lui Ilie <30 nume: Gherghina, Jipa, Liana, Ciucea, Isar, Agapie, Mira, Manea, Dagne>.
- [46]. Pomenecul lui Șărban <25 nume: Aviiana, Amza, Șărbu, Lupu, Calița>.
- [47]. Pomenecul ceauș Neculii <8 nume>.
- [48]. Pomenecul lui Cosandin lefeciu <16 nume: Draghiia, Despa>.
- [49]. Pomenecul lui Pătrașco <26 nume: Baica, Sora, Sultana, Pasca>.

- [50]. Pomenecul popii Lupului <22 nume: Pană, Mușa, Iarul, Chriiaca, Mircan, Armeanca, Percana, Vărvava>.
- [51]. Pomenecul lui Dragne <25 nume: Stamata, Cinciul, Birsan, Micșan, Albul, Dragotă>.
- [52]. Pomenecul lui Iane pațișiu <24 nume: Aviana, Mușa, Aspra>.
- [53]. Pomenecul lui Dragne <11 nume: Lefter, Mușa>.
- [54]. Pomenecul lui Ion <20 nume: Cerga, Enul, Triful, Pană>.
- [55]. Pomenecul Savii <14 nume: Badea>.
- [56]. Pomenecul lui Tudosié <35 nume: Joița, Tudorina, Neguț, Albul, Brătîlă, Udrea, Micla, Dimana, Jipa, Dragotă, Gherghina>.
- [57]. Pomenecul Barbului sin Marin <23 nume: Ștefăniia, Armeanca, Micul, Iordan, Dana, Mara>.
- [58]. Pomenecul lui Ban olariul <22 nume: Ifrim, Drăguța, Marula>.
- [59]. Pomenecul lui Ion post. <29 nume: Dicul, Mușa, Micul>.
- [60]. Pomenecul meșterului Tudorache <13 nume: Bodaci>.
- [61]. Pomenecul Stolcăi <30 nume: Armeanca, Băjana, Soare, Despa>.
- [62]. Pomenecul Micului <35 nume: Cernica, Vilcul, Ursul, Rusa, Buda, Mușa, Buna>.
- [63]. Pomenecul Sandului siimeanul <32 nume: Bădina, Mirzia, Bodea, Sărbu, Buică, Negoita>.
- [64]. Pomenecul lui Andronie post. <35 nume: Ghica, Joița, Mușa, Badea, Badiul, Frățilă, Strao>.
- [65]. Pomenecul lui Costandin mortasip <20 nume: Aspra>.
- [66]. Pomenecul Vidrii post. <17 nume: Vidrea, Badea, Dragotă, Dragne>.
- [67]. Pomenecul Lucăi <28 nume: Vilcul, Aspra, Voinea, Marga, Macovei Drăgan>.
- [68]. Pomenecul jupin Ghicăi <25 nume: erei Lupul, Ghioca, Zoița, Pană, Mușa, Iarul, Armega>.
- [69]. Pomenecul lui Rădan <22 nume: Aga, Costina, Corcă, Aviana>.
- [70]. Pomenecul lui Crăciun <21 nume: Despa, Soare, Axentie, Micul>.
- [71]. Pomenecul Manii bărbierul <35 nume: Stepan, Slamnă, Trandafira, Albul>.
- [72]. Pomenecul lui Coman <34 nume: Buna, Stoia, Vișa, Tiha>.
- [73]. Pomenecul lui Călin <16 nume: Pătran, Leunte>.
- [74]. Pomenecul, Neagului <29 nume: Albul, Gafița, Sora, Amza, Sofroniia>.
- [75]. Pomenecul lui Marin croitoriul <26 nume>.
- [76]. Pomenecul lui Andrei <22 nume: Badea, Stănislav, Bobe, Soare, Safta, Dobrin, Frățilă>.
- [77]. Pomenecul popii Vladului <12 nume>.
- [78]. Pomenecul lui Gherghe <35 nume: Negoita, Iorga, Mușa, Delea .
- [79]. Pomenecul lui Dănăilă <18 nume: Necoară, Dimana, Badea>.
- [80]. Pomenecul lui Dragne <13 nume: Mitrea, Birsan, Cinciul>.
- [81]. Pomenecul lui Petre nepotul Anii <18 nume: Sărbu, Mușa, Tatul, Guia>.
- [82]. Pomenecul Radului <16 nume: Sora, Balea, Gherghina, Dospina>.
- [83]. Pomenecul Stanii <22 nume: Badea, Mușa>.

[LIII. F. 321v—324v]. *Pomenec den mahalaoa Bisericii (loc alb) hramul (loc alb)*.

- [1]. Pomenecul (*loc alb*) ctitorul bisericii (*loc alb*).
- [2]. Pomenecul Radului lefeciu <21 nume: Istodor, Ioachim>.
- [3]. Pomenecul lui unchiaș Avraam <26 nume: Micul, Avramia>.
- [4]. Pomenecul Tomii i al Ilincăi <17 nume: Cerna, Vilcul>.
- [5]. Pomenecul lui Ianache olariul <30 nume: Procopie, Mușa, Barbura, Armeanca>.
- [6]. Pomenecul Radului celui mic <14 nume>.
- [7]. Pomenecul Neagului i al Catalinii <22 nume: Vida, Bobe, Albul, Fetea, Manea>.
- [8]. Pomenecul lui Petre i al Comanii <20 nume: Colțea>.
- [9]. Pomenecul lui Drăghici i al Stancăi <21 nume: Miinea, Giura, Malea>.
- [10]. Pomenecul lui Petre i al Ilinii <15 nume: Manea, Para, Sotira>.
- [11]. Pomenecul lui Pătrașco cojocar <17 nume: Dragole, Mușat, Gherghina>.
- [12]. Pomenecul lui Matei de la Chirvase <21 nume: Dobromir, Mușat, Micul>.
- [13]. Pomenecul lui Voico i al Tiiei <19 nume: Tiia, Rădoslav, Zirnă, Negre>.
- [14]. Pomenecul uncheașului Gherghe ot chilii <14 nume: Neagoe, Bran, Albul, Gherghina>.
- [15]. Pomenecul Radului i al Dochiții <20 nume: Mușa, Balea, Milana, Tiia>.
- [16]. Pomenecul lui Stan ot Zăga <16 nume: Negre>.
- [17]. Pomenecul lui Vasile celui mic <15 nume: Măreș, Șarbu, Pădure, Mihul, Tofana>.
- [18]. Pomenecul Sandului tal(poș) i al Chiții <18 nume: Sapson, Rițco, Sora, Istrea>.
- [19]. Pomenecul uncheaș Stanciului rotar <19 nume: Neagole, Gheorghina, Lepădat, Mladen, Vilcul, Despa>.
- [20]. Pomenecul lui Dobre <22 nume>.
- [21]. Pomenecul jupinului Ivan <18 nume: Badea>.
- [22]. Pomenecul lui Neagoe croitor <15 nume: Simina, Badea, Irodiia>.
- [23]. Pomenecul lui Dragomir de la Bucur <14 nume: Manea, Albul>.
- [24]. Pomenecul lui Voico lăcătuș <14 nume: Mușa, Mariiața, Mitrea, Vasilca>.
- [25]. Pomenecul lui Dumitru ceauș <11 nume: Palalog>.
- [26]. Pomenecul Barbului mărar <20 nume: Gherghina, Sora, Dragul, Stepan, Cernat, Ștefana>.
- [27]. Pomenecul lui Marin <15 nume: Baico>.
- [28]. Pomenecul lui Gherghe i al Diții <15 nume: Milea, Dragul>.
- [29]. Pomenecul Stanciului <15 nume: Vilsana, Voinea, Frujina, Stoe>.
- [30]. Pomenecul Costii i al Neagăi <22 nume: Tica, Sora, Cozmina, Artona, Săvastri, Tifis>.
- [31]. Pomenecul Oprii i al Neagăi <16 nume: Siica, Sora, Briia>.
- [32]. Pomenecul Lucăi țarigrădean <17 nume: Roncea, Sora, Simina, Udrea>.
- [33]. Pomenecul lui Stan i al Maricăi <20 nume: Tofana, Tona, Drăghician, Hrizea, Chirul>.
- [34]. Pomenecul lui Ion circiumar <13 nume: Irodiia>.

- [35]. Pomenecul lui Ivan sin Vasile <7 nume>.
 [36]. Pomenecul lui Ilie tal(poş) <17 nume: Hristea, Oana, State, Vişa, Baico, Mica, Petra>.
 [37]. Pomenecul lui Stan i al Sofiiicăi <15 nume: Manea, Alba, Salomiia, State>.
 [38]. Pomenecul popii Ion Roşu <16 nume: Bucur, Sora, Manea, Bucura>.
 [39]. Pomenecul lui Dragomir de la Ion cel roşu <19 nume: Sora, Dragna, Aldea, Manea, Bucur>.
 [40]. Pomenecul lui Ion celui negru şi al Rării <40 nume: Despa, Aldea, Bucura, Manea, Bucur, Evda, Siica, Minca, Muşa, Caplea, Soroviţ>.
 [41]. Pomenecul lui Postolache i al Neacşii <20 nume: Aldea, Bucura, Isac>.

[LIV. F. 325r—332v]. *Pomenecul lui Costandin Năsturel biv vel visterctitorul sfintii biserici Slobozii*⁵².

- [1]. Pomeni gospodii <64 nume: Costandin, Acuţa, Miliio, Sora, Mateiu vvd. Iliina doamna, Ia Radul vvd., Io Leon vvd., Udrişte, Badea, Pandeli>.
 [2]. Pomenecul Oprii <35 nume: Sipotu, Naica, Iorga, Oeia, Rădoslav>.
 [3]. Pomenecul dumnealui Mateiu Comăneanul vel pitar <13 nume>.
 [4]. Pomenecul dumnealui Hagi Chiriac <15 nume: Chiriia, Hrisi, Perize, Giueriia, Humzachi, Marghiorîta, Chirîazi, Sintisiviia>.
 [5]. Pomenecul Dumnealui Ştefan Velmeşu <12 nume: Seizadea, Varsan, Vartani, Mira>.
 [6]. Pomenecul dumnealui post. Pătraşco Gănescul <16 nume: Socol, Despa, Moisi, Hera>.
 [7]. Pomenecul popei lui Ioan sin popei Antonie <31 nume: Badea, Grozav, Sintion, Mica, Dragne, Buică>.
 [8]. Pomenecul popii Mihăilă <29 nume: Manea, Sora, Vişa, Manta>.
 [9]. Pomenecul jupan Gheorghie <20 nume: Zanfira>.
 [10]. Pomenecul Stoicăi copil den casă <21 nume: Mihul, Conda>.
 [11]. Pomenecul Păunii ot Salcie <33 nume: Marula>.
 [12]. Pomenecul lui Moş Dobre <33 nume: Slav, Tatul, Jipa, Minea, Aghilina, Cernica>.
 [13]. Pomenecul lui Costandin slujitor <19 nume: Zafira>.
 [14]. Pomenecul ceauşului Dumitru <24 nume: Băluţă, Mina>.
 [15]. Pomenecul lui Roman Iemnarul <21 nume: Smeada, Bucur, Tatul>.
 [16]. Pomenecul Dragomirii ceauşoi <41 nume: Zlata, Drăgaia, Bobe, Mina, Arvasiia, Pană>.
 [17]. Pomenecul dum. Neculii Hagi <10 nume: Miléné, Trifon, Teofil>.
 [18]. Pomen. lui Nedelco postăvarul <39 nume: Balea, Mica, Buia, Ghinia, Mărgărîta>.
 [19]. Pomenecul logof. Negoită sin Neagoe <50 nume: Beresca, Zota, Rusa, Neguţu>.

52. Biserica Slobozia, cea veche, cu hramul Sfintul Dumitru, fusese zidită de Rađul Leon voievod (1664—1669), iar cea nouă de Constantin Năsturel, la 1743, ctitor şi la Dobroteasa (vezi XLII, nr. 36).

- [20]. Pomenecul lui Ion al Marii Bucşulesii <38 nume: Bucşă, Calciul, Mica, Neguţ, Grozea, Tofana>.
- [21]. Pomenecul lui Dan postăvariul <47 nume: Neciul>.
- [22]. Pomenecul Dedului croitorul <23 nume: Muşa, Mica>.
- [23]. Pomenecul lui Stroe brutar Burca <24 nume: Tiul, Stănaia, Conda>.
- [24]. Pomenecul Dobrei lui Marin <28 nume: Defta, Badea, Buna>.
- [25]. Pomenecul lui Dragomir brutarul <21 nume: Rusa, Voine, Dragna>.
- [26]. Pomenecul lui Gligorie aprod <19 nume: Aviiana, Buia>.
- [27]. Pomenecul lui Stan postăvarul <28 nume: Albul>.
- [28]. Pomenecul lui Gheorghie postavarul <30 nume: Eciul, Ghinia, Ursu, Dubravă, Iorga, Slava>.
- [29]. Pomenecul Ioanii lui Năstase <41 nume: Saulea, Zera>.
- [30]. Pomenecul lui Costandin sin Stefan <45 nume: Albul, Bucura, Necşe>.
- [31]. Pomenecul moş Datco <17 nume: Ioan, Pangrate, Udrea, Rădislav>.
- [32]. Pomenecul popii Muşat <20 nume: Ioarga, Badea, Délia, Cazan, Briia>.
- [33]. Pomenecul lui Drăguşin <29 nume: Stănaia>.
- [34]. Pomenecul lui Agapie <42 nume: Micul, Frăţilă>.
- [35]. Pomenecul Anicăi Roşii <37 nume>.
- [36]. Pomenecul Ilincăi <20 nume>.
- [37]. Pomenecul Margăi <17 nume: Bade, Drăguşin, Drăgulin, Lupul>.
- [38]. Pomenecul lui Nedelco <14 nume: Manta>.
- [39]. Pomenecul Ioanii <27 nume: Manea, Voia, Tetul>.
- [40]. Pomenecul Neculii <22 nume>.
- [41]. Pomenecul lui Stan tabac <35 nume: Avachina, Ghemia, Soare, Sebe, Vica, Eva, Aspra>.
- [42]. Pomenecul Ghinii tabac <37 nume: Gherghina, Badea, Păuca, Mina, Muşa>.
- [43]. Pomenecul Iovii <25 nume: Lepădat>.
- [44]. Pomenecul popii Gligore <20 nume: Mica>.
- [45]. Pomenecul mam. Zamfirii <44 nume: Drandafira, Negrita>.
- [46]. Pomenecul jupan Steriia <39 nume: Milea, Evda, Conda, Aspra, Defta, Hila, Rusane, Toda, Gheoca, Despa>.
- [47]. Pomenecul Bunii al Predii <35 nume din care 8 preoţi>.
- [48]. Pomenecul moş Gherasie călugărul <33 nume: Sora, Groze>.
- [49]. Pomenecul Dobriţii <47 nume: Stoforu, Rusa>.
- [50]. Pomenecul lui uncheş Drăghici <39 nume: Vişa, Muşa, Gherman, Mica, Papa>.
- [51]. Pomenecul lui Sultanii care şade la Alixandrachie <25 nume: Mîrze, Badea, Muşa, Papa>.
- [52]. Pomenecul Cheajniei lui Mihai ce au fosto sindei (sic) <26 nume: Chiful, Danu, Armeanca>.
- [53]. Pomenecul moş Dumitru dîrvar <16 nume: Mărgărita, Iarul, Sora, Mina, Bucura>.
- [54]. Pom. lui Mihăilă Gaman <41 nume: Buna, Cale>.
- [55]. Pom. moş Drăgoi <10 nume>.
- [56]. Pom. lui Ilie dîrvar <17 nume: Stamate, Mane>.

- [57]. Pomenecul Marii lui Negoe <28 nume: Boba, Goe, Steful, Albul, Dona>.
 [58]. Pom. lui Anghel cihodarul <33 nume>.
 [59]. Pom. lui Neculae croitorul <40 nume: Sora, Udre, Miine, Lațco, Lupul, Pană>.
 [60]. Pom. lui Miha brat Nicăi <28 nume: Fenda, Mușat, Albul>.
 [61]. Pomenecul popei Mateiu <57 nume: Bobe>.
 [62]. Pomenecul jupinesii Dumitrii <12 nume: Duca>.
 [63]. Pomenecul Marinu <63 nume: Liica, Mircana, Hirsova, Soroviță, Milotina, Mușa, Simasin, Balea>.
 [64]. Pomenecul jupinesii Evdii <23 nume: Pan, Pantazi, Pană, Condeșa, Manul, Riza>.
 [65]. Pomenecul lui Tudor brutarul <26 nume: Ghiniia, Chejna, Sora, Armeanca, Bade, Tatomir>.
 [66]. Pomenecul lui Gheorghe cōjocarul <26 nume: Dița, Marga>.
 [67]. Pomenecul lui jupin Ștefăniei <26 nume: Drăghicen, Manul>.
 [68]. Pomenecul dumnealui Pirvan logofăt <21 nume: Marula, Manta, Dos-pina>.

[LV. F. 333r—342v]. *Pomenecul ctitorilor ot b<iserica> de la Popa Chițul.*

- [1]. Dadul, Pascale, Ioan, Axența <13 nume>.
 [2]. Pomenecul Stanciului al Vladii măcelar <31 nume: Dumbravă, Calon, Hera, Chirul, Borce>.
 [3]. Pomenecul lui Petco <46 nume: Xente, Buste, Frățilă, Stoe>.
 [4]. Pomenecul capit. Crăciun <23 nume: Aviana>.
 [5]. Pomenecul lui Arse[ne]nie cizmar <53 nume: Mogoș, Comna, Mihul>.
 [6]. Pomenecul lui Iordache sin Năstase <34 nume: Micul, Dumbravă, Guța>.
 [7]. Pomenecul mătusei Chejniei <47 nume: Liica, Ileana, Albul, Cînda, Aspra, Leondar, Conda>.
 [8]. Pomenecul Neagul lui Călin <71 nume: Lepădat, Alba, Despa, Sarche>.
 [9]. Pomenecul lui Manolache lefeciu <40 nume: Aritina, Badea, Urumuzu, Calofir, Robina, Răzvan>.
 [10]. Pomenecul Vladului den casa Apostol călăreț <23 nume: Jipa, Mircan>.
 [11]. Pomenecul lui Voico merarul <54 nume: Pința, Buna>.
 [12]. Pomenecul lui Lepădat al Gaftii <39 nume: Prândușa>.
 [13]. Pomenecul Cirstii al Ioanii <42 nume: Ganea, Bade, Frățilă, Bucșă>.
 [14]. Pomenecul Jui Gheorghe cizmarul <29 nume: Măișana, Lupașco>.
 [15]. Pomenecul lui Petre căp. brat Crăciun căp. <31 nume: Booba, Mușat>.
 [16]. Pomenecul popii Stan brat Stan ceaușul <49 nume: Armeanca, Albul, Corne, Leonte, Robina>.
 [17]. Pomenecul lui jupin Iordachie zet Cazanie (24 nume: Calotă, Grăjdana, Cazana>.
 [18]. Pomenecul popii Chițului legător de cărți <32 nume: Aldea, Haidena>.
 [19]. Pomenecul popii Ioan <20 nume>.
 [20]. Pomenecul logofăt Mareș vornecelul <27 nume: Zoică, Leonte, Zlata, Booba>.

- [21]. Pomenecul lui Matei al Mirii <30 nume: Candachiia>.
- [22]. Pomenecul Necului pieptănarul <37 nume>.
- [23]. Pomenecul lui Ilie al Vasilicăi <54 nume: Banul Tofana>.
- [24]. Pomenecul lui Ioan nepot Vlădi <55 nume: Tofil, Rufim>.
- [25]. Pomenecul Magdalinii lui Stefan pieptănar <43 nume: Milotina, Bădina, Badea, Mușă, Isar, Despa>.
- [26]. Pomenecul Manii zet Petco <24 nume: Mușă, Mușat, Bobolina>.
- [27]. Pomenecul lui Pătrișor <60 nume: Tiia, Albul, Frățilă, Bunea, Istodica, Booba, Mușat, Salomiia>
- [28]. Pomenecul lui Isep <27 nume>.
- [29]. Pomenecul uncheș Stanciului <20 nume: Albul, Onofre>.
- [30]. Pom. Popii Dumitru <38 nume: Dița, Grăjdana, Albul, Druma, Boba, Udre>.
- [31]. Pomenecul lui Vasile <32 nume: Marfi>.
- [32]. Pomenecul Donii <29 nume: Goia>.
- [33]. Pomenecul Necșului <40 nume: Tatul, Bărbuna, Milea, Badea>.
- [34]. Pomenecul Voinii merarul <24 nume>.
- [34]. Pomenecul Voinii merarul <24 nume>.
- [35]. Pomenecul Necșii <26 nume>.
- [36]. Pomenecul Milii calicul <50 nume: Male, Marula, Badea, Broca, Davina>.
- [37]. Pomenecul lui Stan <20 nume>.
- [38]. Pomenecul lui Ioniță <36 nume: Oana, Badea, Papa, Gafie, Negrita, Margărita, Socol>.
- [39]. Pomenecul lui Ichim brat Căciun căpit. <29 nume: Iova, Groza, Alionte, Mușă, Vișa, Șirna, Chioca, Rubina>.
- [40]. Pomenecul ceauș Dobre <26 nume: Sinpietra, Stratiia, Stoe>.
- [41]. Pomenecul Petre al Smaragdii <24 nume: Candachiia>.
- [42]. Pomenecul lui Nedelco olarul <43 nume: Chirul, Manda, Dobrotă, Măreș, Mușă, Bade, Goia>.
- [43]. Pomenecul Paraschivii ceprăzar <20 nume: Iorga, Bunea>.
- [44]. Pomenecul Ivanii al Paraschivii <27 nume: Iorga, Calen>.
- [45]. Pomenecul Simii cizmarul <29 nume: Badea, Aldea, Bucura>.
- [46]. Pomenecul lui Vlad den ca<sa> Apostolii călăreț <39 nume: Mirca, Jipa, Despa, Mîtere, Ionce, Bărbăteiu>.
- [47]. Pomenecul lui Pan al Mușii <15 nume>.
- [48]. Pomenecul lui Costandin <9 nume: Manea>.
- [49]. Pomenecul Barbului al Aniții <42 nume: Agafița, Ghica, Despa, Opreșa>.
- [50]. Pomenecul lui Costandin <25 nume: Orsana, Saloncav, Lupul>.
- [51]. Pomenecul Lupului <16 nume: Lupul, Mira, Tata>.
- [52]. Pomenecul Nicăi al Stanii <36 nume: Fușna>.
- [53]. Pomenecul Neculei croitorul <13 nume: Ispas>.
- [54]. Pomenecul lui Vasile al Floricăi <18 nume: Mirce, Ileana, Rusa, Gherghina>.
- [55]. Pomenecul Stanii <24 nume: Lamba, Badea>.
- [56]. Pomenecul ceaușului Stoian <19 nume: Corne, Armeanca>.
- [57]. Pomenecul Albului cizmarul <24 nume: Mara, Alionte, Armeanca>.
- [58]. Pomenecul lui Neculae <41 nume: Dobreț, Mania, Iorga, Moinea, Mușă>.

- [59]. Pomenecul lui Andrei cimpoiaș <18 nume: Vișa, Badea>.
 [60]. Pomenecul Radului fuș(taș) <38 nume: Vișa, Simina, Haida>.
 [61]. Pomenecul lui Șărban cizmariul <35 nume: Cazana, Mara, Ghered>.
 [62]. Pomenecul lui Dragomir <25 nume: Simpietru, Vișa, Aliote>.
 [63]. Pomenecul lui Leondar <25 nume: Doda, Leonte, Frusina, Manea>.
 [64]. Pomenecul lui Ioan mocanul <30 nume: Opreana, Naniia, Mușat, Negolea, Soare>.
 [65]. Pomenecu Apostolului al Ilincă <26 nume: Mușa, Velica, State, Marula, Despa, Duca>.
 [66]. Pomenecul lui Drăghici ot Podișor <50 nume: Arsenie, Ursu, Ursina, Albul, Agaftona, Marula, Dospina>.
 [67]. Pomenecul lui Drăghici ot Podișor <48 nume: Vișa, Mareș, Naniia, Mihala>.
 [68]. Pomenecul uncheș Trifului <83 nume: Badea, Văsiu, Istodor, Mușa, Simnițoară, Daico, Pretre, Drăguna, Banu, Bana, Proca, Draghina, Lepădat>.
 [69]. Pomenecul lui Șărbu <25 nume>.
 [70]. Pomenecul Radului Gilceavă <39 nume: Lena, Mușa, Răseada, Pană, Stamată, Bade, Armenca>.
 [71]. Pomenecul lui Dragomir <56 nume: Armanca, Mira, Draghiia, Lupe>.
 [72]. Pomenecu Sandii <15 nume: Rizea, Despa, Mara>.
 [73]. Pomenecul Stoicăi <45 nume: Albul, Drăguț, Ban, Costanda, Proca, Mușat, Triful, Manda, Bobe, Groze, Mira, Robina>.
 [74]. Pomenecul lui Petre <15 nume: Simiona>.

[LVI. F. 343r—349r]. *Pomenecul ctitorilor de la sfânta biserică den Prund*⁵³.

- [1]. Teofan ierămonah, Costandin, Ialena, Safta.
 [2]. Pomenecul dumnealui vel vornic <38 nume: Papa, Costandin Voevod, doamna Marica, Duca>.
 [3]. Pomenecul lui Gheorghie vătășelul <19 nume: Armeanca, Comana, Bircă>.
 [4]. Pomenecul lui Ioan pinzarul <17 nume: Micul, Marula, Pan>.
 [5]. Pomenecul dumnealui Gheorghie trapezontul <21 nume: Corne, Milco, Despa>.
 [6]. Pomenecul lui Panait băiaș <6 nume>.
 [7]. Pomenecul lui Anghel croitorul <24 nume: Negrotă, Badea>.
 [8]. Pomenecul al arhiepiscopii mitropolii: Teofil arhiepiscop, Varlam arhiepiscop, Ignatie arhiepiscop, Teodosie arhiepiscop, Dionisie arhiepiscop, Varlam arhiepiscop, Ștefan arhiepiscop, Gligorie arhiepiscop, Daniil arhiepiscop, Salomiia schimonahiia, Ștefan arhiepiscop, Neofit arhiepiscop.
 [9]. Pomenecul lui Stroe logofăt <11 nume: Conda>.
 [10]. Pomenecul Iancului ot vel vornic <37 nume: Dragotă, Conda, Despa>.

53. Biserica Sfântul Nicolae din Prund; Pr. N. Șerbănescu, *Mărturii istorice despre monumentele religioase din Bucureștii de altădată*, «Biserica Orotodoxă Română», LXXVIII (1960), nr. 1—2, p. 103—106. Prin Papa Brincoveanu și Teofil mitropolitul, vechimea bisericii ajunge către 1650 (vezi și nr. XLIV).

- [11]. Pomeneul jupan Cernica vel armaș <26 nume: Sampsona, Dospina>.
- [12]. Pomeneul lui jupin Costandin vel cruceru (sic) <69 nume: Dospina, Vartolomei, Udre, Badea, Răducanul>.
- [13]. Pomeneul jupan Barbului pitarul <27 nume>.
- [14]. Pomeneul lui Tănăsie ceaușul <22 nume: Socol, Balun, Mărgărit>.
- [15]. Pomeneul jupan Costandin clucer <63 nume: Dospina, Hariton, Stamulo, Marula, Rale, Lupul, Despa, Patriman, Bărcan, Arhonda, Iorga, Frățilă, Albul, Andruța, Briia>.
- [16]. Pomeneul jupan Sărban vister Bojorenul <38 nume: Marula, Mușat, Dospina, Parasca>.
- [17]. Pomeneul Costii căpit. <30 nume: Marghita, Potomir, Papa>.
- [18]. Pomeneul dumnealui Cornii banul <30 nume: Juja, Giurca, Idita>.
- [19]. Pomeneul Dumnealui jupan Velisar căpit. <58 nume: Moistica, Ghinea, Ghince, Margarona, Roste, Teohari, Aviiana, Dona, Hera, Badea>.
- [20]. Pomeneul logofăt Stancului <38 nume: Hera>.
- [21]. Pom. Pracsii <33 nume: Iorga, Vilcan, Mușa, Zanda>.
- [22]. Pomeneul Radului zidarul ot schit <39 nume: Groze, Despa, Manta,, Badea, Sultana, Dragolea>.
- [23]. Pomeneul Cirstea viiarul <30 nume: Bucur>.
- [24]. Pomeneul mătușii Ursii <23 nume: Ioava>.
- [25]. Pomeneul lui Neagoe zidarul <79 nume: Mușat, Rizea, Mina, Albul, Badea, Arsica, Lupul, Iova, Ștefa>.
- [26]. Pomeneul lui Dobre <35 nume: Bira, Fătul>.
- [27]. Pomeneul lui Petre <17 nume: Mușat, Dospina>.
- [28]. Pomeneul Cirstii ot Tomița <28 nume: Davida, Guța>.
- [29]. Pomeneul lui Dumitru seimen <40 nume: Gherghina, Mirce, Despa, Baico, Cirstina>.
- [30]. Pom. Popii Dumitru <38 nume: Dii, Grăjdana, Albul, Druma, Boba, Udre, Cînda>.
- [31]. Pomeneul jupin Vladului <38 nume: Lepădat, Soare, Rusen, Minea, Lupul, Chiera, Voinemir>.
- [32]. Pomeneul lui Vasile pislarul <17 nume: Anghelache, Anghelușa, Badea, Mălin>.
- [33]. Pomeneul Stoicăi <58 nume: Lepădat, Mușa, Badea, Măinea, Petriia, Slamna, Bira, Bune, Fota, Cernica, Băjan, Mirea>.
- [34]. Pomeneul lui Petre slătarul <21 nume: Miloș, Mușa>.
- [35]. Pomeneul Predii de la Stânică <47 nume: Tatul, Zlata, Rizea, Rusa, Fenda, Despa, Datco>.
- [36]. Pomeneul lui Năstasie <24 nume: Dancea, Paiu, Lupul>.
- [37]. Pomeneul Neagului <32 nume: Șerbu, Alde, Aspra, Soare, Prican, Dromir>.
- [38]. Pomeneul lui Dragne brutarul <35 nume: Voicilă, Guțul, Borba, Iarca, Navtan>.
- [39]. Pomeneul lui Nicolae de la pod <41 nume: Belciul, Vilcul>.
- [40]. Pomeneul lui Costandin brutar <24 nume: Mane, Cernica, Negru, Neda, Iova, Mușa>.

- [41]. Pomenecul Ghinii <68 nume: Despa, Siijârizu, Moistica, Rusa, Socol, Bune, Muşa>.
- [42]. Pomenecul Vladului sin popii Tudoru <38 nume: Aviiana, Rize, Lepădat, Lupul, Fenda, Miine, Slamna, Armenca, Dumbravă>.
- [43]. Pomenecul lui Ilie brutarul <41 nume: Stamata, Parasca, Aviiana, Ilca>.
- [44]. Pomenecul Vladii <27 nume: Seman, Armenca, Vasalachie, Papa>.
- [45]. Pomenecul Spirii zugravul <15 nume: Micul, Diţa>.
- [46]. Pomenecul Savii zidarul <29 nume: Ilca, Pană, Mihul>.
- [47]. Pomenecul lui Stânică postăvarul <65 nume: Baicul, Hirşova, Bade, Neda, Mărgărîta, Socol, Ignatie>.
- [48]. Pomenecul lui Neagoe brat Ilinii <31 nume: Alba, Negrita, Tatul, Ganea>.
- [49]. Pomenecul Radul zidarul vătaful <32 nume: Milea, Tiia>.
- [50]. Pomenecul lui Mihai pislarul <22 nume: Drume, Dumbravă, Rusin>.
- [51]. Pomenecul Muşii al Ghiurghiului <23 nume: Dobrotă, Iorga>.
- [52]. Pomenecul lui Stoian sîrbul <45 nume: Peia, Miine, Neghea>.
- [53]. Pomenecul lui Iané croitorul <24 nume: Leica>.
- [54]. Pomenecul Sandului logofăt <32 nume: Rănite, Manta, Duca>.
- [55]. Pomenecul popii lui Mihai ot Antimu <23 nume: Muşa, Dospina, Albul, Goran, Dobrotă>.
- [56]. Pomenecul lui Lămbuc <29 nume: Borba, Gradea>.
- [57]. Pomenecul lui Bobilă <45 nume: Buna, Rusin, Armenca, Despa, Badea, Parasca, Lepădat, Bana>.
- [58]. Pomenecul lui Ioan coj(ocar) <22 nume: Sebe, Arghira, Badea, Ispas>.
- [59]. Pomenecul lui Roman al Mării <19 nume>.
- [60]. Pomenecul Neculii <20 nume>.
- [61]. Pomenecul Vladului <36 nume: Paştina, Chita, Goia, Vilsan>.
- [62]. Pomenecul lui Voico <96 nume: Ranete, Rusin, Veneta, Muşa, Rădu-ducanul>.

[LVII. F. 349v—350v]. *Pomenecul ctitorilor de la sfînta biserică den-Prund ce să numeşte hram erarh Nicolae* ⁵⁴.

- [1]. Mincul, Sora, Drăgoi <39 nume: Frăţilă, Despa, Dona, Ghinea>.
- [2]. Pomenecul Hrizii vt. vornenec (*sic*) <17 nume: Finta, Udrican, Jitco, Muşat>.
- [3]. Pomenecul a lui Aizaade <52 nume: Ilie voevod, Vilcul, Marga, Dionisie arhiepiscop, Daniil arhieru, erei Necula, Beina, Mirea>.
- [4]. Pomenecul vornecului Stroe <30 nume: Toia, Armenca, Cince, Macarona, Partene arhieru, Velisarie>.
- [5]. Pomenecul dumnealui visterului Gligoraşco <12 nume: Iamandi, Beina>.
- [6]. Pomenecul dumnealui Manolache biv vel ban <49 nume: Io Costandin voevod, Marică doamna, Marula, Spandone, Scarlat, Papa>.
- [7]. Pomenecul Danciul lui logof. al dumnealui Iordachie vel dvornic <17 nume: Aviiana, Mirea, Albul>.

54. Alt pomelnic al bisericii Sfîntul Nicolae din Prund (vezi nr. LVI).

- [8]. Pomenecul al căpit. Vișan <13 nume: Negrita>.
 [9]. Pomenecul cei ce au fă(cut) ievanghelie ce fericată cu argint <17 nume>.
 [10]. Pomenecul cei ce au făcut cele 12 minee <20 nume: Mirco, Idita>.
 [11]. Pomenecul celor ce au făcut candili de argint scrise înprejur <15 nume>.
 [12]. Pomenecul Simii logofăt <21 nume: Voica, Doichița, Ruja>.
 [13]. Pomenecul popii Niculii de la mitropolie <12 nume: Milia, Caplea>.
 [14]. Pom. ceauși Neagului <38 nume: Daia, Garun, Ruja>.
 [15]. Pomenecul dum. jupan Pană vel sârdaru <47 nume: Bunea, Io Antonie voevod, Vilcul, Calia, Ghinia, Duca, Gheorma>.
 [16]. Pomenecul dum. Brincovenului <66 nume: Pană, Papa, Bunia, Aspra, Stoia, Condeșa, Hrisanti arhieru>.

[LVIII. F. 351r—358v]. *Pomenecul ctitori mah. de la sfînta b. Albă* ⁵⁵.

- [1]. Sandul, Dumitra, Ioana <50 nume: Negrita, Bade, Ghinea, Lepădat, Bucura>.
 [2]. Pomenecul lui Neagoe seimen <40 nume: Țana>.
 [3]. Pomenecul meșterului Costandin Ghergani <54 nume: Negrita, Urmuzu, Borce, Mușa>.
 [4]. Pomenecul lui Tudori <96 nume: Negrita, Urmuzu, Vișa, Borcea, Bunea, Mușa>.
 [5]. Pomenecul lui Ioan postăvarul <45 nume: Gheoca, Negrita, Rădoslav, Socol>.
 [6]. Pomenecul Radului Negru postăvarul <42 nume: Nina>.
 [7]. Pomenecul popei Ioan <23 nume: Stoia, Areta>.
 [8]. Pomenecul Vladului argeșanul <23 nume: Iona>.
 [9]. Pomenecul lui Marin ginerile lui Alecșee <27 nume: Manta, Mira>.
 [10]. Pomenecul lui Iordache zidarul <44 nume: Lupul, Mina, Badea, Marula>.
 [11]. Pomenecul lui Dobre zidarul <24 nume: Manea, Negrita, Mușa>.
 [12]. Pomenecul lui Stan cumnatul Sandului vâtaf <31 nume: Popescul, Miine, Lepădat, Ghenea, Mușat>.
 [13]. Pomenecul Albului lemnarul <62 nume: Badea, Șteful, Velea, Ruja, Despă>.
 [14]. Pomenecul (?) frate cu Negoe zidarul <55 nume: Negrita, Rizea, Ghinea, Despa, Soare, Nițul, Ganea>.
 [15]. Pomenecul mami Vasilicăi muma Stoicăi <61 nume: Lupul, Mira, Dragu, Filimon, Banul>.
 [16]. Pomenecul popii Tomii <29 nume: Tatomir, Negrita, Baldovina, Vasca>.
 [17]. Pomenecul Caliții <29 nume: Mane, Lupul, Socol, Hera, Gherghina, Dușman>.
 [18]. Pomenecul lui Neagoe al Tomiții <23 nume: Tofana, Iorga, Despa, Borce, Antimira>.
 [19]. Pomenecul lui Ivan post. <29 nume: Mușa, Dana, Toia>.
 [20]. Pomenecul logofăt Radului <29 nume: Dumbravă, Mușa>.

55. Biserica Albă-Postăvari din str. Bateriilor nr. 43, cu hramul Sfîntul Nicolae. Vezi și nr. XXII.

- [21]. Pomenecul logofăt Stan de la văt. de aprozi <19 nume: Socol, Despina, Aspra>.
- [22]. Pomenecul lui Mihai bărbiiar zet Spirii croitor <28 nume: Bunea, Ghioca, Bucur, Manea>.
- [23]. Pomenecul Spirii croitorul <29 nume: Nițul, Coste, Mușat, Despa>.
- [24]. Pomenecul Nécuii aprod <20 nume: Calen>.
- [25]. Pom. Vladului postăvarul <21 nume: Contache, Ona>.
- [26]. Pomenecul lui Stan pislarul <37 nume: Vélé, Slavă, Lăudat, Eva, Boba>.
- [27]. Pomenecul lui Mihai postăvarul frate cu Ianachi <21 nume: Despa, Istrate, Mira>.
- [28]. Pomenecul Vișii a lui Alixandru Machidon <28 nume: Dragole, Despa, Lupul>.
- [29]. Pomenecul Bunii cojocarul <37 nume: Peica, Miine, Ban, Mana>.
- [30]. Pomenecul lui Stănică pircălab ot Brătășani <16 nume: Gruifă, Calița, Despa>.
- [31]. Pomenecul mătușii Ivanii muma Stoicăi postăvarul <35 nume: Grôza, Mușă, Gherghina, Măniil>.
- [32]. Pomenecul popli Lăpădat <33 nume: Armeanca, Bădislav, Dumbravă, Danu>.
- [33]. Pomenecul moș Alexe <41 nume: Ilena, Urse, Manta, Allonte, Mira, Danu>.
- [34]. Pomenecul lui Mihai ceaușul i al Predii ceauș <28 nume: Neda, Mihul>.
- [35]. Pomenecul ceaușului Predii <27 nume: Barbură, Marina>.
- [36]. Pomenecul Stanii văduva <17 nume: Gherghina, Agafița, Stoaia, Peia>.
- [37]. Pomenecul lui Tănase croitorul <38 nume: Despa, Herica, Dița, Boba, Albul, Areta>.
- [38]. Pomenecul Cirstii logofăt <42 nume: Giura, Chiparița, Mica>.
- [39]. Pomenecul Oncei brutariul <33 nume: Șărbu, Ghine, Micșan, Mușatu, Lățcan>.
- [40]. Pomenecul stegarului Stavăr⁶ <29 nume: Tincul, Miroslav>..
- [41]. Pomenecul lui Iordachie brutar <22 nume: Anghelușă>.
- [42]. Pomenecul Radului jimblarul <15 nume>.
- [43]. Pomenecul Radului Porumb <70 nume: Șărbu, Iova, Loghin, Tatul ierel, Dona>.
- [44]. Pomenecul Velii pircălabul <33 nume>..
- [45]. Pomenecul lui Petre lemnarul <19 nume: Slavul, Leontie, Bunea, Badaea, Mălin>.
- [46]. Pom. Caliții den casa Bunii cojocarul <9 nume: Neanul, Ghinea>.
- [47]. Pomenecul lui Șărbu de la pod <12 nume>.
- [48]. Pomenecul Negului văt. ot Dudescul <25 nume: Aspra, Mușă>.
- [49]. Pomenecul Radului brutarul <28 nume: Ieriaza, Bade, Calotă, Manul, Buica, Mușă>.
- [50]. Pomenecul Savului seimenul <18 nume: Albul>.
- [51]. Pomenecul mătușii Vișii <19 nume: Sintodora>.
- [52]. Pomenecul lui Frățilă pislar <37 nume: Aldea>.
- [53]. Pomenecul Nichi <30 nume: Mușat, Sora, Armean, Lazarina>.
- [54]. Pomenecul Lecăi <38 nume: Aliman, Manul, Albul, Armeanca, Bucura>.

- [55]. Pom. Andriianii <17 nume: Despa, Muşa, Delea>.
 [56]. Pom. Tudorii ingeroicăi <17 nume: Naica>.
 [57]. Pom. lui Vasile călăreţ <14 nume>.
 [58]. Pom. lui Tudor <14 nume: Minea, Lazarina, Briia, Muşa>.
 [59]. Pom. lui Tudor văcarul <20 nume: Vişa, Hera, Miho, Muşat>.
 [60]. Pom. Radului găitânar <21 nume: Duminecă, Vişa, Cerna, Braşov ierei, Birsia, Bran, Malia>.
 [61]. Pom. lui Stan Țigănescul <21 nume: Isac, Fătu>.
 [62]. Pomenecul Florii cizmarul <44 nume: Zmeada, Muşa, Vasilache, Frangulea, Doara>.
 [63]. Pomenecul Piei brutarul <52 nume: Peia, Boba, Stepan, Diţa>.
 [64]. Pomenecul lui Costandin zidarul <63 nume: Neguţ, Vilsan, Mira, Soare, Nelea, Despa>.
 [65]. Pomenecul lui Tudorache croitorul <28 nume>.
 [66]. Pomenecul lui Gheorghe cizmarul <50 nume: Micul, Zaroţchie, Frona, Fota>.
 [67]. Pomenecul lui Dan postăvar <60 nume: Despa, Bunea, Diţa, Sora, Iorga, Muşat, Grozav, Ghica>.
 [68]. Pomenecul Radul postăvarul <13 nume>.
 [69]. Pomenecul Dobrii sora lui Costandin <29 nume: Arghira, Robina, Dobrelea, Alba>.
 [70]. Pomenecul Negoe seimenul <15 nume: Ursa>.
 [71]. Pomenecul lui Mihăl pislarul <20 nume: Muşat, Anca>.
 [72]. Pomenecul Birsii <50 nume: Vilsan, Văsan, Bobe, Sintioana, Lepădat, Sorcă, Mareş, Branu, Malea, Braşov erei>.
 [73]. Pomenecul lui Ioan vătăşăl <45 nume: Boba, Sintioana, Bălan, Birsea, Lupşă>.
 [74]. Pomenecul lui Voico brutarul <37 nume: Pan, Amuza, Duca>.
 [75]. Pomenecul lui Ioan postăvarul <52 nume: Filip, Gherghina, Sora, Gherghinu, Cernica, Riseda, Lazăra>.
 [76]. Pomenecul Tomii brutarul <79 nume: Fiia, Badea, Gherghina, Sora, Titul, Marula, Milea, Papa, Ghinea, Albul, Dospina, Tircă, Mira, Lupul>.

[LIX F. 359r—368v]. *Pomenecul citorilor de la biserică de la Gorgan hram sfântul Ilie prooroc*⁵⁶.

- [1]. Io Costandin voevod, Marica doamna, Stanca doamna <şi alte 33 nume>.
 [2]. Pomenecul dumnealui căpitan Iordachie Sefendache <44 nume: Hariton, Antohie, Calozizi, Peruzi, Paşa, Arvini, Panaghioţi>.
 [3]. Pomenecul dumnealui Pătraşco clucer Călinescul <24 nume>.
 [4]. Pomenecul popii Dobre <17 nume: Aldea, Despa, Marula, Dobromir>.
 [5]. Pomenecul Costei Țigara <38 nume: Nicola voevod, Ioan voevod, Chelsiea, Diia>.
 [6]. Pomenecul lui Petco dirvarul <26 nume: Muşat>.

56. Biserica Sfântul Ilie-Görgani.

- [7]. Pomenecul lui Gheorghie zetu Vasilie Mîndricica <83 nume: Proca, Băr-buș, Lepădata, Slamnă, Voicilă, Stavăr, Mica, Micul, Simina, Zmeada, Evda, Mira>.
- [8]. Pomenecul mătușii Costandii <27 nume: Vilcul, Riga, Carpan, Mușă>.
- [9]. Pomenecul Vladului Țînpelii <25 nume: Urse, Boba, Stoia, Agapie>.
- [10]. Pom. lui Marin brutar <19 nume>.
- [11]. Pomenecul Pîrvului cumnatul lui Marin <19 nume: Drăgonia>.
- [12]. Pomenecul lui Stoian cumnatul lui Marin <44 nume: Mărgărita>.
- [13]. Pomenecul lui Dumitru brutar <20 nume: Sora, Soare>.
- [14]. Pomenecul lui Stan brutar zet Stănimir armaș <18 nume: Garofilii>.
- [15]. Pomenecul lui Stan <12 nume: Davida>.
- [16]. Pomenecul Vladului Corbii <68 nume: Vidrașco, Tofana>.
- [17]. Pomenecul lui Stoian brutarul <83 nume: Balia>.
- [18]. Pomenecul lui Vasilie nemțul den poartă <46 nume: Mușat, Zlata, Mina, Albul>.
- [19]. Pomenecul lui Vasile căpit. <36 nume: Stepan, Răzvan, Savatinie>.
- [20]. Pomenecul lui Stoian brutarul <32 nume: Zoică, Cernica, Bucur>.
- [21]. Pomenecul Neculii nemțul <44 nume: Mina>.
- [22]. Pomenecul lui Ichim nemiamțul (sic) <24 nume: Crivăța, Aviiana, Alba, Mina>.
- [23]. Pomenecul lui Anghel brutar <33 nume: Mușat, Novac, Bran, Amuza, Miroslav>.
- [24]. Pomenecul lui Ilie brutarul <29 nume: Badea, Vișa, Mușă>.
- [25]. Pomenecul logofăt Nicolae <32 nume: Nence, Bunea, Mușat, Vițente, Dalia>.
- [26]. Pomenecul lui Vasile <38 nume: Sultana, Evda, Tofana, Bucura, Diia, Cernat>.
- [27]. Pomenecul Nicăi logof. <40 nume: Tatul, Mușat, Evda>.
- [28]. Pomenecul lui Năstase călăreț <31 nume: Voinia, Cerna, Sora>.
- [29]. Pomenecul Necșului dirvarul <17 nume: Gindan, Gherghina>.
- [30]. Pomenecul lui Gheorghe dirvarul <15 nume: Codrea, Fiera>.
- [31]. Pomenecul lui Gheorghe dirvar <33 nume: Codre, Mara, Gheoca, Chelar>.
- [32]. Pomenecul lui Gheorghe pecet(ar) <21 nume: Zota>.
- [33]. Pomenecul lui Vișan brat ego <41 nume: Zota, Băjan, Mușă Mușat, Ghenia, Badea, Panaghiia>.
- [34]. Pomenecul Badii brutarul <23 nume, Badea, Stamata, Mușat>.
- [35]. Pomenecul lui Ștefan al Stanii <31 nume: Lamba, Urse, Mica>.
- [36]. Pomenecul lui Ioan brutarul <19 nume: Braia>.
- [37]. Pomenecul Barbului vâtaf <46 nume: Goran, Colțe, Bădina>.
- [38]. Pomenecul lui Stan brutarul Bălănescul <38 nume: Bucura>.
- [39]. Pomenecul lui Vasile croitorul <37 nume: Ghica, Malea, Milea, Sora, Pătrișor>.
- [40]. Pomenecul lui Iane zet al Dincăi <19 nume: Fota, Ghețe>.
- [41]. Pomenecul lui State <29 nume: Negrita>.
- [42]. Pomenecul lui Anghel vâtaf <39 nume: Miroslav>.
- [43]. Pomenecul Manii dirvarul <27 nume: Mavrodin>.
- [44]. Pomenecul lui Petre <27 nume: Dude, Mușat>.

- [45]. Pomenecul lui Filip croitorul <52 nume: Albul, Briia>.
- [46]. Pomenecul Sinrădovoia <32 nume: Rădivoe, Sörcă>.
- [47]. Pomenecul lui Voico <43 nume: Slamna, Sin, Răzmiriță, Mușa, Mladen, Rădivoe, Strica, Berce>.
- [48]. Pomenecul Nițului lemnariu <35 nume: Ghioca, Balia, Baico, Mușa, Alion, Manul, Pantalina>.
- [49]. Pomenecul lui Ion al Radului sin Oncii <37 nume: Trifan, Marula, Lupul, Bădina>.
- [50]. Pomenecul lui uncheș Gheorghită circiumarul <56 nume: Fronje, Obretin, Pandalina, Antiiian>.
- [51]. Pomenecul lui Ivașco ciungul <46 nume: Văsiu, Bucura>.
- [52]. Pomenecul lui Tudor al Grăjdaniei <28 nume: Bobe, Sorcă>.
- [53]. Pomenecul Dragomir al Sorii <29 nume: Rizan, Micul>.
- [54]. Pomenecul Radului grădinarul <39 nume>.
- [55]. Pomenecul lui Neagoe olarul <55 nume: Gania, Tatul, Gherghina, Simina, Boba, Miinea>.
- [56]. Pomenecul lui Tudorachie olarul <22 nume>.
- [57]. Pomenecul mătușii Zamfirii <46 nume: Druja, Neguț, Lupul, Isariia>.
- [58]. Pomenecul Radului sin Sanfirii <17 nume: Lupul, Maroșca, Tatul, Sora>.
- [59]. Pomenecul lui Ioan brat Ilie <36 nume: Neguț, Boba, Cinciul>.
- [60]. Pomenecul lui Ioan zet Voico <21 nume: Minia, Mladen, Palaloga, Micul>.
- [61]. Pomenecul lui Bogdan al Marușchi <43 nume: Mara, Lupul, Anghelida, Manta, Hariton, Gaftona, Despa>.
- [62]. Pomenecul Radului olarul <22 nume>.
- [63]. Pomenecul lui Vișan olarul <34 nume: Lepădat, Trifa, Cioban, Alba>.
- [64]. Pomenecul lui Bran olarul <42 nume: Micul, Mihul, Tatul, Frincul, Negrita, Dragolea>.
- [65]. Pomenecul lui Simion văt. brat Matei <34 nume: Bran, Dragul, Isaiia, Sultana>.
- [66]. Pomenecul lui Matei <19 nume: Papa, Mfican>.
- [67]. Pomenecul lui Vasile olarul <23 nume>.
- [68]. Pomenecul lui Dobrin olarul <19 nume: Despa, Ghiagul, Vulsina>.
- [69]. Pomenecul lui Ștefan olarul <21 nume: Ispas>.
- [70]. Pomenecul Simei olarul <17 nume: Mareș>.
- [71]. Pomenecul mătușii Ivanii orbii <33 nume: Albul, Mihnia, Bran, Alba, Agafița>.
- [72]. Pomenecul lui Anghel lefeciul <31 nume: Crețul, Hera, Bucura>.
- [73]. Pomenecul Oprii olarul <18 nume: Ban, Balia>.
- [74]. Pomenecul lui Gherghe olarul <26 nume: Birse, Anghelet, Guța, Bucura, A'dea>.
- [75]. Pomenecul al Dobrii <69 nume: Dobrotă, Rusa, Neguț>.
- [76]. Pomenecul uncheș Vintilă <25 nume>.
- [77]. Pomenecul uncheș Soare <25 nume: Sinpietru, Magdaiina, Fotă, Trofim>.
- [78]. Pomenecul lui Costandin morar <16 nume: Voislav>.

- [79]. Pomenecl Micului văt. <45 nume: Diia, Zota, Ispas, Șarba, Micul, Ghinia>.
- [80]. Pomenecl Oancei neamțul den poartă <28 nume: Gherghina, Șarba, Mîinea, Lupul, Mica>.
- [81]. Pomenecl lui Ioan chiregiul <52 nume: Barbuna, Defta, Sara>.
- [82]. Pomenecl Stancului chirigiul <34 nume: Barbuna, Alion, Mușat>.
- [83]. Pomenecl lui Ioan <83 nume: Bunea, Vasalache, Mușă, Tofana, Rusa, Micșan, Frățilă, Pîrvancea>.
- [84]. Pomenecl lui Mateiu nemțul <31 nume: Stănimis>.
- [85]. Pomenecl lui Gheorghe dirvar <21 nume: Rusa, Sintoader, Micșan, Frățilă, Pîrvancea>.
- [86]. Pomenecl lui Neculae dirvar <21 nume: Frățilă, Bobe, Pîrvance>.
- [87]. Pomenecl Nefri <23 nume: Nefra, Șarba, Mira>.
- [88]. Pomenecl lui Costandin seimen <22 nume: Boba, Negolea>.
- [89]. Pomenecl lui Petre <14 nume>.
- [90]. Pomenecl lui Dumitru Dudău <66 nume: Vădislav, Bran, Buna, Sinca, Mira, Ileana>.
- [91]. Pomenecl lui Stănimir armașul <43 nume: Baico, Scarlat, Aspra, Zavăr, Velișco>.
- [92]. Pomenecl lui Daico lemnarul <39 nume: Datco, Iova, Bucura, Soare, Albul, Lăudat>.
- [93]. Pomenecl lui Costan morar <30 nume>.
- [94]. Pomenecl Nițului brutarul <25 nume: Naftal>.
- [95]. Pomenecl Radul ceauș za lefecii <44 nume: Saulia, Mușă, Balica, Lupul, Vilcan>.
- [96]. Pomenecl Petre seimen zet Gheorghie <43 nume: Aldea, Tofana, Dragotă>.
- [97]. Pomenecl lui Gheorghe seimen <45 nume: Trandafira, Frățilă, Simina, Ispas>.
- [98]. Pomenecl lui Duminecă morar <20 nume: Tatul, Ibina>.
- [99]. Pomenecl lui Voico brutarul <85 nume: Gherghina, Stepan, Evda, Postolii, Bran, Albul, Istrata, Mușat, Brîndușa, Lupul>.
- [100]. Pomenecl Necșai văduvii <36 nume>.
- [101]. Pomenecl mătușii Negoii <53 nume: Despa, Mihul>.
- [102]. Pomenecl Paraschivii chirigiul <24 nume: Lupul, Lupașco, Badea, Catrina>.
- [103]. Pomenecl lui Păun brutarul <76 nume: Diia, Crivăța, Elefteriia monah, Borcă, Duca, Sultana, Zota, Lețco, Slamnă>.
- [104]. Pomenecl lui Ivan pitarul <35 nume: Mara, Despa, Bran>.
- [105]. Pomenecl Apostului nemțul <41 nume: Mărgărita, Iorga, Chirca, Vișa, Mica, Lupul, Sora>.
- [106]. Pomenecl lui Chiriță merar <43 nume: Șotilă, Dospina, Miroslav, Mira, Bucur, Iosița>.
- [107]. Pomenecl lui Drăghici <22 nume: Eftica, Soare, Borcă>.
- [108]. Pomenecl Neculii morar <42 nume: Vițente, Adam, Hristodor, Vărvara, Leonte, Lupa>.

[LX. F. 369r—380v]. *Pomenecul al sfintii biserici den mahalaoa Popț Nan ce să numește hram Prepodoamna Paraschiva.*

- [1]. Pomenecul ctitorilor <63 nume: Albul, Armeanca, Ivitalia, Negrita, Rusa, Lipaia, Mara, Grozea>.
- [2]. Pomenecul iar al doilea al ctitorilor <40 nume: Lupașco, Buică, Bircă, Mina, Frățilă>.
- [3]. Pomenecul al treilea iar al ctitorilor <35 nume: Dona, Rizea, Mușat, Despa, Mania, Mara, Miniă, Grozea>.
- [4]. Pomenecul Aldii torcătorul <39 nume: Aldea, Oprișa, Băjan, Grozea, Simnicoară, Costina>.
- [5]. Pomenecul popii Tudorie <45 nume: Tudori, Moncilă, Bucura, Balia>.
- [6]. Pomenecul lui Ioan cumnat lui Istratie <80 nume: Chirana, Boba, Rădana>.
- [7]. Pomenecul lui Marin torcător domnesc <52 nume: Ona, Liica, Cernica, Mușa, Mușat>.
- [8]. Pomenecul nepotu lui Marin <28 nume: Goia, Micul, Toia, Smedul>.
- [9]. Pomenecul lui Iani bănicer <27 nume: Alion, Alilta, Neğuța, Mușa>.
- [10]. Pomenecul lui Marin precupeț <19 nume>.
- [11]. Pomenecul Cirstii cazac <21 nume: Cerna, Brătian>.
- [12]. Pomenecul lui Ioan pinzarul <36 nume: Micul, Despa, Draghiia>.
- [13]. Pomenecul căpitan Ivan <46 nume: Rusa, Fătul, Drumea, Crăciun>.
- [14]. Pomenecul Radului cumnatul căpit. Ivan <7 nume: Lepădat>.
- [15]. Pomenecul lui moș Voico trăistarul <33 nume: Balia, Tania, Mina, Lupul, Mușat>.
- [16]. Pomenecul lui Istratie Negrul <104 nume: Băjan, Alde, Boba, Negre, Donsioe, Lăudat, Armeanca, Mușa, Albul, Răduică>.
- [17]. Pomenecul al lui David <50 nume: Buda, Dospina, Pribeag, Hiera>.
- [18]. Pomenecul lui Vasilie olarul <25 nume>.
- [19]. Pomenecul al Tatului vătaful <25 nume: Taodora>.
- [20]. Pomenecul ai lui Petre Obiială <41 nume: Livera, Ganul, Bustea, Tiia, Banciul, Albul, Rusul>.
- [21]. Pomenecul lui Stoian postăvarul <33 nume: Aspra, Zlata>.
- [22]. Pomenecul popii al lui Nan <75 nume: erei Ghioca, Rașadin, Hrasafa, Ursu, Similea, Albul>.
- [23]. Pomenecul vărului Savii <42 nume: Mica, Manta, Bran, Tatul, Margarina, Ursu>.
- [24]. Pomenecul Aldii sin Dumitru <64 nume: Bobe, Aviiana, Mihul>.
- [25]. Pomenecul lui Stan brat Dumitru <48 nume>.
- [26]. Pomenecul lui Gherghe stegar Turiian <30 nume: Caloian, Costanda, Atan, Jița>.
- [27]. Pomenecul lui Tudor postăvarul <30 nume: Dragolea, Milia, Oprișa>
- [28]. Pomenecul Nedii <47 nume>.
- [29]. Pomenecul Ghinii ceaușului de seimeni <50 nume: Zota, Salomiia, Sin, Lațco, Bunia>.
- [30]. Pomenecul Stoicăi lifeciul <28 nume: Murge, Duca, Vilcul>.
- [31]. Pomenecul Radului talpoș <31 nume: Arghira, Arămecca>.

- [32]. Pomenecul lui moș Roman <58 nume: Margaruna, Raia, Eftinca, Boba, Arca, Urse, Lupa>.
- [33]. Pomenecul Voică șchioapii <21 nume: Balca, Gherghina>.
- [34]. Pomenecul lui Dobrii soră cu Tudor <42 nume: Despa, Mareș, Moma, Lupul>.
- [35]. Pomenecul Nicăi hagiul <45 nume: Albul, Zlata, Roviță, Amuza, Mușa, Duminecă>.
- [36]. Pomenecul Lupului postăvarul <26 nume: Arămeanca, Mușa>.
- [37]. Pomenecul lui Dobre brat cu Lupul <36 nume: Golea, Balea, Alisei>.
- [38]. Pomenecul lui Petre <44 nume: Bircă, Lațco, Lamba>.
- [39]. Pomenecul babii Stanii <38 nume: Jipa>.
- [40]. Pomenecul babii Anii <16 nume: Precup, Mica>.
- [41]. Pomenecul lui Ioan gingav i calic <24 nume: Tatul, Mușat, Flor>.
- [42]. Pomenecul lui Negoe care șade cu Bădian <37 nume: Pătrana, Lăudat>.
- [43]. Pomenecul Aniții care șade cu ceauș Ghinia <54 nume: Cernica, Mihul, Praviț, Mușat>.
- [44]. Pomenecul al Costandii văduvi <32 nume: Bica>.
- [45]. Pomenecul Nicăi călărețul <22 nume: Lepădata>.
- [46]. Pomenecul Radii a lui Vitan <23 nume: Boba>.
- [47]. Pomenecul Stancăi a lui Coman <46 nume: Tatul, Vanul, Lupul, Cirstiianu, Vilcul, Berre>.
- [48]. Pomenecul lui moș Ionașco <43 nume: Miscan, Frățilă, Rusa, Mușa, Moscul, Neștiuta, Bîrsan>.
- [49]. Pomenecul lui Voico lungul seimenul <23 nume: Tatul, Dobrișan, Precup>.
- [50]. Pomenecul Ghiormii morar <17 nume: Urse>.
- [51]. Pomenecul nepotii Savii <55 nume: Aron, Negoita>.
- [52]. Pomenecul Negului birnec după Obor <18 nume>.
- [53]. Pomenecul Sorii nălbitoareii <26 nume: Gheorghisast, Mira>.
- [54]. Pomenecul lui Dobromir birnec <19 nume>.
- [55]. Pomenecul lui Iovițiș pușcaș <40 nume: Iovăț, Băbuna, Sîrma, Fota, Bira, Alelina, Lepădat>.
- [56]. Pomenecul lui Călin lefeciuul <20 nume: Micul, Lepădata, Mareș Sora>.
- [57]. Pomenecul Neagăii <40 nume: Voighia, Despa, Chirana>.
- [58]. Pomenecul mătușii Caliții care șade în casa Costii <25 nume: Urse, Gania, Boba, Sin>.
- [59]. Pomenecul Ianii care au ținut pă Costandin brat Radu stegar <17 nume: Sintion>.
- [60]. Pomenecul lui Dan fecior moș Radomir <18 nume: Neculcea>.
- [61]. Pomenecul Stoicăi al Stancăi socra Zaharii <41 nume: Balia, Aghiniia, Badea>.
- [62]. Pomenecul lui Ivan care șade în casa Costii <23 nume: Dragne, Neguțu>.
- [63]. Pomenecul lui Ivan lefeciuul <25 nume: Peia>.
- [64]. Pomenecul Radului călărașul <24 nume: Simina, Dragodan>.
- [65]. Pomenecul Stoicăi socra lui Cuțar <24 nume: Mușat, Martin, Zoică, Albul, Dobrișan>.
- [66]. Pomenecul babii Vasilcăi <31 nume: Lăudat, Teba, Bana, Manda>.

- [67]. Pomeneclu Ioanii soră cu Radu talpoș <37 nume: Nancul, Hera, Baico, Frățilă>.
- [68]. Pomeneclu Radului torcător <54 nume>.
- [69]. Pomeneclu lui Lupașco <31 nume: Livera, Ganul, Tatul>.
- [70]. Pomeneclu lui Ioan cizmarul <37 nume: Buda, Giurca, Mușă>.
- [71]. Pomeneclu Necșului călăreț <19 nume>.
- [72]. Pomeneclu lui Novac sin Barbul <50 nume: Buna, Iorga, Neda, Lupa>.
- [73]. Pomeneclu lui Marin: <39 nume: Bran, Stamata, Badea, Vasila, Mincul, Rădoiță>.
- [74]. Pomeneclu Oprii Baboiu <44 nume: Mușă, Soare, Spafiul, Boba, Buna, Birsan>.
- [75]. Pomeneclu lui Damaschin <36 nume: Mareș, Dumbravă, Sora, Modinu>.
- [76]. Pomeneclu Anii a lui Dobrică <42 nume>.
- [77]. Pomeneclu Alixandrii pităresii <33 nume: Bădislav, Bobe>.
- [78]. Pomeneclu lui Gligorie toboș(ar) <43 nume: Slamna, Alionte>.
- [79]. Pomeneclu Predii lifeciu <28 nume: Iona, Buna, Lepădat>.
- [80]. Pomeneclu lui Drăghici logofăt <26 nume: Pinca, Similea, Pina, Idita, Vișana>.
- [81]. Pomeneclu lui Bobe postăvarul <59 nume: Drăgulina, Mușat, Vilcul, Udrea>.
- [82]. Pomeneclu lui Dumitru sin călugăriții Voicăi <42 nume: Tatul, Mușat, Negrita, Mihul>.
- [83]. Pomeneclu babii Anii <74 nume: Streda, Iava, Frujina, Aspra, Hera>.
- [84]. Pomeneclu lui Ili vâtaful <27 nume: Mușat, Gherghina, Neniță, Afumat>.
- [85]. Pomeneclu lui jupin Dimitrie <51 nume: Milotina, Antița, Palloloiu, Petrișcan, Guța, erei Gorba>.
- [86]. Pomeneclu Radului rotarul <37 nume: Manasinca, Dobrișan, Oprișan, Frone, Rădan>.
- [87]. Pomeneclu lui Costandin torcător <47 nume: Sorcă, Bădina, Vilcan, Frățilă, Grozav, Tatul>.
- [88]. Pomeneclu lui Vasile seimenul sin Nistor <41 nume: Mușă>.
- [89]. Pomeneclu Cirstoi stegar <21 nume: Mușat>.
- [90]. Pomeneclu căpitan Dragomir <79 nume: Arhonda, Șteful, Vilcea, Moncilă>.
- [91]. Pomeneclu Neculii postăvar domnesc <33 nume: Marin, Draghina, Stoichina, Corasiia>.
- [92]. Pomeneclu văt. Necolae de care <18 nume>.
- [93]. Pomeneclu Neculii nevolnecul <52 nume: Hera, Calen, Sora, Boba, Mina>.
- [94]. Pomeneclu lui Dumitru căpitan cumnat popii Miinii <37 nume: Maruța, Jălcezi, Zarhi, Ucriaș>.
- [95]. Pomeneclu Predii cumnatul popii Miinii <23 nume>.
- [96]. Pomeneclu dichiului Climent <10 nume>.
- [97]. Pomeneclu Vlaicului ceauș <46 nume: Mihna, Lețe, Manta, Duca, Cernica, Zmeada>.
- [98]. Pomeneclu lui Mușat <27 nume: Pandleimon, Vacom, Similia, Sin, Goia>.

[LXI. F. 381r—385v]. *Pomenicul bisericii de la mahalaoa Precupeților unde iaste hramul <loc alb>*⁵⁷.

- [1]. Pomenicul Diiculuj <44 nume>.
- [2]. Pomenicul lui Costandin Boriceanu <51 nume: Petrecan, Tatina>.
- [3]. Pomenicul lui Dumitru al Dumitrii <31 nume: Aviana, Vișa, Ban, Baico, Fiera, Romana>.
- [4]. Pomenicul lui Costandin brat Gheorghe rotariul <39 nume: Jipa, Dragoslava, Mușa>.
- [5]. Pomenicul Manciuului ciobanul <35 nume: Mihul, Mușa, Cerna, Papa, Crăciuna, Lepădat, Chirul>.
- [6]. Pomenicul Mitrii brat Dobrișan <25 nume>.
- [7]. Pomenicul lui Dobrișan <20 nume: Despa, Vișa>.
- [8]. Pomenicul Radului al Ioanii <26 nume: Lepădat, Archezia>.
- [9]. Pomenicul lui Drăgoiu cel Mic <45 nume: Ban,, Vișa, Burchie, Sterpul>.
- [10]. Pomenicul lui Matei al Dumitrii <55 nume: Stama, Ban, Sultana>.
- [11]. Pomenicul Vlaicului de la margine <31 nume: Triful>.
- [12]. Pomenicul lui Stoian siimenul <17 nume: Chiriaca, Lupul, Profira>.
- [13]. Pomenicul Neacșului ciobanul <18 nume: Aldea, Comana, Sora>.
- [14]. Pomenicul Manii finul popii Radului <40 nume: Lepădat, Mușat, Sibiiu, Mușa, Lupul, Mușa, Draciul>.
- [15]. Pomenicul lui Ștefan <28 nume: Chirca>.
- [16]. Pomenicul lui Moisi <45 nume: Alba, Chirul, Despa, Năramza, Vilcul, Bircă>.
- [17]. Pomenicul Manii zet Bercii <19 nume: Idita, Rădan, Arfinca>.
- [18]. Pomenicul lui Drăghici rotariul <28 nume>.
- [19]. Pomenicul Neacșului de la margine <34 nume: Milea, Sora>.
- [20]. Pomenicul lui Coman moldoveanu <41 nume: Ursu, Dimofte>.
- [21]. Pomenicul lui Gherghe rotariul <42 nume: Ghinea, Miroslav, Manea, Tatina, Boba, Jipa, Calon, Tiul>.
- [22]. Pomenicul lui Ivan lefegiul <25 nume: Aviana, Badea>.
- [23]. Pomenicul Vladului fecior unchiașului Văsiu <36 nume: Oda, Sora, Manea, Diia, Despa, Vișa, Soare>.
- [24]. Pomenicul lui Vișan de la margine <27 nume: Negrita, Micul, Manea>.
- [25]. Pomenicul lui Vasile de la margine <31 nume: Badea, Micșan, Bunea>.
- [26]. Pomenicul Nițului <43 nume: Lațco, Bircă, Lamba, Sina, Vișan>.
- [27]. Pomenicul Mihalcei dirvar <27 nume>.
- [28]. Pomenicul lui Ianache dirvariul <25 nume: Vasalache, Doda>.
- [29]. Pomenicul lui Istrate calicul de la margine <30 nume: Sfinteș, Fătul, Trandafir, Ileana, Negoita>.
- [30]. Pomenicul Stanciului calicul <40 nume: Soare, Maxina, Mira, Vișa>.
- [31]. Pomenicul lui Zlate lefegiul <44 nume: Liato, Bobolea, Daico>.
- [32]. Pomenicul lui Dumitru livențul <42 nume: Stoia, Gherghina, Fiera, Dobromir>.
- [33]. Pomenicul lui Dumitran <57 nume: Frățilă, Sora, Mușat, Soare>.

- [34]. Pomenicul Stoicăi de la puț <36 nume: Mușat, Mușa, Armeanca>.
 [35]. Pomenicul lui Matei brat Stoicăi <31 nume: Dumineca, Mușat, Mușa, Ileana, Risimția>.
 [36]. Pomenicul lui Dobre zidarul <71 nume: Bana, Naramza, Mușa, Udrea, Negrea, Chirul>.
 [37]. Pomenicul lui Ion al Trifului <21 nume: Frîncul, Negrita, Romana, Despa>.
 [38]. Pomenicul Mantii sîrbul <32 nume: Dancea, Milca, Ristea>.
 [39]. Pomenicul lui Mihai al Mantii <48 nume: Tatina, Isar, Sora, Ambrosie, Ciutea, Aldea>.
 [40]. Pomenicul lui Gherghesimul <26 nume: Tudosca, Cerna>.
 [41]. Pomenicul lui Nedelco <45 nume: Albul, Băjan, Fătul, Curteza, Draciul, Tatul, Miinea>.
 [42]. Pomenicul lui Costandin ot Plumbuita <28 nume: Manda, Chirca, Mira, Sora>.
 [43]. Pomenicul lui Drăghiciu Sturzul <28 nume: Roman, Mușa, Slamna>.
 [44]. Pomenicul lui Matei croitorul <28 nume: Lădat, Despa, Cerna, Mușa, Guriță>.
 [45]. Pomenicul lui Stan siimenul <36 nume: Chirazi, Ghinea, Leaotă>.
 [46]. Pomenicul ctitorilor sfintei biserici din mah. Precupeților <28 nume>.

[LXII. F. 385v—394r]. *Pomenicul bisericii de la mahalaoa Popei Rusului unde iaste hramul Sfintei Prepodobnei Paraschivei*⁵⁸.

- [1]. Pomenicul lui jupîn Gligore <37 nume: Armeanca, Grozea, Luchian, Răzvan, Severinca>.
 [2]. Pomenicul popei Ivan <20 nume: Albul, Manea, Jitco>.
 [3]. Pomenicul popei Miinii <30 nume: Baicul, Armeanca, Ghinea>.
 [4]. Pomenicul popei Barbului <48 nume: Șirea, Chirchița>.
 [5]. Pomenicul lui Marin logofătul <43 nume: Radoviță, Golean, Buna>.
 [6]. Pomenicul Damaschinii lipovencii <23 nume: Rizea, Asan, Barbul>.
 [7]. Pomenicul lui Stan <37 nume: Boba, Mușat>.
 [8]. Pomenicul lui Miiloș cavaful <21 nume: Bălăcean, Pelina, Varvara>.
 [9]. Pomenicul Radului cavaful <34 nume: Bunea, Simina>.
 [10]. Pomenicul lui Misail <25 nume: Ghiorma>.
 [11]. Pomenicul Neagului croitor <34 nume: Tetrade, Armeanca, Anasiia, Tecean>.
 [12]. Pomenicul lui Stan jocariul <11 nume: Bunea, Frățilă>.
 [13]. Pomenicul odobașii Dumitru <45 nume: Anasiia, Stoia, Aldea, Jivana, Milovan>.
 [14]. Pomenicul Zotei aprodul <34 nume: Cirstian, Papa, Dagna>.
 [15]. Pomenicul Radului aprodul <27 nume: Dragul, Soare, Marușca, Gafiia, Despa>.
 [16]. Pomenicul lui Costandin săidăcariul <28 nume: Popescul, Salomiia, Dospina>.

⁵⁸. Biserica Popa Rusu, hram Cuvioasa Paraschiva.

- [17]. Pomenicul lui Neagoe măcelariul <33 nume: Badea, Gherghina, Șirea, Dafina, Lepădata, Mavruța, Ghinea, Dragotă>.
- [18]. Pomenicul ceaușului Ghiorghită <29 nume: Manul, Iamandi, Iorga>.
- [19]. Pomenicul căpitanului Costandin <27 nume: Iamandi, Dafina, Gherghina, Néniiu>.
- [20]. Pomenicul căpitănesii Briei <27 nume: Briia, Sanda, Iorga, Lupul>.
- [21]. Pomenicul lui Dragomir circiumariul <41 nume: Negoiu, Mica, Cocora, Brătae, Iorga, Miliță>.
- [22]. Pomenicul Oprii <47 nume: Nichita, Costanda, Borcea, Defta, Iuba>.
- [23]. Pomenicul lui Petco <27 nume: Floare, Manea, Lupa, Sora, Boba>.
- [24]. Pomenicul stegarului Petre <36 nume: Milea, Bana>.
- [25]. Pomenicul lui Iordache luminăriul <60 nume: Albul, Thanul, Micul, Dragna, Dița, Flone, Tomotica, Mircan, Negrita, Frone>.
- [26]. Pomenicul lui Gligorașco cizmariul <23 nume: Miinea, Tofana, Trifa>.
- [27]. Pomenicul lui Pătrașco <31 nume: Mihul, Druma, Lupașco, ierei Manta>.
- [28]. Pomenicul Radului cococariul [36 nume: Pandelache, Theuhar, Moscu, Boba, Andruța, Sora>.
- [29]. Pomenicul lui Mihai cococariul <16 nume: Badea>.
- [30]. Pomenicul stegariului Predii <25 nume: Stepan, Ștefan, Milco, Giuvăriia>.
- [31]. Pomenicul lui Ilie <34 nume: Milea, Mușat, Petrican>.
- [32]. Pomenicul lui Iane <17 nume: Despa, Chița>.
- [33]. Pomenicul unchiaș Radului <10 nume: Badea, Vilcul>.
- [34]. Pomenicul lui Ivan neamțul <30 nume: Sora, Mușa>.
- [35]. Pomenicul lui Iane siimenul <44 nume: Lazăra, Frujina, Agafița, Erodiia, Sora, Slamnă>.
- [36]. Pomenicul lui Dumitru croitorul <23 nume>.
- [37]. Pomenicul lui Pavel cizmariul <32 nume: Robe, Ileana, Mira, Panaghiia, Negrita, Dospina>.
- [38]. Pomenicul lui Gavrilă cizmariul <35 nume: Boba, Negrea, Frone>.
- [39]. Pomenicul Barbului cizmariul <21 nume: Boba>.
- [40]. Pomenicul Guțului și al Ioanii <46 nume: Aga, Manul, Mușa, Băjana>.
- [41]. Pomenicul lui Ivan <37 nume: Ileana, Armeanca, Sora, Micul>.
- [42]. Pomenicul lui Crăciun <19 nume: Neda, Malama>.
- [43]. Pomenicul lui Mihai ungurul <26 nume: Palco, Juja, Eva, Mărgărita, Crăciuna, Mara, Partene>.
- [44]. Pomenicul lui Ion de la Tudose <7 nume>.
- [45]. Pomenicul lui Iordache mărariul <44 nume: Soare, Negoita, Micul, Minea, Anghela, Badea>.
- [46]. Pomenicul lui Nedelco <31 nume: Dudea, Pastina, Lațco, Bira, Mușa>.
- [47]. Pomenicul Radului brat Iordache <33 nume: Badea>.
- [48]. Pomenicul Radului <40 nume: Hodea, Lefter, Sora, Ileana, Obreaje>.
- [49]. Pomenicul lui Mihai de la Brinzariul <22 nume: Șărbu, Bucur, Mușa, Neagoiea>.
- [50]. Pomenicul lui Stoian <20 nume: Trandafir, Banciul, Asana>.
- [51]. Pomenicul lui Simion <33 nume: Mara, Dragna, Vilcul, Prodana, Aftiniia>.

- [52]. Pomenicul lui Vasile <50 nume: Cînda, Bunea, Vasalache, Vișan>.
- [53]. Pomenicul odobașii Petco <37 nume: Sora, Gherghina, Fota, Antohie>.
- [54]. Pomenicul lui Duminecă <23 nume: Armeanca, Mîinea, Despa>.
- [55]. Pomenicul lui Tănase [50 nume: Baico, Stratiia, Tofilă, Fătul, Boba, Druma, Micul, Ica, Mușă, Buna>.
- [56]. Pomenicul lui Dumitrașco cizmariul [20 nume: Negrita, Frujina, Sora>.
- [57]. Pomenicul ceauș Neculii i al Maricăi <19 nume: Sora, Mircan, Bîrsan, Chiva>.
- [58]. Pomenicul numei lui Ion <38 nume: Mihul>.
- [59]. Pomenicul lui Apostol călărețul <37 nume: Asanache, Mogoș, Alionte, Simina, Siia, Manta>.
- [60]. Pomenicul lui Voico <29 nume: Raiço, Posta>.
- [61]. Pomenicul lui Gavrilă opincariul <37 nume: Buna, Giura, Ileana, Micșă>.
- [62]. Pomenicul lui Gherghe croitorul <12 nume>.
- [63]. Pomenicul lui jupin Năstase <23 nume: Aspra, Sultana, Tamari, Darga, Pinati, Tamasa>.
- [64]. Pomenicul lui Iorgăi Virlugă <32 nume: Dragul, Sora, Bucur, Bucura, Manisiia>.
- [65]. Pomenicul lui Antone <35 nume: Dița, Sora, Baico, Slamna, Mușă>.
- [66]. Pomenicul lui Nedelco cizmariul <25 nume>.
- [67]. Pomenicul Oprii de la Miloș <11 nume: Micul, Zarosche>.
- [68]. Pomenicul ceaușului Vasile <10 nume>.
- [69]. Pomenicul Dușii <29 nume: Mica, Papa, Manea, Șora, Manta>.
- [70]. Pomenicul Antimiei <26 nume: Băjan, Ileana, Bostan, Păscălina, Mica>.
- [71]. Pomenicul lui Gherghe pieptănariul <19 nume: Despa, Lupa, Aldea>.
- [72]. Pomenicul Oancii <26 nume: Costanda, Dafina, Gafița>.
- [73]. Pomenicul lui Costandin <37 nume: Drăgae, Armeanca, Udrea, Mîinea, Despa, Lupul, Sînu>.
- [74]. Pomenicul lui Simion cizmariul <17 nume: Ileana, Rughina, Frățilă>.
- [75]. Pomenicul lui Dragomir armașul <24 nume: Pătrana, Gherghina, Neniul, Tiul>.
- [76]. Pomenicul Tudorîi lui Andreiu <25 nume: Negotina, Mila>.
- [77]. Pomenicul Pirvului cizmariul <18 nume: Dița, Grăjdana, Sora>.
- [78]. Pomenicul Cozmii <18 nume: Joița, Stretenie>.
- [97]. Pomenicul Tomii <20 nume: Acsana, Lațco>.
- [80]. Pomenicul lui Pavel cizmariul <10 nume: Lupan, Tofana, Mușă, Trifa>.
- [81]. Pomenicul popei lui Ion <18 nume>.
- [82]. Pomenicul lui Simion <28 nume: Negrea, Alionte>.
- [83]. Pomenicul Mihalcii <25 nume: Gherghina, Vasalache, Chirul, Stama, Frone>.
- [84]. Pomenicul lui Ion păscariul <24 nume: Crăciun, Milită, Rizea>.
- [85]. Pomenicul lui Iane măcelariul <22 nume>.
- [86]. Pomenicul lui Dumitru sluga ot vel ban <35 nume: Tecșan, Chiraca, Mitana, Drăguna>.
- [87]. Pomenicul lui Ștefan herghelegiul <19 nume: Gaftona>.
- [88]. Pomenicul Stoirăi <34 nume: Duca, Badea, Albul, Mușat>.

- [89]. Pomenicul lui Tănase cizmariul <42 nume: Fotă, Mușa, Proca, Isar, Ghiormana, Brătiană, Mogoș, Năramza, Mărgărita>.
- [90]. Pomenicul Crețului cizmariul <18 nume: Dimiiana, Manciu, Mihul, Pană>.
- [91]. Pomenicul Manciuului cizmariul <35 nume: Crețul, Ichim, Udrea, Vlase, Manda>.
- [92]. Pomenicul lui Frățilă luminăriul <27 nume: Badea, Mihul, Mina, Vicul, Puia, Fefana, Boba>.
- [93]. Pomenicul lui Vasile cojocariul <8 nume>.
- [94]. Pomenicul Manii măcelariul <14 nume: Mușat, Pirvana>.
- [95]. Pomenicul lui Gostin <19 nume: Nastasia, Panaghia, Micul, Despa, Eva, Vișa>.
- [96]. Pomenicul căpitanului Dumitru <36 nume: Mircorie, Miinea ierei, Bunea ierei>.
- [97]. Pomenicul Paraschivii <16 nume: Guța, Savinu, Postala>.
- [98]. Pomenicul lui Pană al Zugravei <33 nume: Zugrava, Sora, Aspra, Pătra>.
- [99]. Pomenicul Pîrvului cizmariul <27 nume>.
- [100]. Pomenicul lui Ivan șchiopul <10 nume>.
- [101]. Pomenicul lui Ion cizmariul <22 nume>.
- [102]. Pomenicul Dimii cizmariul <32 nume: Dimiiana, Mara, Mihul, Crețul, Sora, Agafița, Duminecă>.
- [103]. Pomenicul popei Marco <33 nume: Despa, Grozea, Minea, Trifan>.
- Sfîrșitul mahalalei ot Popa Rusul.

[LXIII. F. 394r—399v]. *Pomenicul bisericii de la mahalaoa Moldoveni unde este hramul (loc alb)*⁵⁹.

- [1]. Pomenicul popii Oprii, ctitorul bisericii <24 nume: Mirzea, Balea, Bira, Afion, Ratea>.
- [2]. Pomenicul lui Ion logofătul legătorul de cărți <33 nume: Tatul, Alba, Balotă, Dospina, Albul, Dobrișan>.
- [3]. Pomenicul lui Nedelco <25 nume: Mogoș, Sora, Dana, Miinea>.
- [4]. Pomenicul jupînesii Mărgăritii <35 nume: Iamandi, Arghira, episcop Simeon>.
- [5]. Pomenicul cliuceriului Mănăilă <31 nume: Dobromira, Socol, Eftinica>.
- [6]. Pomenicul jupînului Daniil <39 nume: Filotia, Sotira, Mirea, Udrea>.
- [7]. Pomenicul (loc alb) *juvit*: ierei Barbul, <89 nume: Zirnea, Sora, Aleonte, Albul, Bădica, Fota, Trandafira, Boba, Săncan>.
- [8]. (*Fără titlu*) Stanciul <93 nume: Agafița, Tatul, Defța, Sora, Badea, Frusina, Lupșă, Despa, Mântica, Gherghina>.
- [9]. Pomenicul Sofiei călugăriții <34 nume: Gafiia, Mușa, Chirvasie, Armeanca, Mara>.
- [10]. Pomenicul (loc alb). (Vii și morți:) erei Mihai <11 nume: Mogoș>.
- [11]. Pomenicul stegariului Nicăi <16 nume: Smeada>.
- [12]. Pomenicul jupînului Gheorghe <46 nume: Sora, Chena, Arginta, Zota>.

59. Biserica Sfîntul Ionică-Moldoveni, dărimată. Pr. N. Șerbănescu, *Mărturie istorice...*, p. 115—116

- [13]. Pomenicul Dediului siimeanul <25 nume: Sintioana>.
- [14]. Pomenicul lui Vișan <26 nume: Mira, Mușă, Zlata, Micul, Raica>.
- [15]. Pomenicul Paraschivii <24 nume: Dafina, Alba, Mușă>.
- [16]. Pomenicul lui Șărban <25 nume: Sorcă>.
- [17]. Pomenicul lui Gherghe brutariul <58 nume: Dana, Tudosca, Zlata, Jipa, Berilă, Fimiia, Iova, Creștina>.
- [18]. Pomenicul lui Nedelco siimeanul <30 nume: Arghira, Papa, Badea, Mușă, Udriște>.
- [19]. Pomenicul lui Șărban siimenul <31 nume: Voia, Iorga, Văsiu, Sora>.
- [20]. Pomenicul lui Bogdan <23 nume: Chircul>.
- [21]. Pomenicul lui Ion <40 nume: Istodor, Trifan, Aspra, Despa, Duminecă, Tecșan>.
- [22]. Pomenicul lui Stoian <11 nume: Dragostinu, Soare, Dițul, Iorga>.
- [23]. Pomenicul Radului chelariul de la Brezoianul <28 nume: Dragolea, Ghioca, Gherga, Slamnă>.
- [24]. Pomenicul lui Dobrotă <11 nume: Idrea>.
- [25.] Pomenicul căpitanului Tănase Bugeac <41 nume: Cleopatra, Simbotina, Vladomira, Papa>.
- [26]. Pomenicul Albului <20 nume: Gafiia, Despa>.
- [27]. Pomenicul lui Vasile logofătul ot Fundulea <16 nume: Mușă>.
- [28]. Pomenicul Barbului logofătul <15 nume: Mușat>.
- [29]. Pomenicul lui Dumitrașco țărigrădeanul <20 nume: Sovica>.
- [30]. Pomenicul lui Toader al Stoianii <15 nume>.
- [31]. Pomenicul Ioanii mătușă lui Gheorghe brutar <19 nume: Ban, Gherghina>.
- [32]. Pomenicul Marichii <13 nume: Manea, Ghioca>.
- [33]. (Fără titlu) <26 nume: Toader, Idita>.
- [34]. Pomenicul lui Stan țărigrădeanul <25 nume: Menda, Diia>.
- [35]. Pomenicul lui jupin Gheorghie <23 nume: Sora, Stiriian>.
- [36]. Pomenicul Cirstii <15 nume: Albul>.
- [37]. (Fără titlu) <14 nume: Tiia, Tatul, Vișă>.
- [38]. Pomenicul lui Drăghici <23 nume: Dobrotă, Mușă>.
- [39]. Pomenicul Barbului sluga cocoanii Saftii <16 nume: Mirea, Ghera>.
- [40]. (Fără titlu) <15 nume: Darbura, Grozava, Udrea, Sora>.
- [41]. Pomenicul lui Vișan jâmbleriul <12 nume>.
- [42]. Pomenicul jupinului Dumitru, <14 nume>.
- [43]. Pomenicul lui Avram <18 nume: Ioviță, Mina>.
- [44]. Pomenicul lui Slavu <24 nume: Edva, Rusa>.
- [45]. Pomenicul lui Gheorghie Tîrnăcop <14 nume: Ispasa, Iorga, Idita>.
- [46]. Pomenicul Barbului zidariul <22 nume: Tatul, Tiia>.
- [47]. Pomenicul Radului al Dumitrii <23 nume: Mușă, Minea, Lița>.
- [48]. Pomenicul lui Stan logofătul sin popii Oprii <32 nume: Asanache, Miinea, Mirzea, Mărgărîta, Rate, Balea, Drăgae>.
- [49]. Pomenicul dumnealui jupinului Stan <24 nume>.
- [50]. Pomenicul lui Antonie <19 nume: Ispas, Mirzea, Buta, Sibiiu>.
- [51]. Pomenicul dumnealui jupinului Gherghe <20 nume: Vinita, Manul>.

[52]. Pomenicul dumneaei cocoanii Despîi <22 nume>.

[53]. Pomenicul lui Costandin săidăcariul <32 nume: Popescul, Mușat, Bircă, Mina>.

[54]. Pomenicul lui Tudor copilul <7 nume>.

[55]. Pomenicul Radului <15 nume>.

[56]. Pomenicul mam. Despîi <18 nume: Parasca, Aspra, Lățcan, Marușca>.

[57]. Pomenicul lui jupin Stan țarigrădeanul: Stan cu tot neamul lui.

[58]. Pomenicul Cîrstii brutariul <24 nume>.

[59]. Pomenicul lui Ion Covrig <18 nume>.

[60]. Pomenicul lui Stan brutariul <20 nume: Sora, Pană, Albul>.

[61]. Pomenicul Mariei Hierăi <16 nume: Fiera, Dabița, Evda, Mușă>.

[62]. Pomenicul popi Isac i al Anastasiei monahia <19 nume: Peristera, Vergulea, Mihul>.

[63]. Pomenicul lui Stan cojocariul <16 nume: Fetea, Sora, Albul>.

[64]. Pomenicul lui Antonie căpitanul <23 nume: Drosul>.

Sfirșitul pomelnicilor ot Moldoveni.

[LXIV. F. 399r—402v]. *Pomenicul bisericii de la mahalaoa* (loc alb)
unde iaste hramul (loc alb).

[1]. Pomenicul lui Ilie Puiul <24 nume: Lațarina, Briia, Dosica>.

[2]. Pomenicul lui Ion feciorul Briei <34 nume: Milea>.

[3]. Pomenicul Oprii <19 nume: Malama>.

[4]. Pomenicul Neagului siimenul <29 nume: Sarafina, Trandafira, Papa>.

[5]. Pomenicul lui Ion ot casa Mihului <31 nume: Moga, Rusa, Frățilă, Lupul>.

[6]. Pomenicul Radului croitoriul <30 nume>.

[7]. Pomenicul lui Marin moldoveanul <30 nume: Manda, Antîmiia>.

[8]. Pomenicul lui Ilie <18 nume: Mușă, Sora, Triful>.

[9]. Pomenicul lui Stan rotariul <26 nume>.

[10]. Pomenicul lui Neagoe al Mariei <28 nume: Mirea, Curtezan, Albul, Sora>.

[11]. Pomenicul lui Drăgoi cel Mare <14 nume: Aviiiana>.

[12]. Pomenicul Manii siimenul <22 nume: Ileana>.

[13]. Pomenicul lui Ion sîrbul <19 nume: Mușă, Armeanca>.

[14]. Pomenicul Tomii siimenul <23 nume: Vlădae, Zlate>.

[15]. Pomenicul Radului cioclu <32 nume: Mușă, Negrita, Buna, Buda>.

[16]. Pomenicul Mircii dirvariul <24 nume: Mușă, Tiul, Lupul, Lepădat>.

[17]. Pomenicul lui Stan al Zmedii <28 nume: Smeada, Gonța, Mușă, Nițul>.

[18]. Pomenicul Stoicăi stegar de la margine <34 nume: Ghinea, Jipa, Tatina>.

[19]. Pomenicul lui Gheorghie siimenul <24 nume: Lupașco, Pina, Bărbuna>.

[20]. Pomenicul lui Stan cumătru popii Stanciului <22 nume: Sora, Arsenie, Stancea>.

[21]. Pomenicul Vladului de la margine <29 nume: Iorga, Slamna, Sora, Minea, Gherghina>.

[22]. Pomenicul Stanciului ot Mitrea <24 nume: Mușă, Isac, Aviiiana, Sora, Ban, Gafiia>.

- [23]. Pomenicul Grăjdanii <29 nume: Manta, Iosip, Ispas> .
 [24]. Pomenicul Udrii <23 nume>.
 [25]. Pomenicul lui Voico meșterul <33 nume: Voinea, Aldea, Micul, Gherghina>.
 [26]. Pomenicul lui Nan de la margine <16 nume: Mușat, Sora>.
 [27]. Pomenicul lui Ghiorghie al Negoitii <31 nume: Silion, Dimiian, Mogoș, Moisi, Ghinea>.
 [28]. Pomenicul lui Voico călărețul <28 nume: Lovin, Albul, Slav, Guia>.
 [29]. Pomenicul lui Pătrașco vătaful de dîrvari <29 nume: Ileana, Mușat, Sora, Rădan, Dița>.
 [30]. Pomenicul lui Stan de la margine <35 nume: Naia, Zără>.
 [31]. Pomenicul lui Crăciun <17 nume: Stămate>.
 [32]. Pomenicul unchiaș Badii <19 nume: Mușat, Slamna, Rizea, Mușa>.
 [33]. Pomenicul mătușii Ilincăi <15 nume: Sora>.
 [34]. Pomenicul lui Bălăceanul <20 nume: Pelina, Agafița, Mărgărîta, Ilina>.

[LXV. F. 403r—410r]. *Pomenicul bisericii de la mahalaoa Vlădicăi unde iaste hramul Sti Nicolae* ⁶⁰.

- [1]. Pomenicul ctitorilor: Neofit arhieru, Morți: Teodosie arhieru cu tot neamul lui, Ștefan arhieru cu tot neamul lui, Samoil monah cu tot neamul lui.
 [2]. Pomenicul dumnealui jupan Panait gramaticul <37 nume: Vitoria, Chilifa, gramat. Ilie, Dospina, Lepădat, Tofan, Eletherie, Mira>.
 [3]. Pomenicul lui Rusin săpunariul <21 nume: Rizea, Zoța, Soare>.
 [4]. Pomenicul popii Badii <27 nume: Arsina, Lupul, Iova, Novac>.
 [5]. Pomenicul popii Hierăi <35 nume: Despa, Neniul>.
 [6]. Pomenicul dascalului Costandin <18 nume: Daniil arhieru, Despa, Ștefan arhieru>.
 [7]. Pomenicul jupinesii Cirstinii <32 nume: Aspra, Procopie>.
 [8]. Pomenicul jupinesii Mariei <11 nume>.
 [9]. Pomenicul lui Costandin brutariul <12 nume>.
 [10]. Pomenicul lui Nicolai curelariul <24 nume: Rusin, Dona, Micul, Sora>.
 [11]. Pomenicul mătușii Zoicăi <31 nume: Micul, Stoia, Fătul, Briia, Rădivoe>.
 [12]. Pomenicul peii brutariul <38 nume: Bran, Porumbu, Boba, Mara, Ispas, Pelaghia>.
 [13]. Pomenicul Bunii <22 nume: Sirca, Albul, Mona, Sora>.
 [14]. Pomenicul Paraschivii curelariul <22 nume: Bunea, Badea>.
 [15]. Pomenicul lui Chiriță circumariul <22 nume: Giura, Bădilă>.
 [16]. Pomenicul lui unchiaș Gligore <26 nume: Slamna, Lupul, Fenda>.
 [17]. Pomenicul Badii postăvar <33 nume: Manea, Luțcana, Tenița>.
 [18]. Pomenicul Donii postăvariul <33 nume: Pirvan, Sirca, Micul, Fătul, Briia>.
 [19]. Pomenicul lui Unchiaș Tudor <19 nume: Sora, Vilcul, Busiiac, Micul>.

60. Biserica Sfintul Nicolae-Vlădica, b-dul G. Coșbuc nr. 66, dărîmată.

[20]. Pomenicul lui Tudor călărașul <19 nume>.

[21]. Pomenicul Nicăi cazacul călărețu <30 nume: Mușat, Sora, Malama, Șandru, Sina, Zlate, Armeanca, Gherghina, Bucura, Lazarina>.

[22]. Pomenicul meșterului Stoian <31 nume: Idrășco, Hiera, Sintlon>.

[23]. Pomenicul lui Sanfir luminărarul <19 nume: Vicul, Despa, Micul, Simina, Sora, Badea>.

[24]. Pomenicul dascălului Ghiorghii <10 nume: Arsina, Natha, Novac>.

[25]. Pomenicul logofătului Procopie <21 nume: Lepădat, Mina, Mușa, Hîrsova, Sora>.

[26]. Pomenicul Bunii siimenul <29 nume: Ghinea, Dospina, Elisafra, Armeanca>.

[27]. Pomenicul lui Costandin caz(ac) <5 nume>.

[28]. Pomenicul lui Ethenie viariul <12 nume: Eftenie, Vilcul, Lupul>.

[29]. Pomenicul lui Ion cazacul <27 nume: Ispas, Ghica, Rizea, Vișa, Dița>.

[30]. Pomenicul Magdalinii <20 nume: Frățila, Tofan>.

[31]. Pomenicul Pîrvului jîmblariul <38 nume: Mușa, Fiera, Hrizea>.

[32]. Pomenicul lui jupîn Ilie ot popa Necula <23 nume: Sacotea, Aspra, Buna, Racoviță, Rizea>.

[33]. Pomenicul Neculii al Neacșai cîrciumăresii din deal <16 nume: Gîrbaci, Drăgușin, Ōancea>.

[34]. Pomenicul lui Mușat țig[anul] chiliiașul <27 nume: Mușat, Manda, Sora>.

[35]. Pomenicul lui Ion zidariul țiganul <32 nume: Soare, Micul, Badea, Dafina, Manta, Mira>.

[36]. Pomenicul Minii birnicul <24 nume: Tofan, Micul, Drăgușa, Gherghina>.

[37]. Pomenicul lui Costandin nevolnicul <21 nume: Albul, Mira, Neguțu, Taodor>.

[38]. Pomenicul Mantii săracul <23 nume: Badea, Sin, Goia, Miroslava, Soare, Micul>.

[39]. Pomenicul lui Simion <24 nume: Lupul, Sorcă>.

[40]. Pomenicul lui Trandafir nevolnicul <24 nume: Ispas, Udrea, Antona, Dragolea, Neguțu, Mirul, Mina>.

[41]. Pomenicul lui Șărbănică Starici <16 nume: Hrisanda>.

[42]. Pomenicul Stancului butariul <14 nume: Boba>.

[43]. Pomenicul Neagului talpoșul <36 nume: Lefter, Gherghina, Manda, Trifa>.

[44]. Pomenicul lui Ștefan chilliașul <20 nume: Rizea, Armeanca, Manea, Samuil>.

[45]. Pomenicul lui Marin călărașul <28 nume>.

[46]. Pomenicul lui Iane orbul <24 nume: Badea, Dafina, Tofan, Vișa, Mina, Sora, Sîmbotinu>.

[47]. Pomenicul lui Zanfir <27 nume: Bobe>.

[48]. Pomenicul lui unchiaș Agapie <32 nume>.

[49]. Pomenicul lui Ștefan <23 nume: Mușa, Lupul>.

[50]. Pomenicul lui Tănăsie moldoveanul <23 nume: Albul, Palade>.

[51]. Pomenicul Neculii brutariul <14 nume: Iorga, Cuțuran, Mira, Paul, Mirică>.

- [52]. Pomenicul lui Iane a Mariei de la grămăticul <25 nume: Soare, Dafina, Sora>.
- [53]. Pomenicul Dancului cizmariul <32 nume: Lixandru, Sora>.
- [54]. Pomenicul lui Dragomir croitoriul <19 nume: Cîrstiian, Cîrstea, Mara>.
- [55]. Pomenicul mătușii Maricăi <17 nume: Davida, Badea, Frățilă>.
- [56]. Pomenicul lui Tănase talpoșul <19 nume: Balea, Anghela, Grozea. Frățilă>.
- [57]. Pomenicul Costii curelariul <28 nume: Armeanca>.
- [58]. Pomenicul lui Tănase talposul <19 nume: Balea, Anghela, Grozea, Frățilă>.
- [59]. Pomenicul Iorgăi siimenul <33 nume: Neğuța, Cernica, Tatul, Dragul>.
- [60]. Pomenicul lui Stan Guriță <14 nume: Caloian>.
- [61]. Pomenicul Naniei <29 nume: Caloian, Simpietriu, Bucur>.
- [62]. Pomenicul Oprii vătaful za calici <34 nume: Sora, Albul, Tofana, Gaf-tona, Savatiia, Ileana, Lazarina, Moscu>.
- [63]. Pomenicul Barbului precupețul <21 nume: Mica, Vișa>.
- [64]. Pomenicul lui Soare croitoriul <24 nume>.
- [65]. Pomenicul logofatului Ion al Mandei cusătoarii <17 nume: Ioan, Zma-randa, Badea, Ileana>.
- [66]. Pomenicul lui Drăgușin mortasipul <22 nume: Dragolea, Manea, Pan-tazi>.
- [67]. Pomenicul Iancului ciungul <14 nume>.
- [68]. Pomenicul Stancului viiariul de la Bărbătescul <35 nume: Fiera, Lupul, Pavalache, Mușat>.
- [69]. Pomenicul Albului stegariul <11 nume: Balea>.
- [70]. Pomenicul Mariei a lui Ghiorghie <22 nume: Iorga, Leonte, Despa, Mușat>.
- [71]. Pomenicul lui Marin postăvariul al Anii <29 nume: Hiera, Chirana Mira, Mușa, Dona, Șărbu, Chindina>.
- [72]. Pomenicul Sandului stegariul sin Badii <26 nume: Despa, Zmeada, Bă-nilă, Biia, Sinca>.
- [73]. Pomenicul lui Tudoran lemnariul <29 nume: Siia, Boba, Sora>.
- [74]. Pomenicul lui unchiaș Stan vătaf <22 nume>.
- [75]. Pomenicul logofătului State <20 nume: Fota, Mareș>.
- [76]. Pomenicul jupînesii Caliții <12 nume: Lupul>.
- [77]. Pomenicul lui Toader din Țigănie <24 nume>.
- [78]. Pomenicul logofătului Andreiu ot mitropolie <15 nume: Ban, Marga>.
- [79]. Pomenicul dumnealui stolnicului Papei <29 nume: Stoia, Socolea, Lupul, Amza>.
- [80]. Pomenicul Pîrvului jîmblariul de la mitropolie <18 nume: Mușa>.
- Sfirșit mah. Vlădicăi.

[LXVI. F. 410v—419r]. *Pomenicul bisericii de la mahalaoa Popei Ivașco unde iaste hramul Sfîntului Nicolae*⁶¹.

[1]. Pomenicul ctitorilor: Daniil monah, Magdalina, Iordana, Socol, Simbotina, Iane, Stanciul, Mihai, Iana, Baico, Iosip, Marula.

61. Biserica Pitar-Moș, str. Pitar-Moș nr. 16.

- [2]. Pomenicul lui Ion al Păunii <33 nume: Despa, Mușat, Vilae, Aspra, Zirnă>.
- [3]. Pomenicul Radului al Tudorii <17 nume: Leonte, Costanda, Despa, Gherghina>.
- [4]. Pomenicul lui Drăghiciu siimenul <35 nume: Mușat, Miinea, Ianca, Malama, Dragna, Antona>.
- [5]. Pomenicul ceausului Ivașco <31 nume: Lixandra, Iorga, Ghica, Goia, Anca, Slava, Aga>.
- [6]. Pomenicul lui Șărban din casa Neagăi mocanca <36 nume: Slamna, Ghica, Despa, Drăgilă>.
- [7]. Pomenicul Paraschivii Feléndreș <24 nume: Anasiia, Berinca, Despa, Manta, Toader>.
- [8]. Pomenicul Grozii masalagiul <39 nume: Miinea, Malanca, Gherghe, Băjan, Dospina, Birsan>.
- [9]. Pomenicul Cirstii cizmariul <24 nume: Grecul, Stama, Mușă, Rusa, Mihul, Făteana, Boba>.
- [10]. Pomenicul lui Stănislav de la margine <26 nume: Calea, Vetrea>.
- [11]. Pomenicul Diții lui Drăghici <25 nume: Dinca, Sultana, Mirea>.
- [12]. Pomenicul lui Drăghici precupețul <30 nume: Ariton, Manda, Drăgușin>.
- [13]. Pomenicul mătușii Tudorii <15 nume: Simina, Chira>.
- [14]. Pomenicul lui Ion moldoveanul <18 nume>.
- [15]. Pomenicul lui Stan Boboc <32 nume: Ghergan, Bran>.
- [16]. Pomenicul lui Dumitru Paicul al Catrinii <34 nume: Zambeta, Manea, Bora>.
- [17]. Pomenicul logofătului Ion <24 nume: ieromonah Athanasie, ierei Dumitru, Manea>.
- [18]. Pomenicul popii lui Vasile Boteanul <12 nume: Pătrana>.
- [19]. Pomenicul Negoitii <24 nume: Lupașco, Liica, Haida>.
- [20]. Pomenicul unchiaș Neculii calicul <29 nume: Drăgșan, Miloș, Zlata, Banul, Dragul, Sora, Soare>.
- [21]. Pomenicul Nicăi brat Stănislav <23 nume: Mușat, Mirea, Zmăranda>.
- [22]. Pomenicul Chircăi siimenul <16 nume: Comana, Iorga, Leondar>.
- [23]. Pomenicul Neculii siimenul <34 nume: Lilea, Despa, Vilcul>.
- [24]. Pomenicul Stanii pînzăresii <29 nume: Neniul, Sora, Creața>.
- [25]. Pomenicul lui Petre <26 nume: Manea, Cernat>.
- [26]. Pomenicul lui Vintilă toiangiul <21 nume: Miloș, Catalina, Vilcul, Costanda, Mihul>.
- [27]. Pomenicul Neacșului ceprăzariul <29 nume: Dragomira, Neculcea, Caplea, Drăgan, Drăgulina, Petriia>.
- [28]. Pomenicul lui Tudor sin Vladul <35 nume: Antone, Negolea>.
- [29]. Pomenicul lui Ion al Radii <36 nume: Barzu, Brătiiana>.
- [30]. Pomenicul lui Patrichie <33 nume: Simioana, Brătiia, Manea, Badea>.
- [31]. Pomenicul lui Stan cazacul <17 nume: Zota, Zambeta>.
- [32]. Pomenicul babil Dragomirii <21 nume: Vuțin, Lazarina, Dragotă, Miinea, Badea>.
- [33]. Pomenicul Babil al Anghelinii <25 nume: Calotă, Mitrea, Gherghina>.

- [34]. Pomenicul lui Matei sin Necula <32 nume: Drăgușa, Miloș, Zlata, Mîinea, Mălanca>.
- [35]. Pomenicul Vilcului <29 nume: Ganea, Slamna>.
- [36]. Pomenicul lui Drăghici al Ilincăi <17 nume: Șandru, Manta, Sorcă, Draghina>.
- [37]. Pomenicul Neagăi lui Ilie <19 nume: Dănăilă, Ianciul, Naica>.
- [38]. Pomenicul Anghelinii lui Ghiorghie <26 nume: Albul, Leca, Sora, Rusa>.
- [39]. Pomenicul mătușii Volcăi a unchiaș Albului <33 nume: Leondar, Ganea, Sora, Safta, Șarba>.
- [40]. Pomenicul unchiaș Ghinii <19 nume: Haritina, Mari, Rusin, Datco>.
- [41]. Pomenicul vătafului Stratat <22 nume: Lepa, Sora, Rusa>.
- [42]. Pomenicul Mircii <25 nume: Grăjdana, Aglina, Mușa, Despa, Grozav>.
- [43]. Pomenicul lui Dumitrașco surdul <23 nume: Marga, Drăgușa, Mirea, Mareș>.
- [44]. Pomenicul lui Ion al Paraschivii <25 nume: Sora, Negoita>.
- [45]. Pomenicul ceauș Bratului <26 nume: Manea, Dospina, Florea>.
- [46]. Pomenicul lui Vintilă sin Neculii <18 nume: Manea, Dănilă, Sora, Drăgșa, Miloș>.
- [47]. Pomenicul lui Toader vătaful <21 nume: Irodiia, Mara, Isar>.
- [48]. Pomenicul lui Stan al Oprișii <29 nume: Lazarina, Manta, Denie>.
- [49]. Pomenicul Pîrvului de la Patrichie <11 nume: Pasca, Mihul, Udreă>.
- [50]. Pomenicul Paraschivii soacra lui Milco <20 nume: Malama, Cazan, Da-fin, Lazarina>.
- [51]. Pomenicul lui Dimiian, <46 nume: Oprina, Crăciun, Rizea, Baico, Marula, Lupșă, Androne, Sora>.
- [52]. Pomenicul Ghinii al Pătranii <23 nume: Datco, Sora, Tihana, Iorga, Lupașco>.
- [53]. Pomenicul Ganii vătașul <24 nume: Miloș, Giurgea, Daico>.
- [54]. Pomenicul lui Crăciun ceprăzariul <32 nume: Ralea, Despa, Nan, Manda, Ghiora, Costanda>.
- [55]. Pomenicul lui Stan al Ilincăi <40 nume: Zambeta, Rodama, Dragul, Stratina, Florea, Manea, Costanda, Simioana>.
- [56]. Pomenicul lui Lupașco al Neacșăi <29 nume: Antimiia, Sintion>.
- [57]. Pomenicul Ilincăi sora lui Gherghe <29 nume: Rizea, Baico, Mirăuță>.
- [58]. Pomenicul lui Mihai <25 nume: Iorga>.
- [59]. Pomenicul lui Dragomir mocanul <32 nume: Mîchea, Vilcul, Sora, Budislav>.
- [60]. Pomenicul Nedelii a Oprii <32 nume: Pană, Chiriia, Vișan, Istodor>.
- [61]. Pomenicul Badii luminărarul <14 nume: Frățilă, Mina, Nițul>.
- [62]. Pomenicul popei Mihai <36 nume: ierei Mihul, Manea, Defta, Șarba>.
- [63]. Pomenicul Badii luminărarul <14 nume: repetă pomenicul de la nr. 61>.
- [64]. Pomenicul lui Dumitru al Micăi <24 nume: Animir, Eftinca, Limberu, Buna, Lupașco, Dumbravă>.
- [65]. Pomenicul mătușii Banii <19 nume: Sora, Ghinea, Apostu>.
- [66]. Pomenicul Stoichii Pitii <29 nume: Nanea, Manul, Calița>.
- [67]. Pomenicul popei Mihalășco <25 nume: Jipa, Mușa>.
- [68]. Pomenicul Necului <11 nume: Mînea, Boldea, Biia>.
- [69]. Pomenicul lui Dumitrașco ogeriu <31 nume: Mușa, Bana, Dabija, Duca>.
- [70]. Pomenicul lui Tudosie <26 nume: Gherghina, Buna, Limber>.
- [71]. Pomenicul lui Dumitru stegariul <40 nume: Micul, Bucura, Dospina, Mușa, Ruja, Balica>.
- [72]. Pomenicul Mariei lui Dumitrașco <32 nume: Datco, Miloș, Manea, Cocră, Gostina, Ganul, Manea, Lupul>.

[73]. Pomenicul Nicăi sin Nistor <29 nume: Trifana, Simina, Lița>.

[74]. Pomenicul lui Ion șchiopul <26 nume: Mușat, Gherghina, Despa>.

[75]. Pomenicul Frangului <22 nume: Caragea, Marga, Albul, Bobe, Boba, Badea>.

[76]. Pomenicul Dimii brat Stan <10 nume: Hiera, Marga, Mușa>.

[77]. Pomenicul Predii siimean al Neagăi <23 nume: Alionte, Albul>.

[78]. Pomenicul Milii siimeanul <29 nume: Bădea, Voinea, Mușat, Proca, Prodan>.

[79]. Pomenicul Barbului al Dumitrani <20 nume: Chirvasiia, Nichita>.

[80]. Pomenicul Radului al Mariei <16 nume>.

[81]. Pomenicul Ivanii muma lui Ivașco <28 nume: Aga, Guțul, Boba, Mă-năllă, Urse>.

[82]. Pomenicul lui Dobre sin Chiții <35 nume>.

[83]. Pomenicul lui Dumitrașco brat Dobre <19 nume: Liica, Badea, Iorga, Aviiana>.

[84]. Pomenicul Radului brat Stratat <24 nume: Rusa, Lupul, Soare>.

[85]. Pomenicul lui Ivan lefeciu <20 nume: Boba, Dragolea, Grăjdana, Balea, Briia, Oprea>.

[86]. Pomenicul lui Toader din casa Dragului <36 nume: Mirea, Manea, Evda, Zlata, Mîcul, Lupul>.

[87]. Pomenicul Bercii <28 nume: Grozav, Boba, Mușa, Gradea>.

[88]. Pom. Albului sin Parasca <19 nume>.

[89]. Pomenicul Stoicăi copil din casă <36 nume: Băditina, Palaloga, Dacea, Sintion, Armeanca>.

[90]. Pom. lui Petre brat Stoicăi <38 nume: Gherghina, Sintion, Mușa, Goran, Aviiana, Smeada>.

[91]. Pomenicul lui Voico siimeanul <8 nume>.

[92]. Pomenicul lui Bogdan <19 nume: Sasul, Alba>.

[93]. Pomenicul lui Ianache siimenul <29 nume: Despa, Mira, Iorga, Vișa>.

[94]. Pomenicul lui Ion siimenul din casa lui Dobre <24 nume: Badea, Slăvilă, Panaghiia, Despa>.

[95]. Pomenicul Savii unchiașul <17 nume: Grozava, Sora>.

[96]. Pomenicul Vladului văcariul <14 nume>.

[97]. Pom. lui Stan văcariul <16 nume>.

[98]. Pomenicul lui Tudoran <21 nume>.

[99]. Pom. lui Alixandru croitoriu <19 nume: Buia>.

[100]. Pomenicul lui Marin brat Avat <15 nume: Smeada>.

[101]. Pomenicul lui Drăgan croitoriu <19 nume>.

[102]. Pomenicul Badii olariu <15 nume: Mărgărit>.

[103]. Pomenicul lui Ștefan de la Mariia <12 nume>.

[104]. Pomenicul lui Procopie cizmariu <18 nume: Mărgărita, Hrizea, Dospina>.

[105]. Pomenicul Florii calicu <27 nume: Donosie, Ichim, Bobe, Iordan, Badea>.

[106]. Pomenicul lui Nedelco al Siicăi <22 nume: Miinea, Jitco, Idita>.

[LXVII. F. 419v—420v]. *Pomenicul bisericii de la mahalaoa lui Apostol, unde să cinstește hramul (loc alb)* ⁶².

- [1]. Pomenicul ctitorilor ai bisericii <30 nume: Iana, Micul, Marula, Vilae, Stânae, Bunea, Asan, Calea>.
- [2]. Pomenicul pircălabului Apostol ctitorul <50 nume: Mina, Dona, Moisi, Moisinca, Mihul, Manul>.
- [3]. Pomenicul Radului căpitanul <37 nume: Rusin, Badea, Manea, Pană>.
- [4]. Pomenicul lui Costandin olariul cel mic <8 nume: Bobe, Miinea>.
- [5]. Pomenicul lui Coman morar <21 nume: Lupul, Sima>.
- [6]. Pomenicul lui Pană logofătul <17 nume: Suan, Mușat>.
- [7]. Pomenicul Miinii pircălabul de la Foișor <38 nume: Mușat, Lățcan>.
- [8]. Pomenicul lui Dumitru de lângă Miinea <25 nume: Malama, Bobe, Lazarina, Borcea>.
- [9]. Pomenicul lui Dobre Lungul <19 nume: Mușa, Boba, Mira, Dărjălă>.
- [10]. Pomenicul Paraschivii mortasipul <17 nume: Minea, Băncilă, Dobrotă>.
- [11]. Pomenicul lui Iane cărămidariul <12 nume: Nița>.
- [12]. Pomenicul Petrei <19 nume: Mușa, Simpietriu, Borcea>.
- [13]. Pomenicul Michii <27 nume: Mara, Milotina, Iorga>.
- [14]. Pomenicul lui Neagoe Greceanul <20 nume: Giura, Acsana, Vișina>.
- [15]. Pomenicul lui Dragomir zidariul <41 nume: Marușca, Mihana, Evda, Badea>.
- [16]. Pomenicul lui Vintilă cărămidariul <26 nume: Manda, Gherghina, Mircea, Sin>.
- [17]. Pomenicul Stanciului Lungul cărămidariul (vii i morți): Stanciul, Stanca, Voico, Tudora, Ghica, Dobra, Drăgușin, Sin, Ioana, Radul, Șârba <continuarea lipsește>.

Prof. A. SACERDOȚEANU



62. Biserica Apostol, hram Sfinții Constantin și Elena, calea Văcărești nr. 143.



MINĂSTIREA GRUIUL

(Contribuții documentare)

Minăstirea Gruiu — aflată nu departe de confluența Snagovului cu Ialomița — este unul din așezămintele al căror trecut a rămas vreme îndelungată necercetat. Până de curînd lucrările unde era amintită prezentau în legătură cu ea numai indicații asupra poziției geografice, abținîndu-se de obicei de la orice comentariu istoric ¹.

O încercare de datare documentată cunoscută a Gruiuului este recentă și plasează începuturile lui în prima jumătate a veacului al XVII-lea ². Vom vedea totuși că nici această datare nu corespunde realității.

Cercetarea trecutului acestei mînăstiri este mult îngreunată de faptul că din vechile documente s-au mai păstrat doar regestele succinte cuprinse în catagrafii și cîteva acte, mai ales zapise de tranzacții sau cărți de hotărnicie, precum și o copie de pe marele hrisov de întărire dat de Matei Basarab Mînăstirii Gruiu, la 29 august 1650, pentru stăpînirile ei ³. Acest hrisov îngăduie coroborarea și completarea frînturilor de știri date în regestele catagrafiilor ⁴.

*

1. Vezi de pildă: *Monumente naționale. Monastiri și biserici ortodoxe*, II, București, 1881 [pe copertă 1882], p. 206; Const. Șt. Bilciurescu, *Monastirile și bisericile din România*, București, 1890, p. 157.

2. N. Stoicescu, *Bibliografia monumentelor feudale din Țara Românească* (G), în «Mitropolia Olteniei», XVI (1964), nr. 7—8, p. 681.

3. Arh. St. Buc., *Mitropolia Țării Românești*, CCLXXXVIII/5. Copie românească. Prezența acestui document în fondul Mitropoliei se datorește faptului că Mitropolia era stăpînă în Loloești din daniile lui Constandin vodă Șerban, care încă din vremea boieriei cumpărase acolo cîteva vie și de la Minăstirea Gruiu. Această copie poartă de altfel pe verso mențiunea: «zice și de Loloești». Tot în fondul Mitropoliei se mai află și alte documente privind tranzacțiile Gruiuului în Loloești.

4. Catagrafiile Mînăstirii Gruiu, care fuseseră întocmite în mai multe exemplare (vezi mai jos), se află atît la Arh. St. Buc. (fondul *Ministerului Instrucțiunii Publice și Cultelor*, dosarele nr. 8871 a/1834; 3411/1840; 2131/1843; de asemenea, tot la Arh. St. Buc., *Catagrafiu mănăstirești*, dosarul nr. 33), cît și la Acad. Republicii

Minăstirea Gruiu este ctitoria lui Borcea logofătul din Bucșani, care a întemeiat-o și a înzestrat-o în a doua domnie a lui Mihnea al II-lea, mai precis între anii 1587—1589.

S-ar părea totuși că un așezămint exista și înainte de această dată, căci încă din 1578⁵ se vorbește de niște ocine din Hârșești⁶, «partea lui Mogoș și a lui Bogdan, toată du preste tot hotarul, pentru că au fost a lor bătrână și de baștină. Iar mai pre urmă ei o au închinat de pomană la Gruiu, pentru sufletul lor, în zilele Mihnii vvd. l[e]a[t 7086 [= 1578]».

Această danie, menționată în hrisovul suscitată din 29 august 1650, trebuie să fi făcut obiectul documentului trecut în catagrafia din 1834 sub data de 13 aprilie 7086 (1578) cu mențiunea că «nu s-au putut citi». O greșită descifrare a anului; adică 7086 (1578) în loc de 7096 (1588), pare puțin probabilă, hrisovul lui Matei vodă confirmând catagrafia.

Ca în multe cazuri asemănătoare, nici o amintire nu s-a păstrat despre o existență mai veche a locașului, care prin faptul daniei, se poate bănui că nu era biserică de mir⁷, ci, de bună seamă, vreun schit așezat în mijlocul stăpînirilor neamului din care se va trage ctitorul.

A. *Ctitorul*. — Borcea din Bucșani apare în viața publică a Țării Românești spre sfârșitul domniei lui Mihnea al II-lea, ca vtori (al doilea) logofăt⁸, pe vremea aceea una din dregătorii importante ale țării.

În 1595, face parte din solia trimisă de Mihai Viteazul în Ardeal, pentru negocierea tratatului cu Sigismund Bathory⁹.

Moare scurt timp după aceea, în 1596, cum se poate deduce din documentele privitoare la familia sa.

Lipsurile documentare fac dificilă stabilirea filiației sale. Satul Bucșani, al cărui nume îl poartă și care azi a dispărut din toponimie, se afla situat spre răsărit de Snagov, pe Ialomița. El apare prima oară la 19 iulie 1527¹⁰ când Stanciul Grămăticul și verii săi, fiii jupanului

Socialiste România, ms. 722. În cursul acestei lucrări ne vom referi totdeauna la *Catagrafia din 1834*, care e prima completă și care se află la Arh. St. Buc., *Min. Instr.*, dosar 0071 a, 1034. Subliniem cu acest prilej că datele unora din documentele regestate în această catagrafie au fost greșit transcrise. În cuprinsul textului nostru le-am corectat prin coroborare cu domnitorul de la care emanau sau cu persoanele citate în acele documente.

5. Hrisovul din 29 august 1650 (vezi anexa IV) și catagrafia din 1834, partea I (vezi anexa IX).

6. Hârșeștii nu sînt dovediți documentar decît în legătură cu această stăpînire a Minăstirii Gruiu, căci nu poate fi vorba de Hârșeștii din fostul județ Olt (care apar la 1624 — *D.I.R.*, XVII—IV, p. 427). *Ar putea fi însă identici cu Hârșeștii* care în 1527 erau arătați a fi în hotăr cu Lipia (*D.I.R.*, XVI—II, p. 35).

7. Ne întemeiem afirmația pe faptul că în acea vreme nu sînt cunoscute danii de moșii făcute unor biserici de mir.

8. *D.I.R.*, XVI—V, p. 451—2, document din 28 mai 1590: «ispravnic însuși domnia mea și spusa lui Borcea vtori logofăt».

9. *Cronica lui Balthazar Walter*, în Papiu Ilarian, *Tezaur*, I, p. XII. Recent, în «Anuarul Institutului de Istorie din Cluj», V (1962), p. 111—140, Prof. I. Ionașcu, în *Mihai Viteazul și autorii Tratatului de la Alba Iulia*, s-a ocupat și de Borcea logofătul.

10. *D.I.R.*, XVI—II, p. 35.

Dobrin¹¹, primesc întărire pentru trei sferturi din Lupia¹² și se judecă cu fiii lui *Deatco din Bucșani* pentru un ogor.

Ca atare, Borcea logofătul nu pare să fi avut nici o legătură cu Bucșanii din fostul județ Dîmbovița¹³, în hotarul Prahovei, leagănul altei familii care s-a ilustrat în veacurile al XVI-lea—al XVII-lea¹⁴.

Borcea era văr primar cu Sibiu logofătul din Mușătești pe Teleajen¹⁵, ceea ce ne îngăduie ipoteza că și el ar putea fi urmaș lui Cazan spătarul, stăpîn în Pătirlage și Tega pe vremea lui Vlad Călugărul¹⁶. Borcea și fratele său Gheorghe, logofăt și el, mai erau stăpîni și în Lazuri¹⁷ și Răzvad¹⁸, ambele în vecinătatea Tîrgoviștei.

Prin soția sa Ana, Borcea se înrudea cu familia puternică a boierilor din Pietroșani, din care făceau parte: Toma banul¹⁹, tăiat în 1536 sub Radu Paisie, fiul său Barbul, ginerele lui Mircea vodă, ucis în 1548 din porunca socrului său²⁰ și Stănilă, mare vornic, ctitorul Mînăstirii Vărbila, pierdut în măcelul din toamna anului 1558²¹.

11. Jupan Dobrin apare încă din 1505, cînd primește întărire pentru Lipia. E fiul unui jupan Petru (*D.I.R.*, XVI—I, p. 32). Apartine neamului boierilor din Ungurei, înrudiți cu Buiceștii (vezi pentru el și în *D.I.R.*, XVI—I, p. 151). (Pentru Ungurei vezi notele 92—95). — 12. Lupia e Lipia din vecinătatea Snagovului.

13. Azi în raionul Tîrgoviște.

14. Cităm: Bădea mare clucer sub Petrașco cel Bun, căzut în lupta de la Șerpătești în 1559; Bărcan mare stolnic din Bucșani și Merișani, decapitat în 1612 ca partizan al domnului pribeag Radu Șerban; Preda mare ban în 1661—1662; Bădea mare clucer în 1661—1664; Vintilă, mare ban și el.

15. *D.I.R.*, XVI—VI, p. 65 (1593). Borcea rămîne singurul moștenitor al lui Sibiu și cu acest prilej dăruiește Mînăstirii Dohiilor o casă în București.

16. *D.I.R.*, XVI—V, p. 60—1. Hrisovul din 1582, prin care Mihnea vodă reinnoiește cartea lui Vlad Călugărul dată lui Cazan spătarul și fiilor săi, Sibiu, Vlad și Radul, pentru Pătirlage. În domnia lui Petrașco cel Bun Sibiu din Cioceni vînduse jumătate din Mușăteștii pe Teleajen lui Stănilă vornicul (din Pietroșani) (*D.I.R.*, XVI—IV, p. 309, document din 1578. Această parte este acum răscumpărată de Sibiu logofătul) (vezi și documentele din *D.I.R.*, XVI—I, p. 178; III, p. 267; V, p. 169 și cel din «Studii», XII (1959), nr. 3, p. 158, din 6 mart. 1680).

17. Revista «Studii și materiale de istorie medie», V (1962), p. 596.

18. *Ibidem*, p. 597.

19. Pietroșanii din raionul Ploiești Toma banul era ginerele lui Harvat mare logofăt (între 1514—1522), moșul Craioveștilor — Brîncoveni și ctitorul mînăstirii Gura Motrului.

20. Barbul — amestecat în răscoala lui Șerban banul din 1539 — devine mare vistier la înscăunarea lui Mircea Ciobanul, în martie 1545; în iunie e mare spătar; în aprilie 1546 redevine mare vistier, iar între 10 ianuarie—13 august 1547, e mare vornic. În toamna aceluiași an e pribeag în Ardeal (*Socotelile Brașovului*, în Hurmuzaki, *Documente*, XI, p. 351) și locuiește la Vințul de Jos («Bul. Com. Mon. Ist.», an. V, p. 43) și la Codlea, unde este adăpostit de episcopul Martinuzzi. Ura doamnei Chiajna îl urmărește și acolo și, în urma unei porunci cominatorii a Porții, Martinuzzi e silit să-l predea socrului său, care-l chinuiește cumplit și apoi îl dă pe mîna turcilor, care-l taie în luna Paștilor, la 2 aprilie 1548. (I. R. Mircea, *Un neam de ctitori, boerii Drăgoești*, p. 18, după Ostermayer, în «Quellen der Stadt Kronstadt», IV). Barbul vornicul a avut două fiice: Barba (citată în 1578 — *D.I.R.*, XVI—IV, p. 309) și Caplea. Despre ultima vom vorbi mai departe.

21. Cronica lui Stoica Ludescu. — *Istoria Țării Românești (Letopisețul Cantacuznesc)*, ed. C. Grecescu — D. Simonescu, Buc., 1960, p. 50.

După cum reiese din anumite documente²², Ana era fiica lui Tatul logofătul din Buciumeni²³ și a Caplei, fiica lui Barbul din Pietroșani; Ana avea deci ca străbunic pe Mircea Ciobanul.

Borcea și Ana au avut un singur copil cunoscut documentar: pe Avram, postelnic, zis și el «din Bucșani»²⁴.

După moartea lui Borcea, în 1596²⁵, Ana se recăsătorește cu marele ban Calotă (din Lipov-Dolj), fratele (?) lui Dobromir banul²⁶, însă și ea moare curînd după aceea²⁷.

22. Hrisovul din 29 august 1650: Borcea logofătul cumpără în Loloești toată partea *cumnatului* său Dumitru, nepot de fiică al lui Barbul vornicul. Altă parte din Loloești aparținea Anei.

23. Tatul logofătul din Buciumeni era rudă, poate chiar frate, cu Chisar din Leotești și Brăgărești (Arh. St. Buc., *M-rea Cotroceni*, XXXVII/11, document din 6 mai 1632), mare logofăt și mare vornic, care pierde și el sub securea călăului, în domnia lui Mihai Viteazul, scurt timp după Mitrea din Hotărani (în toamna 1596, cu toate că Balthazar Walter, în cronică sa, scrie că ar fi fost tăiat o dată cu «bătrînul Dimitrie», în august 1595, după Sfînta Maria. — *Tezaur*, I, p. XII și 38). Acești boieri din Leotești par a fi urmași ai «bătrînului» Chirtop, ruda jupanului Mihai din Ruși, stăpîn la 1492 în Tătulești, Cernătești etc. (*D.I.R.*, XIII—XV, p. 209). Chirtop era și srtămoșul boierilor din Lazuri. Tatul logofătul era și el stăpîn în Leotești (*D.I.R.* XVI—IV, p. 188; XVII—I, p. 202) și donator la Sf. Nicolae de lângă Gherghița (*Ibidem*, IV, p. 57). El trebuie deosebit de omonimul și contemporanul său, Tatul logofăt din Groșet, a cărui soție se numea Stanca (*D.I.R.*, XVI—IV, p. 18. — document din 1571).

În afară de Ana, Tatul logofătul și Caplea au mai avut pe Barbul și Dumitru și o fiică Stanca. În zilele lui Mihnea vodă, Tatul dă lui Chisar, pe atunci vel logofăt, părțile sale din Leotești, deoarece fiul lui Dumitru ucisese un om și Chisar logofătul a plătit la domnie dușegubina de 90 de vaci. (Arh. St. Buc., *Minăstirea Căldărușani*, XXXIII/2, document din 20 februarie 1638). Despre Stanca, se știe că în 1600 vinduse niște ocine în Răsturnați lui Calotă banul (*D.I.R.*, XVI—VI, p. 368).

În acest sens trebuie îndreptate indicațiile date de I. C. Filitti în *Banatul Olteniei și Craioveștii*, p. 39, nota, asupra lui Tatul logofătul.

24. Vezi pentru el și stăpîmirile sale, documentele din *D.I.R.*, XVI—VI, p. 369; XVII—I, p. 430; IV, p. 217 și cele publicate de G. D. Florescu și Dan Pleșia în «Studii și materiale de istorie medie», V (1962). Și el trebuie deosebit de omonimul și probabil ruda sa, Avram logofătul din Tătulești.

Avram postelnicul din Bucșani a fost casătorit, se pare, de două ori. Din prima căsătorie a avut pe Lupul sau Lupașco postelnic, care rămîne ctitor la Minăstirea Gruiful (vezi mai jos); din cea de a doua, cu o jupîneasă Moșica, a avut o fiică, Stana, cu zestre în Netezești (*D.I.R.*, XVII—IV, p. 217).

25. Cf. hrisovul din 29 august 1650, partea privitoare la daniile din Băicești.

26. Asupra lui Dobromir banul și a neamului său vom avea prilejul să revenim în curînd într-un studiu amănunțit.

27. Se lămurește astfel confuzia din I. C. Filitti, *Arhiva Gh. Gr. Cantacuzino*, p. 204. — confuzie care s-a perpetuat în istoriografia noastră, după care marele ban Calotă ar fi fost Calotă din Boziani, iar soția sa ar fi fost Stanca, sora lui Tatul și a lui Părvul, postelnicul din Lazuri. Confuzia provenea oîntre-o asemănare de nume și de stăpîniri. În adevăr, în Lazuri se aflau concomitent stăpîni:

a) Calotă din Boziani, căsătorit cu zisa *Stanca din Lazuri*;

b) Calotă mare ban, care ținea pe Ana, văduva lui Borcea logofătul.

După moartea Anei, pentru care vezi documentul din 15 ianuarie 1610 (*D.I.R.*, XVII—I, p. 431), Calotă banul se recăsătorește cu Calea din Brîncoveni, fiica lui Danciu vornicul și sora viitorului domn Matei Basarab. De fapt, Calea era a treia soție a lui Calotă, prima fiind o jupîneasă Stana, fiica Elinei și nepoata lui Ilea din

B. *Minăstirea Gruiu după întemeiere.* — Am arătat mai sus că înființarea Minăstirii Gruiu a avut loc între 1587—1589. Datarea, care poate fi dedusă din faptul că aceasta este vremea cînd Borcea logofătul face majoritatea daniilor, e confirmată și de o carte patriarhală din 1589. În a doua jumătate a veacului trecut, Dimitrie Pappazoglu însemna următoarele despre Minăstirea Gruiu:

«Nu se află nici o inscripțiune istorică decît numai în pomelnicul proscomidiei se găsesc numele:

«*Borcea logofātu și Maria*» (sic)²⁸.

Și mai departe, în cuprinsul aceluiași manuscris:

«*Metohul Gruiu din județul Ilfov, hramul Sfinților Voevozi. 7097 [=1588—89]. Zidită de un Borcea logofātu la arătatu leat*»²⁹.

Îndată după întemeiere, Borcea închină ctitoria sa la Patriarhia din Ierusalim și Minăstirea Gruiu intră în curînd sub autoritatea Minăstirii lui Stelea spătarul din Tîrgoviște, metoc și ea al Sfintului Mormint³⁰.

Catagrafia din 1834 menționează 5 documente cu privire la această închinare:

Primul, din 7097 (1589), este «Carte a patriarhului Ierusalimului, Sofronie, ce au fost patriarh pã vremea cînd s-au închinat Gruiu la Sf. Mormint, dă ctitorul lui, Borcea logofātu. în zilele domnului Ioan Mihni vvd.».

Tot din 1589, din 2 iulie, este și o «Carte a lui Sofronie patriarh pentru ca să aleagă ctitoru să puie igumen la Gruiu».

La această dată deci, minăstirea trebuie să fi fost isprăvită și este vorba de bună seamă, de primul ei egumen, probabil Onufrie.

Al treilea, din 8 august 1617, este o «Carte vlădicească pã numele mănăstirii Stelii spătaru din Tîrgoviște ca să ia embatichiu cinzeci galbeni pã an de la mănăstirea Gruiu, la zioa praznicului, care galbeni să înțelege acum [în 1834] t[a]l[er]il cinzeci».

La 10 iulie 1650 patriarhul Paisie al Ierusalimului, aflat la București³¹, dă o «carte patriarșască către doisprezece boieri hotarnici ai moșilor minăstirii Gruiu»³².

București (sat în vecinătatea orașului Alexandria de azi), de care pare să se fi despărțit (*D.I.R.*, XVII—III, p. 23, document din 20 mai 1616). Din nici una din aceste căsătorii nu au rezultat copii. 28. Arh. St. Buc., ms. 729, f. 32v.

29. *Ibidem*, f. 97.

30. Mențiunea închinării Minăstirii Stelea, în *D.I.R.*, XVII—II, p. 257, în 1614.

31. Patriarhul Paisie se afla în Țara Românească încă din 1648, cînd, la 8 iulie, dă un act privitor la Minăstirea Polovragi. (Șt. Andreescu, *Data zidirii Polovragilor*, în «Mitropolia Olteniei», XV (1963), p. 924). De aci trece în Moldova și apoi revine în Țara Românească. La 18 mai 1650, patriarhul dă o carte în pricina pe care Elina, văduva lui Radu banul Buzescu, o avea pentru moștenirea Drăgoeștilor (N. Iorga, *Studii și Documente*, V, p. 300).

32. În 1651 catagrafia din 1834 mai citează o «Carte de slobozenie să se facă hotărnicie pentru Gruiu».

E vorba de o hotărnicie a tuturor moșiilor despre care un hrisov din 28 decembrie 1713³³ ne dă multe lămuriri prețioase. Despre el vom vorbi pe larg mai jos, când ne vom ocupa de moșiile Gruului³⁴.

În anul următor, la 5 februarie, același patriarh se adresează credincioșilor printr-o carte «îndemnătoare pentru mile[le] ce vor vrea să facă la această mănăstire».

La acestea se mai pot adăuga alte două acte, pe care le credem unice în felul lor. E vorba de două scrisori prin care — la date diferite — hotărnicii luați de minăstire raportează patriarhilor după vremi despre activitatea lor.

Prima scrisoare, din 21 noiembrie 1713, privește hotărnicia făcută în acel an la Loloești³⁵. Cea de a doua este din 15 iulie 1742. Și în acest an Gruii pare să fi avut serioase neînțelegeri cu vecinii săi. Cel puțin așa reiese din următoarele regeste ce ni s-au păstrat, care însă din păcate nu ne dezvăluie fondul pricinilor:

a) 13 iulie 1742³⁶: «Carte de invoială a lui Neofit igumenul Căldărușanu cu Neofit igumenul Gruului dă pricinile ce au avut».

b) A doua zi, la 14 iulie³⁷, se dă o «carte de hotărnicie a șase boieri pentru moșiia Gruiu».

c) Tot din 14 iulie³⁸ sînt citate «două copii adevărate de Costandin dascălul slovan, al sățrarului Nicola Bozianu³⁹ ispravnic din sud Saac, pentru moșiia mănăstirii Gruiu, carele din porunca domnului Ioan [Mihai] Racoviță Vodă, pentru despărțirea moșii Gruiu de către moșiia Căldărușani și Znagovu».

Raportul hotărnicilor către patriarh ar putea deci privi aceste pricini.

Veacul al XVII-lea, pentru care se mai poate cita și o «carte al lui Andonie vod[ă] către lăcuiitorii moșiilor mănăstirii Gruiu, ca să-și plă-

33. Arh. St. Buc., *Minăstirea Gruiu*, II/1. Vezi anexa VIII.

34. Mai jos — Loloești.

35. Cartea de hotărnicie a celor 12 boieri, din 4 septembrie 1713, Arh. St. Buc., *Mitropolia Țării Românești*, IV/18.

36. Vezi catagrafia din 1834, partea IV, «*Tocul moșii Ghermănești și Mănești*».

37. *Ibidem*, partea III. «*Tocul sineturilor moșiilor ce sînt coprinse în oculul pe care este zidită minăstirea Gruiu*», nr. 31.

38. *Ibidem*, p. I, nr. 10. Am păstrat redactarea din catagrafie.

39. Nicula Bozianul e fiul lui Preda căpitanul din Boziani și frate cu Stanciu și Calotă. El apar în 1672, cu prilejul unei invoieli cu Daniil, egumenul de la Minăstirea Ceptura, întemeiată de Preda slugerul, fiul marelui clucer Buzinca. (D. Furtună, *Documentele moșii Ceptura*, p. 26). În 1701, Nicula e vel cihodar (*Ibidem*, p. 30). Este ceauș de aprozi în 1725, când cumpără în Ceptura părțile lui Dumitrașco Filipescu (*Ibidem*, p. 33). Nicula era căsătorit cu Anastasia, nepoata lui Hagi Stoian, clucerul din Cepturi, și a Ilincăi, întemeietorii minăstirii Vălenii de Munte. Nicula și Anastasia mai cumpără împreună în Cepturi, de la Gligore, fiul lui Pană logofătul Filipescu (*Ibidem*, p. 35 — unde numele soției e Stanca). Acești Filipești sînt urmașii lui Pădure postelnicul, pentru care vezi mai jos nota 91.

Nicula și Anastasia sînt ctitorii bisericii Caimatei din București, de mult dispărută (G. D. Florescu, *Din vechiul București*, p. 42). Tot ei zugrăvesc și biserica Mănăstirii Vălenii de Munte, unde la 30 octombrie 1746 este îngropat Nicula. Inscricția de pe piatra sa de mormint îl numește «ctitor vechi» (N. Iorga, *Inscricții*, II, p. 232; același, *Județul Prahova*, p. 107, și D. Furtună, *op. cit.*, p. 10).

tească dijma», din 24 septembrie 1780 (1671)⁴⁰, se încheie pentru Gruiul cu subordonarea sa Mănăstirii Sfintul Gheorghe-Nou din București, închinată și ea la Sfintul Mormint încă din 1624—1625⁴¹, și care ulterior va deveni tutelara tuturor metoașelor acesteia din Țara Românească⁴².

Pentru secolul următor fondul documentar al mănăstirii este destul de sărac. În afară de actele suscitade și de cîteva hotărnicii⁴³, nu aflăm decît un zapis din 11 aprilie 1751, prin care Eftimie căpitanul Voinescu face un schimb de țigănci cu egumenul Neofit Gruianu și cărțile domnești din 3 iul. 1797, 7 iunie 1798 și 24 febr. 1813, întărind mănăstirii voia să țină la 10 «liude» scutelnici, «oameni străini, fără dajdie», să fie de treaba mănăstirii⁴⁴.

Însă date cu privire la viața propriu-zisă a mănăstirii lipsesc pentru acea epocă. Neamul ctitoricesc era stins de mult, celelalte familii feudale din împrejurimi, altădată darnice și care ar fi putut să poarte grija lăcașului, erau și ele stinse sau complet deșezute; așa încît Gruiul nu mai era decît un caz în plus în tragedia mănăstirilor mici, supuse tutelii străine, pentru care nu reprezentau decît o sursă de venituri.

O epocă nouă ar fi putut începe în al treilea deceniu al veacului al XIX-lea. Vechiul deziderat al țării — scoaterea mănăstirilor închinade de sub administrația străină — își află împlinirea în 1822, cînd, după zdrobirea eteriei, un hatașerif al Porții îngăduie domnilor români să preia controlul acelor mănăstiri⁴⁵.

Pentru Gruiul au loc cu acest prilej două evenimente importante: numirea unui egumen român și alcătuirea primei catagrafii cunoscute⁴⁶.

40. *Catagrafia din 1834*, partea III, nr. 22.

41. Închinarea se face de către Alexandru Coconul (*D.I.R.*, XVII—IV, p. 457).

42. N. Stoicescu, *Repertoriul bibliografic al monumentelor feudale din București*, p. 281—286. Pentru numeroasele metoașe ale Patriarhiei de Ierusalim în Țara Românească și Moldova, cf. M. Popescu-Spineni, *Procesul mănăstirilor închinade*, București, 1936.

În 1776 epitrop al averilor Sfîntului Mormint din Țara Românească era însă egumenul Ghermanos de la Văcărești. Scrisoarea sa din 28 septembrie către patriarhul Avramie cu privire la noul egumen de la Mănăstirea Sf. Gheorghe, în «Arhivele Olteniei», nr. 119—124, p. 98. Tot el scrie în 1785 aceluiași, pentru c moară a Mănăstirii Gruiul (V. A. Urechia, *Istoria românilor*, VII).

43. 27 aug. 1749 (Arh. St. Buc., *Mitropolia Țării Românești*, VII/28), 26 apr. 1795 (V. A. Urechia, *op. cit.*, VI, p. 129—135), etc., etc...

44. Documentele respective în V. A. Urechia, *Istoria românilor*, VII, p. 323 și p. 417—418; X A. p. 15.

45. Vezi Mihai Guboglu, *Catalogul documentelor turcești*, I, p. 283. Pentru revenirea mănăstirilor închinade sub administrația românească, cf. I. Brezoianu, *Mănăstirile zise închinade și călugării străini*; Cezar Boliac, *Mănăstirile din România și, mai recent: Marin Popescu-Spineni, op. cit.*, și mai ales: Gh. I. Moisescu, *Mănăstirile închinade din Țara Românească pe vremea păstoriei mitropolitului Grigore Dascălul*, în «Biserica Ortodoxă Română». LII (1934), unde este menționată și hotărîrea mitropolitului ca să se întocmească pentru acele mănăstiri catagrafii în 3 exemplare.

46. Dacă anterior se vor mai fi făcut catagrafii pentru Gruiul, ceea ce e posibil, ele nu s-au păstrat.

C. *Catagrafiile Mănăstirii Gruiu*. — Începînd din 1823 și pînă în 1860, sînt cunoscute nu mai puțin de 6 catagrafii.

Prima, din 7 aprilie 1823, a fost întocmită la instalarea egumenului Pahomie, cu prilejul revenirii Gruiuului în patrimoniul național.

Ea cuprinde întii o parte referitoare la starea mănăstirii⁴⁷, apoi o enumerare a obiectelor de cult aflate în biserică și a altor lucruri mișcătoare și, în sfîrșit, o listă a moșiilor mănăstirii⁴⁸.

La urmă cuprinde următoarea deslușire: «Aceste lucruri de mai sus arătate, s-au găsit în ființă, pentru care lucruri făcînd trei catagrafii⁴⁹, s-au iscălit de noul igum[en] cît și de mine orănduitul Divanului i de orănduitul Sfintei Mitropolii și le-am... toți în mîna noului igum[en] cuviosul Pahomie ieromonahul. Iar pentru alte osebite lucruri ce arată igumenul că să află în păstrare la Sf. Gheorghie Nou, unde această mănăstire Gruiu răspundea embatichiul, volnici[i] igumenul pe log[o]flăful Stan, omul și grămăticul mănăstirii, ca primiînd lucrurile de unde să află în păstrare, să să scrie tot anume tot într-aceste catagrafii, mai jos»⁵⁰.

A doua *catagrafie* e din 28 ianuarie 1834, făcută la instalarea egumenului Policarp protosinghelul⁵¹. E întocmită după modelul precedentei, însă cuprinde în plus și lista tuturor documentelor mănăstirii. În nota finală se spune: «Iar sineturile mănăstirii care să văd trecute înapoi cu velleatul lor și luna mi s-au dat de părintele Gavriil Agheorghitu⁵² dă le-am trecut. Și le-am dat iarăși înapoi ca să stea spre păstrare la mănăstirea Stli Gheorghie dimpreună cu sineturile alorlalte metoașe ale Stli Mormînt. Iar cînd va urma nevoia pentru vreo pricină dă judecată, are toată voia igumenu Gruianu a le întrebuița cele adevărate sineturi».

Urmează *Catagrafiile din 22 octombrie 1840*, la instalarea egumenului Galaction; cea din 8 iunie 1843, cînd arhimandritul Atanasie urmează lui Galaction, decedat; cea din 20 noiembrie 1845, egumen devenind acum ieromonahul Iacov, în locul răposatului arhimandrit Atanasie⁵³ și, în sfîrșit, cea din 8 septembrie 1860, întocmită la instalarea ieromonahului Partenie, în locul lui Iacov, decedat și el.

47. Vezi mai jos, partea privitoare la descrierea mănăstirii.

48. Mai departe, la sfîrșitul părții privitoare la stăpîniri.

49. Pentru întocmirea catagrafiilor, vezi nota 3.

50. E vorba de documentele Gruiuului. Această dispoziție s-a aplicat însă de abia în 1834.

51. La această dată mînăstirile inchinate reintraseră sub directa administrație a mînăstirilor tutelare străine. La 4 decembrie 1827, firmanul Porții în această problemă era citit în Divanul Țării Românești (I. C. Filitti, *Frăntîntările politice și sociale în Principatele Române de la 1821 la 1828*, București, 1932, p. 148—159, cu arătarea izvoarelor). Pentru Moldova, vezi *Ibidem*, p. 169.

52. Egumenul Mînăstirii Sf. Gheorghie-Nou.

53. Piatra de mormînt a egumenului Atanasie se află acum în interiorul bisericii, în dreptul ușilor împărătești.

În această ultimă catagrafie se arată că «sinetele coprinse în inventariul din anul 1845 nu s-au trecut *căci fiindu asigurare la mănăstirea Sf. Gheorghe Nou, au arsu la incendiul din anul 1847, martie 23*»⁵⁴.

D. *Egumenii Mănăstirii Gruiu*. — Lipsurile documentare fac deocamdată cu neputință alcătuirea unei liste cât de cât complete a egumenilor Mănăstirii Gruiu. De abia dacă din actele ce cunoaștem și din catagrafii am putut — pentru o perioadă de peste două veacuri și jumătate — să găsim 14 egumeni⁵⁵.

Onufrie, dovedit la 1593, probabil încă din 1589.

Leontie, 1622⁵⁶, 1636, 1641.

Avcsentie, 8 aprilie 1648.

Melentie mitropolit, 29 august 1650.

Ghenadie, 1651, 18 iunie 1652.

Melentie, 1741⁵⁷.

Neofit, 1742, 1751.

Anania⁵⁸.

Pahomie, ieromonah, 1823—1834.

Policarp protosinghel, 28 ianuarie 1834—1840.

Galaction, 22 octombrie 1840, era mort la 8 iunie 1843.

Atanasie, arhimandrit, 8 iunie 1843, era mort la 20 noiembrie 1845.

Iacov ieromonah, 20 noiembrie 1845, era mort la 8 septembrie 1860.

Partenie ieromonah, 8 septembrie 1860—1863.

E. *Descriere*. — Biserica de la Gruiu a fost reclădită din temelie în anul 1906. Iată textul pisaniei moderne, aflată în pridvor, deasupra intrării în pronaosul bisericii :

«Negăsindu-se inscripția exactă pomenim ca ctitori Borcea și Maria⁵⁹ și Neofit Monahu.

Această sfântă biserică cu hramul sfinții Voivozi s-a reclădit mai din nou în anul 1906 prin donațiunile și stăruințele :

Pr/eo/tului Doroftei Ghermănescu, D-nii: Constantin Ionescu, I. E. Babalan, I. A. Ganea, Nicu N. Baci, Andrei Urduban și Savu Popescu.

54. Pentru cauzele acestui incendiu vezi, între altele, precizările date de I. C. Filitti în recenzia făcută unui articol al dr. G. Severeanu asupra aceluși incendiu. Recenzia a fost întâi publicată în ziarul «Cuvîntul», din 19 martie 1932 și apoi în broșura: *Recenzii și note critice la lucrările altora*, București, 1937, p. 41—43.

55. Cu excepția a doi, Meletie și Anania, ceilalți egumeni se află menționați în documentele din catagrafie, sau în cele publicate în anexă.

56. Dovedit ca martor la un schimb de țigani, la 20 ianuarie 1622 (*D.I.R.*, XVII—IV, p. 86).

57. Gh. Cardaș, *O tipăritură românească necunoscută din anul 1741*, în «Mitropolia Olteniei», XVI (1964), nr. 1—2, p. 32.

58. Arh. St. Buc., *Mănăstirea Gruiu*, I/1, hrisovul lui Alexandru Moruzi din 6 sept. 1795 (vezi și V. A. Urechia, *op. cit.*, VI, p. 129—135).

59. Numele «Maria» este luat probabil din pomelnicul proscomidiei de care am vorbit mai sus. Repetăm că numele soției lui Borcea logofătul este *Ana*, după cum reiese din mai multe documente.

Temelia și pardoseala de piatră au ajutat toți enoriași/i/ bănește și cu munca lor.

La 1908 zugrăvindu-se s-a plătit de D-nul Constantin Ionescu cu soția sa Ana. S-a sfințit la 21 septembrie 1908.

G. Georgescu pictor Ploești».

Aspectul vechii biserici îl putem reconstitui în parte tot cu ajutorul catagrafiilor din secolul trecut.

Înainte de a ne ocupa de ele este însă necesar să notăm că, potrivit unei tradiții locale, prima biserică de la Gruitul avea dimensiuni foarte modeste. Din această pricină în cursul refacerii din 1906 nu au fost utilizate temelile originare, ci s-a procedat la crearea altora noi, în exteriorul celor inițiale. Cum și biserica actuală nu este de loc mare, ne putem închipui că cea veche avea mai mult înfățișarea unui paraclis de familie⁶⁰. Este de asemenea de observat — conform aceleiași tradiții — că noua biserică reproduce în mare planul celei vechi; ea are un pridvor închis, un pronaos și un naos cu trei abside.

*Catagrafia din 7 aprilie 1823*⁶¹ consemnează următoarele cu privire la starea bisericii la această dată:

«Sfânta biserică să află de zid, pe dinafară nezugrăvită, învălită cu șindrilă nooă, are numai o turlă, asupra sa o cruce dă her, den dooă foi, iar înlăuntru să află zugrăvită, care zugrăveală este foarte veche, jos pardosită cu cărămidă veche, icoanele cele împărătești zugrăvite pă zid, jăturile i sfeșnicile sînt vechi și dărîmate, are sfînta biserică numai un clopot de mijloc».

Clopotul de mărime mijlocie, amintit de catagrafie, există și astăzi. El datează din 1609. Iată inscripția care îi atestă această vechime considerabilă: «MDCVIII. D.M.F.».

În catagrafia din 24 ianuarie 1834⁶² aflăm o nouă descriere a bisericii:

«Sfînta biserică să află dă zid, foarte veche, zugrăvită înăuntru, iar afară netencuită după vechime, învălită cu șindrilă de brad, are numai o turlă dă zid, iar ceilaltă pă boltă, pardosită cu cărămidă, cu un clopot micu...».

Amănuntul despre netencuirea «după vechime» a bisericii indică foarte probabil existența unui parament de cărămidă aparentă, obișnuit în Țara Românească la bisericile din veacul al XVI-lea.

O precizare interesantă este cea privitoare la prezența unei alte turle, în afară de cea principală. Această nouă turlă era așezată «pă boltă». deci pe pronaos. Din catagrafia din 22 octombrie 1840⁶³ vom afla că ea era făcută din lemn. Iată de altfel ce se spune în această catagrafie:

60. În acest sens este ilustrativ faptul că în a doua jumătate a veacului al XVIII-lea biserica de la Gruitul este numită la un moment dat «capelă de piatră» (Bauer, *Mémoires historiques et géographiques sur la Valachie*, Frankfurt—Leipzig, 1778, p. 147).

61. Arh. St. Buc., *Catagrafii minăstirești*, dos. 33.

62. Idem, *Min. Cultelor și Instr. Publice, Țara Românească*, dos. 8871a/1834, f. 2.

63. *Ibidem*, dos. 3411/1840.

«Sfânta biserică de zid, zugrăvită înlăuntru, pă alocuri crăpată din cutremur și dreasă cu var alb, pardosită cu cărămizi, tîmpla de zid, jățuțurile înlăuntru stricate și lipsă dintrînsele, are șapte ferestre mici cu cîte trei ochiuri, hiară nu au nici una, are un hier lung deasupra tîmplii ce ține candelile, cum și alte doă în mijlocu bisericii sus, i alta în altar, făcute după cutremur legături pă zid, afară netencuită, deasupra este o turlă cu un clopot mic, toacă de lemn, mai este și o altă turlă dă lemn mică pă boltă, învălîtă cu șindrîlă de brad».

După cum reiese din textul de mai sus, biserica a avut de suferit de pe urma cutremului din 1838.

Cele șapte ferestre mici menționate aveau probabil următoarea dispoziție: cîte una pentru fiecare din cele trei abside și cîte două pe fiecare latură a pronaosului.

*Catagrafia din 1834*⁶⁴ vorbește și despre existența unui pridvor adăogat bisericii:

«Iar advonu dă afară fiind făcut mai încoace și din pricină că nu l-au încheiat cu zidu cel vechiu al bisericii s-au dăzghinat și dintr-aceasta s-au proptit să nu facă vreo primejdie».

Cu această ultimă însemnare am epuizat toate informațiile pe care le deținem asupra înfățișării vechii biserici de la Gruicul. Imaginea ei, reconstituită cu ajutorul acestor date, ar fi următoarea:

O biserică pe dimensiuni reduse, avînd naosul mărginit de trei abside și încoronat cu o turlă de zid, pronaosul boltit în formă de calotă, despărțit de naos printr-un zid plin străpuns de o ușă, precum și un pridvor mic adăogat ulterior. Pe pronaos a mai fost ridicată și o altă turlă, din lemn.

Din fosta Mînăstire de la Gruicul astăzi se păstrează clădirea stăreției, mult transformată, și un puț de piatră secăt, aflat în dreptul altarului bisericii. Acest puț este prima oară menționat în catagrafia din 7 aprilie 1823⁶⁵.

F. *Stăpînirile*. — Cu excepția ocinelor din Hărsești, datorite după cum am arătat încă din 1578, a satului Ghermănești și a unor părți din Cătrunești, moșiile aflate în stăpînirea Mînăstirii Gruicul, la 29 august 1650, provin toate din daniile ctitorilor și ale neamului său, făcute mai ales în vremea întemeierii.

Lor li se mai adaugă mai tîrziu și altele, pomenite de catagrafiile din veacul al XIX-lea, care însă sînt greu de urmărit, din cauza lipsei de precizuni a registrelor.

Caracteristica acestor stăpîniri este că, provenind de la familia ctitorului sau de la localnici, ele se află mai toate într-o rază destul de mică în jurul mînăstirii, cele mai îndepărtate fiind: Drugăneștii, Știrbeștii și Stoenăștii pe Răstoaca, care de altfel și dispar din patrimoniul mînăstirii.

64. *Ibidem*, dos. 8871a/1834, f. 2v.

65. *Idem*, *Catagrafii mînăstirești*, dos. nr. 33.

1. *Băiceștii*⁶⁶. — Mănăstirea Gruiuul dobîndește în două rînduri ocine în Băicești: întii, de la Borcea logofătul, care-i dăruiește ocinile cumpărate de la Vlad, Stanciul, Lăudat⁶⁷, Călin și Radul din Răsimnici⁶⁸, apoi, «mai pre urmă după moartea Borcii log., după ce au fost luat Calotă banul pe jupîneasă lui, au fost cumpărat la Băicești partea lui Dobrișan și partea lui Neagoe, feciorii Badii din Băicești, stînj 100, drept 2000 aspii, tot în zilele lui Mihai vvd.», la leat 7105 [1597]⁶⁹.

La acestea se mai adaugă și dania lui Bunea, tot în valoare de 2.000 aspii⁷⁰.

După o jumătate de veac, la 18 august 7159 (1651), are loc o hotărnicie pentru Băicești. Catagrafia din 1834 citează la această dată «cartea de alegere a lui Dumitrașco căpitanul pentru hotaru moșii Băicești». Aceasta pare a fi cea din 18 august 7158 (1650)⁷¹, cînd Dumitrașco căpitanul și alți 11 boieri aleg «ocinele mănăstirii de la Gruiuul» de către Tudor postelnicul, fiul lui Tudor stolnicul⁷². După 29 august 1650 nu se mai vorbește de Băicești.

2. *Berileștii*⁷³. — Prima danie în Berilești provine tot de la Borcea logofătul, care cumpărase niște delnițe de la un Pătru, pe 1.600 aspii.

66. La 20 martie 1580 (*D.I.R.*, XVI—IV, p. 463), Mihnea al II-lea întărește marelui vornic Dragomir toate satele lui Oprea din Răteasa, între care și a patra parte din Băicești. Oprea din Răteasa este pretendentul din zilele lui Alexandru Mircea, numit Oprea «Găină» în documentul din 10 iunie 1625. (Stoica Nicolaescu, *Petru cel Tânăr și Petru Șchiopul*, p. 17). *Indicele de locuri, veac. XVI*, p. 6, situează acest Băicești în vecinătatea Chiroiului de azi, la est de șoseaua București—Urziceni. Ar fi deci identic cu Băiceștii Mănăstirii Gruiuul. Ne întrebăm însă dacă *Băiceștii* din documentul din 1580, care nu s-a păstrat decît în regist, n-a fost o citire greșită pentru *Bălcești*, care se află în aceeași regiune cu celelalte sate confiscate de la Oprea din Răteasa: Băloiu, Geamăna, Stoiceanii. Alte părți din aceste sate se aflau și în stăpînirea boierilor din Vlădeni. Vezi pentru ele diata lui Arsenie căpitanul Șoimul din Vlădeni, din 10 octombrie 1652, prin care lasă fratelui său, Stepan postelnicul, moșiile de la Olt: Stoiceanii, Bălceștii, Geamăna, Băloiu, etc. (Arh. St. Buc., *Mănăstirea Râncăciiov*, I/1, citată și de C. I. Popescu, *Mănăstirea Râncăciiov*, București, 1937). Tot pentru aceste stăpîniri ale Vlădenilor vezi și fondul *Mănăstirii Cîmpulung*, XXXI, la Arh. St. Buc. Băiceștii pînă acum erau cunoscuți de abia din 1613 (*D.I.R.*, XVII—II, p. 182), cînd sînt arătați a fi în hotar cu Tătarul din jud. Ilfov și cu Stăneștii pe Ialomița. În 1622 (*Ibidem*, IV, p. 72 și 112), sînt stăpîni acolo boierii din Topoloveni (vezi mai jos, nota 72). La 15 iulie 1627 (I. Bianu, *Documente românești*, I, p. 139), un Țerban din Băicești e martor în Stăneștii pe Colceag.

67. Lăudat din Răsimnici era stăpîn și în Mușăteștii pe Teleajen (*D.I.R.*, XVI—IV, p. 211, în 1576; p. 440, în 1579). Pentru familia sa, vezi *D.I.R.*, XVI—IV, p. 364 și XVII—I, p. 202 și IV, p. 575. E numit și «din Băicești» (*D.I.R.*, XVII—IV, p. 112).

68. Răsimnicea de azi (în documente și Răsipnici, Răsipniți) pe Ialomița, lângă Gherghița. 69. Hrisovul din 29 august 1650 70. *Ibidem*.

71. Catagrafia din 1834, «*Tocu sineturilor moșilor ce sînt coprinse în ocolul pe care este zidită mănăstirea Gruiuul*».

72. E vorba de Tudor stolnicul din Topoloveni, fiul lui Marco logofătul, personaj des întîlnit în documentele din prima jumătate a veacului al XVII-lea. Topolovenii aceștia erau așezați pe Ialomița, în vecinătatea Gruiuului. Tudor stolnicul era stăpîn, între altele, și în Băicești, Tătarul și Stăneștii de la Colgeac. El era frate cu un Borcea logofăt, mai tirziu vornic, Erau probabil înrudiți cu Borcea din Bucșani.

73. Berileștii pe Ialomița, în fostul județ Ilfov, în vecinătatea Gruiuului de azi

Catagrafia din 1834 citează o hotărnicie cu 6 boieri din 2 mai 7105⁷⁴ «pentru moșia de la Berilești ce s-au cumpărat de la Neacșa, fata lui Șușan», și un hrisov al lui Matei Basarab, din 28 iulie 1650, «pentru moșia de la Băicești ot sud Ilfov i delnița de la Berilești»⁷⁵.

Minăstirea Gruiu pare să mai fi dobândit ocine în Berilești prin danii de la : Elisafra călugărița, la 7 noiembrie 1661; de la Iordache și Gherghe, la 19 ianuarie 1698; de la Stoichița, fiica marelui agă Stoica, la 4 iulie 1698, și de la Damian, la 2 noiembrie 1701⁷⁶.

3. *Bucșanii*⁷⁷ nu figurează în hrisovul din 1650. Cele mai importante dintre actele privitoare la această moșie enumerate de catagrafia din 1834 sînt :

Mai jos, pe același riu, lângă Bucu, se afla alt sat cu același nume. Azi ambele au dispărut din toponimie.

Berileștii din Ilfov au fost în stăpînirea a trei neamuri: a) Primul coboară din Șușan, căsătorit cu Voica, prin cei patru copii ai lor: Neacșa, Stana, Dispot și Rada (doc. 1586 în *D.I.R.*, XVI—V, p. 226). Stana era soția lui Preda vătaful din Cacaletți (vezi mai jos Hărșeștii); b) Cumpărător în Berilești, prin 1601—1602 (*D.I.R.* XVII—I, p. 175), e Șteful postelnicul «din Berilești», probabil îndeaproape înrudit cu precedentii. Șteful e întilnit documentar de nenumărate ori, pînă aproape de 1650. Căsătorit cu Comana (Arh. St. Buc., *Episcopia Buzău*, LXXV/5), are fii pe Ianachie iuzbașa, care a fost ginerele marelui logofăt Miroslav din Rîhov și pe Stoica sau Stoichița, căpitan, apoi mare agă, în călugărie Serghie. La 22 decembrie 1674 (*Ibidem*), «Serghie monahul, pe mirenie Stoichiță aga din Berilești ot sud Ilfov, fiul lui Șteful postelnic», vinde pe 100 taleri episcopului Grigore de Buzău și *Daniil de Strehaia* casele cu locul lor din București, care loc îl cumpărase mai înainte vreme de la jupîneasa Rada a lui Prodan logofătul. Acest loc era alături cu locul pe care aga Stoichiță îl vinduse anterior episcopului Varlaam, acum mitropolit. Semnează ca martor și «Manea logofătul, ginerile părintelui Serghie»; c) Tot prin cumpărături de la copiii lui Șușan și de la Preda vătaful și Stana devine stăpîn pește o mare parte din Berilești, în 1609, și Mîrzea vel spătar (*D.I.R.*, XVII—I, p. 400; III, p. 140, 612). Amintim că Mîrza fusese unul din căpitaniii lui Mihai Viteazul («*Revista Istorică*», II, p. 3—6). Sub Radu Șerban e mare spătar, între 1604—1611. Trece apoi în Moldova, unde e mare vornic sub Ștefan Tomșa (N. Iorga, *Studii și Documente*, IV, p. CXIX). Revine în țară sub Alexandru Iliș, ca mare paharnic. Mîrzea a fost căsătorit cu Anca, fiica lui Oprea postelnic din Preajva (Vlașca), stăpînă și în Găojani («*Arhivele Olteniei*», nr. 104—106, doc. din 17 ian. 1643). Ea era nepoata doamnei Maria din Coiani — Craiovească —, mama lui Radu vodă Șerban; ambii îi dăruiesc părți din Bolintin (revista «*Balcania*», IV (1941), p. 477, document din 26 ianuarie 1633). Fiul lui Mîrzea și al Ancăi, Gavriilaș spătar «din Berilești», a fost căsătorit cu Ruxandra, care la 12 iulie 1664 dăruiește Mitropoliei 5 funii în Berilești («*Biserica Ortodoxă Română*», XVII (1894), p. 748, 755—756).

74. În catagrafia din 1834, actul poartă anul 7205 (1697). Persoanele citate în el dovedesc însă că trebuie să fie 7105 (1597), căci e probabil vorba de cumpărarea de către Dispot a părților surorii lui, Neacșa, cumpărare menționată în 1605, cînd Dispot vinde lui Șteful postelnic (*D.I.R.*, XVII—I, p. 175).

75. Acest pasaj se află și în hrisovul din 29 august 1650.

76. Catagrafia din 1834, partea III.

77. Sînt cunoscute trei sate cu acest nume:

a) Bucșanii pe Neajlov, la nord de Clejani, veche stăpînire a lui Albul-Negru spătarul (veacul al XV-lea), din care au coborît Voica, prima soție a lui Radu vodă de la Afumați, și boierii din Aninoasa și Vlădești, din care Tudoran (al II-lea) mare elucer, întemeietorul Minăstirii Aninoasa-Muscel; b) Bucșanii din fostul județ Dimbovița (vezi mai sus nota 14); c) Bucșanii din Ilfov, care sînt Bucșanii lui Borcea logofătul.

a) Cartea din 9 august 1619 «doveditoare că Borcea logofătu, ctitoru, a avut numai partea lui pă jumătate din satu Bucșani afară de cum-părături».

b) 7128 (1620): «carte neiscălită a Radului voevod [Mihnea] pentru Bucșani».

c) «Hrisovul lui Radu voevod din leat 7129 [1621], 18 aprilie ⁷⁸ pentru ocolul moșii Bucșanii Gruului».

d) Hrisoavele lui Matei Basarab din 25 mai 1641 și 28 mai 1651, acesta din urmă «pentru moșia Bucșani de lângă sfânta mănăstire Gruui i pentru Loloești».

La acestea se mai adaugă zapise dovedind diferite tranzacții ale căror rosturi ne scapă azi din cauza insuficienței rezumatelor:

a. — 1624. Zapisul lui Șteful postelnicul din Berilești, pentru Bucșani, dat jupînesii Vlădaii și zapisul acesteia din 1648;

b. — Zapisul lui Ionașco postelnicul ⁷⁹ din 7145 (1636—1637) și cel din 1698, al lui Gherghe ⁸⁰, «pentru Bucșani, cu semnele hotarului în lung și lat».

c. — Un alt zapis, din 28 ianuarie 1639, pare a confirma dobîndirea prin danie de către minăstire la Bucșani a unui vad de moară pe apa Ialomîiții ⁸¹. Bucșanii mai apar la 11 aprilie 1703 într-un «zapis dă hotaru moșii Berilești și de Bucșani».

Mai târziu, Bucșanii și Berileștii se unesc într-un singur trup de moșie, pe care în decursul vremurilor se înființează și alte așezări:

O hotărnicie din 26 august (1749) ⁸² citează: «Berileștii, Bucșanii și Zidurile, pe apa Ialomîței, jud. Ilfov, hotărnicia pentru părțile de moșie ce aparțin Mitropoliei, mănăstirii Căldărușani, schitului Gruui și Stancăi Obedeanca stolniceasa» ⁸³.

Iar o altă hotărnicie a Gherghiței ⁸⁴, din 1 iulie 1851, arată că «această moșie Gruui cu care se învecinește trupurile de moșie ce alcătuiesc acum o singură moșie Gherghița, proprietatea Sfintei Mitropolii, însă

⁷⁸ *Catagrafia din 1834: «Tocu moșiilor Ghermănești și Mănești», cu anul greșit 7127 [=1619], cînd încă mai domnea Gavril Movilă.*

⁷⁹ Nu putem preciza dacă e vorba de Ionașcu postelnicul «din Cătun», fiul lui Miroslav logofătul din Rîhiov, sau de Ionașcu postelnicul, ginerele lui Grama pitarul din Cepturi. După stăpîniri, pare a fi vorba de primul.

⁸⁰ La 17 mai 1709, un Gherghe din Bucșani e martor în Ceptura (D. Furtună, *Documentele moșii Ceptura*, p. 31).

⁸¹ Pentru moara minăstirii Gruui vezi V. A. Urechia *op. cit.*, vol. II, p. 492.

⁸² Arh. St. București, *Mitropolia Țării Românești*, VII/28.

⁸³ Stanca stolniceasa e fiica lui Dumitrache Brăiloiul, fiul banului Cornea (Dumitracne, în călugărie Dositeiu, este dușmanul inverșunat al lui Nicolae Mavrocordat. În vremea ocupației austriace a Olteniei e consilier imperial). Soțul Stancăi a fost Constantin Obedeanu, mare stolnic, întemeietorul bisericii Obedeanu din Craiova.

⁸⁴ Arh. St. Buc., *Minăstirea Gruui*, I/10. Extras dintr-o hotărnicie a Gherghiței: «Pentru sfînta mănăstire Gruui, din județul Ilfov». «VIII. Despre vecinătatea cu moșia Gruui vatra sfintei mănăstiri Gruui».

trupul Bucșani, ce este și el alcătuit de Berilești, Ziduri și Merii Petchii⁸⁵ ...fiind moșia Gruiu numai pe jumătate intrată între arătatele trupuri de moșie ale Sfintei Mitropolii...»⁸⁶.

4. *Cătruneștii*⁸⁷. Hrisovul din 29 august 1650 arată că ocinile de aci au intrat în stăpînirea Mînăstirii Gruiu prin dania lui Neagoe Hlapul⁸⁸, care «au fost inchinat jumătate din partea lui la Gruiu. Iar altă jumătate o au vîndut pre bani mînăstirii drept 2000 [asprii]» în zilele lui Mihnea voevod. Tot atunci el a dăruit mînăstirii și două țigănci.

Aceste tranzacții par să fi făcut obiectul celor două hrisoave pentru Cătrunești — enumerate de catagrafia din 1834 — și care emanau din cancelaria lui Mihnea vodă la 15 decembrie 7097 (1588) și la 10 ianuarie 7097 (1589).

Ocinele din Cătrunești nu se mai aflau în stăpînirea Gruului în veacul al XIX-lea, cel puțin ca moșie deosebită.

5. *Fîntinele*⁸⁹. Nu este cunoscută originea stăpînirii mînăstirii, căci în arhiva ei nu se afla decît o «carte de 12 boeri hotarnici pentru moșia Fîntinele» din 22 mai 1651⁹⁰, prin care se aleg părțile mînăstirii de către Pădure postelnicul, fiul lui Stoica spătarul din Cepturi⁹¹ și de către pită-

85. Lîngă Căldărușani.

86. În continuare se arată că la 1847 egumenul Iacov de la Gruiu a venit la hotărnicie împreună cu «Dumnealui Simion Zigfrid (*sic*) hotarnicul inginer» și a arătat hrisovul din 6 septembrie 1795 (vezi mai sus).

87. Cătruneștii (Cărtunești, Crătunești, Critinești), pe Măștiștea. Veche stăpînire a lui Staico logofătul din Bucov și a Craioveștilor (C. Giurescu, *Legătura lui Mihai Viteazul*, în «Analele Academiei Române» secția istorică, seria II, tom. XXXVII, p. 522), trec prin zestre la Mărgineni (*D.I.R.*, XVI—I, p. 60). Apoi, Elina din Mărgineni, văduva lui Ivașco vornicul din Golești, îi vinde lui Mihnea al II-lea, care-i dăruiește Mînăstirii Sfînta Troiță (Radu vodă) (*D.I.R.*, XVI—V, p. 271 și revista «București», nr. 1—2/1937, p. 187, marele hrisov din 14 ianuarie 1615, dat Mînăstirii Sfînta Troiță).

Mai tîrziu, cumpără în Cătrunești și Hrizea vistierul (*D.I.R.*, XVII—IV, p. 203, și Arh. St. Buc., *Peceși*, 50, doc. din 15 martie 1637), care dăruiește ctitoriei sale. Mînăstirea de la Bălteni, niște rumîni din Cătrunești (revista «București», nr. 1—2, p. 194, și urm. Document din 16 ianuarie 1650).

88. Neagoe Hlapul nu apare în nici unul din documentele Cătruneștilor.

89. În de mult desființatul județ Saac (Săcuiani), lîngă Ceptura. Aveau stăpîniri aici și Mînăstirea Strîmbul-Găiseni, ca danie de la Ana din Zăbioiani, fiica Mariei cea bătrînă din Florești (*D.I.R.*, XVII—I, p. 401 și III, p. 500) și urmașii marelui vornic Dumitru din Cepturi (vezi nota 91).

90. Vezi anexa V. Documentul figurează și în *Catagrafia din 1834*.

91. Stoica spătarul «din Cepturi», fiul marelui vornic Dumitru, a fost căsătorit întîi cu Stana din Bucov, urmașă a Mărginenilor, cu care a avut pe Dumitrașco din Filipești mare stolnic sub Matei Basarab; apoi cu o jupîneasă Condeșa, din care s-au născut trei fii: Petru, Dumitru și Pădure.

Intocmirea moșterii sale, din 6 mai 1632, prezintă un interes deosebit pentru studiul vechiului drept românesc, căci prin această întocmire Stoica lasă fiilor săi din cea de a doua căsătorie toate moșiile lui, oricîte se vor alege, precum și țigăanii, «iar Dumitrașco comisul să nu aibă parte în aceste moști ce să trag de la Dumitru vornicul, căci a socotit [Stoica] că are moști destule și rumâni și țigani despre muma-sa» (Arh. St. Buc., *Mînăstirea Cotroceni*, XXXVII/11).

reasa Gramei⁹². În urma acestei hotărâncii Gruiful capătă ocinele din mijloc.

6. *Fierbinți*⁹³. Hrisovul din 29 august 1650 întărește minăstirii «Fierbinții toți, tot satul, cu toate hotarăle și cu tot venitul și cu morile». Satul fusese cumpărat în a doua domnie a lui Mihnea al II-lea de Borcea logofătul de la boierii din Ungurei⁹⁴, și anume:

a. — Jumătate din sat pe 10.000 asprii de la Stoica⁹⁵, fiul lui Stoica Mațilov⁹⁶, la 18 decembrie 1588.

b. — Cealaltă jumătate de sat o cumpără Borcea de la cele trei fiice ale lui Stoica Mațilov: de la Maria, la 17 aprilie 1590, de la Sofiica, la 1 aprilie 1590 și de la Preda, la 19 iulie 1590⁹⁷.

Fierbinții sînt întăriți Gruifului prin hrisoavele din 29 august 1650 și 8 mai 1654. Actele din *Catagrafia din 1834* dovedesc că, spre sfîrșitul veacului al XVIII-lea, stăpînirea minăstirii a fost serios turburată. O carte a banului Dumitrache Ghica e dată egumenului, la 8 ianuarie 1796, «pentru pricina moșii Fierbinții», iar în 1817 nu mai puțin de șapte jâlbi ale egu-

92. Grama pitarul «din Cepturi» era căsătorit cu Aviana, fiica lui Moga spătar și soră cu Tănase paharnicul din Bărbătești (Arh. St. Buc., *Achiziții noi*, depuneri Cocorăscu, CXI/35, doc. din 21 februarie 1638). Aviana îi aduce zestre în Cepturi. Urmașii lor mai sînt pomeniți în Cepturi în 1793 (D. Furtună, *op. cit.*, p. 39). Grama din Cepturi, mare pitar în 1632, trebuie deosebit de contemporanul său, *Cerno-Grama*, clucer, ginerele lui Oprea din Creța (Dimbovița), care și el a fost pitar prin 1635—1636 (Arh. St. Buc., *Mitropolia Țării Românești*, XLVIII/3,5).

93. Fierbinții (Hierbinții) pe apa Snagovului. Prin distrugerea arhivei Minăstirii Gruiful, satul rămăsese necunoscut în toponimie pînă tirziu. Deci știrile date de catagrafii sînt cu totul inedite. (Hierbinții citați la 1620 — *D.I.R.*, XVII—III, p. 535 nu pot fi localizați). Datele primelor documente regestate în *Catagrafia din 1834* «*Tocul cu sineturile moșii Hierbinți ce are parte dă numire și Mănești*») au fost greșit transcrise. Nu poate fi anul 7077 (1568—1569) sau 7078 (1569—1570), cînd încă nu domnea Mihnea al II-lea. După personaje, trebuie să fie 7097 și 7098 (1588—1590).

94. Îndeaproape înrudiți cu boierii din Buicești și urmași ai lui Radul Mațil din Buicești, mare logofăt sub Radu de la Afumați, boierii din Ungurei aveau stăpîniri atît în județul Olt (Ungureii, Bărbăteștii și Bărbăteștii pe Vedea), cît și în regiunea Gruifului (Iipia, Ungurei, Fierbinti, Răduleștii-Maia și în Ceptura).

95. «Bul. Com. Ist.», V, p. 181. La 1 iunie 1586, Mușa, soția lui Stanciu din Rădulești, vtori logofăt, cumpărase în Cepturi jumătate din partea lui Stoica din Ungurei, de la fiii săi, Stoica și Stoican, «*pe vreme de mare foamete*». (Acad. Republicii Socialiste România, DCCXI/3—1593). Stoica și mama sa Frujina vînduseră lui Moga spătarul a patra parte din Rădulești.

96. Stoica postelnic din Ungurei, zis Mațilov (Mățelei, Mătelescu) era partizan al lui Petru Cercel. Documentele din 2 și 5 decembrie 1578 (Acad. Republicii Socialiste România, DCCXI/1 și 2) narează că au fost prinși niște «răufăcători», cu scrisori către Stoica «*de la fiul lui Petrașco Vodă*», din Ardeal. (Pentru prezența lui Petru Cercel în Ardeal, pe acea vreme vezi memoriile lui Franco Sivori la Ștefan Pascu, *Petru Cercel și Țara Românească la sfîrșitul sec. XVI*, Sibiu, 1944). Stoica a stat să-și piardă capul; scapă însă prin intervenția lui Stanciu vtori logofăt, pe care, drept mulțumire, îl înfrățește peste părțile sale din Rădulești (Maia).

97. Aceste trei fiice ale lui Stoica Mațilov vînd părțile lor din Rădulești-Maia doamnei Elina a lui Radu vodă Șerban, care, mai tirziu, fiind pribeagă la Viena, le dăruiește lui Buzinca comisul (care era ginerele lui Stanciu logofătul) (*D.I.R.*, XVII—I, p. 467; II, p. 305; III, p. 247).

menului, pe lângă alte cărți de blestem și rapoarte ale zapciilor, vorbesc de pricinile minăstirii pentru hotarele Fierbinților.

O parte din această moșie purta numele de Mănești, despre care vom vorbi mai jos.

7. *Ghermăneștii*⁹⁸. — La 23 august 1605 Radul clucerul Buzescul dăruia Minăstirii Gruiu satul Ghermănești, pe care-l cumpărase de la megieși în zilele lui Mihai vodă, probabil la 2 iulie 1599⁹⁹. În aceeași zi domnul — Radu Șerban — întărește stăpînirea minăstirii peste noua danie, care este confirmată și la 29 august 1650¹⁰⁰.

Mai târziu, după 1620, Hrizea vistierul dăruiește și el minăstirii 100 stinjeni în Ghermănești, cumpărați de la Mihai monahul¹⁰¹.

Ghermăneștii Gruuiului se mai aflau în stăpînirea minăstirii la 30 ianuarie 1719, cînd un călugăr, Chiril din Ghermăneștii de Sus, și alții mărturisesc despre «hotaru Ghermăneștilor». La 1834 satul nu mai este menționat. Apar în schimb însă Cioflicenii, sat vecin cu actualul Ghermănești, în care se înglobase această moșie minăstirească, după cum dovedește hotărnicia din 12 noiembrie 1848, în care figurează: «Ghermăneștii sau Cioflicenii, jud. Ilfov»¹⁰².

8. *Hărseștii*. — Am vorbit mai sus despre dania din 1578. Mai târziu, sub Alexandru cel Rău, la leat 7101 (1593), egumenul Onufrie mai cumpără în Hărsești, pe 1.400 asprii, partea lui Stoica, fiul lui Barbul din Cacalet¹⁰³, nepotul Mușei din Poiană.

9. *Loloeștii* sînt o veche stăpînire a boierilor din Pietroșani¹⁰⁴. Minăstirea Gruiu dobîndește ocine acolo prin daniile lui Tatul logofătul, ale lui Borcea logofătul și ale soției sale Ana. La aceste danii se referă probabil regestele din 7097 (1588—1589), 27 martie 1589, 7099 (1590—1591), 7100 (1591—1592) și 26 octombrie 1590 — acesta din urmă privitor la niște vii, probabil cele 23 pogoane dăruite de Tatul logofătul¹⁰⁵. Pe lângă partea de zestre a Anei, Borcea logofătul mai cumpărase în Loloești, pe

98. În Ghermănești avea stăpîniri și Minăstirea Snagov, adevărate încă din 1441 (*D.I.R.*, XIII—XV, p. 111; XVI—III, p. 84; vezi și *Cronologia Tabelară*, în N. Iorga, *Operele stolnicului Cantacuzino*). După veacul al XVI-lea, moșia pare să fi ieșit de sub stăpînirea Snagovului (N. Șerbănescu, *Istoria minăstirii Snagov*, p. 126).

99. Căci trebuie să fie documentul din catagrafie, «*Tocul moșilor Ghermănești și Mănești*», sub data 7107 (1599), 2 iulie, «Cartea veche a Mihniei vvd. (*sic*, în loc de Mihai) pentru Ghermănești».

100. Dania făcută Gruuiului de Radul clucerul Buzescul e curioasă și nu se poate explica decît prin faptul că prima sa soție, Stanca (moartă încă din 1592—1593), fiica Velicăi din Boldești, se înrudea cu Borcea din Bucșani.

101. Această danie a lui Hrizea vistierul făcea probabil obiectul actului trecut în catagrafie sub data 7130 (1622), 17 martie, «Carte a Radului Vodă pentru Ghermănești».

102. Arh. St. Buc., *M-rea Gruiu*, IV/1.

103. E probabil Cacaletii din vecinătatea Urzicenilor.

104. *D.I.R.*, XVI—III, p. 19; III, p. 279.

Mai era acolo stăpîn și Stoica paharnicul din Dragomirești, fiul lui Vilcul clucerul din Loloești. (Dragomireștii de lângă București, alături de care Stoica mai stăpînea și Cocanii).

105. Hrisovul din 29 august 1650.

11.000 asprii, și partea cumnatului său Dumitru, «nepotul Barbului vornicul»¹⁰⁶.

Încă din prima jumătate a veacului următor Minăstirea Gruiul va înstrăina însă cea mai mare parte a viilor ei din Loloești :

a. — La 30 ianuarie 1636¹⁰⁷ «Lupul, fiul lui Avram postelnicul din Bucșani, nepotul lui Borcea» și egumenul Leontie de la Sfânta mănăstire Gruiul vînd lui Costandin, al doilea postelnic¹⁰⁸, «loc cu pădure în Loloești, 7 pogoane, ca să-și facă vii», în schimbul a 20 oi cu miei.

b. — Tot în 1636, la 17 iunie¹⁰⁹, Lupașco și egumenul Leontie, «sotind mănăstirea săracă, fără dobitoc», s-au întocmit cu Radul vistierul¹¹⁰ și «i-au dat 23 pogoane în dealul Loloeștilor, și cu loc împrejur cît țin acele vii, ca să fie nedajnice, fără vinăriciu»¹¹¹, pe prețul de 42 oi cu miei.

106. Din Pietroșani.

107. Arh. St. Buc., *Mitropolia Țării Românești*, LVIII/6; vezi anexa I.

108. Este Constantin Șerban, viitorul domn, care încă din vremea boieriei cumpără numeroase ocine și vii în Loloești (Arh. St. Buc., *Mitropolia Țării Românești*, pachet LVIII) pe care apoi le dăruiește ctitoriei sale, noua Mitropolie din București. Mai tirziu, fiind pribeag și lipsit de mijloace, dorea să reia două din numeroasele sate dăruite de el Mitropoliei, anume Loloeștii și Peșteanii (G. M. Ionescu, *Istoria Mitropoliei Ungro-Vlahiei*, p. 165).

109. Acad. Republicii Socialiste România, ms. 1165, f. 9—11.

110. Radul, vistier al doilea, multă vreme logofăt de vistierie; era fiul lui Vlad logofătul din Bărbulești (Ialomița) și văr primar cu Papa «din Greci» mare vornic. Prin căsătoria sa cu Elina, nepoată de fiică a banului Mihalcea, care ținea pe Marula din Cocorăști, Radul devine stăpîn în Cocorăști și va fi cunoscut sub numele «Cocorășcul». A doua sa soție, Marula, este de asemenea urmașă a Cocorăștilor. În toamna anului 1636 devine mare vistier și mai tifziu mare logofăt.

111. Prin *vii dajnice*, se înțelegeau acele vii care erau plantate pe un pămînt aparținînd altei persoane, indiferent de clasa sa socială, și căreia posesorul «butucilor» îi era dator renta pămîntului, plătită în natură, numită «vinăriciul boieresc». Viile aflate pe pămînt propriu se numeau uneori «*vii infundate*». Tot «*infundate*» se numeau și locurile unui proprietar, cuprinse în mijlocul altei stăpîniri. Cîteva citate documentare ilustrează acestea:

1633, mai 6 (Arh. St. Buc., *Minăstirea Sărindar*, IV/4). Costandin cumpărase niște vii în dealul Tirgoviștoi de la Necula Jungheaul Apoi Radu vodă i-a miluit și cu «*locul cît țin acele vii, ca să nu fie dajnică, să fie fără vinăriciu*». (Viile se aflau pe moșia domnească).

1637, iulie 10 (Acad. Republicii Socialiste România, XLIII/25). Costandin vtorii postelnic (viitorul domn) cumpără 4 răzoare vie în dealul Humei (Izvorani, lângă Pitești) și jumătate delnită în Izvorani. Viile fuseseră ale lui Vasile spătarul din Pietroșani, care vinduse acea jumătate delniță lui Stafie din Pitești, împreună cu altă jumătate delniță, pe care apoi Vasile spătarul a *răscumpărat-o ca să nu fie acele răzoare de vie dajnice*.

1689, iunie 15 (I. C. Filitti, *Arhiva Gh. Gr. Cantacuzino*, p. 232). Costandir. Căpitanul Filipescu ia 12 bcieri să-și aleagă părțile din Urlători (Buzău). Pentru niște vii care sînt pe deal, ale megieșilor, hotarnicii stabilesc că «*cei ce sunt moșneni și nu le sînt viile de cumpărătoare ci de baștină, aceia să le țină infundate și fără vinărici, iar cei care au viile cumpărate, să dea vinăriciul boieresc după obicei*».

1700, mai 26. (*Istoriile domnilor Țării Românești*, ed. N. Iorga, p. XXII). Ianache Văcărescu vel agă primește învoire de la boierii din Filipești să-și facă vii pe moșia lor de la Bucov, cu *scutire de dijmă de vin*.

c. — În 1641, la 5 ianuarie ¹¹², egumenul Leontie și postelnicul Lupașco mai vind lui Constantin vtori postelnic alte 8 pogoane de pământ în Loloești, cit vor ține viile, pe 8 ughi ¹¹³.

d. — La 18 iunie 1652 ¹¹⁴, Dumitrașco căpitanul Mândescul din Gherghița ¹¹⁵ cumpără în dealul Loloeștilor 3 pogoane de vie de la Neagul, fiul lui Chisar, și — tot pentru ca via să fie nedajnică — mai cumpără de la egumenul Ghenadie de la Gruiu locul de sub vii, pe o iapă bună, cu mînz. Apoi dăruiește totul nepotului fostului egumen Leontie, numit tot Leontie, fiul lui Radu.

Între timp, în repartizarea proprietății în Loloești interveniseră elemente noi. Vechii stăpîni: Stoica paharnicul din Dragomirești, jupîneasa Ilina din Șintestești ¹¹⁶, poreclită «Păroaia» — după soțul ei, Para logofătul de vistierie ¹¹⁷ — și Lupașco postelnicul, fiul lui Avram postelnic «din Berilești» ¹¹⁸, rămas ctitor la Mînăstirea Gruiu, precum și aceasta din

1727. (Al. Ștefulescu, *Tismana*, p. 414). Ioan, fiul lui Giurcă, vinde Mînăstirii Tismana partea sa din Cojoi, «însă via ce o are în acel hotar să-i rămînă infundată».

1804. (*Arhiva Gh. Gr. Cantacuzino*, p. 134). Ioniță postelnicul Racotă are drept să țină în Măgureni (Prahova) numai «locurile infundate, ce le stăpînește acum».

112. Arh. St. Buc., *Mitropolia Țării Românești*, LVIII/10. — Vezi anexa II.

113. Ughi = galbeni; un galben valora pe acea vreme 200 aspri.

114. Arh. St. Buc. *Mitropolia Țării Românești*, LVIII/16. — Vezi anexa VI.

115. Dumitrașco (Dumitru) căpitanul era fiul Elinei, fata Frujinei din Stănțești și Brătilești, ultima urmașă a lui Cârsteian Buzescu, marele vornic de la sfîrșitul veacului XV (Buzescu era o poreclă care nu avea nici o legătură cu neamul Buzzeștilor olteni, din Cepturoae, cum a crezut multă vreme istoriografia mai veche). Ei erau din Stănțeștii de Prahova și mai purtau și porecla de «Măndești» (vezi, de pildă, documentul din 1571, în *D.I.R.*, XVI—IV, p. 10 și documentul din 10 februarie 1640, la Arh. St. Buc., *Mînăstirea Valea*, III/11). Stănțeștii erau ctitorii unei mînăstiri pe care n-am putut-o identifica: «spre a plăti mînăstirea boerilor din Stănțești de bir», fiii lui Cârștii postelnic: Radul postelnic și Negre și mama lor, jupîneasa Neașa, vind două fete de țișan (document din 13 iunie, fără an, însă care poate fi datat între 1590—1600, în Șt. Greceanu, *Genealogii*, II, p. 203). Biserica din Stănțești a fost ridicată la leat 7010 (1501—1502) de Cârștian vornicul și de fiul său Stoican. Piatra de mormînt a lui Stoican poartă data «8 martie 7116 [1508]» («Analele Academiei Române», Secția Administrativă, tom. XLVII)

Elina a fost căsătorită întii cu Colțea din Țățirlige (strănepotul Cârștinei, sora lui Radu Vodă Paisie căsătorită cu Popa din Țățirlige. Cârștina era și strămoașa Fălcoianilor). Apoi, ea s-a recăsătorit cu Iancul căpitanul din Gherghița. Dumitrașco era fiul lui Colțea din Țățirlige (Arh. St. Buc., *Mitrop. Țării Românești* LXXIII/4, doc. din 12 ian. 1655).

116. Ilina din Șintestești era fiica lui Staico din Șintestești și Crețești, postelnic, apoi vornic al doilea, nepot colateral al marelui vornic Danciul din Popești (1577, 1585), donator la Mînăstirea Vierăș (*D.I.R.*, XVI—IV, p. 286). Ilina era soră cu Radul Șintescul, numit și Popescul, mare dregător în a doua jumătate a veacului XVII, și cu Sofiica, prima soție a lui Gherghe vistierul Carđi, care sînt părinții lui Hrizea vistierul și bunicii lui Radul Popescul cronicarul. Ilina era deci mătușă mare a acestuia.

117. Para, logofăt de vistierie, trebuie deosebit de contemporanul său Para paharnicul (mare paharnic în 1632). Confuzia e cu atît mai ușor de făcut cu cît și acesta era căsătorit tot cu o Elină, însă din Crețulești.

118. Este, credem, prima oară cînd ctitorii de la Gruiu apar cu acest nume. De obicei, sînt ziși «din Bucșani».

urmă, vinduseră la diferiți oameni în dealul Loloștilor «în codru me-reu»¹¹⁹ locuri ca să-și facă vii, sau chiar vii gata făcute.

La leat 7158 (1649—1650), profitînd de prezența în țară a patriarhului Paisie al Ierusalimului, sau poate chiar din inițiativa acestuia, Mînăstirea Gruiu a luat 12 boieri hotarnici — ispravnic fiind Loiz clucerul¹²⁰ — «să hotărînicească toate ocinile și moșiile mănăstirii».

La Loloești, hotarnicii nu au «hotărît numai moșiia de cîmp precum a fost obiceiul țării din început, ci au fost intrat cu hotarul și în dealul cu viile, de le-au fost făcut dajnice¹²¹ să dea vinărici mănăstirii Gruiu».

Însă «deleanii», stăpînii viilor, au venit să se plîngă la domn, care a decis «cîmpul să fie hotărît și ocina mănăstirii Gruiuului ce-i era dată danie de Lupașco postelnicul, ctitorul mănăstirii¹²², iar în dealul cu viile să nu fie hotar precum nici odinioară n-au fost». Totodată Matei Basarab a dispus ca pietrele de hotar puse în deal să fie scoase.

De atunci și pînă în 1713 stăpînii viilor din Deal nu au dat vinărici la nimeni. În acest an neînțelegerile izbucnesc din nou¹²³. Hrisovul lui Constantin Brîncoveanu din 28 decembrie¹²⁴, în care sînt menționate și amănuntele precedente, întărește «tuturor boiarilor i neguțătorilor i preoților i sutașilor i călărașilor i dorobanților i spătăreilor i birnicilor carii au vii în dealu Loloștilor *ot sud Saac...* ca să le fie lor tuturor toate viile care sînt într-acest deal al Loloștilor în pace și slobozi de vinărici de către mănăstirea Gruiu ce este metoh al sfintei cetăți a Ierusalimului... și de către Sfinția Sa părintele nostru Kir Antim Mitropolitul și de către credinciosul boerul domniei mele Radul vel vornic za Tîrgoviște *sin Hrizii vistier*¹²⁵, nepotul jupănesei Ilinii Păroaei din Șintești... și de către tot neamul, cine s-ar trage din neamul ctitorilor».

După ce expune înțelegerile din vremea lui Matei Basarab, hrisovul arată că acum Mitropolitul Antim și Radul vornicul «s-au sculat cu gilceavă, zicînd că le scrie zapisele ce au la mâinile lor pe părțile moșii de acolo din Loloești cum că să aibă treabă și în dealul cu viile să ia vinărici».

Astfel, au luat 12 hotarnici care, după ce le-au ales fieștecăruia părțile cuvenite la cîmp. «le-au dat voe să se intinză și în dealul cu viile să ia vinărici, Și au fost pus încă și pietri».

În urmă însă, aducînd Mînăstirea Gruiu un hrisov și citindu-l cei 12 hotarnici, s-a văzut că nu se cuvenea nici uneia din părți să ia vină-

119. *Codru mereu, pădure meree*, sînt expresii întîlnite destul de rar în documentele vremii.

120. Pentru Loiz Clucerul, vezi «Biserica Ortodoxă Română», LXXXII (1964), nr. 11—12, p. 1098, notele. 121. Vezi mi sus nota 111.

122. Nu este cunoscută această danie. Poate fi confuzie cu Borcea logofătul.

123. La 3 septembrie 1713 se întocmește o «foiță» cuprinzînd numele «deleanilor din dealul Loloștilor», întocmită după zapisele fiecăruia (Arh. St. Buc., ms. 130, f. 133—133v) și la 4 septembrie 1713, cei 12 boieri luați pe răvașe domnești de mitropolitul Antim și de Radul vornicul să le aleagă părțile «de către moșiia mănăstirii Gruiu» întocmesc cartea lor de hotărnicie (Arh. St. Buc., *Mitropolia Țării Românești*, IV/18).

124. Arh. St. Buc., *Mînăstirea Gruiu*, II/1; vezi anexa VIII.

125. Radul Popescul cronicarul.

riciul din deal. Hotarnicii au raportat despre greșeala lor patriarhului Ierusalimului, Hrisant Nottara, care se afla la București, «ca să facă știre domniei mele să trimit să scoată pietrele»¹²⁶.

Fiind însă vremea culesului viilor, Mitropolitul și Radu vornicul «se grăbiră spre luarea vinăriciului». «Deleanii» văzînd că li se face strîmbătate au venit la domn și au cerut 24 boieri hotarnici, după a căror alegere și-au dobîndit din nou dreptatea.

10. *Măneștii*. — Mînăstirea Gruiu l stăpînea două trupuri de moșie purtînd acest nume. Primul, menționat mai sus, era parte din Fierbinți; al doilea, așezat pe Ialomița, se numea și Sărățeni¹²⁷ și se învecina cu Căzăneștii și Cocora.

Orînduirea documentelor Măneștilor în *Catagrafia din 1834* nu permite însă o prea sigură deosebire a lor, căci le găsim amestecate atît în partea a IV-a «*Tocu moșii Ghermănești și Mănești*», cît și în partea ultimă, intitulată «*Tocul cu hîrțile moșii Cătrunești și Lipia*», precum și în alte trei «*tocuri*»:

a. — În tocul cu «*Sineturile moșii Hierbinți, ce are parte dă numire și Mănești*», se găseau următoarele două acte:

7087 (1579), 26 martie. Izvod încredințat de Chiriță dascălu slovenesc, după hrisovul lui Ion Mihnea vvd. pentru partea de moșie de la Mănești», și 7254 (1745—1746). «Copie neadeverită dă nimeni, nici iscălită dă cine este făcută, coprinzătoare că din porunca lui Costandin Nicolae Vodlă [Mavrocordat] au hotărît partea de moșie a Gruuiului dăspre dumnealui Barbul Văcărescul vt. logft.»

b. — În «*Tocul cu sineturile moșiilor ce sînt coprinse în ocolul pe care e zidită mînăstirea Gruiu*» se afla zapisul lui Șteful postelnicul din Berilești pentru Mănești, din 5 februarie 1639. Acesta se referea de bună seamă la Măneștii-Fierbinți.

c. — În «*Tocul moșii Ghermănești și Mănești*» se găseau: 7097 (1589), 26 martie. Un «izvod după hrisovul Mihniei vod. pentru parte de moșie din Mănești».

d. — «*Tocul moșii Cătrunești i Lipia*» conținea două acte: 7097 (1589), 7 martie. «Cartea Mihniei vvd. pă sârbiie pentru moșiia de la Ialomița ce să zice Mănești».

126 Am vorbit mai sus despre acest raport al celor 12 hotarnici către patriarh.

127. Vezi ultimul document din *Catagrafia din 1834*. Măneștii Gruuiului sînt citați de I. C. Filitti, în *Arhiva Gh. Gr. Cantacuzina*, p. 3 și 86. La p. 3: «Moșia Mănești a mînăstirii Gruiu se învecinește cu Tatarul pe Colceag și cu Călineștii» (azi Stroeștii lingă Fierbinți — n.n.), iar la p. 86, într-o foaie de zestre, se spune: «Căzăneștii pe Ialomița erau vecini cu Măneasca mînăstirii Gruiu, cu Măneasca Ghiculeștilor, cu Mileasca (Milești) și cu Cocora». Cele două moșii omonime nu erau însă deosebite de autor.

În *Trei sate Mănești*, Buc., 1938, același autor reda un document din 25 iunie 1742 prin care Costandin, fiul lui Matei Popescu, dăruiește bisericii Olteni din București niște ocine în Mănești lingă Rași (Ialomița), care «se învecinește cu moșia mînăstirii Gruiu, zisă tot Mănești sau Gruianca, iar lungul merge din matca Ialomiței cea veche pînă-n moșia Mănești a mînăstirii Radu Vodă (dar care este deosebită de Măneștii — azi Buftea — cealaltă stăpînire a acestei mînăstiri»).

7102 (1594), 2 iulie. «Cartea lui Mihail vvd. pentru moșia Mănești. ce să zice Sărățeni»¹²⁸.

e. — În sfârșit, în prima parte a catagrafiei din 1834 mai e menționat un «hrisov fărîmat, făr-de leat, al Mihnii vvd. pentru moșia Mănești din sud Ialomița».

Hrisovul cel mare al lui Matei Basarab, din 29 august 1650, nu întărește minăstirii Gruiu în Măneștii din Ialomița decît partea lui Șarb sau Șerban, fiul lui Badea iuzbașa, care înfrățise pe Borcea logofătul peste un sfert din Mănești, iar restul i-l vînduse pe 13.500 aspri.

S-ar părea că Măneștii din Ialomița mai purtau și numele «Urîți». Este cel puțin ceea ce reiese dintr-o hotărnicie tîrzie, din 1 decembrie 1850¹²⁹, unde se vorbește de «moșia Gruiasca, ce din vechime i s-au zis Urâți sau Măneasca».

Despre Urâți catagrafiile nu conțin decît un singur document din 7100 (1592), aprilie 15: «Hrisov al lui Ștefan vodă pentru moșia dă la Urîți ot sud Ialomița și dă la Cătrunești, cu copie dă hrisov ot leat 7098 [1589—1590]».

Dar hrisovul din 29 august 1650 întărește minăstirii, în *Urîți*, toată partea fiilor lui Nan, pe care Borcea logofătul o cumpărase pe 2000 aspri.

Am lăsat la urmă cele trei moșii dăruite minăstirii de Tatul logofătul. care a fost înmormîntat la Gruiu: Drugăneștii¹³⁰, Știrbeștii¹³¹ și Stoe-

128. Anterior Sărățenii se aflau în stăpînirea lui Stănilă vornicul din Pietroșani (*D.I.R.*, XVI—III, p. 19).

129. Arh. St. Buc., *M-rea Gruiu*, III/3.

130. Drugănești pe Răstoaca, în partea de sus a fostului județ Dimbovița, azi în raionul Domnești. Se află în imediată apropiere de Stoenesti. În 1525 Stanciul grămaticul primea întărire în Drugănești (*D.I.R.*, XVI/1, p. 185), iar în 1530, Vintilă din Cornățeni, pe atunci clucer, dă minăstirii Dealul toată partea sa din Drugănești, în schimbul Coțestilor (II, p. 90). În 1612 și 1614, Drăgăneștii toți sînt întăriți Minăstirii Dealul, ca danie de la tatăl ei, Radu cel Mare (XVII—II, p. 86 și 297). Sînt cunoscuți însă și alți stăpîni ai satului Drugănești:

La 1618, februarie 20, e adeverită jupîneașa Neașa din Drugănești, mătusa lui Vilcul logofătul din Orbeasca, tatăl lui Bunea Grădișteanu, viitor mare vistier (copie în posesia noastră).

Mai tîrziu, Gheorghe din Drugănești, socrul lui Matei aga Cantacuzino, mare dregător, pretendent la scaunul Țării Românești, e decapitat din porunca lui Grigore Ghica în 1673 (cronica lui Stoica Ludescu, ed. cit., p. 168).

În veacul următor, Gavriil Drugănescu, care în 1711 însoțise pe vărul său Toma spătarul Cantacuzino în Rusia, e vornic de Tirgoviște și înalță biserica din Drugănești (Șt. Greceanu, *Viața lui Constandin Vodă Brîncoveanu*, p. 202; I. C. Filitti, *Ctitori*, în «Biserica Ortodoxă Română», an. 1932, febr.-mart., și în extras; V. Brătulescu, în «Bul. Com. Mon. Ist.», XXXII (1939), p. 101.

Preda Drugănescu — după 16 ani petrecuți în străinătate — se reîntoarce în țară și devine mare căpitan de Slatina El e tatăl lui Scarlat Drugănescu, mare stolnic în 1783, care la 1768 închină Minăstirii Dealul biserica strămoșească din Tirgoviște (I. C. Filitti, *op. cit.*, p. 35).

131. Știrbeștii, care se aflau în vecinătatea Drugăneștilor, sînt azi dispăruți din toponimie.

neștii¹³². Dania nu este pomenită decît în hrisovul din 29 august 1650. Catagrafiile nu citează nici un act privitor la ea. Se poate deci deduce că moșiile fuseseră înstrăinate și că documentele aferente au intrat pe mina noilor stăpîni.

G. *Viile mînăstirii Gruiu*. — În afară de viile din Loloești, despre care am vorbit, *Catagrafia din 1834* mai pomeneste de un hrisov al lui Ștefan Vodă, din 25 august 7099 (1591) «pentru moșia i viaa ot Măgurelile»¹³³ și de un «zapis vechi și stricat al lui Jupin Dumitru Dudescu¹³⁴, pentru două pogoane vie, din anul 7151 (1642—1643)».

În 1823, mînăstirea posedă vii la Mărunțușu, Valea Urloaei și Valea Poenii toate în vechiul județ Saac¹³⁵, precum și în grădina mînăstirii, o vie de un pogon¹³⁶.

H. *Casa din Gherghița*. — Mînăstirea primește, la 8 septembrie, întărire pentru o casă din Gherghița¹³⁷, dăruită de ctitor, care îi este confirmată și la 29 august 1650.

I. *Stăpînirile Mînăstirii Gruiu în veacul al XIX-lea*. — Au mai menționat în trecut în cuprinsul acestei lucrări că nu toate moșiile cuprinse în actele mînăstirii mai figurau între stăpînirile ei în veacul al XIX-lea. În 1823 ea avea șase moșii:

Gruiu (cuprinzînd Bucșanii, Berileștii, Zidurile și Merii-Petchii);
Cioflicenii (vechii Ghermănești);
Hierbinții și Măneștii (toate din județul Ilfov);
Ceptura;
Loloiasca (din județul Saac);
Sărățenii (Măneștii pe Ialomița) (din județul Ialomița).

În catagrafia din 1834, mai figurează două documente de moșii¹³⁸:

a. — 7201 (1692—1693): «Carte de afurisenie pentru hotarele moșii Limba (?) a mînăstirii Gruiu».

b. — 1828, aprilie 7: «O copie scoasă după hrisovu lui Costandin Basarab Vod[ă] pentru ocina satului Lungu ce să chiamă Balaciu dă sus¹³⁹, despre Rogoz, ot sud Ialomița, carele din această copiiie să înțelege

132. Așezați pe Răstoaca, acești Stoenști nu erau cunoscuți în veacul al XVI-lea. Exista o singură mențiune despre ei, din mai 1624, cu prilejul unei hotărnicii în Poiana Lungă, a Mînăstirii Strîmbul-Găiseni (*D.I.R.*, XVII—IV, p. 415).

133. Cuprins în «*Tocul cu hărțile moșii Cătrunești i Lîpîu*».

134. În 1642 era mare vornic.

135. Județul Saac, sau Săcuieni, desființat prin Regulamentul Organic, a fost împărțit între județele vecine, Prahova și Buzău.

136. Documentele aferente la aceste vii sînt cuprinse în catagrafie la partea VI (vezi anexa IX).

137. Trecut în catagrafie la «*Tocul sineturilor moștilor ce sînt coprinse în ocolul pe care este zidită mînăstirea Gruiu*» (doc, 28).

138. *Ibidem*, doc. nr. 26 și 27.

139. La 27 aprilie 1697, Gligore postelnicul Băleanul și moștenitorii din Lungu (Ialomița) iau 12 boieri să «aleagă această moșie Lungu ce se chiamă Balacii de sus și Balacii de jos» (I. C. Filitti, *Arhiva Gh. Gr. Cantacuzina*, p. 40).

că a fost iscălită dă marele logftu Alecsandru Filipescu, adică cea ade-vărată»¹⁴⁰.

Nu am putut identifica această moșie Limba; cît privește cel de al doilea document, credem că el trebuie pus în legătură cu stăpînirea minăstirii în Măneștii-Sărăteni pe Ialomița, care sînt în hotar cu Balaciul.

DAN PLEȘIA și ȘTEFAN ANDREESCU

ANEXA I.

1636 [7144], ian. 30. — *Lupul din Bucșani împreună cu egumenul Leontie și călugării de la Mănăstirea Gruiu vind jupanului Costandin un loc cu pădure la Loloești.*

«† Adecă eu Lupul snă Avram post. vnuc Borcii log. ot Bucșani și împreună cu părintele Leontea egumenul și cu alaiți părinți carii au fost la Sta mănăstirea ot Gruiu ce să cheamă hramul Sti arhanghel Mihail scris-am acesta al nostru zapis ca să fie de mare credință la mîna cinstit boiarnului jupan Costandin vtor post. cum i-am vindut loc cu pădurea de 7 ot Loloești pogone de să-și facă viia, însă numai loc cît vor ține acelea șapte pogo[a]ne, mai multu nemic. Și pre ce am dat acel loc, pre 20 de oi cu mie[i], ca să fie la sta mănăstirea, iar dumnealui să-i fie de moșie acel loc și coconilor dumne[a]lui cîți Dumnezeu i va dărui. Și de nem[en]ea altu val sau bîntuială să n-aibă, c-am vindut noi de bună voe ca să aibă. Acesta scriem și mărturisim. Pis msfa ghen. 30 dni vleat 7144 [1636].

Eu egumenul Liontie

[L.P.]*
Lupul».

Arh. St. Buc., *Mitropolia Țării Românești*, LVIII/6. Original, hirtie cu filigran, stare bună.

ANEXA II.

1641 [7149], ianuarie 5. — *Loloești, popa Leontie de la Mănăstirea Gruiu și alții vind postelnicului Costandin opt pogoane de pămînt.*

«† Adecă părintele popa Leontie de la mă[nă]stirea ot Gruiu și cu post. Lupașcu și alți călugări, toți scris-am zapisul nostru ca să fie dă marea credință la mîna jupan. Costandin vt. post. cum să se știe că am vindut domni[i] lui 8 pogone dă pămîntu cît vor ținea viile la Loloești, că ne-a dat domni[a] lui bani gata ughi 8. Deci să-i fie domni[i] lui moșie și jupăneasii domni[i] lui și coconilor domni[i] lui că am vindut-o noi de a noastră bună voie. Și cîndu am făcut acea tocmeală întimplatu-se-au acolo mulți boiari anume anume * Păiuș ot Crîngu, Dumbravă ot tam,

¹⁴⁰ I. C. Filitti, *Arenda moșiilor în Muntenia la 1831 și 1833*, extras din «Analele economice și statistice», 1831, sept.-oct., p. 17: Mănăstirea Gruiu stăpînea în jud. Ilfov: Gruiu, Bîra și Ciofliceni. În schimb, Fierbinții sînt indicați a fi în stăpînirea întimplatu-se-au acolo mulți boiari anume anume** Păiuș ot Crîngu, Dumbravă ot atm.

* Pecete inelară

** Așa e în original.

Drăghici ot Cherba Balto ot Cringu. Și pentru credință ne-am pus pecețile și iscăli-turile. *Pis mța ghen. 5 dni, leat 7149 [1641].*

Nechifor dechiul

Eu popa Lontie».

Arh. St. Buc., *Mitropolia Țării Românești*, LVIII/10. Original, hirtie cu filigran, stare bună.

ANEXA III.

1650 [7158], august 18. — *Carte a doisprezece boieri hotarnici pentru Mănăstirea Gruiu.*

«† Adecă noi 12 megiași carii sîntem luați pre răvașe domnești, anume Dumitrașco căpit. ot Gherghiță i Nicola iuz. ot tam i Mihai iuz. ot tam i Gavrilaş spat. ot Berilești i Stoica ceauș ot Gherghiță i Vlad iuz. ot tam i Miroslav iuz. i Baico ot Gherghiță i Neagre ot tam i Radul log. ot Țigănești i Tudor i Nicola Gheormănescul, ca să căutăm acești 12 boieri ce scrie mai sus, să hotărîm și să înpietrim ocina sfintei mănăstiri de la Gruiu de cătră Tudor post., feciorul lui Tudor stol. Deci noi într-aceia ascultat-am porunca mării sale domnului nostru Matei Basarab vvd. și am mers de am hotărît și am înpietrit. Aflat-am la măsurătoare pre lingă apă in siliște partea mănăstirii st. 307. Și iar am mai tras la mijlocul ocinei și s-au ales partea mănăstirii Gruiu st. 190. Și iar am mai tras la Colceac la capul ocinei, și s-au găsit partea mănăstirii st. 200. Așa am hotărît și am înpietrit această ocină, să fie aleasă a sfintei mănăstiri ce să chiamă Gruiu, hramul sfințit arhistratigu Mihail de cătră Tudor post. sin Tudor stol., cum am cunoscut mai cu dreptul, cu sufletele noastre. Și am dat această carte a noastră la sfința mănăstire ca să aibă credință să facă carte domnească pre această hotărnicie ce am hotărît noi cu sufletele noastre. Pentru mai mare credință pusu-ae-am inelele. Și am scris Grigorie log. ot Gherghiță.

Pis avgst 18 d/ni, lt. 7158 [1650].

Dumitru căp. Nicola iuz. Mihai iuz. Gavrilaş spat. Stoica ceauș Vladul iuz. Miroslav iuz. Baico, Negre, Radul log., Tudor Necula Ghermănescul

<in continuare:>

Această copie s-au scos asemenea din cuvînt in cuvînt după cartea boiarilor hotarnici.

Floru ierei dasc[âl] slov[enesc]».

Arh. St. Buc., *Mănăstirea Gruiu*, V/1. Copie.

ANEXA IV.

1650 [7158], august 29. Tîrgoviște. — *Intărire a tuturor stăpînirilor Mănăstirii Gruiu.*

«† Cu mila lui Dumn[e]zeu Io Matei Basarab vvd. și domn a toată Țara Rumânească. Dat-am domnia mea această poruncă a domnii mele sfintei și dumnezeștii mănăstiri ce să chiamă Gruiu, hramul Sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil și a celorlalțe făr-de trupuri puteri și părintelui Meletie mitropolitul și igumenul ca să fie sfintei mănăstiri satul Fierbinții din județul... * tot satul cu toate hotarale și cu tot venitul și cu morile și dupretutindenea, pentru că acel sat Fierbinții jumătate de sat l-au fost cumpărat Borcea log[ofătul] ctitorul sfintei mănăstiri Gruiu de la Stoica, feciorul Stoicăi Mătelescul drept 10.000 aspri gata și drept o platcă de granat, prețul ei drept 1250 aspri, iar ceaialaltă jumătate de sat de la Fierbinți cu rumâni, o au cumpărat Borcea log. de la Maria, fata Stoicăi de la Ungurei.

* Loc alb in text

ANEXA VI.

1652 [7160], iunie 18. — *Dumitru căpitanul din Gherghița dă zapis pentru cumpărarea unor pogoane de vie în dealul Loloeștilor.*

«† Adecă eu Dumitru căpit. ot Gherghița Mândescul scris-am și mărturisescu cu acesta al meu zapis ca precum să fie de mare credință la mina lui Liontie snă Radul vnuc părintelui lu Liontie ce au fost egumen la sfința mănăstire ot Gruiu cum să să știe că mi-am făcut rugă și pomană pentru noi și pentru părinții noștri de i-am cumpărat 3 pogoane de vie în dealul Loloeștilor de la Neagul lui Chisar, vie bună făcătoare dreptu 8000 de bani gata. Și am cumpărat și locul de suptu vițele acelor vii de la svînta și dumnezeiasca mănăstire de la Gruiu hramul Sti arhi-stratig Mihail de am dat la mîna părintelui Ghinadie, egumenul de la svînta mănăstire, și la tot soboru mănăstirii o iapă bună cu mînzul alătura. Mărturii: jupan Preda sluj. ot Rădulești i părintele Luca ot Sta a monastire ot Sneagov i Stoichița <căpitan> ot Berilești i Necula Ghiormănescul ot Răsîmnice i popa Daicul ot Gherghița i Necula iuz. ot tam i Tihan iuz. i Vlad iuz. i Mihna iuz. i Stoica ceauș i Stan ceauș i Balesa popa i Borcea snă vel Albului (?) i Cernica ot oraș i Dragomir căl. i Stoian căl. Și din Loloești mărt[uria] lui Dragomir, Sîmbătă, Barbu i Ion și a tot Loloeștii. Și pentru mai mare credință pusumi-am inelul meu. Și părintele Ghinadie pentru cumpăratalu locului de suptu vițe pus-au peceata sfinței mănăstiri. Și am scris eu Gligorie log. capit. lui Dumitru ot Gherghița. Pts iun[ie] 18 dni vleit 7160 [1652].

[L.P.]

[L.P.]*

† Dumitru capit.

[L.P.]

† Stoica iuz. ot Berilești.

[L.P.]

[L.P.]

† Necula iuz.

† Vlad iuz.»

Arh. St. Buc., *Mitropolia Tării Românești*, LVIII/16. Originalul foarte deteriorat. Textul a fost colaționat cu mss. 132, f. 56v.

ANEXA VII.

1713 [7222] noem. 21. — *Loloești, scrisoare a 12 boteri hotarnici către patriarhul Ierusalimului** referitoare la stăpînirea Mînăstirii Gruiu asupra unei jumătăți de moșie.*

«† Cînstitului și prea fericitului Patriarh al Sfinței cetăți Ierusalim, cu ple-căciune sărutăm cînstită și blagoslovită mîna Sfinții tale. Cu plecăciune aducem aminte Sfinții tale pentru ca fiind luați de Sfinția sa părintele vlădica și de dumnealui Radu vor[nic] și de sfința mănăstire Gruiu ca să hotărîm moșia Lo-loești și strîngîndu-ne acolo, s-au citit cărțile. Și pe ce am găsit le-am dat și moșie. Iar acuma la a doao hotar[nicie] la 26 (?) de boeri, au adus Sfinția sa părintele Vitloaem (?) un hrisov mai adevăratu (***) ca să ție Sfința mănăstire Gruiu jumătate și Mitropolia cu dumnealui Radu vornic jumătate, pentru că neîntînd acest hrisov întii, s-au făcut această smînteală. Ci ne rugăm Sfinții tale, împreunîndu-te Sfinția ta cu părintele vlădica, zicîndu-i Sfinția ta ca să ție cum au ținut jumătate cu vornicul Radu, cu voia Sfinții sale bine. Iar de nu, adu

* Pecetea lui Liontie egumenul.

** Hrisavt Nottara.

*** Ar putea fi zapisul jupnesai Anei logofetesii din 7100, prin care dăruiește partea ei din Loloești Mînăstirii Gruiu.

Sfinția ta aminte mării sale lui vodă să să facă o carte de poruncă ca să scoată pietrele după unde s-au pus. Și să va pune pă unde va fi porunca, de vreme ce s-au făcut sminteață ne fiind acest hrisov atunce de față. Ci pă cum va fi bună socoteala Sfinții tale, așa să facă, de aceasta aducem aminte Sfinții tale. Și milostivu Dumnezeu să păzească pe Sfinția ta cu bună și fericită sănătate întru mulți ani.

Noem. 21 *d/ni*, 7222 [1713].

Prea plecați sfinții tale 12 boiari».

Arh. St. Buc., *Mitropolia Țării Românești*, CCLXXVIII/1-b. Copie.

ANEXA VIII.

1713 [7222] dec. 28, Tîrgoviște. — *Pricină pentru vinăriciul din dealul Loloeștilor*

«Davat gstvmi siio povelienio gstvmi tuturor boiarilor i preoților i neguțătorilor i sutașilor i călărașilor i dorobanților i spătareilor i birnicilor carii au vii în dealul Loloeștilor ot sud Saac și feciorilor ciți Dumnezeu le va dărui, ca să le fie lor tuturor toate viile care sint într-acest deal al Loloeștilor în pace și slobozi de vinărici de către Mănăstirea Gruiu ce este metoh al sfintei cetăți a Ierusalimului și de către tot soborul Sft. mănăstiri și de către Sfinția sa părintele nostru chir Antim Mitropolitu țării, și de către tot soborul Sft. Mitropolii și de către credinciosul boerul domnii mele Radul vel vornic ot Târgoviște sin Hrizii vistierul, nepotul jupănesei Ilinii Păroae din Șintești și de feciorii lui, și de către tot neamul lui și de către tot neamul cine s-ar trage din ctitorul Mănăstirii Gruiu, de nimeni nici un val, și nici o bintuială să n-aibă pentru vinărici și pentru hotarnici, nici ei, nici feciorii lor, în veac. Care vii cu codrul dealului din mereu sint și deleanilor de cumpărătoare încă mai de nainte vreme, din zilele răposatului moșul domnii mele Mateiu vodă acolo în sat din codru mereu lt. 7000 de la Stoica păhr. din Dragomirești și de la jupăneasa Ilina Păroaia, mătușa boiarului domnii mele Radul vel vornic ot Tîrgoviște care o au ținut Para logt, și de la Lupașco post. sin [loc alb] ot Berilești, ctitori mănăstirii Gruiu, și de la călugării de la Gruiu, cu zapis de la miinile lor de vînzare lt. 7000. După acea cumpărătoare au fost stăpinit deleanii și viile care au fost găsit făcute și codrul dealului cu bună pace. Iar cînd au fost în zilele răposatului moșului Domnii mele Matei vodă, lt. 7158, întimplindu-se de au fost pe acea vreme și răposatul Paisie, ce au fost Patriarhul Sf. Cetăți Ierusalimului aici în țară, s-au sculat călugării de la mănăstirea Gruiu de au luat 12 boeri hotarnici dinpreună și boeru ce i-au zis Loiz cluceru ca să le aleagă și să le hotărnicească toate ocinile și moșiile Mănăstirii Gruiu, de către tot omul. Și după ce au hotărît acei boeri cu Loiz cluceru satul Loloești, și n-au hotărît numai moșiia de cîmp, precum au fost obiceiul țării din început, ci au fost intrat cu hotarul și în dealul cu viile de le-au făcut dajnice, ca să dea vinărici mănăstirii Gruiu. De care văzînd deleanii ce au fost pe acea vreme, atîta nedreptate ce li să face de li să înpresoară ale lor drepte cumpărători, n-au putut suferi, ci s-au fost sculat cu mic, cu mare, de au mers înaintea răposatului moșul Domnii mele în divan cu lăcrămi, făcînd mare jalbă de înpresurarea moșiilor lor ce au cumpărat în deal, cum că-i face acei 12 boeri cu Loiz Cluceru dajnici ca să dea vinărici mănăstirii Gruiu. Și domnia sa cunoscînd nedreptatea și înpresurarea ce li să făcea, așa au găsit cu dreptatea lui Dumnezeu, și au judecat într-acestași chip, cum cîmpul să fie hotărît și ocina mănăstirii Gruiuului ce-i era dată de danie de Lupașco post sin [loc alb] ot Berilești, ctitorul mănăstirii, iar în dealul cu viile, să nu fie hotar, precum nici odinioară n-au fost, nici la alți răposați domni ce au fost mai nainte domnii sale stăpînitori țării aceștia. Și au fost poruncit să scoată și pietrele dupe

unde le-au pus acei 12 boeri hotarnici de împreună cu Loiz cluceru, dînd și hrisovul domnii sale la mîinile deleanilor ca să aibă pace de vinărici de către mănăstirea Gruiu și de către ctitorii[m] mănăstirii Gruiu, și de către tot neamul lor. Și după aceea au stăpînit deleanii[] viile ce au avut făcute și cele ce și-au mai făcut de atunci încoace, pã părțile lor de moșie ce au de cumpărătoare în dealul Loloeștilor cu bună pace ani [loc alb]. Și nimeni nu s-au mai sculat cu gilceavă asupra deleanilor să le ia vinărici, nici mănăstirea Gruiu, nici Hrizea vistierul, tatăl Radului vornicu ot Tîrgoviște, nici alții care să trăgea de neamul ctitorilor mănăstirii Gruiu, nici vreun vlădică din cei ce au fost de atunci încoace stăpînitor la Sfînta Mitropolie. Iar cînd au fost acum în zilele domnii mele, sculatu-s-au sfinția sa părintele nostru chir Antim mitropolitul țării dinpreună și cu Radul vornicu ot Tîrgoviște sin Hrizii vistierul cu piră și cu gilceavă, zicînd că le scrie zapisele ce au la mîinile lor pe părțile moșii de acolo din Loloești, cum să aibă treabă și în dealul cu viile să ia vinărici. Și au luat 12 boeri hotarnici pre răvașele domnii mele dinpreună și cu sluga domnii mele [loc alb...] vel post* ca să-și hotărască părțile de moșie. Acum dintii socotind în gîndul lor ca să facă meșteșuguri cu această hotărnicie să inpresoare moșiile deleanilor din dealul cu viile să le facă dajnice, să le ia vinărici. Și stringînd acei 12 boeri hotarnici de au hotărît acolo le-au dat ca să-și stăpînescă părțile de moșie fieștecărui din satul Loloeștilor la cîmp, le-au dat voe să se întinză și în dealul cu viile, să ia vinărici. Și au fost pus încă și pietri. Însă nefiind un hrisov al mănăstirii Gruiu pe partea de moșie de acolo din Loloești ce avea de danie de față, iar în urmă aducîndu-să de unde au fost și citîndu-l acei 12 boeri, n-au găsit cum să aibă voe mănăstirea Gruiu să ia vinărici din dealul Loloeștilor de la răposatul moșul domnii mele Matei vodă încoace de vreme ce era cărțile Mîhnii vodă vechi de ani [loc alb], mai denainte de cumpărătoarele deleanilor, nici n-au dat voe nici mănăstirii Gruiu, nici părintelui vlădicăi, nici Radului vornic, ca să ia vinărici. Fără cît vîzînd ei că s-au făcut acea greșală de să pusesse și pietre, îndată au făcut o scrisoare a lor la prea sfințitul Hrisant patriarhul sfinței cetăți Ierusalimului întimplîndu-se de era aici în țară, făcîndu-i știre într-acesta și chip cum că în ce fel au hotărît ei mai nainte pînă a să aduce acest hrisov vechiu al mănăstirii Gruiu au greșit. Ci sf. sa să facă știre domnii mele să trimit să scoată pietrile de unde le-au pus. Iar părintele vlădică și cu Radul vornicu nu să uita la acea greșală a celor 12 boeri, ei fiind vremea toamnei grăbiră spre luarea vinăriciului. Deci deleanii vîzînd că le face părintele vlădică și cu Radul vornic mare strîmbătate de le inpresoră moșiile să le ia vinărici, n-au îngăduit, ci au venit cu părintele vlădică și cu Radul vornic înaintea domnii mele de au cerut de le-am dat al 2-lea rînd 24 de boeri hotarnici la mijlocul lor, dinpreună cu sluga domnii mele [loc alb] vel post**, ca să hotărască și să le facă dreptate, făcînd și o carte de blestem a prea sfințitului Hrisant patriarhul Sft. cetății Ierusalimului asupra celor 24 de boeri ca să facă dreptate. Și stringîndu-se acei 24 de boeri, au mers cu toții de față acolo la acea moșie Loloești; și citîndu-le scrisorile ce au avut pe la mîinile lor, întii zapisele deleanilor și hrisovul răposatului moșului domnii mele Matei vodă. Și așa au dovedit cum în dealul cu viile să n-aibă mănăstirea Gruiu nici alți boeri treabă să ia vinărici, iar în scrisorile părintelui vlădicăi și întru hrisov așa au găsit să stăpînescă pogoane în deal iar nu moșie și moșie la cîmp. Iar Radul vornicu, el n-au avut la acei 24 de boeri să scoată scrisori, fără cît au fost scriînd și zapise la cei 12 boeri dintii. Și așa au fost scriînd și într-acele, numai pogoane în deal iar nu moșie și moșie la cîmp. Și i-au aflat și pe dinșii cumpărători ca și pã deleni. Și așa au găsit cu dreptate cu sufletele lor, cum nici părintele vlădică să nu intre în dealul cu viile să ia vinărici, fiind zapisul sfinții sale de la Costandin vodă, care nici Costandin vodă n-au fost luat vinărici din deal. Și vrînd acei boeri să le

* În loc de vtori portar.

** În loc de vtori portar.

ANEXA IX.

Schema părții din catagrafia din 28 ianuarie 1834 cuprinzând lista documentelor Mănăstirii Gruiu.

- I. «Hrisoavele mănăstirii Gruiu din sud Ilfov ce este închinată Sftului Mormânt» (cuprinde 15 regeste).
- II. «Tocul cu sineturile moșii Herbinții ce are parte dă numire și Mănești în sud Ilfov» (11 doc.).
- III. «Tocu sineturilor moșiilor ce sînt coprinse în ocolul pe care este zidită mănăstirea Gruiu (43 doc.).
- IV. «Tocul moșii Ghermănești și Mănești» (13 doc.).
- V. «Tocul scrisorilor moșii Fântânelile și Loloiasca» (15 doc.).
- VI. «Toc cu hărții pentru închinarea a două vii ce s-au făcut la mănăstirea Gruiu dă cei mai jos arătați» (9 doc.).
- VII «Tocul cu hărțile moșii Cătrunești i Lipia» (11 doc).

Catagrafia se află la Arh. St. Buc., *Min. Cultelor și Instr. Publice*, dos.8871 a/1834.





VIATA BISERICESCA ÎN CUPRINSUL MITROPOLIEI

ARHIEPISCOPIA BUCUREȘTILOR

SERBAREA COLINDELOR DE CRĂCIUN ȘI ANUL NOU LA SEMINARUL ȘI INSTITUTUL TEOLGIC DIN BUCUREȘTI

Îndeplinind o frumoasă tradiție, elevii și studenții de la școlile de învățămînt teologic din cuprinsul Eparhiei Bucureștilor au ținut ca — înainte de plecarea lor în vacanța de Crăciun — să prezinte și anul acesta, în cadrul unei șezători muzicale, obișnuitul program de colinde închinare sărbătorilor Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos și Anului Nou.

Șezătoarea, care a avut loc în seara zilei de luni 20 decembrie 1965, orele 18, în sala de festivități a Institutului Teologic, împodobită sărbătorește, — a fost onorată cu înalta prezență a Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, a Prea Sfințitului Teoctist, episcopul Aradului, a D-lui Director Ion Onțanu, reprezentantul Departamentului Cultelor.

Din suita Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian au făcut parte: PP. CC. Preoți Stan Dimancea, Petre F. Alexandru, Ioan Popa, Mihai Marinescu, consilieri administrativi ai Arhiepiscopiei Bucureștilor, și Nicolae Diaconu, inspector eparhial, precum și PP. CC. Preoți Ioan Gagiu, directorul Cancelariei Administrației Patriarhale, Nițișor Cazacu, secretarul Cabinetului Patriarhal. Gh. Iordăchescu și Sabin Verzan, consilierii patriarhali.

La sosirea în sala de festivități, distinșii oaspeți au fost întâmpinați cu Imnul patriarhal, executat de studenții, elevii și profesorii de la cele două școli, — după care P. C. Prof. Diac. Em. Vasilescu a deschis serbarea printr-o scurtă alocuție în care, după ce a adresat urarea de bun sosît, a vorbit despre importanța religioasă, frumusețea artistică și valoarea socială a colindelor românești, a căror vechime se pierde departe în negura veacurilor.

«Inspirindu-se din Sfinta Evanghelie și culegind de la strană nectarul învățaturii creștine, autorul anonim al colindelor noastre — a subliniat vorbitorul — a localizat pe plaiurile românești istorisirile sfinte. a îmbrăcat în haina poetică a costumului național românesc multe aspecte ale sentimentului religios exteriorizat care i-au înaripat imaginația și care s-au potrivit mai mult cu adâncile năzuințe sufletești și cu firea sa... Viața plugarului, cu grijile ei, viața păstorului, mai liniștită, viața meșteșugarului și a oricărui osirduitor, chiar și a preotului, se reflectă viu și colorat în creația folclorică a colindelor. La fel se reflectă în colindele noastre dorințele și năzuințele poporului român după dreptate, răzvrătirile lui împotriva nedreptății și în general concepțiile lui înalte despre lume și viață». Sub aspect spiritual-moral — a spus în continuare P. C. Sa — «în colindele românești găsim toate calitățile sufletești alese ale credincioșilor noștri: iubirea lor de semeni, simțul comunității frățești, mila și solidaritatea cu orice ființă care suferă, ospitalitatea față de străini și călători, oroarea față de violență și cruzime, dragostea de libertate, pace și bunăînvoire între oameni.

Prezentind acest tradițional concert de colinde — a spus în încheiere P. C. Prof. Diac. Em. Vasilescu — elevii, studenții și profesorii școlilor noastre își exprimă și pe această cale «dragostea și recunoștința lor față de acela care întrupează zi de zi pentru noi pe mult iubitul Moș Crăciun, aducător de bucurii și daruri, adică dragostea și recunoștința noastră față de Prea Fericitul Părintele nostru Patriarh Justinian, acela care iubește colindele și pe colindători și căruia îi mulțumim din suflet că a venit să ia parte la bucuria noastră».

După cuvîntul P. C. Prof. Diac. Em. Vasilescu, a urmat cîntarea colindelor.

Potrivit obiceiului, s-au format mai multe cete de colindători. De o parte, o ceată mai numeroasă de copii mai mărunței, ceata elevilor seminariști, de altă parte, alte patru cete mai mici dar cu flăcăi mai voinici, ale studenților teologi — fiecare ceată reprezentînd cîte un an de studii. Conducătorii cetelor — dirijorii — au fost pentru seminariști: P. C. Prof. Grigore Miron, tînărul teolog Victor Frangulea, secretarul Seminarului, și elevii Pavel Andrei din cl. V și Alexandrescu Adrian din cl. IV, iar pentru studenți, colegii lor: magistranzii Velea Marin și Moldoveanu Nicu; Stan Alexandru, Sanda Teofil, Petrescu Traian, Croitoru Marin, Chișcă Gheorghe, Bogdaproste Gelu, Costică Dumitru, Mihăiță Nicolae, Necula Nicolae, Cîrstean Gavriil și alții — în total 14 dirijori din rîndurile studenților.

Repertoriul bucăților interpretate a fost foarte bogat și variat: 28 colinde, — fiecare ceată cîntînd între 4—7 colinde, fără ca acestea să se repete. Dintre colindele cîntate amintim: *Astăzi s-a născut Hristos*, de Tim. Popovici; *Sus în deal la Galileu*, de I. Runcu; *Domnul Iisus Hristos*, de D. Gh. Kiriac; interpretate de elevii seminariști; *Mărire întru cele-nalte*, de N. Lungu; *Trei păstori* de Tim. Popovici; *La cîreșul rețezat*, de magistrandul Moldoveanu Nicu, interpretate de studenții anului I: *În*

seara de Moș Ajun, de Marin Trache; *Mare praznic*, de Const. Drăgușin; *Praznic luminos*, de Tim. Popovici; *În orașul Betleem* de magistrand Velea Marin, în interpretarea studenților din anul II; *Cîntec de Crăciun*, de Gabriel Popescu; *În vîrfuri la nouă meri*, de Gh. Cucu; *Moș Crăciun*, de Ion Moruzov; *O, ce veste minunată*, de Gh. Dima; interpretate de studenții anului III; apoi: *Mare minune* și *Sus plugari*, de Gh. Cucu; *Ziurel de zi*, de Tiberiu Brediceanu, în interpretarea studenților din anul IV.

O surpriză plăcută a constituit-o momentul cînd, dintr-un colț al sălii de festivități grupul elevilor și studenților etiopieni care urmează cursuri la Seminarul și Institutul Teologic din București, îmbrăcați în tradiționalele lor costume naționale, inclinîndu-se cu profund respect în fața înalților oaspeți, au cerut îngăduința — prin intermediul d-lui Prof. N. Lungu — să interpreteze în graiul lor național cîteva cîntece religioase legate de praznicul Nașterii Domnului. După un *Imn închinat P. F. Patriarh Justinian și P. F. Patriarh Abuna Baslios al Bisericii Etiopiene*, — aceștia au cîntat melodiile: *Isus coboară pe pămînt*, *Peștera în care s-a născut Hristos* și *Fecioara Maria, Maica Domnului*, — imne religioase un fel de colinde.

Unite apoi toate cetele de colindători, — acestea au interpretat, dirijate de d-l asistent Const. Drăgușin, zglobiul *Plugușor* de Max Vasiliu și colinda *Bună dimineața la Moș Ajun*, de I. Costescu, cu semnificativul refren: «Ne dați, ori nu ne dați?», repetat de mai multe ori, după care «cinstitele gazde» au început să împartă colindețele: tuturor, cîte o pungă cu bunătați: covrigi, nuci, bomboane, mere, portocale...

După împărțirea colindețelor, a luat cuvîntul P. F. Părinte Patriarh Justinian. Cu fața iradiind de bucurie și de mulțumire sufletească, Prea Fericirea Sa, purtat de vraja amintirilor cu ani în urmă în vremea anilor de școală, a apreciat elogios modul cum s-a desfășurat serbarea. A subliniat cu satisfacție înaltul nivel artistic la care au fost interpretate colindele, cum și numărul mare de dirijori din rîndurile studenților și elevilor, precum și faptul că printre ei se numără cîteva tineri compozitori de talent, de reale posibilități artistice muzicale.

Felicitînd în chip deosebit pe d-l prof. N. Lungu pentru reușita acestui concert, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian a spus printre altele: «Să-mi dați voie să mulțumesc mai întîi celui care în fiecare an organizează și stimulează asemenea frumoase cîntări — maestrului Nicolae Lungu, acest mare îndrăgostit de folclor, ale cărui lucrări sînt bine cunoscute și mult apreciate în întreaga Europă și prin care, în clasamentul artistic stabilit de Institutul Internațional de Folclor, țara noastră ocupă un loc de frunte».

A felicitat apoi pe tinerii etiopieni, exprimîndu-și bucuria că aceștia «au făcut plăcuta surpriză de a ne cînta cîteva colinde din țara lor îndepărtată, ceea ce pentru Noi constituie dovada că pe acolo pe unde a mers creștinismul, popoarele creștine și-au adus și aportul lor folcloric religios».

Mulțumind elevilor seminarști și studenților teologi în frunte cu dirijorii lor, Prea Fericirea Sa le-a recomandat ca bucățile cîntate de ei astăzi să fie trecute într-un repertoriu la care să se adauge neîncetat noi și noi bucăți. Aceste colinde — a cerut Prea Fericirea Sa — «aveți datoria să le cîntați în vacanță la biserică împreună cu ceilalți credincioși... Vă mărturisesc: am petrecut o seară minunată de frumoasă și vă mulțumesc tuturor că ne-ați oferit aceste plăcute clipe. Le mulțumesc și îi binecuvintez pe studenții din Etiopia și afirm că am putut constata că și colindele lor sînt foarte frumoase.

Binecuvîntîndu-vă, vă doresc tuturor petrecere frumoasă de sfințele sărbători, cu sănătate și bucurie, în familiile voastre».

La sfîrșitul serbării, P. C. Prof. Diac. N. I. Nicolaescu, Rectorul Institutului, a adus din partea profesorilor, studenților, elevilor, personalului administrativ și de îngrijire de la cele două școli un mișcător omagiu de recunoștință și mulțumire Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, Departamentului Cultelor și tuturor celorlalți oaspeți care au onorat cu prezența această serbare de colinde.

Distinșii invitați au părăsit apoi sala de festivități în acordurile Imnului Patriarhal și ale urării Mulți ani trăiască!

ASISTENT



O LACRIMĂ PENTRU PAUL CONSTANTINESCU

Gîndindu-ne la firul vieții rupt în plină putere creatoare, înșirăm aici, spre știința urmașilor, cîteva date din viața și creația lui Paul Constantinescu.

S-a născut la 30 iunie 1909, în orașul Ploiești. Era bacalaureat al liceului teoretic din Ploiești (1929) și absolvent al secției pedagogice a Conservatorului din București (1933), unde urmase clasa de contrapunct, fugă și compoziție a lui Mihail Jora și clasa de folclor a lui George Breazul. Și-a desăvîrșit pregătirea muzicală la Academia de stat din Viena între anii 1934—1935, studiind temeinic cu profesorii Joseph Smith și Joseph Marx. În anul 1936 funcționează ca profesor de muzică la liceul din Lugoj. Între anii 1937—1941 ocupă catedra de armonie contrapunct și compoziția bisericească la Conservator. În acest timp dirijează concerte simfonice și organizează concerte de muzică veche corală. Obține premiul I «George Enescu» pentru compoziție.

·Creația sa muzicală, este în întregime dominată de melosul popular și psaltic-bizantin. Prima lucrare tipărită se intitulează: *Două studii în stil bizantin pentru violină, violă și violoncel*, Ploiești, 1929, a cărei tratare modală produce asupra ascultătorului o puternică impresie prin valorile cromatice întrebuițate. Printre compozițiile sale de seamă, îndrăgite în țară și peste hotare, notăm: *Suita românească* (1930—1936); *Jocuri românești*; *Patru fabule* (1936); *Simfonieta* (1937); *Variațiuni libere asupra unei melodii bizantine din sec. XIII* (1931, reorchestrată în 1951), apoi *Sonata bizantină pentru violoncel și pian* și *Trio bizantin pentru coarde*.

Printre creațiile sale inspirate din melosul popular însemnăm comedia muzicală *O noapte furtunoasă* (1935) și baletul *Nunta în Carpați* (1938).

Concepută în vremea studiilor sale la Viena, opera *O noapte furtunoasă* a fost terminată în anul 1934 și reprezentată, în premieră, la București, sub conducerea lui Ionel Perlea, în seara zilei de 25 octombrie 1935.

Între anii 1949—1950, Paul Constantinescu a compus *Rapsodia a II-a*, *Cinci dansuri simfonice*, *Balada haiducească*, *Suita bucovinească*, *Sîrba* (1953—1954), poemul coreografic *Tîrg pe muntele Găină* (1953), *Rapsodia oltenească* (1956) și *Uvertura sportivă* (1957).

Un loc deosebit de important ocupă printre compozițiile sale *Concertul pentru pian și orchestră*, *Burleasca* (1952), *Concertul pentru coarde* (1955), *Concertul pentru vioară și orchestră* (1957), *Concertul pentru harpă și orchestră* (1960), *Simfonia ploieșteană* (1961) și ultima, marea și emoționanta sa creație *Triplul concert pentru vioară, violoncel, pian și orchestră* (1963) pe care n-a apucat să-l asculte, dîndu-și obștescul sfîrșit cu cîteva zile înainte de interpretarea lui în concert public.

Pe lîngă opera *Pană Lesnea Rusalim*, Paul Constantinescu a scris muzica pentru filmele *Răsună valea*, *Delta Dunării* și *Moara cu noroc*. De asemenea a compus valoroase coruri printre care semnalăm poemul *Miorița* și *Doina Oltului*, precum și lieduri pe versurile poeților St. O. Iosif, Tudor Arghezi și Cicerone Theodorescu. O mențiune specială merită însă cele *Patru madrigale pentru cvartet vocal și pian, pe versuri de M. Eminescu*.

În dimineața zilei de 20 decembrie 1963, compozitorul Paul Constantinescu și-a dat obștescul sfîrșit. Chipul lui slăbit de suferință, părea transfigurat, iradiind o lumină tainică... A plecat dintre noi cînd cerul de de-asupra noastră vibra dujos de bucuria Nașterii Domnului și a colindelor strămoșești.

Cu prilejul parastasului de doi ani, închinăm în paginile acestei reviste. marelui compozitor, lacrima caldă a recunoștinței.

GHEORGHE ALEXE



CONFERINȚELE DE ORIENTARE DIN LUNA NOIEMBRIE 1965

În conformitate cu ordinul nr. 17272/965 al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor — Sectorul Cultural, între 16 și 23 noiembrie 1965, la toate protoiereile din cuprinsul Eparhiei Bucureștilor a avut loc a patra și ultima conferință de orientare a clerului din acest an.

Prezidate de prea cucernicii preoți consilieri de la Centrul Eparhial și din Administrația Patriarhală, precum și de profesori de la Institutul teologic din București, conferințele de orientare din ultimul trimestru al anului 1965 au fost programate astfel:

— *Marti 16 noiembrie 1965* la protopopiatele Alexandria (președinte P. C. Pr. Consilier Stan C. Dimancea); Lehliu (președinte P. C. Pr. Consilier Petre F. Alexandru); Oltenița (președinte P. C. Pr. Ion Găgiu, directorul Administrației Patriarhale); Răcari (președinte P. C. Pr. Consilier Ioan Popa); Cîmpina (președinte Pr. Prof. Al. I. Ciurea); Muscel (președinte Pr. Insp. Nic. Diaconu);

— *Miercuri 17 noiembrie 1965* la protopopiatele Călărași (președinte P. C. Pr. Consilier Leonida Mateescu); Titu (președinte P. C. Diac. Prof. N. I. Nicolaescu, rectorul Institutului teologic București); Videle (președinte P. C. Vicar Al. Ionescu); Tîrgoviște (P. C. Pr. Consilier Ioan Popa); Găiești (P. C. Pr. Insp. Nic. Diaconu);

— *Joi 18 noiembrie 1965* la protopopiatele: Fetești (președinte P. C. Pr. Consilier Petre F. Alexandru); Giurgiu (președinte P. C. Pr. Consilier Gheorghe Soare); Roșiori de Vede (președinte P. C. Episcop Dr. Antim Tîrgovișteanul, vicar patriarhal); Urziceni (președinte P. C. Pr. Consilier Vasile Ștefan); Teleajen (președinte P. C. Pr. Consilier Mihai Marinescu);

— *Marti 23 noiembrie 1965* la protopopiatele Circ. I Capitală (președinte P. C. Pr. Prof. Al. I. Ciurea); Circ. II Capitală (președinte P. C. Pr. Prof. Ioan G. Coman); Circ. III Capitală (președinte P. S. Episcop Dr. Visarion Ploieșteanul, vicar patriarhal); Slobozia (președinte P. C. Pr. Consilier Dumitru Fecioru); Ploiești-oraș (președinte P. C. director Ioan Găgiu); Ploiești-raion (președinte P. S. Episcop Dr. Antim Tîrgovișteanul).

Conferințele s-au deschis prin Te-Deum-uri oficiate în sobor, răspunsurile fiind cîntate omofon de preoții prezenți.

*

În cuvîntările de salut și urările de bun sosît adresate reprezentanților Centrului Eparhial, delegați să prezideze aceste conferințe, prea cucernicii protoierei au ținut să exprime și de astădată bucuria întîlnirii cu delegații Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian precum și interesul pe care cucernicii preoți slujitori din cuprinsul Arhiepiscopiei Bucureștilor îl arată conferințelor de orientare.

Răspunzînd cuvîntelor de salut și de bun venit adresate de protopopi, prea cucernicii părinți consilieri și profesori delegați ai Centrului

eparhial, împărtaşind bucuria revederii, au transmis celor de față binecuvîntări și urări de spor la lucru din partea Prea Fericitului Părinte Patriarh, inițiatorul și purtătorul de grijă al bunei desfășurări a acestor conferințe.

După oficierea Te-Deum-ului, s-a trecut la constituirea biroului lucrărilor conferinței, birou alcătuit din delegatul Centrului Eparhial ca președinte, protoiereul locului și unul sau doi preoți ca membri și secretari.

*

Tema conferinței — *Manifestări interortodoxe în ultimii ani* —, de deosebită importanță prin actualitatea și multiplele ei înfățișări, a suscitat un viu interes în rîndurile tuturor clericilor din cuprinsul Arhiepiscopiei.

Ea a fost menită să oglindească unul dintre cele mai importante aspecte pe linia relațiilor bisericești externe, — anume acela de întărire continuă a legăturilor tradiționale ale Bisericii Ortodoxe Romine cu celelalte Biserici Ortodoxe surori. în spiritul unității doctrinare, canonice și cultice a Ortodoxiei ecumenice și în lumina realităților vieții contemporane.

*

Referatele prezentate de preoții desemnați a dezvolta această temă au fost elaborate, ținîndu-se seama de îndrumările și indicațiile primite prin protopopiate de la Sectorul Cultural al Sfintei Arhiepiscopii.

Potrivit acestor îndrumări și indicații s-au dezvoltat următoarele idei principale:

A. Necesitatea și importanța legăturilor bisericești.

B. Principalele manifestări interortodoxe din ultimii ani:

- 1) Sărbătorirea Mileniului Sfîntul Munte Atos (23—24 iunie 1963);
- 2) Sărbătorirea Jubileului de 50 ani de arhierie a Patriarhului Alexei al Moscovei (12—22 iulie 1963);
- 3) Cea de a doua Conferință Panortodoxă de la Rodos (20—29 septembrie 1963);
- 4) Comisia pregătitoare a celui de-al doilea Congres de teologie ortodoxă (București, 2—9 iunie 1964);
- 5) Cea de a treia Conferință Panortodoxă de la Rodos (1—15 noiembrie 1964).

C. Manifestările interortodoxe din ultimii ani au contribuit la întărirea unității între Bisericile Ortodoxe și a spiritului ecumenic al Ortodoxiei.

Tema a fost în general bine studiată — referenții și coreferenții ca de altfel și toți ceilalți preoți, căutînd să se informeze cît mai deplin și mai exact asupra problemei.

Au fost referate demne de remarcat. Între acestea, amintim referatele susținute de: Pr. Atanasie Preda de la parohia Sfântul Elefterie (Prot. I, Capitală), Pr. Ioan N. Oprea de la parohia Chiojdeanca (Prot. Teleajen), Pr. Marin Andronescu, de la parohia Cornățel (Prot. Titu), Pr. Aristide Stănescu de la parohia Ștefan Vodă (Prot. Călărași) ș. a.

Vorbind despre necesitatea contactelor dintre Bisericile Ortodoxe surori, Pr. Atanasie Preda de la parohia Sfântul Elefterie din Capitală a spus printre altele: «Ca moștenitoare a adevăratei și neschimbatei învățături a Domnului nostru Iisus Hristos, a adevăratei credințe și preamăriri, așa cum s-au mărturisit acestea prin cele șapte Sinoade Ecumenice, — Ortodoxia reprezintă o comunitate de Biserici naționale, autocefale și libere în ceea ce privește viața și conducerea internă, dar strâns unite într-un tot indivizibil, prin unitatea credinței și dragostei, în Trupul tainic unit al lui Hristos... În decursul timpului, Ortodoxia, socotind esența religiei ca o putere vie care lucrează asupra credincioșilor, și-a păstrat unitatea ecumenică prin comuniunea strânsă a Bisericilor sale, adică prin contactele interortodoxe tradiționale ale ierarhilor și delegaților acestor Biserici, care s-au vizitat unii pe alții, discutând «față către față» diferite probleme de interes comun... În ultima vreme aceste manifestări interortodoxe s-au dezvoltat și înmulțit, luând forma unor întâlniri de mare importanță între căpeteniile și reprezentanții tuturor Bisericilor Ortodoxe, — întâlniri necesitate de discutarea unor mari probleme care precizează raporturile dintre Bisericile naționale autocefale Ortodoxe în cadrul Ortodoxiei și raporturile Ortodoxiei cu celelalte confesiuni și culte creștine, adică: 1, probleme proprii Ortodoxiei; 2) probleme privind raporturile Ortodoxiei cu celelalte Biserici creștine, confesiuni și culte; și 3) problemele lumii contemporane, adică raporturile Ortodoxiei cu organizații de mare prestigiu cu caracter universal».

Pr. Marin Andronescu de la parohia Cornățel-Titu, referindu-se la importanța întâlnirii căpeteniilor Bisericilor Ortodoxe cu prilejul mileniului Muntelui Atos — ca problemă proprie Ortodoxiei — a arătat că: «...aceeași dragoste frățească și unitate care au caracterizat manifestările cultice s-a dovedit prezentă și în diferitele convorbiri dintre reprezentanții Bisericilor Ortodoxe și în consfătuirile care au avut loc cu acest prilej, când s-au luat în discuție următoarele probleme de interes ortodox:

1. «Problema convocării Prosinodului Ortodox în lumina recomandărilor primei Adunări Panortodoxe de la Rodos din 1961;
2. Problema contactelor cu celelalte confesiuni creștine;
3. Problema acțiunii Ortodoxe în cadrul Consiliului Ecumenic al Bisericilor;
4. Problema repopulării unor importante mănăstiri atonite;
5. Problema celui de al doilea Congres al profesorilor de teologie ortodoxă care trebuie să se țină la București;
6. Problema schimbului de studenți;

7. Problema creării unei Conferințe panortodoxă permanent — propunere făcută de Biserica Ortodoxă Română și acceptată în principiu de toate delegațiile; — organism care ar avea menirea să rezolve cel mai urgent și de comun acord toate problemele ridicate de diferitele împrejurări de seamă din viața ortodoxiei».

Referindu-se la lucrările și hotărârile adoptate de cea de a treia Conferința Panortodoxă de la Rodos, ținută în noiembrie 1964, Pr. Aristide Stănescu de la parohia Ștefan Vodă — protoieria Călărași, subliniază atitudinea și poziția adoptate de Bisericile Ortodoxe, față de Biserica Anglicană și față de Biserica Veche-Catolică pe linia apropierii dintre ele, ca urmare a acțiunilor întreprinse de acestea.

*

După susținerea referatelor au urmat discuțiile în legătură cu tema, la care au luat cuvântul un mare număr de preoți. Aceștia au adus multe completări interesante și utile, dovadă că tema a fost studiată cu toată atenția și luarea aminte. Ei au subliniat necesitatea extinderii și întăririi legăturilor frățești interortodoxe în spiritul ecumenității tradiționale, pe de o parte, iar pe de altă parte, necesitatea extinderii legăturilor de colaborare cu celelalte confesiuni și culte creștine în spiritul respectului reciproc, al realităților, nevoilor și aspirațiilor lumii contemporane, — buna înțelegere, dreptatea și pacea fiind coordonatele fundamentale ale traducerii în fapt a acestor năzuințe și deziderate.

După susținerea și discuțiile purtate de preoți pe marginea referatelor, — au luat cuvântul președinții conferințelor.

Din rapoartele înaintate Sectorului Cultural al Arhiepiscopiei Bucureștilor, cum și din procesele-verbale încheiate la sfârșitul conferințelor, toți aceștia au opinat că în general referatele susținute au fost bine întocmite, bogat documentate și logic expuse, iar discuțiile purtate de preoți interesante și utile.

În partea doua a lucrărilor conferințelor, delegații Centrului eparhial au adus la cunoștința celor prezenți o serie de comunicări privind aspecte actuale din activitatea Bisericii Ortodoxe Române:

Evenimente și manifestări externe bisericești:

1. În cadrul Conferinței creștine pentru pace s-au amintit: 1. Seminarul internațional creștin pentru tineret (Davle — Cehoslovacia, 26 august—4 septembrie 1965. Tema: *Responsabilitatea creștinilor pentru clădirea unei lumi pașnice*); 2. Ședința Comisiei «Pace și Ecumenism» (Halle—Republica Democrată Germană, 8—10 septembrie 1965. Tema: *Eforturi comune ale creștinilor pentru asigurarea păcii înăuntrul ecumenismului și colaborarea acestuia cu toate organizațiile pentru pace*); 3. Ședința Secretariatului internațional (Moscova, 14—16 septembrie 1965. Obiectivul: probleme organizatorice privind pregătirea ședinței Comitetului Consultativ); 4. Ședințele Comisiei «Pacea și țările pe cale de dezvoltare» a

Departamentului de studii a Comitetului de lucru și a Comitetului Consultativ (Budapesta, 6—8 octombrie 1965).

La toate aceste întâlniri intercreștine au participat și reprezentanți ai Bisericii Ortodoxe Române.

II. *În cadrul Consiliului Ecumenic al Bisericilor*: Ședința Comitetului de conducere al Institutului Ecumenic de la Bossey—Elveția (4—7 septembrie 1965), cu participarea I.P.S. Mitropolit Nicolae al Banatului.

III. *Conferința Bisericilor Europene*: Ședința Prezidiului Conferinței (București, 22—24 septembrie 1965). S-a stabilit planul activității viitoare, trasându-se ca sarcină datoria Bisericii de a fi în slujba lumii de azi, pentru ca oamenii să trăiască în unitate, pace și bunăstare.

IV. *În cadrul altor organizații creștine mondiale*: 1. Componentele de la Agape-Italia (26 iunie—8 septembrie 1965. Cel de al cincilea component s-a ținut între 31 august—8 septembrie. Tema: *Fascism și mărturia creștină*. Din partea Bisericii Ortodoxe Române a participat Pr. prof. Al. I. Ciurea; 2. Al treilea Congres internațional de studii nou testamentare (Oxford—Anglia, 13—16 septembrie 1965. A participat Diac. Prof. Nic. I. Nicolescu, rectorul Institutului teologic din București).

V. *În cadrul relațiilor interortodoxe*: 1. Vizita la Mănăstirea Antim din București a președintelui Republicii India (9 octombrie 1965). întâmpinat de Prea Fericitul Patriarh Justinian și de Domnul Profesor D. Dogaru, secretar general al Departamentului Cultelor, demnitari bisericești, profesori de teologie, preoți și studenți teologi; 2. Vizite bisericești din India: a) Rev. Philipos Korah, directorul Seminarului teologic din Kerala-India; b) Rev. Simon K. N., directorul Seminarului teologic al Bisericii Ortodoxe Siriene din New-York; c) I.P.S. Mitropolit Mathew Mar Coorilos, cu reședința la Quilon, statul Kerala-India; d) Rev. Paul Varghese, în prezent directorul Direcției «Acțiunea Ecumenică» din Consiliul Ecumenic al Bisericilor, în trecut secretar particular al Împăratului Etiopiei; 3. Studenți și elevi străini bursieri ai Patriarhiei Române, începând cu anul școlar în curs (1 canadian, 1 elvețian, 1 libanez, 1 ugandez, 3 etiopieni studenți și 2 elevi, fiind așteptați să mai sosească 2 elevi ugandezi).

Adunarea Generală a O.N.U. a proclamat «Declarația cu privire la promovarea în rindurile tineretului a idealurilor de pace, respect reciproc și înțelegere între popoare» — propusă de guvernul român cu mai mulți ani în urmă, ca expresie a politicii de pace și coexistență pașnică — chemînd toate guvernele, organizațiile neguvernamentale și mișcările de tineret să recunoască principiile formulate în cuprinsul ei și să asigure respectarea lor prin mijloace adecvate. (Declarația cuprinde șase principii).

*

În continuarea lucrărilor, au fost trecute în revistă rapoartele de activitate personală prezentate de preoți privind lucrările desfășurate de aceștia pe teren pastoral-social în intervalul dintre ultima conferință de orientare din luna septembrie și actuala conferință. Din examinarea acestor rapoarte, s-a putut constata cu bucurie și satisfacție că preoții din cuprinsul Eparhiei Bucureștilor sînt conștienți de îndatoririle ce le revin ca slujitori ai Bisericii și cetățeni loiali ai Patriei noastre, împlinindu-și pretutindeni cu osirdie pilduitoare toate sarcinile ce le-au stat în față.

Epuizîndu-se problemele înscrise pe ordinea de zi a conferințelor, toți delegații Centrului eparhial și-au exprimat încă o dată satisfacția asupra modului în care s-a desfășurat această ultimă conferință din acest an. Îndemnîndu-i spre noi și mereu mai frumoase realizări, aceștia au felicitat călduros pe pp.cc. protopopi și preoți aflați de față, mulțumindu-le din nou pentru buna primire și ospitalitate pe care le-au arătat-o și iau asigurat că vor aduce la cunoștința Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, frumoasele lor rezultate în activitatea pastoral-socială și patriotică.

REDAȚIA



SFINȚIREA BISERICII DIN PAROHIA VIȘINA II, RAIONUL GĂEȘTI

Duminică 3 octombrie 1965. a avut loc sfințirea bisericii Nașterea Domnului din parohia Vișina II, comuna Vișina, raionul Găești.

În ajun, sîmbătă 2 octombrie, un sobor restrîns de preoți și diaconi au săvîrșit cea dintîi slujbă în noul locaș: Vecernia împreună cu Litia, de față fiind P. S. Episcop Dr. Antim Tîrgovișteanul, P. C. Consilier Stan Dimancea și P. C. Protoiereu Nicolae Popescu.

A doua zi dimineața, în cadrul unui serviciu divin, a avut loc tîrnosirea bisericii. Slujba a fost oficiată de P. S. Episcop Dr. Antim Tîrgovișteanul, Vicar Patriarhal, delegatul P. F. Părinte Patriarh Justinian, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi alcătuit din: P.C. Consilier Stan C. Dimancea de la Sectorul Cultural al Arhiepiscopiei Bucureștilor, P. C. Pr. Nicolae Popescu, protoiereul raionului Găești, P.C. Protodiacon Evghenie Dascălu, P. C. Diac. Const. Dumitrescu, ambii de la Catedrala Sfintei Patriarhii, și zece preoți de la diferite parohii din împrejurimile parohiei Vișina II.

După îndeplinirea îndătinatelor rînduiei ale tîrnosirii și după oficierea Sfintei Liturghii, au luat cuvîntul mai mulți vorbitori.

P.C. Protoiereu al raionului Găești a mulțumit P.S. Episcop Antim și însoțitorilor săi pentru osteneala ce și-au luat de a veni și oficia slujba sfințirii frumosului locaș, în care credincioșii își vor înălța de acum încolo gîndurile lor către Dumnezeu. P.C. Sa roagă pe înaltul oaspete să transmită Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian «toată dragostea și recunoștința pentru grija ce poartă Bisericii și preoților ei și mulțumește pentru ajutorul material dat acestei biserici din parohia Vișina II, la lucrările de pictură».

Ia apoi cuvîntul P. C. Consilier Stan C. Dimancea, care subliniază frumusețea noului locaș de închinare și mulțumește preotului paroh, Consiliului și Comitetului parohial, enoriașilor și tuturor celor care s-au străduit pentru această valoroasă realizare.

Pr. Nicolae Ivașcu, parohul bisericii, care ia cuvîntul în continuare, prezintă o amănunțită dare de seamă asupra felului cum au decurs lucrările de construcție începute încă în 1938, cînd s-a pus piatra fundamentală și pînă în momentul de față, cînd sfîntul locaș este gata în întregime și pus la dispoziția credincioșilor pentru nevoile lor sufletești. Părintele paroh subliniază că reușita acestor lucrări este rezultatul unității și colaborării dintre preot, membrii Consiliului parohial și enoriași, la care se adaugă substanțialul ajutor material, în sumă de 37.000 lei, pe care parohia l-a primit de la Arhiepiscopia Bucureștilor. Îndreptînd un gînd și pentru ostenitorii răposați, care nu au mai avut prilejul să se bucure de rodul strădaniilor lor, vorbitorul încheie cuvîntul său cu rugăciuni de mulțumire către Dumnezeu, pentru că i-a învrednicit pe toți ostenitorii să ajungă la acest moment de bucurie. Aduce, de asemenea, mulțumiri Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian pentru dragostea și ajutorul dat. Mulțumește P.S. Episcop Dr. Antim Tîrgovișteanul pentru bunăvoința de a-și fi luat osteneala să vină în mijlocul credincioșilor spre a le sfinți biserica. Mulțumește, de asemenea tuturor celorlalți oaspeți care au cinstit cu prezența și îndemnurile date această sărbătoare.

P.S. Episcop Dr. Antim Tîrgovișteanul, Vicar Patriarhal, luînd cuvîntul în încheiere, a spus printre altele: «Mare bucurie avem astăzi, pentru că prăznuim încununarea credinței, dragostei, muncii și răspunderilor părintelui Nicolae Ivașcu și a credincioșilor săi din această parohie.

Îmi vin în minte cuvintele Sfîntului Apostol Pavel adresate odinioară corintenilor: «Împărăția lui Dumnezeu nu înseamnă vorbe, ci fapte». Voi ați dovedit prin aceste fapte viața voastră creștinească. Această sfîntă biserică pe care ați împodobit-o cu chipul Domnului Hristos și al Maicii Domnului, este închinată Nașterii Sfintei Sale Maici.

Fapta voastră — a apreciat P.S. Sa — este o dovadă a credinței voastre, a muncii voastre, a jertfei și a dragostei voastre, fără de care nu se putea face această lucrare.

Aduc, de aceea, cuvînt de laudă tuturor ostenitorilor și contribuabililor, cărora le împărtășesc binecuvîntările Prea Fericitului Patriarh

Justinian, care, de la scaunul său de conducător, v-a trimis la vremea cuvenită darul său, dar de mare preț, care, alături de darul vostru, a făcut să se încheie lucrările. Faceți făgăduință Domnului Dumnezeu că veți frecventa sfânta biserică, ascultând sfintele slujbe și tâlcuirea Sfintei Evanghelii, că veți urma îndemnul de dragoste pentru aproapele și pentru pacea între popoare.

Mulțumim încăodată ctitorilor, donatorilor și tuturor ostenitorilor. Fie ca numele lor să fie înscrise în ceruri și Dumnezeu să răsplătească fiecăruia, după strădania și gândurile sale! Mulțumesc soborului de slujitori și tuturor credincioșilor care s-au rugat cu noi și căroră Cel de Sus să le îndeplinească cererile inimilor lor. Dumnezeu să ne învrednicească să arătăm aceeași dragoste pentru toate lucrările de obște din scumpa noastră Patrie, Republica Socialistă România».

După ce slujba religioasă a luat sfârșit, a avut lor o agapă frățească, în cursul căreia s-a toastat pentru Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian și pentru conducerea Departamentului Cultelor.

Cu acestea, festivitățile ocazionate de sfințirea bisericii din parohia Vișina II au luat sfârșit.

ASISTENT



BISERICA DIN CIOCHINA

Satul Ciochina se găsește pe șoseaua București-Constanța, în apropiere de orașul Slobozia, pe malul stîng al Ialomiții.

Comuna este complet electrificată, cu școală model, cămin cultural; numără cca. 650 familii, în marea majoritate muncitori agricoli, buni și vrednici gospodari, ceea ce le aduce o tot mai accentuată bună stare, oglindită în locuințe aspectuoase, înzestrate cu mobilă nouă, cu aparate de radio, televizoare, aragaze, etc.

Prima așezare a satului datează, — după informațiile date de preotul local Cosma Drăghicescu, — de prin anul 1804, cînd s-au grupat aici un mic număr de familii venite de la munte.

După a doua jumătate a veacului al XIX-lea, se cunosc date mai precise.⁽¹⁾

Astfel, se cunoaște că, pe la 1850, satul se găsea pe proprietatea unui oarecare Arsente Karagheorghievici.

Administrătorul moșiei acesteia, un oarecare Aron, a făcut cu locuitorii un pod peste râul Ialomița, căruia i s-a dat foc în anul 1854, în timpul războiului dintre ruși și turci, și ale cărui urme se văd pînă astăzi. Tot

în vremea acestuia, s-a făcut un corp de case pentru argați, atelier de fierărie, un local de consum, iar în cuprinsul satului a fost prevăzută o piață, unde în fiecare an, de Florii, se făcea tirg de vite și de mărfuri.

Primul preot al acestei așezări s-a numit Ispas și numele lui se găsește incrustat pe o cruce ce datează din anul 1834 și care se găsește pe drumul ce leagă satul de halta C.F.R. Ciocina.

Acesta a lăsat în locul său pe preotul Anton Ispas în vremea căruia biserica a ars în mai multe rînduri.

Prima dată, a ars în anul 1863, cînd a ars și armanul boieresc. Biserica a fost reconstruită cu ajutorul proprietarului Arsenie Karagheorghievici, care a donat cărămida și clopotul, ce a fost turnat în anul 1878 și care se păstrează pînă astăzi.

Pisania vechii biserici arată: «Cu ajutorul oamenilor, cu voia lui Dumnezeu și cu sprijinul proprietarului Arsenie Karagheorghievici, s-a construit această sîntă biserică cu hramul Sfîntului Ierarh Nicolae, lîngă biserica veche care a ars și la care și-au dat sprijin, printre alții, și următorii locuitori fruntași: Nicolae Grosu, Dobre Cîrjan, Dragomir Ioan, Dragomir Mircescu, Dobre Dascălu ș.a.».

Și această biserică a ars în anul 1888, rămînînd din ea numai zidurile, și același comitet a reconstruit-o, fiind redată cultului în anul 1891, după ce a fost pictată de pictorul Gh. Nicolescu-Buzău, care a și notat pe zidul bisericii: 19 septembrie 1891.

Preotul Anton Ispas a păstorit pînă în anul 1902, cînd i-a urmat pentru scurtă vreme fiul său, Matuică, mort de tînr.

Acestuia i-a urmat preotul Ioan N. Popescu, originar din satul Căzânești, care a păstorit pînă în anul 1940, cînd s-a pensionat și a murit în anul 1946.

Din anul 1940, a fost transferat de la Sfînta Mitropolie a Craiovei, Serviciul Administrativ, — preotul Cosma Drăghicescu, actualul paroh, în vremea căruia biserica a fost complet renovată.

Pentru lucrările de refacere, s-a cheltuit suma de lei 202.075, dintre care 13.000 au fost donați de Sfînta Arhiepiscopie a Bucureștilor pentru lucrările de pictură, lucrarea de refacere a picturii fiind executată de preotul pictor bisericesc Petre Sandu din București.

Sfîrșindu-se lucrarea de pictură a bisericii, părintele paroh Cosma Drăghicescu a solicitat Sfîntei Arhiepiscopii să se aprobe oficierea slujbei de resfințire a bisericii, iar Prea Fericitul Patriarh Justinian, dînd urmare acestei cereri, a dispus să fie delegat pentru acest lucru P. C. Preot Alexandru Ionescu, Vicar al Sfîntei Mitropolii.

Slujba de resfințire s-a oficiat în ziua de 5 decembrie 1965, de un sobor de preoți alcătuit din: P.C. Preot Alexandru Ionescu, Vicar al Sfîntei Mitropolii, P.C. Preot Stan Dimancea și P.C. Preot Leonida Mateescu, Consilieri Mitropolitani, P.C. Preot Petre Breteanu, Protoiereul raionului Slobozia, P.C. Preoți: Stelian Tintoiu-Căzânești, Gheorghe Ionescu-Bora, Ion Negoită-Cosînbești, Ion Popa-Gheorghe Lazăr, Ion Rășanu-Albești,

Simion Pătraşcu-Orezu, Vasile Voiculescu-Marsilieni și diaconul Petre Zamfira de la Catedrala Sfintei Patriarhii din București.

De dimineață s-a oficiat slujba aghiasmei și s-au citit rugăciunile pentru redeschiderea bisericii, după care s-a dat citire documentului cu următorul cuprins :

«Cu vrerea Tatălui, cu ajutorul Fiului și cu desăvirșirea Sfintului Duh, în anul mîntuirii 1965, luna decembrie, ziua 5, s-a resfințit biserica cu hramul Sfintul Nicolae din comuna Ciochina, raionul Slobozia, regiunea București, de către P.C. Preot Alexandru Ionescu, Vicar Mitropolitan, delegat al P. F. Părinte Justinian Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, dimpreună cu PP.CC. Preoți Stan Dimancea și Leonida Mateescu, Consilieri ai Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, Petre Breteanu, protoiereul raionului Slobozia și un sobor de preoți și diaconi.

Resfințirea acestui sfînt locaș este încununarea rivnei pentru Casa Domnului a credincioșilor și al neobositului lor păstor sufletesc, P. C. Preot Paroh Cosma P. Drăghicescu.

Actul solemn de astăzi consfințește o muncă susținută de peste 10 ani de zile, timp în care biserica a fost renovată de la temelie pînă la acoperiș, totalizînd o valoare de lei 170.000, rezultată din contribuția enoriașilor.

În ceea ce privește lucrările de pictură, valoarea se ridică la lei 32.000, din care Sfînta Arhiepiscopie a Bucureștilor a contribuit cu suma de lei 13.000.

Fie ca strădaniile tuturor ostenitorilor și sprijinitorilor pentru po-doaba Casei Domnului să fie bine primite de Atotputernicul Dumnezeu, numele lor să fie înscrise în cartea vieții.

S-a oficiat după aceea Sfînta Liturghie, predica zilei fiind rostită de către P.C. Preot Stan Dimancea, Consilier Mitropolitan.

După oficierea Sfintei Liturghii, a luat cuvîntul P.C. Protoiereu Petre Breteanu, care, în încheierea cuvîntării sale, a menționat frumoasa, rodnică și lăudabila activitate a preotului paroh Cosma Drăghicescu.

După aceea, a luat cuvîntul preotul paroh Cosma Drăghicescu, care, între altele, a spus: «S-au împlinit în toamna aceasta 25 de ani de cînd am pășit pragul acestei biserici, venind de la Sfînta Mitropolie a Olteniei — Craiova —, Serviciul Administrativ, pentru motive familiale, și am satisfacția că și în momentul de față, părinții mei, amîndoi octogenari, sînt prezenți la această sfîntă sărbătoare.

Aduceam cu mine de acolo experiența unor distinși slujitori ai sfintei Biserici și, pornind la acțiune, am realizat în cursul acestor ani lucrări pe care vi le voi prezenta, cu gîndul la respectul ce fiecare preot trebuie să-l aibă față de cei pe care-i păstorește și la justificarea calităților de păstor spiritual ce o deține.

Sînt stăpînit de o adîncă emoție că raportarea acestei activități am deosebita cinste s-o fac în fața unor distinși reprezentanți ai conducerii

noastre bisericești și asigur că această prezență constituie pentru mine oferirea tuturor posibilităților de care dispun pentru a proba tot restul vieții mele mandatul sfânt ce mi s-a încredințat de a conduce această parohie.

Actul solemn care încheie lucrările de pictură de la biserica noastră ne pune în față biserica cum era acum 20 de ani și cum este astăzi.

Făcînd istoricul bisericii și arătînd ce s-a înfăptuit la această biserică, menționează că în aceste momente «omagiul meu de recunoștință se pleacă cu respect și în fața unor aleși fii ai acestei biserici care, alături de cei de azi, n-au preocupat nici un efort pentru ca biserica să-și recapete înfățișarea de azi, — fii care au trecut în viața de dincolo și între care amintim pe: Ion Niculescu, Vasile R. Stan, Chiriac Ionescu, Radu Olteanu, Cristache T. Voicu, ș.a....

Este greu de scos în evidență eforturile susținute ale unor credincioși în această lucrare, pentru că toți și-au făcut datoria, iar azi, toți primesc satisfacția că fiecăruia îi aparține realizarea prezentă.

În continuarea cuvîntării sale, părintele paroh aduce mulțumiri tuturor celor ce l-au ajutat.

«Vă rog să asigurați — a spus părintele Drăghicescu — pe Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, sub a cărui înțeleaptă și părintească oblăduire ne desfășurăm activitatea, de iubirea, recunoștința și ascultarea noastră. Mulțumindu-vă din toată inima pentru sprijinul ce mi-ați dat, pentru înalta cinste de a patrona această sărbătoare, slujind Domnului la acest act solemn din parohia Ciocina, vă rog să primiți asigurarea că, deși plecați de aici la treburile care vă așteaptă, spre binele nostru al tuturor, fiecare din cei de față vă va păstra în inimă cu respectul și afecțiunea cuvenită.

Mulțumesc scumpilor mei enoriași care m-au înțeles și m-au sprijinit în toată lucrarea mea».

Cel din urmă a vorbit Părintele Vicar Alexandru Ionescu, care a transmis binecuvîntarea Prea Fericitului Patriarh Justinian, care se bucură mult de fapte ca acestea.

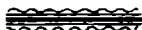
În continuarea cuvîntării sale, Prea Cucernicia Sa a vorbit de folosul rugăciunii în biserică, face cunoscut că preotul Cosma Drăghicescu, pentru activitatea sa, a fost recomandat Sinodului Mitropolitan, spre a i se acorda cea mai înaltă distincție bisericească — rangul de iconom stavrofor și făgăduiește că va raporta Prea Fericitului Patriarh despre lucrarea frumoasă ce s-a realizat la parohia Ciocina. La rîndul său, felicită călduros pe enoriașii, consilierii și epitropii, în frunte cu vrednicul lor preot, pentru tot ce au înfăptuit la această parohie, îndemnîndu-i și urîndu-le să aibă parte de încă multe alte realizări obștești.

S-a oficiat polihroniu pentru Conducerea de Stat, pentru Prea Fericitul Patriarh Justinian, pentru slujitorii și enoriașii bisericii Ciocina, cum și pentru toți cei ce au participat la această solemnitate.

La sfârșit, s-a oficiat parastasul pentru ctitorii răposați ai bisericii. A urmat o agapă în casa părintelui Cosma Drăghicescu.

Sărbătoarea aceasta a rămas adînc întipărită în sufletele tuturor participanților.

ASISTENT



TÎRNOSIREA BISERICII DIN TĂMĂȘEȘTI

Pe o colină a malului stîng al râului Glavacioc, la o distanță de cca. 2 km. sud de gara Videle, din regiunea București, se găsește satul Tămășești, a cărui așezare este veche de aproximativ 300 de ani.

Cînd a luat ființă satul nu se cunoaște precis; se știe numai că în vremurile acelea, așezarea satului era înconjurată de păduri nesfîrșite (vestitul codrul al Vlăsiei), că în aceste păduri trăiau multe animale sălbatice, că unele din acestea — în deosebi lupii și mistreții — aveau deseori întîlniri cu oamenii, vătămîndu-le mai ales în vremuri de iarnă gospodăriile.

Pînă astăzi, există în mijlocul satului o ripă numită «ripa porcului», fiindcă pe aici mistreții treceau, venind să se adape în apa Glavaciocului.

Legenda spune că numele satului s-ar datora faptului că acesta a ființat pe vremuri pe moșia unui proprietar numit Thomas Paris, care a locuit tot timpul la Paris; tot pe moșia acestuia se găsea și satul vecin, numit Parisești, și că deci numele de Tămășești s-ar datora numelui de Toma al proprietarului din acea vreme, iar Parisești celui de al doilea nume al aceluiași proprietar.

O altă legendă cu privire la numele satului este aceea că în pădurile ce existau în vremea cînd a luat ființă satul se găseau copaci (probabil din familia bradului), din trunchiul cărora se scurgea un suc (rășină), cu miros de tămîie și că deci de la acești copaci și-a luat și satul numele, zicîndu-i-se întru început Tămășești, iar mai tîrziu Tămășești.

Mai verosimilă este prima legendă, că adică numele satului provine de la Thomas, fostul proprietar, așa cum se numesc și satele dimprejur: Fotăchești de la Fotache, Furculești de la Furculescu, Cartojani de la Cartojanu, Parisești de la Paris, deci Tămășești de la Thomas.

Biserica veche a satului a fost din birne; cu curgerea vremii, s-a ruinat, așa că prin anul 1910, oamenii au dărîmat-o, cu hotărîrea să construiască alta în locul ei.

Dar izbucnirea primului război mondial i-a împiedicat pe oameni de la dorința de a-și vedea construită o biserică în sat.

De abia în anul 1936 au pornit construcția noii biserici. Dar, o dată cu începerea lucrării, la cițiva ani după aceea, a început cel de al doilea război mondial, ceea ce a făcut ca lucrarea să se oprească din nou.

După anul 1948, au reînceput lucrările de construcție, sub îndrumarea protoiereului locului, iar din anul 1958 au continuat sub conducerea preotului paroh Petre Tecuceanu care a reușit să ducă la bun sfârșit lucrările de finisare ale acestei biserici începută în anul 1936.

În luna octombrie a anului curent, părintele Tecuceanu a făcut cunoscut Sfintei Arhiepiscopii că biserica a fost terminată și că urmează să fie sfințită.

Prea Fericitul Patriarh Justinian a dispus ca slujba de sfințire să fie oficiată de P. S. Episcop Dr. Antim Tirgovișteanul, Vicarul Sfintei Patriarhii.

Duminică, 7 noiembrie, Prea Sfinția Sa Episcopul Antim, însoțit de un sobor de preoți alcătuit din pp. cc. preoți: Al. Ionescu, Vicar al Sfintei Arhiepiscopii, Stan Dimancea și Petre Alexandru, consilieri ai Sfintei Arhiepiscopii, Ion Cristache, protoiereul raionului Videle-Drăgănești, I. Fierbințeanu-Videle, N. Stănescu-Furculești, Mihail Vișan-Fotăchești, Constantin Popescu-Spînești, Petre Nicolescu, pensionar, și arhidiacon Evghenie Dascălu și Costel Dumitrescu de la Catedrala Sfintei Patriarhii, a oficiat slujba de sfințire, potrivit rînduieilor prevăzute de tradiția canonică a sfintei noastre Biserici Ortodoxe, prin oficierea aghiasmei, ocolirea și ungerea cu Sfîntul Mir a bisericii, spălarea sfintei mese.

S-a dat citire după aceea documentului cu următorul cuprins: «În numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh, Treimea cea de o ființă și nedespărțită, începutu-s-a zidirea acestui dumnezeiesc locaș cu hramul Sfîntului Mare Ierarh Nicolae, — din satul Tămășești, raionul Videle, în anul 1936, pe locul vechii biserici din birne, ruinată de vreme și prăbușită din anul 1910.

Din pricina războiului dintre anii 1941—1945, lucrările de zidărie au durat pînă în anul 1958, cînd s-a trecut la împodobirea sfintei biserici cu zugrăveala în fresco, de către pictorul Dimitrie Hornung.

Cheltuielile pentru ridicarea și împodobirea sfintei biserici au fost făcute din daniile credincioșilor din parohie, și din contribuția altor binevoitori din afara parohiei, precum și din ajutorul părintesc acordat acestei obște creștinești de către Sfînta Arhiepiscopie a Bucureștilor, cu aprobarea Prea Fericitului Patriarh Justinian.

S-au ostenit cu zidăria sfîntului locaș credincioșii satului, la îndemnul d-lui inginer Ioan Diaconiță și al comitetului de construcție, cum și la stăruința preotului iconom stavrofor Petre D. Tecuceanu, parohul bisericii, și a consiliului parohial.

Slujba de tîrnosire s-a făcut în ziua de 7 noiembrie 1965 de către P. S. Episcop Dr. Antim Nica, Vicar Patriarhal, înconjurat de sobor de preoți și diaconi.

«Binecuvîntează, Doamne, pe cei ce au trudit pentru înălțarea și înfrumusețarea acestui sfînt locaș».

Urmează semnăturile celor ce au fost de față.

S-a oficiat după aceea Sfînta Liturghie, predica zilei fiind rostită de către preotul Constantin Popescu-Parisești.

După aceea, P. C. Protopop Ion Cristache, salutînd prezența P. S. Episcop Antim la această sărbătoare a parohiei Tămășești, a făcut o scurtă dare de seamă asupra activității preoților din protopopiat, scoțînd în evidență frumoasa și rodnică activitate a preotului Petre Tecuceanu, parohul bisericii din Tămășești.

A luat cuvîntul apoi preotul Petre Tecuceanu, care a făcut o dare de seamă, arătînd că pentru lucrarea aceasta, 60.000 lei au fost donați de Sfînta Arhiepiscopie a Bucureștilor, ceea ce-l obligă să aducă recunoșcătoare mulțumiri Prea Fericitului Patriarh Justinian.

În continuarea cuvîntării sale, preotul Tecuceanu a scos în evidență sprijinul moral și material ce l-a avut din partea bunilor credincioși ai acestei parohii, dintre care menționează pe Ioan Diaconiță, inițiatorul comitetului de construcție.

Tuturor le-a exprimat profunde mulțumiri pentru sprijinul moral și material, cum și organelor locale care i-au arătat înțelegere, ca și preoților din protopopiatul Videle.

În încheierea cuvîntării sale, părintele Tecuceanu a mulțumit P. S. Episcop Antim pentru dragostea și înțelegerea arătată în aceea că a binevoit să vină și să officieze slujba de sfințire a bisericii.

Epitropul casier Cristea Bădănoiu a arătat că enoriașii parohiei Tămășești, mîndri de preotul lor, aduc calde mulțumiri Prea Fericitului Patriarh Justinian, Prea Sfințitului Episcop Antim și tuturor slujitorilor participanți la această slujbă, făgăduind că enoriașii acestei sfinte biserici își vor îndeplini îndatoririle lor de buni creștini și că vor sprijini cu dragoste și alte lucrări de folos obștească pentru binele și prosperitatea satului lor.

A luat cuvîntul după aceea P. C. Preot Alexandru Ionescu, Vicar al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, care a arătat că — potrivit celor spuse de Mîntuitorul — numele tuturor celor ce s-au ostenit vor fi scrise în ceruri, unde de asemenea se bucură și cei care în decursul anilor au trecut din viața aceasta, adăogîndu-se moșilor și strămoșilor lor.

Luînd cuvîntul, — P. S. Episcop Dr. Antim Nica, Vicar Patriarhal, ca delegat al Prea Fericitului Patriarh Justinian, își exprimă deosebita mulțumire duhovnicească pentru realizarea enoriașilor bisericii din Tămășești.

Vorbînd despre rolul sfintei Biserici în viața credincioșilor, cum și despre obligațiile acestora de a frecventa sfînta biserică, trăind o viață demnă de numele de creștin, P. S. Sa menționează că acolo unde creștinii, în frunte cu preotul lor, se ostenesc pentru lucrarea cea bună, Sfînta Arhiepiscopie, cu binecuvîntarea Prea Fericitului Patriarh, ajută din toată inima pe credincioșii respectivi.

În continuare, P. S. Sa recomandă enoriașilor să ajute cu aceeași însuflețire și celelalte lucrări obștești ce se inițiază și se realizează în comun, pentru mai-binele tuturor.

Cerind ajutorul lui Dumnezeu ca în lume să fie pace, căci pacea este chezașia prosperității și buneii stări a tuturor, P. S. Episcop Antim făgăduiește că va încunoștiința pe Prea Fericitul Patriarh despre tot ce au înfăptuit enoriașii bisericii din Tămășești.

În încheierea acestei frumoase sărbători, P. C. Consilier Stan Dimancea, într-o scurtă cuvîntare, scote în evidență rodnică activitate a preotului Petre Tecuceanu, făcînd cunoscut că acestuia i s-a acordat rangul de iconom stavrofor și roagă pe P. S. Episcop să-l hirotesească.

P. S. Sa citește rugăciunea de hirotesie și înmînează părintelui Tecuceanu insignele acestui rang bisericesc: crucea, bedernița și brîul albastru.

P. C. Diacon Dascălu și Dumitrescu rostesc Polihroniul pentru Conducătorii Republicii Socialiste România, pentru Prea Fericitul Patriarh Justinian, pentru slujitorii, enoriașii, epitropii și consilierii parohiali ai bisericii Tămășești, cum și pentru toți cei ce au luat parte la această sfințită și dumnezeiască slujbă.

S-a oficiat după aceea un parastas pentru ctitorii răposați ai acestei sfinte biserici.

Această frumoasă sărbătoare a enoriașilor bisericii Tămășești s-a încheiat cu o agapă în locuința parohială.

ASISTENT



PATRUZECI DE ANI DE LA ABSOLVIREA SEMINARULUI „NIFON MITROPOLITUL“

O frumoasă sărbătorire colegială a avut loc în ziua de joi, 2 decembrie 1965, la Institutul teologic din București, prilejuită de aniversarea a 40 de ani de la absolvirea Seminarului Nifon Mitropolitul a promoției din sesiunea iunie 1925.

Împreună cu cîțiva dintre colegii lor care au absolvit seminarul în septembrie 1924, prin promovarea în acel an a ultimelor două clase, — la această aniversare au fost prezenți vreo 36 colegi, preoți și civili, unii veniți cu soțiile. S-au întîlnit colegi care nu se mai văzuseră de multă vreme, unii de la absolvire, și aproape că nu se mai cunoșteau.

În dimineața acelei zile, în biserica Sf. Ecaterina — paraclisul Institutului și Seminarului teologic — s-a oficiat un impresionant serviciu

divin — Utrenie. Sf. Liturghie și parastas — drept mulțumire pentru faptul că Dumnezeu a ajutat celor de față să străbată atîția ani și să se adune pentru o clipă împreună, cum și pentru pomenirea profesorilor și colegilor de școală, care astăzi nu se mai află printre cei vii, spre a se bucura de această mișcătoare revedere.

Slujba religioasă a fost oficiată de «colegii»: pr. Al. Ionescu, Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor; pr. Gh. Iliescu-Izvoare de la biserica Albă din Capitală; pr. Gh. Iordănescu, parohul bisericii Nașterea Maicii Domnului din Slănic-Prahova, cărora li s-a adăogat diac. Al. Munteanu, secretarul șef al Institutului teologic. Răspunsurile au fost date de ceilalți colegi, sub conducerea pr. Eugen Bărbulescu, profesorul foștilor elevi, de acum 40 de ani, care împreună cu d-nii Aurel Garoescu și Teofan Topciu, sînt singurii profesori nifoniști rămași în viață, din cei vreo 30 dascăli cîți aveau seminarul Nifon în vremea aceea.

Slujba parastasului a fost făcută după toată rînduiala liturgică-tipiconală. La citirea pomelnicului profesorilor, eforilor și elevilor decedați între timp, se putea observa pe fețele celor de față o mișcătoare înduioșare, din ochii unora strecurîndu-se pe obraji discrete mîrgăritare de lacrimi: era semnul celei mai strînse comuniuni dintre cei în viață și cei plecați.

După serviciul divin, înainte de trecerea în clasă, nifoniștii promoției 1925, împreună cu profesorii lor și-au lăsat prinsă imaginea chipurilor lor, «ediția 1965», pe pelicula aparatelor de fotografiat.

Într-o sală de clasă de la seminar a urmat apoi o «oră de curs». S-a strigat catalogul; înainte de predarea lecției, căci de «examinat» în această oră «n-a fost examinat nimeni», părintele profesor Eugen Bărbulescu, pe vremuri dascăl de limbile clasice la «inferior» și de Liturgică, Pastorală și Predici la «superior», a stat de vorbă cu «elevii» anului 1965. Exprimîndu-și bucuria revederii și împărtășind împreună cu ceilalți colegi ai p. c. sale sentimente de caldă duiosie pentru anii rămași în urmă, cu tot cortegiul lor de amintiri, octogenarul dascăl a subliniat plin de mîndrie că «cei mai mulți dintre elevii de pe băncile «Nifonului», îmbrățișînd cariera sacerdotală, au devenit slujitori de elită ai Bisericii Mîntuitorului Hristos, unii ocupînd în același timp însemnate funcții de răspundere în administrația bisericească, ca de pildă preotul Alexandru Ionescu, care — pe rînd — a îndeplinit funcțiile de protopop, consilier mitropolitan, și acum pe cea de vicar mitropolitan, iar pe linie civilă-cetățenească mandatul de deputat în Marea Adunare Națională; sau preotul Gheorghe Iliescu-Izvoare, slujitor distins, fost protopop, consilier mitropolitan și președinte al Casei de ajutor a clerului; sau preotul Nițșor Cazacu, consilier și secretar al Cabinetului patriarhal, sub trei patriarhi.

Alții, ca de pildă părintele diacon Emilian Vasilescu, sau regretatul Gheorghe Arghiropol, au urcat treptele universitare, ajungînd profesori

de teologie. Cțiva dintre nifoniștii seriei 1924—1925, care nu au îmbrățișat nici haina preotească și nici cariera didactică teologică, s-au remarcat și se remarcă în diferite funcții nebisericești.

În continuare, părintele Eugen Bărbulescu, a predat elevilor așezați respectuos în bănci o lecție de teologie practică despre Sfânta Liturghie și activitatea omiletică și pastorală a preotului, în care a ținut să sublinieze atât importanța îndeplinirii pravilei preotești pentru slujirea Sfintei Liturghii, cât și importanța activității pastorale a preotului în mijlocul credincioșilor după exemplul și îndemnul Întâistătătorului Bisericii noastre, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian.

Ca preocupări pastorale permanente, a subliniat în continuare părintele profesor Bărbulescu, trebuie să figureze lupta împotriva viciilor și a păcatelor și mai ales lupta pentru buna înțelegere și pace, cheazăia vieții fericite și a mintuirii noastre. Și pentru aceasta, avem cel mai strălucit exemplu în activitatea fără preget a Prea Fericitului Părinte Patriarh.

Au mai vorbit d-nii profesori Aurel Garoescu și Teofan Topciu, care au dat sfaturi și îndemnuri pentru o cât mai bună activitate pastorală și cetățenească.

Într-o atmosferă de farmec și de nostalgie după anii de odinioară, elevii și-au depănat amintiri din viața de seminar. La sfârșit, cu toții au intonat imnul Seminarului Nifon.

Revederea colegială a absolvenților nifoniști de acum 40 de ani s-a încheiat cu o agapă servită în sufrageria internatului Institutului teologic. La agapă au mai fost invitați: P. C. Diac. N. I. Nicolaescu, rectorul Institutului teologic; P. C. Prof. Pr. Dumitru Popescu, directorul Seminarului Teologic.

Agapa s-a deschis printr-o rugăciune de binecuvîntare. În timpul mesei, au luat cuvîntul mai mulți vorbitori. Cel dintîi a vorbit P. C. Pr. Al. Ionescu, Vicar mitropolitan, care în cuvinte mișcătoare a trecut în revistă testamentul mitropolitului Nifon, ctitorul seminarului, stăruind asupra punctelor privitoare la luminarea poporului, «pentru care ctitorul și-a închinat toată viața, cheltuindu-și toată agoniseala materială». Au mai luat cuvîntul P. C. Prof. Rector N. I. Nicolaescu, în calitate de gazdă, P. C. Director al Seminarului, Pr. Dumitru Popescu, vlăstar din ultima serie de absolvenți ai seminarului Nifon, seria 1948, apoi: prof. Gh. Guțu, avocat, V. Melinte, diac, prof. Em. Vasilescu, și alții, care, cu toții, au elogiât pe profesorii și instituția unde și-au primit educația și instruirea școlară.

Presărînd cuvîntările lor cu frumoase amintiri, masa comună s-a desfășurat într-o atmosferă de seninătate, de entuziasm, de cordialitate și sub semnul dorinței unei noi reîntîlniri în 1975, la sărbătorirea unei jumătăți de veac de la absolvire. În această atmosferă de voie bună, toți cei de față au trimis o telegramă de mulțumire și de recunoștință Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian.

După intonarea Imnului patriarhal și a rugăciunii de la sfârșitul mesei, agapa colegială a luat sfârșit.

Despărțirea foștilor colegi a fost tot așa de mișcătoare ca și revederea, o undă de nostalgie și de îndoială străbătînd unele inimi, căci, cine știe:

«Dintre sute de catarge
Care lasă malurile
Cîte, oare, le vor sparge
Vînturile, valurile?»

ASISTENT



O PIOASĂ AMINTIRE

În ziua de 31 octombrie 1965, a avut loc o pioasă solemnitate, prilejuită de așezarea a 12 cruci de piatră la mormintele unor ostași români morți în Austria, în timpul primului război mondial, și înmormîntați în Cimitirul Central din Viena (poarta III, grupa 68).

Crucile vechi de lemn, așezate inițial, se deterioraseră și ofereau o priveliște neplăcută.

De aceea, la propunerea părintelui profesor doctor Gh. Moiescu, parohul bisericii ortodoxe române din Viena, și a membrilor coloniei și ai parohiei ortodoxe de acolo, Prea Fericitul Patriarh Justinian a hotărît să se facă în țară 12 cruci de piatră, care să înlocuiască pe cele vechi, ceea ce s-a și împlinit, fiind trimise la Viena pentru acest scop.

Acolo, cu sprijinul Societății Mormintelor pentru ostași morți în război, acestor cruci li s-au pus fundamente de beton, iar terenul respectiv a fost curățit și semănat cu iarbă și flori; numai pentru această lucrare, Societatea Mormintelor a cheltuit suma de 34.000 șilingi.

Cu prilejul sărbătorii romano-catolice a tuturor sfinților (31 octombrie), care se continuă cu sărbătoarea pomenirii tuturor morților (1 noiembrie), părintele profesor Moiescu — cu aprobarea Prea Fericitului Patriarh — a rînduit să se officieze un parastas pentru pomenirea ostașilor români înmormîntați în acel cimitir, solicitînd ca la această solemnitate să ia parte și un delegat al Prea Fericitului Sale, — ceea ce s-a și aprobat, dîndu-se delegație în acest scop părintelui Alexandru Ionescu, Vicar al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor.

Astfel, în ziua de 31 octombrie 1965, în prezența președintelui Societății Mormintelor ostașilor morți din Austria, a reprezentantului Ambasadei Române din Viena, a președintelui și a membrilor coloniei române,

precum și a o mulțime de enoriași ai parohiei ortodoxe române din Viena, s-a oficiat serviciul parastasului de către pp. cc. preoți Gh. Moisescu și Alexandru Ionescu, răspunsurile fiind date de corul parohiei ortodoxe române din Viena.

După oficierea serviciului religios, a luat cuvîntul p. c. profesor doctor Gh. Moisescu, care, într-o emoționantă cuvîntare, a vorbit despre jertfa acestor ostași, aducînd totodată recunoșcătoare mulțumiri Prea Fericitului Patriarh Justinian pentru dragostea și înțelegerea părintească cu care a îmbrățișat inițiativa coloniei și parohiei ortodoxe române din Viena de a se înlocui vechile cruci de lemn cu actualele cruci de piatră.

A adus apoi calde mulțumiri președintelui și conducerii Societății Mormintelor pentru ostașii morți, exprimînd recunoștința pentru sprijinul benevol acordat executării lucrării de fundamentare pe beton, precum și pentru amenajarea terenului.

A luat cuvîntul după aceea d-l Hans Socol, președintele Societății, care a spus, printre altele, că lucrarea aceasta este o mărturie grăitoare a legăturilor de prietenie dintre poporul român și poporul austriac, iar consolidarea acestor legături trebuie asigurată prin pace și bună înțelegere, îndepărîndu-se din cugetele oamenilor orice gînd rău de ură și de vrajbă.

Ultimul cuvînt l-a rostit p. c. preot Alexandru Ionescu, care a spus că Prea Fericitul Patriarh Justinian a îmbrățișat cu multă căldură sufletească cererea parohiei ortodoxe române din Viena de a se înlocui vechile cruci de lemn cu aceste cruci de piatră la mormintele ostașilor români morți în timpul primului război mondial și îngropați în acest cimitir, departe de locurile unde ei s-au născut și unde și-au trăit frumoșii ani ai copilăriei și tinereții lor, departe de cei ce le-au fost dragi pe această lume — părinți, soții și copii —, care zadarnic i-au mai așteptat să-i vadă venind acasă.

«Prea Fericitul Patriarh Justinian — a spus p. c. preot Alexandru Ionescu —, cu toate că este la București și deci destul de departe de aici, cu sufletul însă și cu întreaga sa simțire este aici în mijlocul dvs. și, prin glasul meu, dă slavă lui Dumnezeu că v-ați văzut împlinită această dorință a dvs.»

În continuare, menționînd că adevărata dragoste ce o purtăm acestor ostași constă în pomenirea ce li s-a făcut, cum și în îngrijirea mormintelor cu flori, luminate cu făclii și spălate cu lacrimile recunoștinței noastre, — părintele Al. Ionescu invocă ajutorul lui Dumnezeu ca în lume să nu se mai întîmple fapte și lucruri ca acelea ce au dus la jertfa acestor ostași, ca în lume să nu mai fie ură și războaie, să nu mai fie ucideri și distrugerii, lacrimi și suferințe, ci, dimpotrivă, în lume să fie înțelegere și frățietate între oameni și popoare, să fie dragoste și bucurie, să fie numai pace pe pămînt, căci numai la lucruri ca acestea Dumnezeu privește cu plăcere.

Arătînd că cu asemenea gînduri vine din partea Întîistătătorului Bisericii Ortodoxe Române, — în încheiere, părintele Al. Ionescu transmite

din partea Prea Fericitului Patriarh Justinian mulțumiri și binecuvântări enoriașilor, consilierilor parohiali și vrednicului preot paroh al bisericii ortodoxe române din Viena, preotul dr. Gh. Moisescu, membrilor coloniei române din Viena, conducătorilor Societății Mormintelor de război din Austria și tuturor celor ce au ajutat la înfăptuirea acestei vrednice de laudă lucrări.

După slujbă și cuvântări, s-au împărțit participanților colivă, colaci și câte un pahar cu vin, potrivit datinei noastre creștine ortodoxe.

La orele 14, a avut loc în locuința parohială o agapă, la care au participat reprezentantul Ambasadei Române din Viena, președintele Societății din Austria a mormintelor de război, membrii consiliului parohial și ai comitetului coloniei române din Austria.

Cu acest prilej, s-au rostit cuvântări din partea parohiei, a Societății Mormintelor de război și a delegatului Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, aducându-se mulțumiri celor ce s-au ostenit și au sprijinit reușita acestei nobile lucrări, închinându-se totodată pentru îndelunga înziliră și sănătate a Prea Fericitului Patriarh Justinian, a conducătorilor celor două state, român și austriac, pentru pace, buna înțelegere și frăția între cele două popoare.

ASISTENT





NOTE DE LECTOR, RECENZII, REVISTA REVISTELOR

Revizuirea Bibliiei lui Luther. — În ziua «Sărbătorii Reformației» (31.X.1965) a fost dată spre întrebuițare *Biblia lui Luther* într-o traducere revizuită. Până cîteva decenii în urmă, Biserica Protestantă de limba germană practic nu utiliza alt text biblic decît pe cel al lui Luther. Abia în timpul mai recent a apărut o serie de traduceri moderne ale Bibliiei în cadrul protestantismului. Totuși acestea n-au putut să îndepărteze textul lui Luther și să-l înlocuiască în uzul bisericesc. Luther însuși, la fiecare nouă ediție a Bibliiei tradusă de el, revedea, cu prietenii săi, textul, pentru ca mesajul Bibliiei să fie cit mai bine înțeles. După moartea lui Luther, timp îndelungat n-a îndrăznit nimeni să schimbe ceva în ultimul text biblic revăzut de Luther.

Primul Institut biblic german, înființat în anul 1710 la Halle, a încercat să dea edițiilor sale biblice un text cit mai veridic, fără să poată împiedica însă ca la începutul secolului al XIX-lea să circule cam 11 diferite versiuni ale Bibliiei lui Luther, care se deosebeau foarte mult în privința textului, deși fiecare se referea la Luther. În situația aceasta, Asociațiile biblice și Bisericile Protestante au întreprins împreună revizuirea radicală a Bibliiei lui Luther (1862—1892). La începutul secolului nostru, s-a întreprins o nouă revizuire a textului lui Luther, — text rămas în circulație pînă de curind. Cu trei decenii în urmă s-a întreprins o nouă revizuire a textului lui Luther, publicîndu-se în 1956 Noul Testament, iar mai recent și Vechiul Testament. Textul Evangheliilor a fost modificat puțin, al Epistolelor mai mult, iar al Vechiului Testament foarte mult. În general s-a urmărit adaptarea cuvintelor și expresiilor învechite la graiul prezentului, adică — cum s-a spus — «adevărul vechi să apară într-o limbă împede înțeleasă, căci cum i se poate pretinde unui creștin de azi să se transpună la citirea Bibliiei în graiul unui timp trecut». Dacă scopul acesta a fost realizat, va proba utilizarea practică a Bibliiei lui Luther în noua revizuire a textului său, mai ales că unii ar fi voit Biblia într-o traducere total nouă fără referire la traducerea lui Luther (N. Z. 31/X.965).

*
— O Biblie tipărită la Veneția în anul 1476 a fost vîndută la o licitație din Londra cu 23.000 pfunzi.

*
— D. Dinkler, profesor de istorie bisericească la Facultatea de teologie din Heidelberg a ținut o conferință cu titlul: *Săpăturile de sub catedrala Sfîntului Petru din Roma*. Spre deosebire de presupunerile că, cu ocazia acestor săpături, s-ar fi aflat «osemintele istorice» ale Sfîntului Apostol Petru, Prof. Dinkler afirmă

că cercetarea istorică nu poate cunoaște cu certitudine locul, anul și împrejurările martiriului Apostolului Petru. Dacă se acceptă că Apostolul Petru a fost ucis în cercul împăratului Nero — deci pe locul Vaticanului de azi — atunci nu-i probabil ca Nero să fi îngăduit înhumarea celui ucis în parcul imperial. Mai adaugă conferențiarul că în acel prim veac, în care creștinii condamnău cultul morților practicat la păgini, nu-i tocmai probabil să fi existat cimitire organizate. Așadar — spune conferențiarul — osemintele Sfintului Apostol Petru sînt definitiv pierdute. Dacă Sfintul Apostol Petru a fost totuși înmormîntat, mormîntul lui foare probabil a dispărut (N.Z. 13/XI.965).

— Editura «F. A. Brockhaus» din Lipsca (R.D.G.) și-a sărbătorit în 1965 jubileul de 160 de ani de existență. Înființată în 1805 de Friedrich Arnold Brockhaus la Amsterdam, s-a mutat în 1811 la Altenburg și în 1817 la Lipsca, unde se află și azi. E o editură bine cunoscută în lumea întreagă prin milioanele de volume editate, îndeosebi prin renumitele enciclopedii, prin lucrări de popularizarea științelor și ghiduri. În 1808—1811 a editat renumitul «Konversations-Lexikon, cea dintîi enciclopedie germană. Prin mulțimea volumelor editate la Lipsca, editura constituie un element substanțial al noțiunii «Lipsca, orașul cărții».

OB.

F. van der Meer-Christine M o h r m a n n, *Bildatlas der frühchristlichen Welt*. Gütersloher Verlaghaus Gerd Mohn, 1959, 220 p.

Volumul de față — rod al unei îndelungate cercetări științifice —, care oferă o cuprinzătoare privire de ansamblu asupra creștinătății din primele șase veacuri, începe cu epoca postapostolică și termină pe la anul 600.

Harta geografică, reproducerea fotografică și textul sînt cele trei elemente care oferă o fascinantă imagine despre viața, situațiile geografice și evenimentele istorice ale primelor comunități creștine, ca și despre arhitectura și arta creștinătății din acele timpuri.

Spre orientare inițială, 42 hărți geografice colorate (șase culori) deschid volumul, prezentînd răspîndirea creștinismului și dezvoltarea organizației bisericești, fixînd geografic primele comunități creștine, centrele episcopale, mitropolitane, primele așezări monahale, monumentele bisericești însemnate, localitățile în care au lucrat vechii scriitori bisericești, precum și pe acelea în care au trăit și murit martirii creștini din acea epocă ș.a.

Astfel primele hărți geografice indică cele mai vechi comunități creștine cunoscute din veacul I. Harta a III-a indică comunitățile ai căror chiriarihi au participat la sinoadele din veacul al IV-lea. Harta a VI-a indică localitățile în care vechii scriitori bisericești au elaborat lucrări teologice. — asemenea și localitățile din care au fost adresate epistole către alte comunități (*Epistola lui Herma*, *Fragmentul Muratoriu*, *Epistolele lui Clement* ș.a.). Hărțile a X-a, a XII-a, localitățile în care au lucrat scriitorii bisericești din veacul al IV-lea și al V-lea. Hărțile a XIII-a și a XIV-a indică localitățile cu primele monumente bisericești: basilice, mănăstiri, necropole, catacombe, manuscrise cu miniaturi, inscripții importante, mozaicuri, fresce, picturi murale ș.a. Alte hărți cuprind «locurile sfinte» indicate în Vechiul și Noul Testament. Evident, această prezentare cartografică a creștinătății din primele șase veacuri se bazează pe studiul profund și critic al documentelor vremii.

Imaginile fotografice și textele sînt împletite unele cu altele în volum. Autorii explică însă pe larg imaginile — 614 la număr —, aranjate după epoci, făcînd și o caracterizare generală a fiecărei epoci.

Multe imagini cuprind inscripții, fresce, mozaicuri, sarcofage, sigilii ș.a. publicate pentru prima dată. De exemplu imaginile 46—53 prezintă, sub diferite forme, Sfintul Botez; 54—61 Sfînta Euharistie; 101—108 redau monumente cu motive simbolice prin care creștinii din timpul lui Constantin cel Mare dădeau expresie cre-

dinții lor în existența vieții de dincolo, — fiind astfel cele mai vechi mărturii în privința aceasta. Imagina 171 prezintă crearea omului de către trei persoane — cea mai veche prezentare a Sfintei Treimi, subliniază autorii. Alte imagini prezintă diferite evenimente biblice din catacombe, sarcofage, apoi chipurile Sfinților Apostoli, ale unor sfinți etc. etc.

Textele, pe lângă explicarea imaginilor, dau pe scurt biografiile scriitorilor bisericești din primele șase veacuri, cu caracterizări succinte ale operelor lor cele mai însemnate și cu extrase din ele.

E o lucrare cu conținut dens, stil limpede, documentație precisă, oferind o imagine vie, bogată în amănunte și clară în sinteza de ansamblu asupra vieții creștine din primele șase veacuri, — ceea ce indică valoarea ei.

Registrele îngrijite: geografic, de persoane și de materie, ușurează utilizarea lucrării.

O.B.

Reviste, grupări și curente literare la începutul secolului al XX-lea în literatura română.

Problema pe care o prezentăm cititorilor revistei noastre constituie tema și obiectul capitolului al doilea — «Reviste, grupări, curente literare» (p. 11—103) — al lucrării: D. Micu, *Istoria literaturii române, vol. I (1900—1918)*, Editura didactică și pedagogică, București, 1964 (apărută în librării în 1965), 224 p.

Perioada 1900—1918 fiind o perioadă «relativ puțin cercetată în ansamblul ei de istoriografia literară» și deci puțin cunoscută marelui public, căruia «nu i-a fost încă înfățișat într-o privire sintetică peisajul literar de la începutul veacului nostru»¹, încercăm să prindem în paginile de mai jos câteva date și idei fundamentale, specifice literaturii românești de la începutul veacului nostru.

Pentru intuirea, înțelegerea și concluziile juste ce se impun asupra acestei frământate epoci literare în care se înfruntau sau se complăceau în contradicții și inadvertențe proprii unele publicații, scriitori și curente literare, autorul prezintă mai întâi *cadrul istoric* în care apare și se dezvoltă literatura românească de la începutul secolului al XX-lea.

Profesorul D. Micu se ocupă în primul rînd de condițiile social-economice și politice specifice acestui început de veac.

Pe plan economic, se dezvoltă capitalismul monopolist în faza imperialismului, în ciuda evidentei înapoieri industriale și tehnice din țara noastră din acea vreme. Pe plan social, asistăm la o interferență a intereselor elementelor capitaliste cu cele feudale — în folosul comun al claselor dominante —, care are drept consecință înrăutățirea din ce în ce mai mult a situației maselor populare.

Nemulțumirea maselor populare culminează cu marea răscoală țărănească din primăvara anului 1907, răscoală care face să troznească din temelii vechile orinduri. Alături de țărani răzvrățiți cu care împărțeau aceeași viață de opresiune și mizerie, se găsea clasa muncitoare, proletariatul în dezvoltare și afirmare.

Pe fundalul unor astfel de împrejurări și frământări și sub directa lor influență se desfășoară viața culturală și literară de la începutul acestui secol.

Afirmîndu-se încă înainte de 1900, Slavici, Caragiale (stabilit din 1904 la Berlin), Delavrancea, D. Zamfirescu, Vlahuță, Coșbuc rămîn fruntașii literaturii române din primul deceniu al secolului al XX-lea. Alături de ei se ridică și se impun: I. Al. Brătescu-Voinești, I. A. Bassarabescu, S. O. Iosif, E. Girleanu, M. Sadoveanu, D. Anghel, P. Cerna, I. Minulescu, Tudor Arghezi, Al. Davila, mai vîrsticul

1. Cf. *Cuvînt introductiv* în: Dumitru Micu, *Literatura română la începutul secolului al XX-lea — 1900—1916 — Publicații, grupări, curente*, București, 1964, Editura pentru literatură, p. 5.

C. Hoșaș, Victor Eftimiu, G. Ibrăileanu, N. Iorga, Ov. Densușianu, M. Dragomirescu ș. a., care își impart domeniile de activitate literară (p. 9—10).

După ce mai întâi amintește publicațiile apărute în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și la sfârșitul lui, publicații care își continuă activitatea și în primii ani ai secolului al XX-lea, anume: «Convorbiri literare», «Familia», «Literaturul», «Literatura și arta română», «Arhiva», «Albina», «Vatra», — autorul se ocupă de «revistele noi, născute în frământările caracteristice primilor ani ai noului secol»: «Semănătorul», «Viața românească», «Lucafărul», «Viața nouă», «Convorbiri critice», «Viața socială», cu care «începe o nouă perioadă în istoria literaturii române» (p. 11). Aceste reviste string în jurul lor grupuri de scriitori și dau naștere la adevărate curente literare.

*

O puternică influență a exercitat asupra literaturii române din primul deceniu al secolului al XX-lea revista «Semănătorul». Apărută la 2 decembrie 1901 în condițiile speciale care frământau societatea românească la sfârșitul secolului trecut și începutul secolului nostru, problema numărul unu fiind, cum am spus, problema țărănească, «Semănătorul» a marcat înainte de toate o atitudine ideologico-politică, — estetica publicației derivând nemijlocit din ideologia ei socială: era rezultatul climatului spiritual în care apăruse.

Revista a fost întemeiată de Al. Vlahuță și G. Coșbuc, care o conduc aproape un an, după care direcția ei o ia un comitet (Il. Chendi, St. O. Iosif ș.a.). Din 1905 «Semănătorul» apare sub conducerea lui N. Iorga până în octombrie 1906, când acesta se retrage. După el, cîrma revistei trece în seama lui I. Scurtu (pentru puțin timp) și a lui Aurel C. Popovici (din iunie 1909), în miinile căruia acesta avea să sucumbe în 1910.

Pe toată durata existenței sale, revista s-a bucurat de colaborarea unora dintre cei mai de seamă poeți și scriitori ai timpului.

Sub «directoratul» lui Vlahuță și Coșbuc, printre colaboratorii revistei se întîlnesc: B. Delavrancea, Al. Davila, St. O. Iosif (care semnează uneori și *I. Darie*), D. Anghel, P. Bujor, Ion Gorun, N. Iorga, Constanța Hodoș ș.a. (p. 18—19). Când conducerea revistei trece în seama unui comitet, criticul Ilarie Chendi, ajunge de drept «mentorul acestei publicații». Colaboratorii revistei rămîn, cu mici excepții, cam aceiași din primul an de apariție. Pînă în iunie 1909, cînd revista trece în miinile lui A. C. Popovici, printre colaboratori găsim pe M. Sadoveanu, Brătescu-Voinești, O. Goga, P. Cerna, Em. Girleanu, I. Agirbiceanu, C. Sandu-Aldea, pe simbolistii I. Minulescu, Elena Farago, Emil Isac, ceea ce «înederează că în pofida articolelor de directivă ce căutau să dea literaturii o orientare în concordanță cu ideologia naționalistă profesată de doctrinarii revistei, beletristica tipărită în «Semănătorul» se menține prin principalii ei creatori pe făgașul tradițiilor înaintate, democratice și realiste, nepunîndu-se la remorca vreunei propogande politice» (p. 20).

În timpul conducerii lui A. C. Popovici, cînd revista îmbracă, mai mult decît înainte, un pronunțat caracter naționalist și o orientare diversionistă, unii dintre valoroșii colaboratori — constată autorul acestei lucrări — o părăsesc, îndreptîndu-se spre alte publicații sau scoțînd ei înșiși publicații proprii. Locul acestora este luat de o întreagă armată de scriitori de mîna a doua, legați însă foarte strîns de ideologia și noua orientare a revistei (p. 20).

Înrudite cu «Semănătorul», făcînd parte din «constelația» acestuia, în Capitală și în provincie apar o serie de publicații noi: «Făt-Frumos» (1904, Birlad), «Junimea literară», (1904, Cernăuți), «Ramuri» (1905, Craiova), «Viața literară și artistică» (1906) și «Cumpăna» (1909, București). «Floarea darurilor» (1907, Vălenii de Munte), etc. (p. 21).

Mișcarea reprezentată de «Semănătorul» și de publicațiile înrudite cu el poartă numele de *semănătorism*.

Considerîndu-se inițiatorul mișcării semănătoriste, susținînd funcția socială a artei (p. 22) și a factorului moral și cultural în redresarea și regenerarea socie-

tății (p. 25), marele cărturar N. Iorga — arată Prof. D. Micu, citindu-l — spunea că «literatura trebuie să afirme sufletul unui popor în forme care corespund culturii timpului», scriitorii avind datoria «să dea neamului românesc o literatură care să pornească de la el, de la ce e mai răspicat și mai caracteristic în el» (p. 25).

În lumina acestor considerente, susținute și de Aurel C. Popovici, ultimul succes al lui N. Iorga la conducerea revistei, autorul conchide că acest curent «stimula îndeosebi o literatură antirealistă, retrograd-romantică, de idealizare a înăpăierii medievale a satului, a moșierimii și a trecutului feudal, menită să ascundă, dacă nu mizeria în care se zbătea țărănimea exploatată, măcar cauza fundamentală a acestei mizerii: marea proprietate moșierească» (p. 30).

Cu toată influența păgubitoare asupra literaturii românești de la începutul secolului nostru, «semănătorismul», ajuns curent dominant în viața literară, «n-a zmulit literatura noastră din făgașul marilor tradiții progresiste, deși a exercitat o anumită influență dăunătoare asupra dezvoltării ei» (p. 26).

Prin pana unora dintre scriitorii de prestigiu care au colaborat la «Semănătorul», deci pe făgașul acestui curent, au văzut lumina tiparului opere de valoare, «în cuprinsul cărora se găesc adesea elemente de critică socială ce depășesc mult limitele fixate de programul semănătorist» (p. 30).

Intr-un alt capitol Prof. D. Micu, se ocupă de revista «Viața Românească» și de aportul ei în literatura română. (Precizăm că nu-i vorba de actuala revistă «Viața românească», publicată de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România). Revista «Viața românească» de care ne ocupăm, a apărut la Iași în martie 1906; în 1933 ea a fost mutată la București. Promotorul și mentorul revistei a fost criticul Garabet Ibrăileanu. Ideologia literară a acestei reviste aparține criticului ieșean, care a vrut ca «Viața românească» să fie «expresia unei poziții răspicat antijunimiste, antimoderniste și antisemănătoriste» (p. 34).

Spre deosebire de «Semănătorul» și de «semănătorism», în care țăranul era idealizat, prezentat artificial, revista din Iași vedea un țăran cu totul deosebit: un țăran social, «țăranul sărac, țăranul care avea nevoie de reforme de ridicare, de transformare» (p. 35).

Susținând ideea că «o literatură e cu atât mai specific națională, cu cât are un caracter popular mai pronunțat» (p. 34), «îndreptînd atenția scriitorilor nu spre aspectele de suprafață, (...) ci spre conținutul adînc al acestei lumi, spre latura ei socială», revista «Viața românească» opunea romantismului semănătorist o literatură de orientare realistă. Promovînd o literatură realistă, progresistă și umanitară, «Viața românească» mergea pe tradițiile sănătoase ale «Daciei literare», sporindu-le și alimentîndu-se din democratismul acestora» (p. 35). Așa se explică de ce în jurul revistei «Viața românească» s-au grupat și au activat cei mai de seamă scriitori ai timpului, mulți din ei ruși de la «Semănătorul» și revistele înrudite.

Dintre scriitorii clasici, I. L. Caragiale, B. Delavrancea, G. Coșbuc, I. Al. Brătescu-Voinești; dintre scriitorii tineri, M. Sadoveanu, St. O. Iosif, D. Anghel, I. Minulescu, O. Goga, T. Arghezi, G. Galaction, Jean Bart, I. Agirbiceanu, G. Topirceanu, ș. a. au semnat în coloanele revistei.

Prin orientarea adoptată și prin colaboratori de talia celor amintiți, «Viața românească» s-a impus ca cea mai de seamă revistă literară a timpului în care a apărut o revistă care — în ciuda unor confuzii și idei greșite — milita pentru democrație și progres, pentru o cultură înaintată, fiind «o puternică fortăreață a realismului» (p. 36).

În capitolul «Poporanismul», după ce analizează originea, vechimea și esența acestei «mișcări politice și ideologice ce s-a manifestat în țările europene slab dezvoltate din punct de vedere capitalist» (p. 37), istoricul literar se ocupă de mișcarea poporanistă din România, al cărui prim propagator ideologic a fost Constantin Stere (1865—1936), «activist în mișcarea revoluționară rusă (...), cucerit pentru ideile narodnice», care, după un exil de zece ani în Siberia, în 1892 vine și se stabilește la Iași (p. 37).

Făcînd uz de suficiente citate din articolele și studiile care reflectă ideologia politico-socială a lui C. Stere publicate la «Viața românească», Prof. D. Micu atrage atenția că «de la început trebuie făcut distincție între poporanismul politic și poporanismul literar» (p. 42). Poporanismul ideologic-politic a fost formulat de C. Stere; poporanismul literar a fost elaborat de G. Ibrăileanu.

Adept declarat al concepției lui C. Stere pe plan politic, G. Ibrăileanu nu aplică această concepție în chip mecanic în studiile de analiză și îndrumare literară. «Democratismului proclamat de Stere principial, considerabil limitat însă în activitatea practică a politicianismului, Ibrăileanu se străduiește să-i dea în literatură conținut» (p. 43). În domeniul literar, G. Ibrăileanu înțelege prin poporanism «continuarea tradițiilor democratice și realiste ale literaturii noastre din secolul trecut» (p. 44). Dacă poporanismul literar nu-i decît o reinviere a curentului istoric-poporan al «Daciei literare» din veacul trecut, în ce constă, se întrebă D. Micu, contribuția proprie a «Vieții românești» la îndrumarea literaturii? Și răspunde: «Această contribuție s-a concretizat în special în accentuarea preocupării pentru social, mai ales cînd era vorba despre opere cu tematică rurală» (p. 45). Căci «poporanism însemna pentru G. Ibrăileanu, în literatură, simpatie și compasiune pentru cei mulți, dezmoșteniți, tendința de a răspîndi o atmosferă de înțelegere pentru ei, de a propaga în rîndurile intelectualității dorința generoasă de a contribui la ridicarea celor loviți, exploatați, la o existență mai bună» (p. 43).

În înțelesul pe care i-l dă Ibrăileanu, «înfiltrări poporaniste», găsește autorul lucrării de care ne ocupăm, în scrisul lui Jean Bart, C. Stere, Sp. Popescu, C. Hogaș, O. Goga, M. Sadoveanu, I. Agirbiceanu. Cu alte cuvinte, «în cuprinsul acestei orientări (...) intră tot ce, în perioada de care ne ocupăm, s-a produs mai bun sub aspectul conținutului de idei în literatura noastră, inclusiv opere apărute în publicațiile cu care «Viața românească» polemiza; intră în acest cuvînt larg chiar opere iniuriate de semănătorism și de poporanismul politic, dacă iniurierea dăunătoare nu afectează însăși esența viziunii ce dobîndește prin ele expresie» (p. 49).

În continuarea prezentării revistelor literare, autorul se ocupă de publicațiile pe care le-a condus sau al căror animator a fost Tudor Arghezi: «Linia dreaptă», «Viața nouă», «Viața socială».

În «Linia dreaptă» Tudor Arghezi publică fragmente din «Agate negre» cum și «articolele și note acide ce anunță marele său talent de pamfletar» (p. 49). În «Viața socială», apărută în februarie 1910 sub conducerea lui N. D. Cocea, a cărei orientare era axată pe o «colaborare liberă între artă și socialism» (p. 50), mai publică în afară de Arghezi, Gala Galaction, care «se afirmă ca unul dintre cei mai interesanți prozatori din istoria literaturii noastre» (p. 50), apoi poezii D. Anghel, I. Minulescu, Al. T. Stamatiad ș. a. Apar traduceri din: Ch. Baudelaire, Anatole France, J. M. Hérédia, B. Björnson, ș. a. În afară de poezie și proză originală și traduceri, revista mai publică articole de concepție socialistă (p. 51).

După ce menționează în trecut gazeta *Seara* a lui Al. Bogdan-Pitești și revista «Cronica», prima însuflețită, a doua condusă de Arghezi, în aceasta din urmă publicînd G. Galaction, I. C. Vissarion, D. Perpessiciu, Dem. Botez, Adrian Maniu și alții, — istoricul literar se ocupă de revista «Viața nouă», scoasă în februarie 1905 de prof. univ. Ovid Densusianu.

Apărută ca să contracareze influența «Semănătorului» și a «Vieții românești», revista lui O. Densusianu pledează în primul rînd pentru «lărgirea tematicii»: viața orășenească, noutatea, «necesitatea de ridicare a creației la un nou nivel problematic» (p. 53).

În opoziție cu xenofobismul și antimodernismul cultural apusean, în speță francez, al «Semănătorului», revista «Viața nouă» milita, prin pana întemeietorului ei, pentru «un contact cît mai strîns» al literaturii române cu «literatura franceză a timpului», care era dirijată de mișcarea simbolistă, al cărei puternic ecou se făcuse acum la noi Ovid Densusianu (p. 53).

Îmbrățișînd variate domenii de activitate, de la «studii de mare erudiție și de analiză pătrunzătoare» de istorie literară, filozofie, folclor, lingvistică, pînă la proză și mai ales poezie de orientare nouă, modernistă — la «Viața nouă» au colaborat,

printre alții: Pompiliu Eliade, C. Rădulescu-Motru, frații Papahagi, G. Bogdan-Dulcă, Mircea Florian, Ch. Drouhet, Urban-Jarnik; apoi Mihail Cruceanu, I. M. Rașcu, G. Bacovia, I. Minulescu, Lucian Blaga, (p. 52).

O atenție deosebită acordă D. Micu *Symbolismului*, mișcare literară nouă, modernistă, de origine apuseană.

Apărut în Franța, în cadrul contradicțiilor proprii societății burgheze din a doua jumătate a secolului al XIX-lea și mai cu seamă de după căderea Comunei din Paris (1871), ca o mișcare inovatoare, modernă, în luptă cu parnasianismul și naturalismul, — simbolismul francez a cunoscut două direcții, reprezentate prin scriitorii, poeți mai ales, care, adesea, polemizau aprins între ei: simbolistii «militanți» numiți și «extremiști» și simbolistii «decadenți» alături de care se găseau «moderații». Denumirile acestea sint convenționale și date de adversarii lor mai mult în sens peiorativ.

Ceea ce caracterizează mișcarea simbolistă — subliniază Prof. D. Micu — este «repudierea în principiu a dogmelor și programelor, voința de a se elibera de constrângeri, de directive estetice». Teoriile simboliste recomandau înainte de orice «individualismul estetic, originalitatea, diferențierea de precursori ca și de contemporani»; recomandau «libertatea creatoare absolută, respingerea oricărui conformism estetic» (p. 64). Unul dintre cei mai valoroși reprezentanți ai simbolismului francez a fost Charles Baudelaire, autorul celebrilor «*Fleurs du mal*».

Importat din Franța, simbolismul românesc ca mișcare literară care se afirmă și se impune și în cultura noastră, cunoaște două «*ediții*»: simbolismul macedonskian, practicat și propogat de scriitorii din cenaclul revistei «*Literatorul*» (1880) a lui Al. Macedonski și simbolismul «biruitor» din primul deceniu al secolului al XX-lea.

Simbolismul grupării «*Literatorul*» era «un amestec uneori grotesc, de influențe franceze contradictorii: (...) note parnasiene naturaliste și mai cu seamă instrumentaliste» (p. 69). Apărut și la noi ca mișcare inovatoare, simbolismul lui Macedonski a înnoit într-adevăr lirica românească, îmbogățind-o cu o sensibilitate și o forță a expresiei inedite.

În coloanele «*Literatorului*» au debutat ori s-au afirmat câțiva poeți de valoare: Stefan Petică, Tudor Argezi, G. Bacovia, Adrian Maniu, Ion Pillat, spre a nu vorbi de Macedonski însuși (p. 74). Cultivind un «simbolism mai profund» și o tehnică poetică ce aveau să se impună efectiv în lirica noastră, un loc aparte în mișcarea simbolistă din această perioadă l-a ocupat Traian Demetrescu-Tradem.

Apărut ca «manifestare literară periferică» în secolul trecut, după 1900 simbolismul se constituie în literatura noastră ca un puternic curent. Prin conținutul său — observă mai departe Prof. D. Micu — simbolismul românesc e mai curînd o «prelungire a eminescianismului decît o continuare a reacției antieminesciene provocate de «*Literatorul*». (p. 75).

Poezia nouă, simbolistă triumfă în literatura noastră după zguduirile din 1907 și se impune ca un «curent dominant în poezie după 1910».

După 1910, rolul de theoretician al mișcării simboliste și l-a asumat profesorul filolog Ovid Densusianu, care în 1904, am văzut, a scos revista «*Viața nouă*», în care și-a expus și susținut ideile sale asupra noii mișcări literare. Militînd pentru «asimilarea continuă, bine chibzuită de elemente nouă și apropierea sufletului nostru de sufletul european, în care este bine să se topească aurul gîndurilor înalte și a pune mai bine în lumină firea noastră de latini, ar arăta că am păstrat și dus mai departe simțul măsurii, al formelor plastice armonioase» (p. 80). Această literatură era, după părerea sa, simbolismul, înțeles ca «poezia luptei, a dragostei de viață și a încrederii în progres» (p. 80). Cu toate acestea, teoreticianul mișcării se contrazicea cînd afirma că «menirea artistului este de a se menține în sferele senine ale contemplației» (p. 81).

Raportîndu-se la «repercusiunile» simbolismului asupra creației poetice, autorul lucrării de care ne ocupăm arată că, spre deosebire de simbolismul «*Literatorului*», care promova o «poezie de laborator, artificioasă, formalistă», o poezie a simbolistilor «militanți», «extremiști» francezi, tinerii noștri poeți de după 1900

se îndreaptă spre poezia simboliştilor «moderaţi» şi a «decadenţilor», făcînd să vibreze coarda liricii lui Verlaine şi Laforgue (p. 82).

Luînd ca punct de plecare orizontul tematic al creaţiei lor, Prof. D. Micu grupează, cu destulă aproximaţie, dealtfel, poeţii simbolişti de la noi de după 1900 în trei categorii: a) St. Petică, M. Săulescu, D. Iacobescu, a căror poezie e străbătută de senzaţia oboselii, a morţii, de obsesia depărtărilor pline de «viziuni halucinatorii» şi stăpîniţi de «nostalgii solare»; b) G. Bacovia, I. M. Raşcu, D. Boţez ş. a. — «poeţii moldoveni» — în a căror poezie predomină «monotonia provincială», tristeţea vechiului ţîrg moldovenesc; c) I. Minulescu, N. Davidescu, Al. T. Stamatiad, Elena Farago, Claudia Milian — «poeţii munteni» — a căror lirică dă aripi puternice fanteziei, visului (p. 82).

Înceînd capitolul consacrat mişcării simboliste, profesorul de la Universitatea din Bucureşti stăruie asupra urmărilor așa-zisei «poezii noi» în literatura română, subliniînd că «poeţii de talent au găsit în operele maeştrilor francezi ai versului sugestii artistice, pe care uneori le-au fructificat creator, alteori le-au însușit mecanic, în dauna propriei lor creații» (p. 83). Se înmulțesc elementele inspirației; se îmbogățește universul poetic.

Departate de a fi, așadar, un curent decadent, «aparitia și dezvoltarea simbolismului în România (...) a fost un proces istoric necesar în evoluția artistică a poeziei» (p. 83).

Alte publicații de la începutul secolului al XX-lea asupra cărora stăruie autorul sînt: revista «Convorbiri critice», publicațiile socialiste și revistele eclectice.

Revista «Convorbiri critice», scoasă la 1 ianuarie 1907 de prof. univ. Mihail Dragomirescu, dezident junimist, milita pentru «a introduce în mișcarea noastră literară» o «critică obiectivă, rece, așezată», fără a se lăsa «influențată cituși de puțin de conținutul operei de artă». Această mișcare literară inițiată de prof. univ. M. Dragomirescu — cunoscută sub numele de «estetism», după principiul călăuzitor al revistei în care se propaga — era îndreptată și împotriva naționalismului semănătorist, și împotriva poporanismului și împotriva «mărunțișurilor de formă» ale «Vieții noi».

Revista «Convorbiri critice» tindea să întemeieze o «școală nouă» în literatura română.

Ca să justifice și să apere «estetismul», conducătorul revistei își arogă «dreptul nu numai de a servi sfaturi scriitorilor dispuși a se grupa în jurul lui, ci chiar a interveni efectiv și pe față (...) în manuscrisele lor» (p. 85). Urmarea acestui fapt, constată prof. univ. D. Micu, e că «scriitorii care se lăsau operați de directorul revistei (...), deveneau automat geniali. Astfel s-a ajuns la superlative aprecieri calitative ale unor scriitori colaboratori ai revistei și la o supărătoare răsturnare de valori, așa încît Panait Cerna, Corneliu Moldovanu, D. Nanu, Cincinat Pavelescu, Em. Gîrleanu, Chiru Nanov ș. a. erau socotiți «genii», — în timp ce Octavian Goga era socotit inferior lui P. Cerna, M. Sadoveanu lui Em. Gîrleanu, iar «pe tronul rămas vacant după răsturnarea lui N. Iorga (plecarea lui de la conducerea «Semănătorului», în 1906)..., prof. univ. M. Dragomirescu s-a așezat, bineînțeles, el însuși» (p. 85). Directorul revistei, cu tot subiectivismul său în aprecieri, are totuși meritul de a fi subliniat obiectiv valoarea unor scriitori de talent, sprijinindu-î și încurajindu-i, ca în cazul lui Mihail Sorbul sau al tinărului debutant Liviu Rebreanu. Un alt merit al lui M. Dragomirescu, remarcă D. Micu, este acela de a fi luat apărarea dramei «Manasse» a lui Ranetti-Roman, atacată de naționalişti (p. 86).

Dintre publicațiile socialiste de la începutul secolului nostru se afirmă în primul rînd «Viitorul social», «Facla» și «Viața socială».

Fără a-și fi făcut o preocupare programatică din orientarea literaturii, «în aceste publicații au apărut, sporadic, articole în care sînt abordate probleme ale creației literare și artistice». În ele se milita de pildă pentru «poezia largă, cuprinzătoare, a tuturor frămîntărilor omenesci, poezia care va cînta durerile și bucuriile mari într-adevăr, care va întări viața, în loc s-o adoarmă, poezia viguroasă, pe care au lăsat-o toate epocile de tinerețe și de energie...» (p. 88).

«Viitorul social» apărut la 1 august 1907, la Iași, a fost o revistă teoretică în care s-au publicat întinse studii despre mișcarea socialistă din România și din întreaga lume.

«Facla», apărută în primăvara anului 1910, datorită lui N. D. Cocea a fost o «revistă angrenată în viața politică imediată, o publicație vie, dinamică», în paginile căreia au apărut nenumărate articole scurte, «pline de vervă», «note corozive»; au fost biciuite felurite «anomalii sociale».

Tudor Arghezi a fost colaboratorul cel mai fecund al revistei în anii 1911—1912—, impunându-se ca un «mare publicist, vădind în special resurse de pamphletar cu totul original», așa cum la «Viața socială» el se afirmase ca poet «de înția mărime» (p. 90).

Sub numele de «reviste eclectice», istoricul literar Prof. D. Micu grupează o serie de publicații literare sau de cultură generală, «independente de grupări și cunnte tilerare, fără a fi fost angajate în luptele de idei». Ele au apărut între anii 1900 și 1916, printre cele mai însemnate numărându-se: «Noua revistă română», «Revista idealistă» din Iași și «Flacăra».

Prin conținutul său variat și mai ales prin aportul substanțial al unor poeți prozatori și dramaturgi de talent — Coșbuc, Macedonski, D. Zamfirescu, O. Densușianu, Jean Bart, Mihail Sorbul, Adrian Maniu, G. Ibrăileanu, I. Trivale, E. Lovinescu ș. a. — «Noua revistă română» se înscrie printre publicațiile meritorii de la începutul secolului al XX-lea, după cum «Flacăra», datorită valoroșilor ei colaboratori: I. Slavici, Al. Macedonski, B. Delavrancea, M. Sadoveanu, St. O. Iosif, V. Eftimiu, I. Minulescu, I. Agîrbiceanu, O. Goga, L. Rebreanu, G. Bacovia și alții, «devine una din revistele literare cele mai bune ale timpului», apreciază autorul (p. 91).

Un capitol special rezervă Prof. D. Micu mișcării literare din Transilvania de la începutul secolului al XX-lea, unde apar mai multe reviste menite să întregască patrimoniul publicistic românesc din această provincie: «Luceafărul» (1902, la Budapesta; din 1906, la Sibiu), «Foaia interesantă» (1905, Orăștie), «Revista politică și literară» (1906, Blaj), «Pagini literare» (1916, Arad).

Dintre toate, cea care s-a impus de la început a fost revista «Luceafărul», în jurul căreia se concentrează de fapt întreaga mișcare literară din Transilvania, din acea vreme.

Continuînd tradiția sănătoasă a «Familiei» lui Iosif Vulcan de la Oradea, revista «Luceafărul», organ al «realismului popular», era editată și condusă de un comitet format din studenți români de la Universitatea din Budapesta. În paginile ei au publicat alți scriitorii ardeleni, cit și scriitorii de dincoace de Carpați, «devenind prin aceasta o revistă a întregii țări» (p. 95).

Dintre scriitorii ardeleni semnează în paginile ei, printre alții: Al. Ciura, Oct. Tăslăuanu, prozatori, poetul Oct. Goga, care o de fapt «sufletul revistei», Liviu Rebreanu, Ion Agîrbiceanu, aproape în fiecare număr, Victor Vlad Delamarina, poetul dialectal bănățean, I. Pop-Reteganul, povestitor popular și culegător de folclor, Zaharia Bîrsan, poet și dramaturg, Maria Cunțan, poetă lirică, etc.

Dintre colaboratorii de dincoace de munți, mai totdeauna prezent în paginile revistei sînt poeții: Victor Eftimiu, D. Anghel, St. O. Iosif, prozatorii: M. Sadoveanu, I. Al. Brătescu-Voinești, Emil Gîrleanu, Al. Cazaban ș. a. Sporadic publică: I. Slavici, D. Zamfirescu, Vlahuță, Coșbuc, I. L. Caragiale (p. 95).

Străduindu-se «să oglindească viața literară din întreaga Românie», participînd «activ» la desfășurarea ei, tinzînd «să fie o oglindă a tuturor frămîntărilor vieții românești», căutînd să resfrîngă toate manifestările ei «prin prizma judecării ardeleni, care își are caracterul ei specific», deschizînd larg «ușa bordeiului țărănesc de pe vremuri», și «transmițînd cititorilor, o dată cu frumuseea sufletească a

2. La 25 septembrie 1965 — la 100 de ani de la fondarea ei de către tîzărul și inimosul intelectual ardelean Iosif Vulcan — revista „Familia” a apărut din nou sub conducerea unui comitet la Oradea, în a cincia serie, ca „Revistă lunară de cultură”, editată de „Comitetul pentru Cultură și Artă al regiunii Crișana”.

celor mulți fără nume», care-și «desfășurau traiul în umbră și necunoaștere, întreaga «amărăciune a gliei» (p. 100), revista «Luceafărul» a contribuit din plin la dezvoltarea realismului critic în literatura română, cum și la pregătirea spirituală a unirii Transilaviei cu România (p. 100).

Încheind această a doua parte a lucrării sale privitoare la reviste și curente literare, autorul conchide că în ciuda unor tendințe retrograde și reacționare promovate de unele reviste și curente literare, «în literatura română de la începutul secolului nostru domină orientarea democratică, realist-socialistă și romantic-protestatară» (p. 101).

ADRIAN N. POPESCU

P. P. Panaitescu — *Începuturile și biruința scrisului în limba română*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1965, 230 p.

Apariția acestui volum datorat Prof. P. P. Panaitescu reprezintă un aport prețios pentru studiul și înțelegerea mai amănunțită a unor capitole deosebit de importante din istoria social-culturală românească.

Cercetărilor unor istorici mai vechi, care luau în considerație numai anumite aspecte ale unui fenomen de mari proporții — înlocuirea limbii slavone cu cea română în toate compartimentele vieții social-politice și culturale, li se opune, pentru prima dată în istoriografia românească, o privire de ansamblu bazată pe o cercetare critică și o reconsiderare judicioasă a izvoarelor contemporane și a diverselor opinii formulate, a întregului proces istoric care a durat aproape patru veacuri. Concluziile autorului au fost parțial prezentate în mai multe studii substanțiale care nu îmbrățișează însă întreaga epocă. Unirea lor într-un volum ne dă ocazia să analizăm concepția de ansamblu care a stat la baza fiecărei contribuții separat.

Studiul e împărțit în patru părți, divizate fiecare în capitole și subcapitole:

Partea I: «Originile și caracterul culturii slave la români; Începuturile scrisului în limba română în vechea istoriografie; Transformările sociale și economice în cadrul orinduirii feudale la români în secolul al XV—XVI-lea.

Partea a II-a: «Cînd s-a scris întii românește?; Textele rotacizante maramureșene; Lupta pentru autonomia Bisericii Române din Maramureș; Cărțile populare».

Partea a III-a: «Scrisul în limba română în prima jumătate a secolului al XVI-lea; Scrisul în limba română în a doua jumătate a secolului al XVI-lea. Importanța tipăriturilor lui Coresi; Curentul de traduceri românești în Transilvania în a doua jumătate a secolului al XVI-lea. Școala de traduceri din Scheii Brașovului; Scrisul românesc în a doua jumătate a secolului al XVI-lea în Moldova și Țara Românească».

Partea a IV-a: «Societatea românească în secolul al XVII-lea. Progresele scrisului românesc în prima jumătate a secolului al XVII-lea; Umanismul românesc în secolul al XVII-lea; Formarea limbii literare românești; Sfirșitul slavonismului cultural în țările romine; Concluzii».

Pe baza acestui plan amănunțit, dar deosebit de vast în același timp, izbînda deplină a limbii române în lupta cu slavonismul retrograd apare ca rezultat, în primul rînd, al unei evoluții istorice pe plan economic, social și cultural a societății din toate cele trei țări române, strîns legate între ele prin comunitatea de origine și limbă și prin similitudinea formelor dezvoltării lor.

Capitolul I al primei părți, intitulat «Originile și caracterul culturii slave la români» (p. 13—28) studiază pe scurt problema apariției limbii slave ca limbă culturală la noi. Autorul se declară partizan al teoriei existenței unei limbi «daco-slavă» a slavilor din Dacia, teorie care se impune mereu în urma cercetărilor

lingvistice. Menționăm însă că denumirea este improprie, deoarece slavii au întâlnit aici o populație daco-romană, care vorbea limba latină populară alterată de contactul cu limba dacă. În continuare, autorul definește limba slavă culturală de la noi: «Limba cronicilor, a documentelor slavo-române, a cărților slave scrise pentru bisericile din Țara Românească, Moldova și Transilvania, nu este dialectul daco-slav, nici limba populară bulgară. Este vorba, dimpotrivă, de o limbă de cultură folosită de cărturari și nu de aspectul popular al limbii respective. Această limbă are la temelie limba veche slavă bisericească a lui Metodie și Chiril, dar cu numeroase și permanente infiltrații, nu numai ale limbilor slave vii, dar și, încă de la început, ale limbii române. De aceea o putem defini ca o limbă literară cultă, cu caracter compozit» (p. 14).

Trebuie subliniat faptul că în această perioadă incipientă (secolele al X-lea—al XIII-lea), limba slavă menționată mai sus era folosită în special în Biserică și în diversele manuscrise cu conținut religios, deoarece încă nu exista o cancelarie voevodală (apărută după întemeierea statelor românești (secolul al XIV-lea), iar laicii aveau un contact foarte firav cu fenomenul cultural ce cuprindea în esență literatura religioasă.

Literatura și scrisul în limba slavonă se întind în cultura românească numai în timpul orînduirii feudale. «Ele dispar o dată cu transformările sociale care premerg începuturilor destrămării feudale» (p. 19).

Sînt analizate apoi primele monumente în limba slavonă descoperite pe teritoriul locuit de români — inscripțiile de la Bucov (902—911), Mircea Vodă (943) și Basarabi (992). În ceea ce privește manuscrisele slave, acestea sînt toate cu caracter religios: *Apostolul*, copiat de Ștefan Diaconul (secolul al XIII-lea), *Octoiul* de la Caransebeș, de origine din Moldova, fragmentele din *Noul Testament* și din *Evangelia* de la Rîșnov, *Mineiul* de la Mînăstirea Neamț, datat secolele al XI-lea—al XII-lea și rugăciunea Sfîntului Sisinie (Sisoe) din secolul al XIII-lea. Ele au fost receptate după originale bizantine și sud-slave (p. 19—20). Autorul împarte literatura slavo-română în trei genuri: religios (îmnuri, vieți de sfinți), istoric (anale și cronici), juridic (nomocanoane revizuite după cele «slavo-bizantine», — de fapt bizantino-slave) (p. 22). Această producție culturală este considerată drept «exclusiv feudală» (p. 22) și este expusă în linii mari, insistîndu-se asupra trăsăturilor ei generale.

Capitolul al II-lea analizează în mod critic părerile istoriografiei mai vechi asupra începuturilor scrisului în limba română. Indicînd ideile prețioase care au fost emise de unii cercetători, în special I. Bianu, autorul combate, sprijinindu-se pe o bogată documentație, teoriile husistă, luterană, catolică și cea autohtonă (p. 31—44). Concepția dominantă existentă la baza acestor teorii era neputința poporului român de a iniția un proces atît de important fără un impuls extern, identificat ca fiind fie husismul sau luteranismul, care propovăduiau folosirea limbii materne în Biserică, fie catolicismul, care a admis în unele regiuni traducerea unor cărți de cult și folosirea limbii populare în Biserică. La această concepție fundamental greșită, care dovedea și dispreț față de capacitatea creatoare a poporului român, se adăuga și o metodă de studiu ce analiza separat literatura bisericească și cea cu caracter laic de transformările social-economice ale timpului (vezi și introducerea, p. 6).

Pentru a putea studia mai bine climatul în care s-a desfășurat acest proces, autorul expune în cap. III al primei părți «Transformările sociale și economice în cadrul orînduirii feudale la români în secolele al XV-lea—al XVI-lea».

Schimbările sociale, văzute ca primele consecințe ale evoluției economice, cuprind două etape: prima durează pînă în secolul al XV-lea, epoca fărâmițării feudale, iar a doua, începînd din acest secol, anume instaurarea statului centralizat domnesc (p. 46), cînd domnitorii reușesc a învinge imunitatea acordată anterior domeniilor marilor feudali. În această luptă, domnitorii se sprijină pe pături sociale noi, dintre care «cea mai importantă pătură care contribuie la centralizarea

domnească a statului este mica nobilime» (p. 46). Membrii acestei noi nobilimi sînt viteji în Moldova și Țara Românească și cnejii români în Transilvania (o definiție a lor, p. 47). În secolul al XV-lea, cnejii din Maramureș, Banat, Hunedoara, «apărători ai țării împotriva turcilor, colaboratori militari ai lui Ioan de Hunedoara, ajung la o stare privilegiată și la o bunăstare materială care le îngăduie să țină piept încercărilor de crotopire ale nobilimii mari» (p. 47).

Altă pătură importantă care sprijină domnia în aceste vremi este masa orășenilor, ajunsă la o dezvoltare economică remarcabilă prin «intensificarea relațiilor dintre orașe și sate adică formarea unei piețe de schimb, cu proporții, deocamdată, numai locale, pe ținuturi» (p. 48). Astfel sînt în Transilvania orășenii români din Brașov — vestiții șchei ai Brașovului, Sibiu, etc. Cnejii români și orășenii din Transilvania formează nucleul armatelor cu care Iancu de Hunedoara ține piept atît de strălucit turcilor, apărînd întreaga Europă de amenințarea semi-lunei. În aceste condiții se poate vorbi de o «conștiință românească» apărută, care începe să-și pună problema valorii poporului român și a limbii sale.

În cursul secolului al XVI-lea, în Moldova și Țara Românească se instaurează sistemul de conducere nobiliară a statului centralizat de către o boierime nouă, înlocuind pe cea veche decimată de războaie civile, care «schimbă sistemul de exploatare al moșiilor, adică pe lingă dijmele în natură luate de la țărani îi obligau și la o clacă (rentă în muncă), pentru producția de grîne de vînzare în țară și în imperiul otoman» (p. 52).

Această boierime nouă, ca și pătura cnejilor și orășenimii ardeleni, nu mai era legată de tradițiile slavone de cultură, ci avea nevoie, pentru afacerile ce le purta, de limba română în care se exprimau în vorbirea zilnică. Domnitorii ridicați de ei nu cunosc limba slavonă, sau întrebunțează numai pe cea română; ca exemple, se pot da Petru Șchiopul și Mihai Viteazul.

Partea a II-a (p. 55—111) analizează în cuprinsul ei «Cele mai vechi scrieri românești».

Capitolul I — «Cînd s-a scris întii românește» arată că nefiind limbă de cultură (= o limbă în care se scriu atît contracte cît și porunci ale stăpînirii, inscripții pe piatră și lemn, cărți de legi și de literatură, cărți bisericești, scrisori politice și de afaceri p. 57), limba română nu a putut fi scrisă de la începutul formării sale.

Terminologia românească în această privință este atît de origine latină — a scrie, cît și slavă — a citi, slovă, pisar. Se pune astfel problema, deosebit de importantă, cînd alfabetul latin al băștinașilor din Dacia a fost înlocuit cu cel chirilic. Analizînd cuvintele românești ce apar în documentele de limbă slavonă, autorul ajunge la următoarea concluzie: «...în veacurile XIV—XV nu se formase încă o tradiție pentru scrierea în limba română cu alfabet chirilic. Această scriere în limba populară nu rupse contactul cu scrierea și ortografia limbii slavone interne, limba literară și de cancelarie a clasei feudale și a statului feudal. Dependența scrierii românești de cea slavonă se constată nu numai din analiza cuvintelor românești din actele slavone, singurele «texte» românești ce posedăm pînă către sfîrșitul secolului al XV-lea, dar și din faptul că alte scrieri românești din această epocă nici nu posedăm, ceea ce arată marea lor raritate» (p. 61). Nu trebuie totuși să absolutizăm lipsa unei tradiții de scris în limba română, deoarece chiar în textele românești din secolul al XIX-lea găsim inconsecvențe în vederea sunetelor prin semne chirilice, fapt pur subiectiv, datorat pisarului.

Capitolul al II-lea intitulat «Textele rotacizante maramureșene» analizează cele patru manuscrise în grai rotacizant, anume: *Codicele Voroneșean*, *Psaltirea Scheiană*, *Psaltirea Voroneșeană*, *Psaltirea Hurmuzachi*. Toate sînt copii după manuscrise mai vechi, cu excepția *Psaltirii Hurmuzachi* (p. 68).

Particularitățile limbii în care sînt scrise aceste texte — rotacism, cuvinte luate din ucraineană și polonă, ungurisme, etc., indică drept loc de scriere a lor Maramureșul. Inițiativa a fost luată de Biserica locală: «Faptul că textele rotacizante sînt scrise într-un dialect redus ca răspîndire geografică, arată că opera

de traducere a cărților bisericești din care fac parte a fost rezultatul unei inițiative datorită Bisericii feudale locale și nu unei Biserici episcopale, a diocезei de țară sau de provincie mai mare. Aceasta indică iarăși Maramureșul, țară cu autonomie românească, oarecum izolată» (p. 70).

Autorul insistă asupra faptului că înlocuirea limbii slavone în Biserică reprezintă «o alunecare de la tradiția păstrată de marea boierime, de curtea domnească și de marile minăstiri. De aceea începuturile curentului cultural care a promovat această schimbare nu trebuie căutate în focarele culturii feudale, ci, dimpotrivă, în provincii excentrice, unde se putea naște un asemenea curent, sprijinit pe mica nobilime și pe intelectualii satelor, adică tocmai cazul Maramureșului» (p. 70).

Stabilirea datei la care au fost scrise aceste texte este o problemă deosebit de importantă, abordată de autor pe diverse planuri. Analiza lingvistică indică finele secolului al XV-lea (ultimul deceniu), până la începutul secolului al XVI-lea (primele două decenii). Aceste manuscrise au fost înțebuițate de Coresi, care le-a corectat dialectal (p. 72). Pe de altă parte, semnificația unor cuvinte și expresii din text indică un mediu feudal de mică nobilime (p. 72—73).

Alte elemente de datare mai precise sînt filigrana *Psaltirii Hurmuzachi* și criptograma *Psaltirii Scheine*. Studiul lor indică anii 1501—1515 pentru prima și 1514—1515 pentru cea de a doua (p. 75—76). Aceste fapte sînt de natură a infirma dintr-o dată două teorii greșite: husitismul se stinsese la acea dată, iar luteranismul nici nu luase naștere (p. 77).

Capitolul al III-lea poartă titlul general «Lupta pentru autonomia Bisericii române din Maramureș».

Este studiat mai întii «Feudalismul în Maramureș în secolele al XIV-lea—al XV-lea» (p. 78—84), caracterizat prin existența unei nobilimi feudale mici, neprivilegiate de regii maghiari, anume cnezii români, stăpînitori ereditari ai satelor, iar nu dregători aleși (p. 78). Ei aveau mici cetăți și castele, își alegeau un șef militar suprem, voievodul. În secolul al XV-lea se constată infiltrarea unui dregător numit de regele Ungariei — comite, fapt care dă naștere la conflicte între ei (p. 81). În acest timp, «marea proprietate feudală începe... să înghită mica proprietate cnezială» (p. 81).

În aceste condiții se observă un proces de ridicare a unor familii, care colaborează cu stăpînirea maghiară, trecînd la catolicism, cum sînt Drag-Balc din Cuhnea, etc., iar pe de altă parte sărăcirea unor cnezii care, păstrîndu-și numele de nemeși, au o situație asemănătoare cu cea a țărănilor.

În al doilea rînd, autorul analizează «Biserica feudală din Maramureș» (p. 84—87). Deoarece vom mai reveni asupra acestor afirmații, le reproducem pe cele mai caracteristice:

«Nu numai bisericile din sate erau stăpînite de cnezii dar și minăstirile. Existența unui mare număr de minăstiri mici, cu avere proprie pentru întreținere, așezate pe domeniile cneziale și fiind proprietatea feudărilor maramureșeni, este caracteristică pentru viața Maramureșului în secolele al XIV-lea—al XV-lea. Minăstirile, spre deosebire de bisericile parohiale destinate numai cultului, erau centre de învățare a scrisului, centre de scriitori bisericești, în care se formau și scribii laici. În Maramureș exista o viață minăstirească de mare amploare și dependentă exclusiv de cnezii români. Numărul mare de minăstiri în Maramureș are o semnificație specială pentru cultura provinciei, ea îngăduia formarea unei culturi feudale autonome a regiunii» (p. 84). În adevăr, în Maramureș sînt documentate 17 minăstiri, cifră foarte mare în raport cu întinderea ținutului. Cea mai importantă minăstire este desigur Sfinții Arhangheli din Peri, fondată de Balc și Drag. Ea «era... dependentă de citorii stăpîni ai domeniului și nu de vreo eparhie episcopală sau arhiepiscopală. Dreptul de stavropighie, autonomie bisericească și economică fusese recunoscut Minăstirii Peri de patriarhul Antonie de Constantinopol în 1391, la cererea fondatorilor, Balc și Drag. În acest privilegiu, patriarhul recunoaște Minăstirii Peri și egumenului ei o situație ex-

cepțională; un fel de drept episcopal de jurisdicție nu numai asupra marilor domenii ale lui Balc și Drag, fundatorii minăstirii, dar și asupra tuturor bisericilor românești din comitatele și ținuturile Bereg, Ciceu, Ungurașul (Balvanios), Sățmar, Bihor, Ugocea, o parte din Bistrița și Maramureș. Egumenul va supraveghea (cu prevederile dreptului canonic) pe preoții și tot poporul va judeca pricinile dintre preoți, va sfinți preoții și bisericile. El va fi numit de stăpînii feudali Balc și Drag, cu avizul călugărilor» (p. 85).

Dreptul de jurisdicție al minăstirii se întindea peste 7 comitate, deci un teritoriu egal cu dioceza unei episcopii, «o întinsă regiune din nordul Transilvaniei» (p. 85). În aceste minăstiri existau școli de dieci, cunoscători ai limbii slavone, și se constată o înflorire deosebită a culturii populare — legende apocrife pictate în biserici, etc. (p. 86). În secolul al XV-lea se constată și înființarea unor minăstiri și biserici catolice în aceste locuri.

În ultimii ani ai secolului al XV-lea, în viața bisericească din Maramureș are loc un fenomen deosebit de semnificativ. În 1490 se înființează în Minăstirea Sfântul Nicolae din Muncaci o episcopie ortodoxă ruteană. În 1491, regele Vladislav al Ungariei îi dă importante privilegii, printr-o diplomă pe care episcopul Ioan o falsifică, înlocuind textul «în minăstirea fericitului Nicolae din Muncaci» cu «în minăstirea fericitului Mihail arhanghel, din Maramureș», ceea ce echivala cu o încercare de uzurpare a drepturilor Minăstirii din Peri. În 1494, egumenul minăstirii de la Peri se înfățișează la judecată, în fața regelui, la Kosice, obținînd și confirmarea privilegiului din 1391. În actul regal se adaugă fraza cu sens echivoc: «...însă așa ca acel frate Ilarion și următorii lui să dea episcopului din Muncaci cuvenitul respect (reverențiam), iar Arhiepiscopului de Transilvania celui de acum și celor viitori, ca superiorilor săi, să le arate cuvenita supunere și ascultare» («Magazin istoric pentru Dacia», III, p. 176).

Procesul se încheie în mod definitiv în 1498, «cu izbînda totală a bisericii feudale maramureșene, susținută desigur de Bartolomeu Dragfity» (p. 91), urmaș al ctitorului Drag, pe atunci voevod al Transilvaniei și ca atare trecut la catolicism.

În urma acestor evenimente, autorul trage următoarea concluzie: arhiepiscopul de Transilvania, menționat în actul din 1494, este episcopul catolic de Alba-Iulia, astfel că Biserica Ortodoxă din Maramureș trece în dependența acesteia. Astfel se explică și concesiile făcute de a se adăuga în *Crezul* din *Psaltirea Scheiană* formula «filioque», ce apare numai în Crezul catolic. Iată textul: «Reiese... că între 1491 și 1498 se produce o criză feudală și bisericească în Maramureș, cu lupta care ajunge pînă la tronul regal, între episcopia slavă de Muncavi și biserica feudală a cnezilor maramureșeni. Lupta pentru autonomia bisericească, pentru apărarea moșilor bisericii feudale se deplasează și pe plan cultural. Pentru a afirma autonomia deplină a bisericii și mai ales față de secarea izvorului de procurare a manuscriselor slave, s-a recurs la introducerea limbii române în biserică. Aceasta însă nu s-a putut obține decît și printr-o deviere de la autoritatea Bisericii Ortodoxe» (p. 92).

Aceste afirmații trebuie însă discutate mai amănunțit, deoarece în ele constă aportul original al autorului în problema de mai sus.

O primă intenție a celor ce au tradus cărțile slave de cult în limba română era «pentru a afirma autonomia deplină a Bisericii Ortodoxe Românești față de Episcopia slavă de Muncaci». Se pune însă întrebarea — vechimea bisericii din Peri, dreptul ei de stavropighie depășeau 100 de ani, era singura autoritate care în timp de un secol dominase întreaga viață culturală și bisericească a Maramureșului. În aceste condiții, Minăstirea de la Peri se considera pe sine însăși conducătoarea și autoritatea supremă în aceste ținuturi și în comitatele peste care se întindea dreptul ei de control. Ea reprezenta deci tradiția împămîntenită a unei vechi autorități pînă atunci necontestate. Egumenul Ilarion se socotea cel puțin egalul episcopului de Muncaci. E greu de admis că Biserica Românească ar fi fost ea autoarea unei încercări de a-și dovedi autonomia. Independența ei era dovedită de hrisovul din 1391, întărit de regele Ungariei în 1494, cea mai bună dovadă a eficacității acestei independențe. «Respectul (reverenția) datorit episcopului de

Muncaci este o formulă fără conținut real, destinată evitării unor eventuale neînțelegeri. O a doua cauză care a determinat, după autor, traducerea în românește a cărților bisericești este «secarea izvorului de procurare a manuscriselor slave», în urma conflictului cu Episcopia slavă de Muncaci (p. 92).

Această afirmație contrazice însă bogăția de știri prezentate de autor: «Viața minăstirească a dat naștere unor școli de scriitori, diecii; unii dintre ei făcînd parte din familiile de cnezii, precum diacul Ioan care împreună cu alți opt stăpînea la 1451 moșia Ieud. Acești dieci obișnuiesc să scrie în românește, în corespondența Maramureșului cu municipalitatea din Bistrița, care ni s-a păstrat pentru sfîrșitul veacului al XVI-lea și începutul celui următor. Cărturarii maramureșeni știau slavonește și românește...» (p. 86; vezi și p. 84).

Or, Episcopia de Muncaci își întindea jurisdicția doar asupra preoților ruteni și a unei părți a poporului de această origine. Majoritatea covârșitoare a minăstirilor și bisericilor din Maramureș era sub ascultarea Minăstirii de la Peri. E greu de imaginat că singurele centre de procurare a manuscriselor slave erau în acel timp numai Minăstirea Sfîntul Nicolae din Muncaci și celelalte biserici și minăstiri, în număr extrem de redus, de sub ascultarea ei (vezi și p. 88). Numărul diecilor și cărturarilor — călugări și preoți români care cunoșteau limba slavă era foarte mare. Și, în plus, chiar traducătorii manuscriselor păstrate în limba română *Psaltirea Scheiană* și celelalte cunoșteau limba slavă deci ar fi fost mult mai ușor pentru ei să copieze manuscrisele slavone după care au făcut traducerea, decît să le tălmăcească în românește. Situația este chiar inversată: Episcopia de Muncaci era pusă în situația de a nu mai obține manuscrise slave de la minăstirile mai vechi românești, focare intense de cultură.

În continuare, autorul studiază «Încercarea de unire a bisericii maramureșene cu catolicismul» (p. 92—95). Pornind de la mențiunea unui arhiepiscop de Transilvania («Archiepiscopo vero de Transylvania»), pomenit în actul regal, din 1494, ca fiind superior virtual al Bisericii Ortodoxe Românești din Maramureș, autorul încearcă a stabili identitatea acestui ierarh, identificîndu-l ca fiind episcopul catolic de Alba-Iulia, care purta titlul de episcop de Transilvania.

Explicația că nu e vorba de un episcop sau mitropolit român ortodox din Transilvania e foarte exactă și corespunde realității. Pe de altă parte însă, intrarea în dependență a unei biserici ortodoxe față de o episcopie catolică e un fapt inuzitat, care ar fi necesitat o procedură mai complicată. Aceasta ar fi însemnat crearea unei stări de fapt deosebit de delicată, despre care însă nu ni s-a păstrat nici o altă știre.

Fără a avea pretenția de a rezolva această chestiune, atragem atenția asupra aceluia Ioanichie mitropolitul din Belgradul sîrbesc, menționat în actul din 1479 al regelui Ungariei, prin care se acordă bisericii și preoților români din Maramureș scutirea de taxe către vistieria regală. În act se menționează că acest privilegiu le-a fost acordat preoților la «umilita rugăciune a credinciosului nostru părinte Ioanichie mitropolit din Belgrad» («humillimae supplicationis instantiam fidelis nostri Reverendi Iovanychik Metropolitani Nandor albensis»). Autorul explică acest fapt astfel: «Intervenția mitropolitului de Belgrad pentru biserica Maramureșului înseamnă că el exercita o suprațenie episcopală asupra ei, care se explică prin faptul că Belgradul se afla atunci în stăpînirea Ungariei și că sîrbii, dependenți de acest scaun, prin familia Brancovici, posedau uriașe domenii în Zarand, lângă Satu-Mare și la Muncaci, deci în imediată vecinătate a Maramureșului» (p. 87—88).

Ni se pare mult mai firesc a crede că el e arhiepiscopul Transilvaniei, menționat la 1494, în a cărui jurisdicție intrau și românii din Ardeal. Autorul se întreabă de ce, dacă acest arhiepiscop de Transilvania ar fi fost ortodox, nu s-a trecut în actul din 1494 «nici o mențiune...: episcop schismatic, de rit grecesc, al valahilor de la Minăstirea Vadului» (p. 92). Actul din 1479 dă numele acestui Ioanichie, fără a-i menționa ritul, deci acesta nu e un motiv să excludem posibilitatea identificării arhiepiscopului de Transilvania cu mitropolitul Belgradului sîrbesc.

Tot atît de inexplicabilă din acest punct de vedere e trecerea Bisericii din Maramureș sub jurisdicția episcopiei de Muncaci în 1551, în timpul stăpînirii Hab-

sburgilor în Transilvania (1551—1556), deoarece tot în acest timp se reînființează și episcopia catolică de Alba-Iulia. Or, dacă aceasta ar fi avut sub autoritatea ei Biserica din Maramureș, ne putem întreba de ce n-ar fi revenit aceasta sub ascultarea Episcopiei catolice din Alba-Iulia.

Capitolul al IV-lea tratează problemele legate de răspindirea cărților populare, copiate în special de preoți (majoritatea manuscriselor păstrate pînă azi) și oameni din diferite pături speciale: «negustori din sate și orașe, mici dregători știutori de slavonește», etc. (p. 108). O parte din aceste manuscrise sînt în grai rotacizant, prin urmare ele trebuie înglobate în curentul general de traduceri din Maramureș (p. 109). Trebuie însă observat că pictarea bisericilor din Maramureș cu scene din povestirile apocrife era ea însăși un mod de difuzare a lor, mult mai eficace decît «povestitorii satelor»

Partea a III-a a cărții «Limba română în secolul al XVI-lea» are drept prim capitol «Scrisul în limba română în prima jumătate a secolului al XVI-lea», în care se stabilește că «sîntem în drept să vorbim de apariția simultană a scrisului românesc, în diferitele domenii ale scrisului, atît în cel religios, cît și în cel laic» (p. 116).

Autorul încearcă a stabili data traducerii *Evangeliei* utilizată de Coresi și publicată în 1561. Manuscrisul traducerii în românește nu s-a păstrat, însă s-a dedus că ea a fost făcută după *Evangelierul lui Macarie* din 1512. Metoda folosită e deosebit de ingerioasă — se analizează numirea unei monede «cruce», pomenită în *Evangelhia* tradusă de Coresi; această monedă a circulat în Transilvania și Ungaria numai pînă la 1526. Tot astfel somul, altă monedă menționată, a circulat numai pînă la 1518 (p. 119). Traducerea *Evangeliei* este astfel datată între «1512—1518, cel mai tîrziu din 1526» (p. 119). Ar trebui efectuată însă o cercetare pentru a vedea dacă aceste numiri de monede nu apar în textul slav tipărit în 1512. În acest caz, problema datării traducerii *Evangeliei* în românește rămîne deschisă.

O atenție deosebită se acordă *Catehismului românesc din 1544*. Concluziile autorului sînt că nu s-ar fi tipărit la Sibiu, deoarece acolo n-ar fi existat nici o Tipografie, ci la Tîrgoviște, de către Dimitrie Liubavici (p. 122—123). Un articol apărut în timpul din urmă¹ dovedește cu argumente convingătoare existența acestei tipografii.

În următoarele capitole se analizează rolul Brașovului în acțiunea de adunare, copiere și traducere a manuscriselor cu conținut religios din diverse regiuni ale țării, pînă la Coresi, în legătură cu care se fac unele precizări deosebit de judicioase: «Diaconul Coresi era un meșteșugar ieșit din mediul orășenesc, căci avea un nume grecesc, obișnuit în acest mediu, dar cunoașterea adincită a limbii române îl arată a fi pămîntean» (p. 138).

Despre tipografia lui Coresi se arată că «era independentă de sfatul orășenesc luteran al Brașovului de vreme ce tipărea cărți slavone și ortodoxe, precum și cărți fără indicarea numelui județului» (p. 141). Legăturile strînse ale lui Coresi cu comunitatea orășenescă românească din Scheii Brașovului, în speță cu preoții și cărturarii de la biserica Schei: «...preoții reprezentanți ai comunității orășenești românești sînt cei care «s-au nevoit», au luat inițiativa tipăririi cărților, atît a celor românești, cît și a celor slavone, ei iau asupra lor meritul tipăririi cărților ieșite din tipografia condusă de Coresi. Ei l-au chemat la Brașov pentru nevoie întregii Transilvanii ortodoxe și ei sînt adevărații patroni ai lui Coresi» (p. 145—146).

Capitolele următoare: «Tipografia din Brașov și Reforma religioasă», «Legăturile tipografiei lui Coresi cu Țara Românească și cu Moldova», «Catehismele românești din secolul al XVI-lea» au ca scop dovedirea independenței tipografiei lui Coresi. *Liturghierul* tipărit de Coresi în 1570 e încă o dovadă în acest sens:

1. S. Jakó, *Tipografia de la Sibiu și locul ei în istoria tiparului românesc din secolul al XVI-lea*, în „Anuarul Institutului de Istorie“, Cluj. 1964.

față de municipalitatea luterană din Brașov și legăturile strinse cu cele două țări «Apariția primului Liturghier în limba poporului, în românește, în 1571, un text tradus din slavonă, fără nici o abatere de la tradiția ortodoxă, fără nici o influență calvină și luterană este o dovadă hotărâtoare că traducerea cărților bisericești a însemnat o operă culturală independentă de Reforma religioasă. Cu apariția liturghiei în românește începe, de fapt, introducerea limbii române în biserică, urmarea a dezvoltării sociale și culturale interne românești în secolul al XVI-lea» (p. 165-166).

Capitolul al III-lea, dedicat studierii «Curentului de traduceri în Transilvania în a doua jumătate a secolului al XVI-lea», analizează activitatea depusă la Schimbarea la Față a lui Iisus Hristos în Brașovul în cadrul școlii și bisericii românești de acolo: «...la Schei s-a înființat o operă de traduceri care întrece simpla grijă a furnizării de materiale pentru tipografia condusă de Coresi. Este vorba de o operă mai vastă, începută înainte de așezarea diaconului tipograf la Brașov» (p. 165).

Cauzele acestei acțiuni sînt explicate prin ridicarea unor pături noi în sîmnașul societății — boiernași, orașeni, negustori, meșteșugari cu știință de carte, care nu cunosc limba slavonă și nu vor să o învețe, dorind să citească în limba maternă.

Capitolul al IV-lea, «Scrisul românesc în a doua jumătate a secolului al XVI-lea în Moldova și Țara Românească», îmbrățișează producția culturală, în speță cărțile de legi, cărțile religioase, cronicile și scrisul de cancelarie în limba română din această perioadă, insistînd asupra concordanței în timp existentă între cele trei țări românești (p. 175—185).

Partea a IV-a a studiului e consacrată «Biruinței scrisului românesc în veacul al XVII-lea»; e caracterizată în special prin apariția umanismului românesc, care a sprijinit în mod activ scrisul în limba română, însemnînd în același timp «...mădăncă pentru virfurile sale... o încercare de integrare a culturii românești în cultura europeană» (p. 189). Baza socială a acestui umanism stă în «marea boierime de tip nou, ...care valorifică producția domeniilor sale pentru vinzarea pe piață, ale cărei interese erau să deschidă o fereastră spre Occident; ea dispunea de avere suficientă pentru a-și trimite fiii la școlile din străinătate, unde se învăța latinește și grecește. Alături de acești boieri se aflau între oamenii de cultură clasică și elemente orășenești române» (p. 204). Caracterele umanismului românesc sînt: cunoașterea limbilor latină și greacă, afirmarea originii comune a poporului român, care devine un popor nobil «pentru că se trage din romani, izvor al întregii civilizații europene» (p. 209).

Urmarea acestei atenții deosebite acordată de umaniști limbii române a fost formarea unei limbi literare românești (cap. al IV-lea). Se arată și aportul scriitorilor bisericești la crearea limbii literare valabile pentru toți românii (p. 215).

Un ultim capitol «Sfîrșitul slavonismului cultural în țările române» urmărește ultimele zvonuri ale vechiului în fața noulor evenimente care au dus la izbînda definitivă a limbii române în toate domeniile vieții social-culturale și politice.

MATEI CAZACIUCU

Ioana Postelnicu. *Plecarea Vlașinilor*, București, Editura Tinerii, București, 1964. 494 p.

Vasta treacă socială zugrăvită cu măiestrie de Ioana Postelnicu în romanul *Plecarea Vlașinilor*, ne redă cu accente de veridicitate atmosfera grea de împingere națională și religioasă suferită de păstori transilvăneni în secolul al XVIII-lea. Ne aflăm pe vremea împărătesei Maria Tereza, în tolu luptelor pentru unirea religioasă forțată a creștinilor ortodocși ardeleni cu Roma. Eroul principal, abaciul Greavu ne amintește de celălalt mucenic al Ortodoxiei transilvănene, Oprea din

Săliște (1740—1780), participant activ la lupta împotriva uniației și păstor de oi în ultima parte a vieții sale, a cărui pomenire, în urma canonizării sale, este prăznuită de Biserica Ortodoxă Română la 21 octombrie. Ca și baciul Greavu și ciobanul Oprea din Săliște este victima neînduplecatei împărțese. Cunoașterea desăvârșită a vieții păstorești și a creațiilor folclorice legate de ea, epopee zguduitoare a Vlașinilor în lupta lor dramatică pentru apărarea dreptei credințe și a ființei lor naționale, fac din acest roman realist o reușită a genului. Autoarea descrie crudele realități sociale din secolul al XVIII-lea în perspectiva împlinirilor socialiste din vremea noastră. Calea străbătută de iobagii și păstorii ardeleni din secolul al XVIII-lea și pînă în pragul secolului nostru este aspră și grea și urmașii de astăzi ai umiliților de ieri se bucură de viața cea nouă din patria noastră, simțind în ei bucuria izbîndirii strămoșilor.

Conflictul romanului *Plecarea Vlașinilor* este în aparență de natură religioasă, dar în realitate, în umbra asupririi religioase la care sînt supuși iobagii și păstorii ardeleni, se ascunde asuprirea socială, la sînge, exploatarea cea mai neîndurătoare, urmărindu-se cu perseverență desființarea românilor ardeleni ca neam, deznacionalizarea lor, prin răpirea pămînturilor și a credinței lor strămoșești. Bisericele ortodoxe sînt închise și sigilate, preoții ortodocși chinuiți și opriți să săvîrșească slujbele cerute de credincioșii lor, păstorii din satul Vlașinilor sînt desproprietăriți de pășunile lor grase de pe cei 18 munți, pe care-i stăpîneau din moși-strămoși.

Condușă de Greavul Alexa și de preutul ortodox Gherasim, obștea păstorilor din Vlașini este hotărîtă să reziste tuturor încercărilor, amenințărilor și nelegiuirilor stăpînirii austro-ungare pornite împotriva lor. În momentele de grea cumpănă, preutul ortodox Gherasim îndrumază cu autoritate morală obștea Vlașinilor, arătînd substratul uneltirilor crăiești. *«Aici nu-i vorba de lăsat religia... Aici e lucrare vicleană... E vorba de grațul nostru... pe care împărțeaua vrea să-l sugrume, să-l stîrpească cu ajutorul trădătorilor... Aceștia s-au vîndut Blaifului și Papii de la Roma... Crăiasa vrea să primim și noi «Uniația», nu ca să treacă mai mulți credincioși purgatoriul religiei ei... Nici vorbă despre asta nu e... Să poată pune stăpînire pe noi... Ne fură mai întîi religia, apoi ne fură numele, apoi ajungem să uităm limba moșilor noștri... Să ne topm în naționalele celelalte. Decît asemenea faptă, mai bine ne lepădam de locurile aștea și pornim în altă parte a lumii, unde slobozi vom fi să trăim în legea străbună, în care ne-am născut... Nu ne temem...»* (p. 23).

Pasajul reproduce aici este semnificativ. Alături de bărbați, preoteasa ortodoxă Paraschiva, bătrînele satului, nevestele și fetele păstorilor Vlașini sînt trup și suflet în lupta împotriva uniației și pentru păstrarea legii strămoșești. Satul a rezistat pînă ce în mijlocul lui s-a găsit un trădător, numit Niculae Branga, momit și minuit cu perfidie de straja-meșterul ungar Janek. Atunci cînd Vlașinii nu mai pot răbda împilările stăpînirii austro-ungare și se hotărăsc să treacă munții în Țara Românească, planul obștii este trădat de Branga și Vlașinii sînt prinși asupra faptului de străjile crăiei conduse de Janek. Atunci au fost prinși Greavul Alexa, preoteasa Paraschiva, Sorița și Istina.

Scena tragerii pe roată a Greavului Alexa și uciderea celor trei femei este zguduitoare și ea a întărit și mai mult pe Vlașini în rezistența lor.

Judecata și pedepsirea lui Branga, de către Vlașinii conduși de Ieronim, feciorul Greavului tras pe roată, au arătat că jertfa lui Alexa, Onea, Ilarie, preoteasa Paraschiva, Sorița și Istina, nu a fost zadarnică. Se încheie cu această judecată o primă etapă din viața păstorilor din Vlașini. Desigur volumul II, va prileji autoarei descrierea, în continuare, a suferințelor și izbînzilor Vlașinilor pentru legea lor din bătrîni, după îndemnul dat, cu limbă de moarte, de Greavul Alexa, cînd a fost tras pe roată.

Cu romanul *Plecarea Vlașinilor*, Ioana Postelnicu urcă o nouă treaptă a desăvîrșirii sale literare, iar epica românească actuală se îmbogățește cu o operă de netăgăduită valoare.

GHEORGHE ALEXE

Hadrian Daicoviciu, *Dacii*, Editura Științifică, București, 1965, 262 p.

Cercetările arheologice întreprinse în ultimele două decenii pe teritoriul patriei noastre au adus valoroase contribuții la cunoașterea culturii materiale și spirituale a geto-dacilor, dându-ne noi date cu privire la acești strămoși ai noștri, despre care Herodot spunea că sînt «cei mai viteji și mai drepți dintre traci». Rezultatele muncii stăruitoare, atente și pasionate a arheologilor români, confruntate cu acelea ale cercetătorilor istoriei vechi a țării noastre, au fost adunate în diferite lucrări de specialitate, care se ocupă cu cele mai de seamă probleme din civilizația și istoria dacilor.

Cartea lui Hadrian Daicoviciu, «Dacii», bazată pe un bogat material documentar arheologic, precum și pe cele mai importante izvoare literare, epigrafice și numismatice pe care ni le-a transmis antichitatea, întrunește toate condițiile unei lucrări științifice, fiind însă în același timp și o lucrare de popularizare, accesibilă unui cerc foarte larg de cititori. Nu vom încerca, în cele ce urmează, a face o prezentare amănunțită a acestei lucrări, considerînd că ea poate fi la îndemîna tuturor. Ne vom mărgini doar a reliefa unele idei mai importante pe care le prezintă autorul de-a lungul celor șapte capitole ale cărții sale, insistînd în mod deosebit asupra capitolului care se ocupă cu religia dacilor.

Ca și alți cercetători, H. Daicoviciu subliniază identitatea dintre geți și dacii, stabilită încă din vechime de către Strabo, și semnaleză puținătatea izvoarelor privitoare la apariția dacilor în istorie, fiind nevoit a analiza numai cu date arheologice, primele începuturi ale culturii materiale și spirituale a dacilor, felul lor de trai și raporturile lor cu grecii și cu scii. Din cauza lipsei de informații, nici istoria politică a geto-dacilor nu poate fi cunoscută în întregime, ci doar fragmentar. Din secolul al VI-lea î.d.Hr., cînd Hecateu din Milet ne dă primele știri despre geți, și pînă în prima jumătate a secolului I d.Hr., cînd existența statului dac se poate afirma cu precizie, — știrile cu privire la daci sînt foarte sărăcicioase, perioade istorice întregi rămînd ascunse sub vălul tăcerii. Autorul face un bilanț al acestor știri, începînd cu Herodot și sfîrșind cu Pompeius Trogus (p. 57—773).

După ce ni se înfățișează rolul și activitatea lui Dromichete, ne este prezentat cu ample informații Burebista, una din figurile celebre ale antichității dacice. După cum se știe, cele mai importante știri cu privire la dacii din timpul lui Burebista provin de la istoricul got Iordanes, din secolul al VI-lea d. Hr., și se datoresc unei greșeli. Vrînd să scrie o istorie a goților și crezînd — pe baza asemănării de nume dintre geți și goți — că aceștia din urmă sînt urmașii celor dinții, Iordanes a adunat diferite știri despre geto-daci, mergînd cu confuzia pînă acolo încît și-a intitulat lucrarea «Getica». Greșeala aceasta ne-a adus un mare serviciu, întrucît în istoria sa Iordanes a păstrat informații prețioase de la unii scriitori mai vechi și deosebit de la Dio Crisostomul, un bun cunoscător al dacilor, ale cărui lucrări s-au pierdut aproape în întregime.

După moartea lui Burebista, teritoriul Daciei s-a împărțit în mai multe formații politice, a căror soartă nu poate fi urmărită în mod consecvent. Doar o singură orînduire statală, din fericire cea mai importantă, statul dac transilvănean, cu centrul în munții Orăștiei, poate fi cunoscută cu certitudine, pe baza izvoarelor arheologice și literare. Autorul stabilește lista cronologică a regilor daci care e au domnit între Burebista și Decebal, apoi face o deosebit de interesantă și instructivă «călătorie prin inima Daciei», dezvăluindu-ne vestigiile celor mai de seamă realizări ale civilizației dacice. H. Daicoviciu interpretează cu multă atenție și obiectivitate rezultatele cercetărilor arheologice din munții Orăștiei. Deși autorul declară că nu e «nici pictor, nici scriitor» (p. 129), totuși, expunerea sa științifică este făcută într-o formă atît de sugestivă și atrăgătoare, încît rîmii cucerit de măiestria evocării și de descrierea așezărilor dacice, a cetăților și satelor, sau a operelor de artă pe care le-au făurit strămoșii noștri pe vremea lui Burebista și Decebal. Concluzia care ni se impune e clară: dacii au creat o civilizație originală. Acest lucru trebuie

înțeles în mod adecvat, în sensul că dacii au ajuns la înfloritoarea lor civilizație nu în chip miraculos sau respingînd orice alte elemente străine, ci «învățînd, muncind, adaptînd elementele străine în mod creator și creînd ei înșiși» (p. 162).

Pe baza descoperirilor arheologice recente al acadmicianului C. Daicoviciu, autorul stabilește că dacii au cunoscut scrierea. Desigur, aceasta n-a fost accesibilă tuturor, ci a rămas un apanaj al curții regale și al preoților, care formau o castă foarte puternică (p. 183). Preoții dacii erau astronomii, filozofii și medicii timpului. Relatările scriitorilor antici cu privire la preocupările științifice al preoților daci au fost confirmate de cercetările arheologice. Academicianul C. Daicoviciu a demonstrat că marele sanctuar rotund descoperit în incinta sacră a Sarmizegetusei are legătură cu calendarul, fiind chiar un adevărat sanctuar-calendar al dacilor (p. 186). În concordanță cu concluziile învățatului francez Georges Charrière, Hadrian Daicoviciu stabilește că *acest calendar n-a fost adoptat de la alte popoare, ci a aparținut exclusiv dacilor*. Originalitatea calendarului dacic, care avea 360 de zile, grupate în 12 luni, — împărțite la rîndul lor în cinci perioade de cîte 6 zile, — este demonstrată pe larg, fiind pusă în legătură cu religia (p. 187—194).

Din arta dacilor ne-au rămas doar unele elemente de sculptură, pictură și ornamentare ceramică. Nu ni s-a păstrat nimic din mitologia, literatura religioasă, poezia populară, dansurile sau muzica acestui popor. De aceea, deși e convins că cercetările viitoare vor aduce multe completări și precizări, totuși autorul își mărturisește teama că niciodată nu se va putea ajunge la o cunoaștere amănunțită a dacilor (p. 198).

Ultimul capitol al cărții lui H. Daicoviciu prezintă personalitatea lui Decebal și războaiele daco-romane. Și aici lipsa izvoarelor literare a dat naștere la multe nedumeriri. Autorul e de părere că monumentală columnă a lui Traian pe care sînt sculptate scene din războaiele daco-romane, de la începutul secolului al II-lea al erei noastre, nu poate avea decît o valoare istorică relativă, datele ei trebuind a fi folosite cu multă circumspecție, întrucît prezintă contradicții adînci, atît cu izvoarele literare, cît și cu realitățile dezvăluite de săpăturile arheologice.

Cartea are și un epilog, în care este combătută cu argumentare temeinică teoria exterminării dacilor, susținută în mod neștiințific de reprezentanții Școlii ardelenice și de unii istorici reacționari mai noi.

Am lăsat la urmă, în mod intenționat, capitolul care se ocupă cu religia dacilor, în scopul de a-l comenta ceva mai amănunțit. Referindu-se la această problemă, H. Daicoviciu pornește — cum era și firesc — de la Herodot, citînd în întregime pasajul în care celebrul istoric din Halicarnas vorbește despre religia geto-dacilor. Textul în cauză (*Istoriile*, IV, 93—96), pe care autorul nostru îl consideră «scurt și destul de limpede» (p. 167), a dat naștere însă, după cum se știe, la interpretări și discuții contradictorii cu privire la problema religiei geto-dacice. Disputele cele mai înverșunate s-au purtat în jurul naturii acestei religii și a numărului zeilor. Au fost dacii monoteiști sau politeiști? S-au găsit sprijinitori și pentru o teorie și pentru cealaltă; ba, n-au lipsit chiar sprijinitori ai unei ipoteze intermediare, dualiste, cum au fost Bessel și Xenopol.

Ipoteza monoteistă a fost susținută într-o oarecare măsură de eruditul istoric și arheolog Vasile Pirvan (*Getica*, București, 1926). Acesta a încercat a prezenta pe strămoșii noștri geto-daci ca pe un popor excepțional față de celelalte popoare ale antichității, atribuindu-le o concepție cvasi-monoteistă despre divinitate și o înțelegere pur, spirituală cu privire la suflet și la viața viitoare. După Pirvan, zeii Zamolxis și Gebelezis, despre care amintește Herodot, nu erau doi zei deosebiți, ci numai două atribute ale unuia și aceluiași zeu cresc (uranian), al cărui cult se reducea la trimiterea din cinci în cinci ani a unui «sol», aruncat în sus și prins în sulite.

Acest «monoteism» al dacilor, acreditat o bucată de vreme, n-a întîrziat a fi infirmat de cercetările mai noi. Amintim în acest sens pe Academicianul C. Daicoviciu (*Herodat și pretinsul monoteism al geților*, în «Apulum», II (1944—1945) și pe Ion I. Russu (*Religia geto-dacilor*, Cluj, 1947), care au stabilit caracterul politeist al religiei geto-dace, arătînd că Pirvan a interpretat greșit textul lui

Herodot, iar Zamolxis nu era un zeu uranian, ci unul htonian (pământesc), alături de care se aflau și alte divinități. Pe aceeași poziție se situează și H. Daicoviciu, care demonstrează politeismul geto-dacilor nu numai prin prezentarea celorlalte divinități din panteonul dacic, ci și prin rezultatele descoperirilor arheologice. Subliniind că rezolvarea caracterului religiei geto-dacilor în sensul politeismului este o realizare științifică de seamă, autorul nostru remarcă pe bună dreptate că această rezolvare rămâne totuși incompletă pînă la adunarea și definitivarea datelor privitoare la celelalte elemente ale religiei dacilor.

Folosind diferite izvoare literare lingvistice și arheologice, Hadrian Daicoviciu încearcă a face un pas mai departe în lămurirea unor anumite aspecte și probleme ale acestei religii. Astfel, autorul își însușește părerea învățatului bulgar D. Decev, privitoare la derivarea numelui preoțimii geto-dacice de la *αἰτοῖαι* («cei ce se abțin de la plăcerile lumești»), iar nu de la *ἄιτοῖαι* («ctitori, întemeietori»), cum pretindea în vechime Strabo (p. 170). Pe baza argumentării celor mai de seamă cercetări din domeniul lingvisticii indo-europene, ni se precizează caracterul lui Zamolxis și Gebeleizis, primul fiind un zeu al pămîntului, iar ultimul un zeu ceresc, fără a se putea stabili însă ce fel de raporturi existau între aceștia. Ni se demonstrează însă în mod convingător, pe baza ultimelor descoperiri arheologice de la Sarmizegetusa, existența unui cult urano-solar, care a fost predominant în religia geto-dacică în perioada de înflorire a statului dac, confirmîndu-se astfel ipoteza formulată în acest sens, în urmă cu două decenii, de Academicianul C. Daicoviciu. Tot prin intermediul arheologiei ni se prezintă noi date cu privire la divinitățile adorate de geto-daci, în special la zeul războiului (Marte sau Ares) și la zeița Bendis, -corespondenta dacică a Artemidei grecești și a Dianei romane (p. 175—176).

În ceea ce privește semnificația riturilor de înmormîntare, plutim din nou în nesiguranță. După cum se știe, datele cele mai vechi relatează că dacii înhumau pe morți. Apoi, cu timpul, înhumarea a fost înlocuită cu incinerarea. Care au fost cauzele acestei schimbări? Cercetătorii nu le pot explica cu certitudine, dar sînt de acord că ele trebuie puse în legătură cu concepția despre nemurire a geto-dacilor. Hadrian Daicoviciu încearcă a explica schimbarea ritului printr-o evoluție a întregii religii geto-dace. E posibil, adică, să fi existat la început un «stadiu htonian» al lui Zamolxis, de la care zeul a evoluat apoi spre o înfățișare uraniană. În acest ultim stadiu, ideea de nemurire și de imaterialitate a sufletului a determinat pe daci să încerce a reduce trupul, după moarte, la o stare cît mai puțin materială. Astfel a luat naștere probabil practica incinerăției (p. 177—178). Menționăm că ipoteza cu privire la evoluția caracterului lui Zamolxis a mai fost enunțată înaintea lui Hadrian Daicoviciu și de alți cercetători, între care amintim pe Pr. Prof. Ioan G. Coman de la Institutul teologic universitar din București (J. Coman, *Zamolxis. Un grand problème gète, Paris, 1930*).

Teoria cu privire la politeismul dacilor este acceptată astăzi în mod unanim.

Problema religiei geto-dacilor continuă a rămîne deschisă. Cartea lui Hadrian Daicoviciu se situează în rîndul cercetărilor de valoare care urmăresc în mod sistematic și stăruitor să ne aducă noi date referitoare la viața strămoșilor noștri daci.

Pr. DUMITRU SOARE

Cercetări arheologice în București, vol. II, Muzeul de Istorie a orașului București, 1965, 347 p.

Lucrarea de față cuprinde un număr însemnat de articole întocmite pe baza materialului arheologic studiat și prelucrat de un grup entuziast de specialiști, din care reținem următoarele studii dedicate unor monumente de artă feudală românească:

1. Panait I. Panait, Mioara Turcu, Iulia Constantinescu, Paul I. Cernovodeanu: *Complexul medieval Tinganu*, Cercetări arheologice, numismatice și istorice, p. 239—296.
2. Mioara Turcu, Paul I. Constantinescu, arh. C. Marinescu, *Considerații privind biserica Visarion Vechi*, p. 297—322.

*

1. Panait I. Panait, *Așezarea Medievală*. — Pe șoseaua regională București—Oltenița, la circa 25 km sud-est de Capitală, în apropierea confluenței riului Dimbovița cu Colentina, se află satul Tinganu, comuna Cernica, raionul 23 August pe al cărui teritoriu s-a ridicat în a doua jumătate a secolului al XV-lea Minăstirea Tinganu, una din cele mai vechi ctitorii domnești de pe actualul teritoriu al Bucureștiului (p. 239).

Data fiind importanța deosebită a monumentului atât pentru istoria începuturilor orașului București, cât și pentru stabilirea unor anumite date arheologice în legătură cu una din etapele cele mai puțin cunoscute în evoluția arhitecturii Țării Românești, s-au întreprins în anul 1961 cercetări atât arheologice cât și istorice.

Așezarea medievală de la Tinganu este amintită încă din 1926, de savantul român Vasile Pirvan, în monumentală sa lucrare *Getica*. El cunoștea la Tinganu o așezare Latène pe care o plasa «la marginea uneia din zonele locuite de geto-dacii din cimpia română». Trei ani mai târziu, prima încercare de întocmirea unei hărți arheologice a Bucureștilor, însemna pe malul stîng al văii Tinganu o stațiune «protistorică». Dar, nici o lucrare de arheologie n-avea să însemneze pînă în zilele noastre locul precis al Minăstirii Tinganu, ctitorie a lui Radu cel Frumos (1462—1475).

În anul 1960 un colectiv format din P. Năsturel, P. Cernovodeanu, M. Turcu și P. I. Panait, al Muzeului de istorie a orașului București, efectuînd cercetări de suprafață pe zona localităților Căldăraru-Tinganu, au reușit să stabilească cu ajutorul Preotului dr. Gh. Bădie din comuna Cernica, locul pe care se mai păstrau urmele ctitoriei domnești a lui Radu cel Frumos (p. 241). Necesitatea îmbogățirii cunoștințelor privind istoria secolului al XV-lea, în Cimpia română, au impus întreprinderea unei cercetări arheologice. Săpăturile s-au efectuat în două etape: prima din 7 august, la 6 octombrie 1961; a doua, din 1963 și 1964, săpîndu-se 14 șanțuri.

«Situația stratigrafică atestă existența a două perioade de locuire a promontoriului, una aparținînd populației geto-dace, iar cealaltă așezării feudale».

Pînă acum s-a descoperit la Tinganu un complex feudal cuprinzînd fundațiile bisericii și a caselor enuenești, urme ale unor construcții din piatră, bordeie, gropi de bucate, un însemnat material arheologic, necropola la care se adaugă urmele locuirii geto-dace.

Biserica Minăstirii Tinganu. De la acest edificiu nu s-a mai păstrat astăzi decît fundațiile. Prezintă un plan treflat, cu diametrul longitudinal interior de 13,70 m, iar diametrul lateral de 5,70 m. Absidele din partea de nord și sud, abia profilate, au o adîncitură de 0,80 m față de zidurile naosului, iar cea estică aproape semielipsoidală, are un diametru interior de 4,25 m.

Absida de nord este circulară, în timp ce extremele eschitează un poligon ale cărui laturi variază între 1 m—1,20 m (fig. 8). Capetele absidelor sînt prelungite cu cîte un pilon de susținerea turlei. Pronaosul aproape pătrat cu laturi de cca. 4 m este separat de naos printr-un zid gros de 0,70 m. Întreaga fundație a bisericii a fost făcută din bolovani de rîu prinși cu mortar alcătuit din nisip și var, cu slabe urme de cărămidă presată și cărbune (fig. 9). Fundațiile prezintă și tehnică rudimentară, zidul oscilează între 0,80 și 0,95 m grosime.

Partea superioară a zidurilor se presupune a fi din cărămidă, sau cărămidă alternînd cu bolovani de rîu (p. 146—147).

În ce privește partea decorativă, prezintă în faza inițială discuri smălțuite (fig. 11/2 și 11/1).

În decursul secolelor XVI-lea—al XVIII-lea minăstirea cunoaște trei mari jefuiri secundate de alte perioade de grele încercări. În cele din urmă, biserica este refăcută, adăugându-i-se un pridvor lung de cca. 5 m, din cărămidă sau fragmente de cărămidă (p. 249).

Cu timpul, tinda a fost împărțită în două, de un zid despărțitor gros de 0,42 m, ridicat din cărămizi prinse cu mortar albicios (fig. 12).

Biserica din Tînganu își întrerupe activitatea puțin mai tirziu de mijlocul secolului al XIX-lea, existența sa zbuicumată se constată cu claritate și în situația stațigrafică din interiorul edificiului. În timp ce toate morminele din vechea biserică sînt profanate, cele aflate în pridvorul bisericii n-au suferit un astfel de sacrilegiu (p. 252).

În legătură cu acest fapt semnificativ autorul presupune următoarele ipoteze:

— deranjarea mormintelor din vechea biserică s-a făcut într-o perioadă anterioară ridicării pridvorului;

— gropile lăsate de primii profanatori dovedesc că aceștia nu urmăreau scoaterea materialului de construcție, fundațiile zidurilor nefiind atinse în acțiunile lor, ci eventualele comori sau inventarul mormintelor;

— după refacerea clădirii și adăugarea tindei, înmormintările interioare se vor face numai în noua anexă a edificiului;

— în ultima și cea mai dăunătoare etapă a distrugerilor de la Tînganu; secolul al XIX-lea, motivul esențial pare a fi fost scoaterea cărămizilor și a bolovanilor de riu de la fundații (p. 252—253).

Minăstirea Tînganu, așa cum se prezintă astăzi, în urma rezultatelor săpăturilor și cercetărilor întreprinse, ridică unele probleme de ordin istoric și arhitectonic.

Izvoarele scrise o atribuie drept ctitoria lui Radu Vodă sau Radu Vodă cel Frumos, stabilindu-i perioada de ridicare în primele decenii ale celei de-a doua jumătăți a secolului al XV-lea, documentare confirmată și completată de datele arheologice de pînă acum.

Nu este exclus că, în numeroasele sale retrageri la Dunăre, voievodul să fi aflat de existența vreunui schit sau biserică de lemn «hotărînd să ctitoriască aici o unitate monahală pe care însă nu a putut-o dota decât cu clădirea bisericii și unele mărunte construcții din paiantă».

La puțin timp după ridicarea sa suferă neajunsurile prilejuite de un incendiu, fapt care să-l fi determinat pe Vlad Voievod să se îngrijească de această ctitorie domnească a Tînganului.

În secolul al XVI-lea noi incendii se abat asupra minăstirii. Cele mai grele avarii suferă însă edificiul în secolul al XVII-lea; ele sînt strîns legate de expediția turco-tatară din anul 1659 cînd se pustiesc satele și minăstirile din această zonă a Țării Românești (p. 254).

O scurtă etapă de înflorire cunoaște minăstirea în cea de-a doua jumătate a secolului al XVII-lea. Acum edificiului i se adaugă pridvorul și sînt înlocuite casele de paiantă cu unele de cărămidă, mistuite la începutul secolului al XVIII-lea de un ultim incendiu.

În secolul al XVIII-lea viața monahală de la Tînganu «întră într-o fază de agonie», ca în veacul următor să supraviețuiască doar biserica minăstirii, învelită cu șindrilă, cu un singur turn ridicat pe navă ce «străjuia un teren înțesat de morminte și de ruine ale fostelor chilii».

Înălțată într-o perioadă în care Vlad Țepeș construise pe celălalt drum al Dunării — drumul Giurguiului —, Comana, refăcuse probabil Snagovul, zidise la Tîrgșor un alt edificiu religios, Tînganu «completează o verigă a evoluției arhitecturii locale cunoscută din nefericire atît de puțin pînă acum pentru secolele respective.

Prin stabilirea planului său inițial Tinganu reprezintă deci o verigă importantă la cunoașterea arhitecturii religioase românești, din jumătatea secolului al XV-lea.

Modestul edificiu respectă planul de la Vodița a II-a, Cozia, Tîrgoviște și Schitul Brădet (p. 255)

Studierea minuțioasă a tuturor elementelor rezultate din cercetarea arheologică va completa datele privind acest prețios monument de arhitectură medievală românească, atât de puțin cunoscut.

Locuințele egumenești. La o distanță de aproximativ 10 m sud de edificiul bisericii au fost descoperite temelii din cărămidă ale caselor egumenești (fig. 15). Cercetătorii au stabilit, pe baza materialelor furnizate de șanțurile al III-lea, al V-lea și al VII-lea, în special, că aceste case au fost ridicate pe locul unora din paianță; distruse de incendiu. Suprafața locativă maximă ajunge la cca. 174 mp.

Casele egumenești aveau inițial beci, cu tavanul din birne de stejar. După ce casele s-au năruit în urma incendiului, în molozul care a acoperit beciul au fost săpate de localnici, morminte.

Autorul își exprimă speranța că dezvelirea întregii suprafețe ocupată de această construcție, «în cadrul campaniei din 1965 va procura noi elemente atât în ce privește tehnica de construcție cât și datarea întregului ansamblu arhitectonic».

Bordeiele feudale. Au fost identificate pînă în prezent un număr de șase, grupate în jurul bisericii Tinganu, datînd din secolele al XV-lea și al XIX-lea (p. 257).

Dintre acestea, cel mai vechi este bordeiul 10 (cf. fig. 16); după materialul ceramic descoperit aici — oale, străchini, cahle cilindrice și plate — bordeiul poate fi datat în cea de-a doua jumătate a secolului al XV-lea.

Au mai fost surprinse în vecinătatea bisericii *gropi gospodărești* și *gropi pentru cereale*.

Materialele arheologice descoperite, cuprind o gamă variată de produse ceramice, asemănătoare cu acelea descoperite la Coconi, operă a meșterilor olari locali (p. 263) — «centru aflat în secolul al XV-lea în plină fază preurbană».

«Nu credem că greșim — conchide autorul — a considera că aceasta trebuie să fie și ceramica tirgului Bucureștilor, pe care Vlad Țepeș și apoi Radu cel Frumos îl folosesc ca reședință voievodală începînd cu mijlocul zbugumantului secol al XV-lea. Analiza comparativă a descoperirilor din centrul actualului oraș, cu cele de la Străulești-Măicănești, Tinganu sau din alte așezări aflate în zona centrală a Cîmpiei române, pe măsura extinderii cercetărilor arheologice, reprezintă una din metodele studierii, Bucureștilor».

Mioara Turcu, *Necropola feudală*. — Cu ocazia săpăturilor din 1961, 1963—1964 s-a descoperit la Tinganu cimitirul feudal a cărui suprafață precizată este de circa 1000 mp, cu un total de 251 înhumări și reînhumări.

Mormintul notat cu M. 88, posedă cea mai veche monedă — un dinar din argint — emis în 1547, din timpul lui Ferdinand I al Ungariei.

Autoarea constată că cele mai vechi morminte, în care s-au găsit monede din secolul al XVI-lea sînt în apropierea bisericii.

Atît din inventarul cît și din poziția celor înhumați s-a conchis că mormintele aparțin călugărilor mînăstirii precum și locuitorilor satului Tinganu.

Din mormintele de călugări și preoți este amintit scheletul notat cu nr. 11, avînd sub craniu o cărămidă purtînd pe ea semnul crucii și inițialele I.C. (Isus Cristos) și un altul notat cu M. 117, unde cele trei cărămizi erau așezate: una sub craniu, iar cele două pe laturile craniului.

Dintre mormintele de preoți se remarcă cel notat cu M. 37.

În zona pridvorului au fost aflate două morminte notate M. 89 și 182, străpungînd pavajul din jurul bisericii.

Se precizează că pavajul bisericii a fost construit o dată cu pridvorul, în secolul al XVII-lea (p. 266).

Modestul inventar aflat în încăperile mormintelor denotă — după părerea autoarei — că populația sătească era alcătuită din oameni săraci.

Mormintele din pronaosul și pridvorul bisericii și cele din imediata apropiere a edificiului, prezintă un inventar mai bogat.

Mioara Turcu, *Așezarea Latène*. — Așezarea geto-dacă este reprezentată printr-o serie de gropi și bordeie aflate în partea de sud-est a terenului, reprezentând cel mai vechi nivel de locuire de la Ținganu.

Autoarea notează că cele mai multe complexe Latène sînt surprinse în secțiunea I, unde au fost descoperite bordeiele notate cu B. 5, 6, 7 și două gropi (p. 270).

Ceramica dacică de la Ținganu, asemănătoare cu aceea de la Popești — avînd aceeași origine — este împărțită de autoare în patru categorii: a) *Cernica primitivă, neagră și roșiatică lustruită*; b) *Ceramica poroașă lucrată cu mîna*; c) *Cermanica cenușie de factură superioară, lucrată la roată* și d) *Ceramica de import*.

Ceramica descrisă constituie pînă acum singurul element de datare pentru această așezare.

Iulia Constanitnescu, *Descoperiri monetare*. — Muzeul de istorie al orașului București din dorința de a cunoaște istoria medievală a Capitalei și a regiunii ei, a deschis în vara anului 1961 șantierul arheologic de la Ținganu. În urma cercetărilor de la locul cimitirului și al bisericii, au fost descoperite în afara altor însemnate materiale arheologice, și numeroase monede.

Banii găsiți sînt grupați în două categorii: monede europene și monede turcești (p. 277).

La pagina 278 se prezintă «lista monedelor turcești descoperite în 1961 la Ținganu, conform identificărilor făcute de H. Dj. Siruni».

Autoarea conchide că «pînă în prezent la Ținganu nu avem nici o monedă care să aparțină voievozilor munteni. Din punct de vedere al provenienței monedelor, descoperirile de la Ținganu confirmă preponderența emisiunilor otomane îndeosebi în secolele al XVIII—al XIX-lea».

Paul I. Cernovodeanu, *Istoricul Mînăstirii Ținganu*. — Radu cel Frumos, domnul Țării Românești (1462—1473, 1474—1475), frate și urmaș al lui Vlad Țepeș a înălțat în apropierea reședinței de seamă a Bucureștilor — Mînăstirea Ținganu.

În ceea ce privește data zidirii edificiului, nu avem nici o mențiune scrisă. Singurele informații scrise sînt apărute de abia în cronicile țării din secolul al XVII-lea.

Letopisețul Cantacuzinesc amintește că «Radu Vodă cel Frumos, acesta au făcut mînăstirea ot Ținganul. Și au domnit ani 15».

Cronica lui Radu Popescu la rîndul ei, precizează că «stătut-au domn Radu Vodă în urma lui Vădislav vodă. Această au făcut Mînăstirea Ținganul».

În plus, o anaforă din 18 mai 1803 privitoare la hotarele proprietăților mînăstirii, ajunsă în anul 1721 metoc al Văcăreștilor, recunoaște drept ctitor pe «Radu vodă, feciorul lui Vladu Vodă». De asemenea și în *Catagrafia eparhiei Ungro-Vlahiei din 1810* se amintește că mînăstirea a fost ridicată de un «Radu Vodă».

O altă știre scrisă în legătură cu Mînăstirea apare la 6 iulie 1530 într-un hrisov de la Vlad Vodă Înecatul, care dăruiește mînăstirilor Snagov și Ținganu — cu hramul Întîmpinarea Domnului, Gîrlă Lungă «de unde se începe pînă în Timburești cu tot hotarul», spre a fi «fraților... de hrană».

La 14 mai 1580, Mihnea al II-lea Turcitul întărește mai multe moșii Minăstirii Sfînta Troiță din București. Cu acest prilej se amintește printre altele și satul Greci «cu tot hotarul și cu moșiile», care fusese al Minăstirii Tinganu. Călugării obțin de la marele vornic Ivașco din Golești în schimb pentru satul Greci, satul Plătărești. Mai tirziu satul Greci este vîndul lui Alexandru Vodă Mircea pe 60.000 de aspri gata și în cele din urmă dăruit de Mihnea al II-lea ctitoriei sale de la Sfînta Troiță (p. 285).

Într-o mențiune, din 10 august 1582, aflăm pe egumentul Dorotei al Tinganului, alături de mitropolitul țării, egumenii de la Argeș și Nuceț și alți boieri din sfatul domnesc, amintit ca martor într-un hrisov de întărire pe care îl dădea Mihnea al III-lea Turcitul jupîniței Moma pentru averea răposatului ei soț, Vlaicu din Piscani (p. 286).

Acestea sînt datele sporadice în legătură cu istoricul Minăstirii Tinganu menționate de documentele secolului al XVI-lea.

Documentele secolului următor se referă la proprietatea învecinată Tinganului — Floreștii de pe Colentina, aparținînd vornicului Cernica și soției sale Chiajna, pe care la rîndul lor o cumpărase de la boierul Radu Căptarul și frații săi pe 30.000 aspri gata și vremea lui Mihai Viteazul; această moșie este dăruită apoi de Cernica și soția sa, ctitoriei lor de la Grădiștea Floreștilor (viitoarea Minăstire Cernica).

În 1639, Matei Basarab dimpreună cu soborul înalților clerici și marilor dregători, constatînd starea de ruină a locașurilor închinete minăstirilor din Orient din cauza abuzurilor egumenilor străini a luat hotărîrea ca 22 din minăstiri, dintre cele mai vechi, toate «lavre domnești», dimpreună cu ctitoriele sale să nu mai fie închinete sub nici o formă Muntelui Atos sau la alte locuri «sfînte» — între acestea, — printre primele —, se remarcă și Minăstirea Tinganu.

În legătură cu descrierea edificiului, vestitul călător sirian Pavel din Alep, însoțitorul patriarhului Macarie al III-lea al Antiohiei, nota la 5 septembrie 1657 următoarea însemnare fugară: «...după prînz plecarăm și mergînd cale de vreo două ceasuri am sosit la o minăstire învechită, situată într-o insulă, de asemenea înconjurată de un mare lac. Noi trecurăm cu barca. Minăstirea e veche, denumită Tinganu, dedicată în numele Sfîntului Simion. După aghiasmă și pomenire pentru ctitori și după prînzul obișnuit, plecarăm de aici și merserăm în continuu pînă seara, cînd am sosit la o minăstire cu hramul Sfîntului Niculae numită minăstirea «în Apă» (este vorba de minăstirea Cernica).

La un interval relativ scurt după această vizită a înalților clerici sirieni, Minăstirea Tinganu va suferi devastările tătarilor, care împreună cu turcii, în toamna anului 1659 pustiesc Țara Românească înfrîngînd oștirile voievodului Mihnea al III-lea (1658—1659).

Cu acest prilej este distrusă Minăstirea Tinganu și ctitoria lui Matei Basarab, dim imediata apropiere, de la Plătărești. Năvălitorii după ce robiră pe egumen, furară și hrisoavele locașului (p. 288).

La 8 iunie 1669 Antonie Vodă din Popești întărend privilegiile Minăstirii Tinganu și egumenului ei Teodosie, nota că «în zilele... Mihnei vodă, cîndu au robit tătarii țara, fost-au perit atunci cărțile acestor moșii...».

Sînt citați în continuare stîngenii de pămînt din diferite localități pentru care era împuternicită minăstirea să le stăpînească (p. 288).

Minăstirea Tinganu «dă la o seamă dă vreme încoace fiind... părăsită de părinții egumeni și încăpându fiind lăcuitoare în minăstire călugărițe și neavîndu cine căuta de moșiile minăstirii», ele începură să fie încălcate de diferiți vecini. Egumenul Iosif al Tinganului se ridică cu piră în divan, la 3 decembrie 1650 și cere domnului Șerban Cantacuzino să-i facă dreptate.

Tot Șerban Vodă Cantacuzino face în mai 1682 o a doua întărire locașului, pentru aceeași moșie.

În vremea lui Constantin Vodă Brîncoveanu, Tinganu este trecută în documente printre locașurile domnești care primeau «pentru hramurile praznicilor», bani, ceară și făclii.

La începutul secolului al XVIII-lea vechea ctitorie domnească de la Tinganu «se afla în plină decădere»... «slăbiciunea și lipsa de autoritate a egumenilor oferind vecinilor prilejul de a încălca mereu moșiile minăstirii».

Constantin Vodă Brîncoveanu constatînd starea grea a Minăstirii Tinganu și «văzînd că nefiînd supt stăpînire, să strică și să pustiește de tot, o au închinat ca să fie metoh sfintei și dumnezeieștii Mitropolii».

Dar această situație nu dură prea mult. Un document din 15 noiembrie 1721 arată printre altele că mitropolitul țării Daniil — sub presiunile jecmănitorului domn fanariot Nicolae Vodă Mavrocordat, «au dat și au închinat această minăstire Tinganu ca să fie metoh sfintei și dumnezeiești minăstiri Văcărești... însă cu toate moșiile, vile și odoarile și altele (p. 290).

În felul acesta se încalcă de puțin scrupulosul domn fanariot, vechea hotărîre a lui Matei Basarab; Tinganu devine în cel de-al treilea deceniu al secolului al XVIII-lea metoh al falnicei minăstiri Văcărești închinată la rîndu-i Sfîntului Mormînt de la Ierusalim.

«Puținele avuții de care mai dispunea încăpînd pe mîinile lacomilor și nesățioșilor egumeni și năstavnicii greci, ruina minăstirii Tinganului s-a accentuat».

Cu timpul vechea ctitorie domnească de la Tinganu devine simplă biserică de mir a satelor învecinate.

În *Catagrafia eparhiei Ungro-Vlahiei din 1810*, ctitoria domnească de la Tinganu este trecută «biserică de zid, metoh al minăstirii Văcărești, cu hramul Streteniia, făcută de Radu Vodă pă moșiia minăstirii, veșminte lipsă toate, cărțile toate lipsă» deservind satul Tinganu. La această biserică slujea ca preot Dragomir sin Marin, de 48 ani, slab la citire, din neam român, «fecior de mirean», orînduit de mitropolitul Cozma la 19 octombrie 1788 «pă numele satului» (p. 291).

Aflată în imposibilitate de a mai fi reparată, biserica este părăsită, zidindu-se în satul Tinganu, la 15 august 1853 o alta nouă cu hramul Adormirea Maicii Domnului.

Obiectele de cult ale fostei minăstiri trec la noua biserică parohială a satului.

*

2. Mioara Turcu, *Cercetări arheologice*. Biserica Sfîntul Visarion este situată în București, pe strada cu același nume. Se învecinește la est cu strada Bastiliei, la nord cu intrarea Orientului, la vest cu biserica nouă Sfîntul Visarion, iar la sud cu casele parohiale.

Sondajul arheologic întreprins în anul 1961 atît în incintă cît și în interiorul bisericii *Visarion Vechi* a avut drept scop stabilirea etapelor de construcție ale bisericii și identificarea eventualelor vestigii anterioare construirii bisericii din cărămidă.

În ceea ce privește etapele construirii bisericii, autoarea ajunge la următoarea concluzie: pe locul actualului pridvor al bisericii Sfîntul Visarion Vechi, au existat trei construcții după cum urmează: prima oară a existat o biserică din lemn cu împărțirea obișnuită: pronaos, naos și altar. Data nu i se precizează, totuși, ea este pusă în legătură cu înființarea «mahalalei» care a avut loc probabil în prima jumătate a secolului al XVIII-lea. În baza observațiilor stratigrafice se afirmă că birnele descoperite se aflau pe pămîntul brun «reprezentînd nivelul de călcare anterior construirii bisericii din cărămidă ș.a.».

În continuare se precizează că biserica din lemn s-a înscris în perimetrul de mai tîrziu al temeliiilor din cărămidă ale edificiului dreptunghiular. Axul longitudinal al bisericii din lemn (est-vest) a avut o deviere față de axul celei de cărămidă de la nord-est spre sud-vest; altarul menținîndu-se în general pe același loc.

Cu timpul pe locul bisericii de lemn s-a construit o biserică din cărămidă, de formă dreptunghiulară, ctitorie a unui oarecare Mihăilă. Biserica a fost lărgită prin adăugarea la naos a două abside laterale în anul 1797, fapt de altfel consemnat și

de pisanie (p. 308). Această mărire a bisericii este explicată «prin înmulțirea populației din mahalaua Visarionului ale cărei nevoi culturale le satisfăcea».

Paul I. Cernovodeanu, *Istoricul bisericii în lumina izvoarelor scrise*. — Preotul Petre Referendarul, protopopul Bucureștilor dimpreună cu Anton Berhiceanu logofăt de taină zidește biserica Sfântul Visarion Vechi înainte de 21 septembrie 1797, cum se menționează în textul pisaniei: «Acea(s)tă sf(int)ă ș(i) d(um)neze(i)ască bise(rică) (e) să prăznu(e)ște hram(ul) sfântului Visarion arhi(e)pi(s)co(p) Laris(i) și sfintu mucen(i)c Harala(m)bie și sfântu mucenic Mina, este zidită în temelie după cum să vede până în sfârșit prin osărdia și cheltuiala părinte(lui) chir popa Petre Referendarie, prot(opopul) Buc(u)reștilor și a dumnealui Anton Berhicean logofăt za taină, aj(ut)ându la cheltuială și alț(i) pravoslavnic(i) creștini, spre vecinica lor pomenire, în zile(le) prea înălțatului domn i(o) Alexandru Io(n) Ips(i)lantu v(oi)ev(o)d, într(u) a do(ua) v(e)nire, păstorind cărma pravoslavii prea sfântitul mitropolit Ungrovlahii chir Dositheiu i leatu de la zidire 7306, iar de la N(a)ște(re) 1797 sept(embrie) 21. Dedesubt Sa(f)ta Berh(i)ceanca 1797 iun(ie) 9».

Datele în legătură cu ctitorii locașului sînt sărăcicioase.

La 11 ianuarie 1838, în urma cutremurului, biserica «suferă avarii serioase — mărturie este raportul «arhitectului» orașului București, Xavier Villacrosse, de la 26 ianuarie, același an: «La biserica sfântul Visarion toate bolțile și de obște toate zidurile ce sîntă clădite în chip de arc, au crăpat. Clopotnița acestei biserici care nu este vreo clădire însemnată au creat o asemenea vătămare încît nu să cuvine a să mai prefacă și cu toate că surparea ei nu să putea hotări, dar ar fi de cuviință a să dărîma... Toată cealaltă parte a acestei clădiri poate să se prefacă prin legături, de fier și cercuri. Prin aceste mijloace să poate face chiar o statornică întemeiere care va erta apoi a să clădi din nou o clopotniță ce poate fi apărută de obicinuitele înțimplări».

Refacerea bisericii s-a încheiat la 19 august 1876 după devizul arhitectului șef al Capitalei Carol Kuchnovsky și de arhitectul Beneș, în urma contractului definitiv din 25 noiembrie 1872 (p. 312). Cu acest prilej se pare că a avut loc mutarea clopotniței de pe pronaos pe pridvor și s-a desființat peretele despărțitor dintre pronaos și naos, înlocuit printr-un arc.

În exterior fațada principală a primit mai întii o verandă cu geamlie în fața intrării, iar ancadramentul de piatră al intrării a fost marcat de doi pilaștri. În cele din urmă fațada a primit un fronton de patru pilaștri realizați prin placaj de cărămidă.

Ruinîndu-se complet această biserică, lîngă ea s-a construit, în 1910 un nou locaș cu hramul Sfîntul Visarion Nou.

Arhitect Constantin Marinescu, *Considerații asupra arhitecturii Bisericii*. — În ce privește arhitectura monumentului, datele existente — precizează autorul — nu ne permit să tragem concluzii sigure. Trebuie să admitem că această biserică a prezentat forma obișnuită a bisericilor în lemn din Muntenia, cu plan format dintr-o singură navă dreptunghiulară separată în două compartimente de un perete din lemn, în pronaos și naos. Spre răsărit acest plan se termină cu o absidă poligonală.

Biserica ce i-a urmat — biserica lui «Mahalaska — Mihalache-Mihăilă» — a aparținut perioadei de apogeu a epocii brîncovenesti.

De plan dreptunghiular (fără abside laterale) avînd o absidă în partea de răsărit, fără turlă pe naos dar cu clopotniță pe pronaos și cu pridvorul deschis ce precede pronaosul, biserica «face parte dintre bisericile de tipul Matei Basarab (tipul III)» (p. 313).

Se prezintă în continuare (cf. fig. 17) un studiu comparativ cuprinzînd biserici din secolele al XVII-lea și al XVIII-lea, față de care biserica presupusă a lui Mihăilă apare cu următoarele caracteristici: În primul rînd se constată lungimea mare a acestei biserici, motivată de tendința de dezvoltare a pronaosului și a pridvorului precum și de alungirea absidei altarului.

Fațada monumentului era tratată în două registre suprapuse. De registrul inferior s-au păstrat arcaturile în acoladă frântă, sprijinite pe colonete semian-gajate precum și brîul orizontal de pe porțiunea altarului (p. 314).

Arcurile pridvorului și ale zidului dintre pronaos și naos «sînt în plin centru în dezacord cu fațadele decorate cu arce în acoladă caracteristice noului stil, ceea ce ne poate duce la concluzia că acest monument a fost ridicat într-o perioadă de tranziție».

Biserica lui Mihăilă și-a încetat existența în septembrie 1797. Nu se cunosc cauzele care au determinat zidirea noului edificiu (p. 317). Prin refacerea edificiului în 1797 s-a realizat un locaș de proporții mai înalte și mai elegante.

«Nu este de mirare că biserica nu a putut rezista timpului atîta vreme cît vechile ziduri, subțiri, nu au mai corespuns noilor sarcini primite de supraînălțarea monumentului precum și la adăugarea turlei de pe naos, la care s-au adăugat și calitatea mediocră a materialelor utilizate și tehnica slabă aplicată».

Prin valoarea lor documentară studiile de mai sus aduc o contribuție însemnată la cunoașterea trecutului orașului București și a unor monumente de artă feudală românească ale sale.

IOAN F. STANCULESCU



+

TIPOGRAFIA

INSTITUTULUI BIBLIC

ȘI DE MIȘIUNE ORTODOXA

BUCUREȘTI

+

41.603

